T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Maliye ve Ekonomi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

MAKROEKONOMİK VERİLER IŞIĞINDA SATIN ALMA GÜCÜ PARİTESİ İLE SAVUNMA HARCAMALARI İLİŞKİSİNİN ANALİZİ

Hadi KARASLAN
08928006

Danışman
Doç. Dr. Bahar BURTAN DOĞAN

Diyarbakır 2019

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Maliye ve Ekonomi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

MAKROEKONOMİK VERİLER IŞIĞINDA SATIN ALMA GÜCÜ PARİTESİ İLE SAVUNMA HARCAMALARI İLİŞKİSİNİN ANALİZİ

Hadi KARASLAN

08928006

Danışman

Doç. Dr. Bahar BURTAN DOĞAN

Diyarbakır 2019

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Makroekonomik Veriler Işığında Satın Alma Gücü Paritesi İle Savunma Harcamaları İlişkisinin Analizi" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

01.07.2019

Hadi KARASLAN

T.C

DİCLE UNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

DİYARBAKIR

Hadi KARASLAN tarafından yapılan " Makroekonomik Veriler Işığında Satınalma Gücü Paritesi İle Savunma Harcamaları İlişkisinin Analizi" konulu bu çalışma, jürimiz tarafından Maliye ve Ekonomi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir

Jüri Üyesinin

Ünvanı	Adı Soyadı
Başkan:	Doç. Dr. Mete Cüneyt OKYAR
Üye:	Doç. Dr. Bahar Burtan DOĞAN
Üye:	Doç.Dr. Mehmet KAYA

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 01/07/2019

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

../... /2019

Prof. Dr. Nazım HASIRCI

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

(MÜHÜR)

ÖN SÖZ

Ekonomi-Maliye Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programı dahilinde hazırlanmış olan "Makroekonomik Veriler Işığında Satın Alma Gücü Paritesi İle Savunma Harcamaları İlişkisinin Analizi" başlıklı tez çalışmasında, savunma harcamalarının satın alma gücü üzerindeki etkisi incelenmiş, yüz ülkenin savunma harcamaları ile satın alma gücü pariteleri panel veri modeli kullanılarak analiz edilmiş ve Modele göre herhangi bir ülkenin herhangi bir yıl için; örneğin 2019 yılında veya 2020 yılında SGP değerinin ne kadar olacağı tahmin ediliyorsa, bu kapsamda aynı ülkenin aynı yıl içinde S*AVHARGSYIHORAN* değişkeninin değerinin tahmin edilebileceği sonucuna varılmıştır. Yani, savunma harcamaları ile satın alma gücü paritesi arasında doğrusal bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Bu çalışmada ve yüksek lisans öğrenimim boyunca bana her zaman destek olan tez danışmanım Doç. Dr. Bahar BURTAN DOĞAN'a, yoğun çalışma temposuna rağmen ihtiyacım olduğunda desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Mustafa POLAT'a, öğrenci işleri personeli Eyüp ACAR'a, sevgili aile bireylerimden eşim Serpil, kızım Doğa ve bana sürekli tezimi bitirmem gerektiğini hatırlatan oğlum Furkan'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hadi KARASLAN

Diyarbakır 2019

ÖZET

MAKROEKONOMİK VERİLER IŞIĞINDA SATIN ALMA GÜCÜ PARİTESİ İLE SAVUNMA HARCAMALARI İLİŞKİSİNİN ANALİZİ

Ülkeler politika yönetimlerini sağlarken içinde bulundukları şartları göz önüne alarak harekete geçmektedirler. Bulundukları coğrafyalardaki terör şartları, ellerinde bulunan ekonomik güçler, içsel ve dışsal politikaların yansımaları ülkelerin yönetimindeki politikaların belirlenmesini yakından etkileyebilmektedir.

Ülkelerin savunma harcamaları savunma politikalarını belirlemeleri konusunda temel arz etmektedir. Savunma politikaları ülkelerin politikalarını belirledikleri dönemlerinde ekonomik özelliklerin, bölgesel terör saldırılarının, sosyal ve demografik özelliklerinin ve ellerinde bulunan rezervlerin doğrudan etkilerinin gözlemlendiği politikalardır. Dönemin teknolojisinin de etki altına aldığı savunma politikaları gelişme ve değişme göstermesi nedeniyle ekonomik olarak güçlü olma gereksinimi yaratabilmektedir.

Anahtar Kelimeler:

Savunma, Savunma Harcamaları, Savunma Politikaları, Satın Alma Gücü Paritesi, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla.

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PURCHASING POWER PARITY AND DEFENCE EXPENDITURES IN THE LIGHT OF MACROECONOMIC DATA

Countries provide policy management and take into account the conditions they are in. The conditions of terror in their geographies, the economic forces in their hands, the reflections of internal and external policies can closely influence the determination of the policies governed by countries.

The defense spending of countries is essential for defining their defense policies. Defense policies are the policies in which economic characteristics, regional terror attacks, social and demographic characteristics and the direct effects of the reserves in their hands are observed during the periods when countries determine their policies. Defense policies, which the technology of the period also affects, can create the necessity of being economically strong due to development and change.

Keywords:

Defense, Defense Expenditures, Defense Policies, Purchasing Power Parity, Gross Domestic Product.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖN SÖZ I

ÖZET II

ABSTRACT III

İÇİNDEKİLER IV

KISALTMALAR VIII

TABLO LİSTESİ X

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

SAVUNMA KAVRAMI VE SAVUNMA HARCAMALARI

1.1. SAVUNMA KAVRAMI VE MODERN ÇAĞDA SAVUNMA ANLAYIŞI 3

1.1.1. Savunma Kavramı, Tanımı ve Önemi 3

1.1.2 Modern Çağda Savunma Anlayışı 4

1.2. SAVUNMA HARCAMALARI 6

1.2.1 Tanımı 6

1.2.2. Özellikleri 10

1.2.3. Savunma Harcamalarını Belirleyen Faktörler 11

1.2.3.1. Gayrisafi Milli Hasıla ve Savunma Harcamaları İlişkisi ... 12

1.2.3.2. Kişi Başına Düşen Satın alma Gücü Paritesi ve Savunma Harcamaları İlişkisi 14
1.2.3.3. Nüfus ve Savunma Harcamaları İlişkisi 16
1.2.3.4. Cari İşlemler Dengesi ve Savunma Harcamaları İlişkisi ... 17
1.2.3.5. Enflasyon, Tüketici Fiyatları ve Savunma Harcamaları İlişkisi 18
1.2.3.6. Toplam Rezervler ve Savunma Harcamaları İlişkisi 19
1.2.4. Dünyada Savunma Harcamaları 20
1.3. TÜRKİYE'DE SAVUNMA HARCAMALARI VE DİĞER BÜTÇE HARCAMALARI 22
1.3.1. Türkiye'de Savunma Harcamaları 22
1.3.2. Türkiye'de Savunma Harcamalarının Yıllar Dâhilinde İncelenmesi 26
1.3.3. Türkiye'de Diğer Harcamaların Yıllar Dâhilinde İncelenmesi 27
1.3.4. Türkiye'nin Savunma ve Diğer Bütçe Harcamalarının Karşılaştırılması 28
1.3.5. Savunma Sanayi Destekleme Fonu 31
1.3.6. Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı 32

İKİNCİ BÖLÜM

SAVUNMA HARCAMALARI İLE EKONOMİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

2.1. TÜRKİYE ANALİZİ (2010-2016) 34
2.2. SAVUNMA HARCAMALARI KONUSUNDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR 35
2.2.1. Türkiye Özelinde Yapılan Araştırmalar 35
2.2.2. Diğer Ülkelerle İlgili Çalışmalar 38
2.2.3. Genel Çalışmalar 41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SATIN ALMA GÜCÜ PARİTESİNİN SAVUNMA HARCAMALARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ANALİZİ

3.4. ÇALIŞMADA KULLANILAN EKONOMETRİK MODEL 49

3.5. ÇALIŞMADA KULLANILAN VERİLER 50

3.11. HİPOTEZ 68

3.12. ARAŞTIRMANIN MODELİ 68

3.13. VERİ SETİ 68

SONUÇ 70

KAYNAKÇA 72

EKLER 78

EK 1. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2009] (BİN TL) 78

EK 2. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2010] (BİN TL) 79

EK 3. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2011] (BİN TL) 80

EK 4. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2012] (BİN TL) 81

EK 5. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2013] (BİN TL) 82

EK 6. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2014] (BİN TL) 83

EK 7. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2015] (BİN TL) 84

EK 8. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2016] (BİN TL) 85

EK 9. Kişi Başına Düşen GSYİH (Sabit 2010 ABD doları) (İlk 50 Ülke) 86

Ek 10. Kişi Başına Düşen GSYİH (Sabit 2010 ABD doları) (Son 50 Ülke) 87

Ek 11. Toplam Rezervler (Altın, Geçerli ABD doları) (İlk 50 Ülke) 88

Ek 12. Toplam Rezervler (Altın, Geçerli ABD doları) (Son 50 Ülke) 89

Ek 13. Petrol Kiraları (% GSYİH) (İlk 50 Ülke) 90

Ek 14. Petrol Kiraları (% GSYİH) (Son 50 Ülke) 91

Ek 15. GSYİH, Kişi Başına Satın alma Gücü Paritesi (2011 uluslararası sabit dolar) (İlk 50 Ülke) 92

Ek 16. GSYİH, Kişi Başına Satın alma Gücü Paritesi (2011 uluslararası sabit dolar) (Son 50 Ülke) 93

Ek 17. Askeri Harcamalar (sabit 2015 ABD Doları (milyon)) (İlk 50 Ülke) 94

Ek 18. Askeri Harcamalar (sabit 2015 ABD Doları (milyon)) (Son 50 Ülke) 95

Ek 19. Kişi Başına Savunma Harcamaları (Sabit 2015 ABD Doları) (İlk 50 Ülke) 96

Ek 20. Kişi Başına Savunma Harcamaları (Sabit 2015 ABD Doları) (Son 50 Ülke) 97

Ek 21. Nüfus (İlk 50 Ülke) 98

Ek 22. Nüfus (Son 50 Ülke) 99

Ek 23. Elektrik Tüketimi (Kişi Başına kWh) (İlk 50 Ülke) 100

Ek 24. Elektrik Tüketimi (Kişi Başına kWh) (Son 50 Ülke) 101

Ek 26. Askeri Harcamalar (GSYİH %'si) (Son 50 Ülke) 103

Ek 27. Cari işlemler dengesi (GSYİH'nin% si) (İlk 50 Ülke) 104

Ek 28. Cari işlemler dengesi (GSYİH'nin% si) (Son 50 Ülke) 105

Ek 29. GSYİH büyümesi (yıllık%) (İlk 50 Ülke) 106

Ek 30. GSYİH büyümesi (yıllık%) (Son 50 Ülke) 107

Ek 31. Enflasyon Tüketici Fiyatları (Yıllık %) (İlk 50 Ülke) 108

Ek 32. Enflasyon Tüketici Fiyatları (Yıllık %) (Son 50 Ülke) 109

Ek 33. Doğrudan Yabancı Yatırım, Net Girişler (GSYİH'nin% 'Si) (İlk 50 Ülke) 110

Ek 34. Doğrudan Yabancı Yatırım, Net Girişler (GSYİH'nin% 'Si) (Son 50 Ülke) 111

Ek 35. Doğrudan Yabancı Yatırım, Net Çıkışlar (GSYİH'nin% 'Si) (İlk 50 Ülke) 112

Ek 36. Doğrudan Yabancı Yatırım, Net Çıkışlar (GSYİH'nin% 'Si) (Son 50 Ülke) 113

Ek 37. Yıllara Sari Olmayan Veriler (İlk 50 Ülke) 114

Ek 38. Yıllara Sari Olmayan Veriler (Son 50 Ülke) 115

EK 39. 2007-2016 Türkiye Verileri 116

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ARDL	Autoregressive Distributed Lag Bound Test
AR-GE	Araştırma Geliştirme
BM	Birleşmiş Milletler
DEE	Değişken Esaslı Endeks
DM	Deutsche Mark (Alman Markı)
EKYD	En Küçük Kareler Yöntemi Dengeleme
EMN.GN.MD.LÜĞÜ	Emniyet Genel Müdürlüğü
GDP	Gross Domestic Product (Gayri Safi Yurt İçi Hasıla)
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HBM	Health Belief Model
IMF	International Money Fund (Uluslararası Para Fonu)
J.GN.K.LIĞI	Jandarma Genel Komutanlığı
K/B SAV.HAR.	Kişi Başı Savunma Harcaması
LBI	Locally Best Invariant Test
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MSB	Milli Savunma Bakanlığı

NATO	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Paktı)
SAHİL GÜV.K.LIĞI	Sahil Güvenlik Komutanlığı
SAVHAR	Savunma Harcamaları
SAVHARGSYIHORAN	Savunma Harcamalarının Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya Oranı
SEE	Sabit Esaslı Endeks
SEM	Structural Equation Modeling
SGP	Satın Alma Gücü Paritesi
SIPRI	Stockholm International Peace and Research (Stockholm Barış Araştırmaları Enstitüsü)
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
US ACDA	United States Arms Control and Disarmament Agency **(**Amerika Birleşik Devletleri Silah Kontrolü ve Silahsızlanma Ajansı)
VECM	Vector Error Correction Model

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1.1. Ülkeler Arası Kuruluşlara Göre Savunma Harcamaları Tanımları ... 9

Tablo 1.2. Kişi Başına Düşen Gayrisafi Milli Hasıla (sabit 2010 ABD $) 12

Tablo 1.3. Kişi Başına Düşen Savunma Harcamaları (sabit 2010 ABD $)..... 12

Tablo 1.4. Askeri Harcamalar (sabit 2015 ABD $ (milyon)) 13

Tablo 1.5. Kişi Başına Düşen Satın alma Gücü Paritesi (sabit 2011 ABD $) .. 14

Tablo 1.6. Nüfus 16

Tablo 1.7. Cari İşlemler Dengesi (GSYİH %'si) 17

Tablo 1.8. Enflasyon, Tüketici Fiyatları (Yıllık %) 18

Tablo 1.9. Toplam Rezervler (Altın, ABD $) 19

Tablo 1.10. Türkiye'nin 1954-1985 Arası Savunma Harcamaları ve Değişimi . 24

Tablo 1.11. Türkiye'nin 1986-2015 Arası Savunma Harcamaları ve Değişimi . 25

Tablo 1.12. Türkiye'nin 2007-2016 Yılları Arasındaki Savunma Harcamaları . 27

Tablo 1.13. Genel Bütçeli İdarelerin Harcamaları 29

Tablo 3.1. SAVHARGSYIHORAN ve SGP Değişkenleri Betimleyici İstatistikleri (Yapılan Analize Göre Düzenlenmiş Hali) 51

Tablo 3.2. Breusch-Pagan Lagrange Çarpanı (LM) Testi Analiz Sonuçları (xttest0) 55

Tablo 3.3. Hausmann Testi Analizi 56

Tablo 3.4. Modelin Değişen Varyans Testi (Levene-Brown ve Forsythe Testi) Sonuçları (xttest3) 58

Tablo 3.5. Modelin Otokorelasyon Testi (Baltagi Wu LBI Testi) Sonuçları 59

Tablo 3.6. Modelin Yatay Kesit Bağımlılığı Testi (Pesaran CD Testi) Sonuçları 60

Tablo 3.7. Modelin Değişen Varyansın Olması Durumunda Tahmini 61

Tablo 3.8. Huber, Eicker, White Tahmincisi Sonuçları 62

Tablo 3.9. SVNHARGSYİHORAN Değişkenine Ait Grafik 64

Tablo 3.10. SGP Değişkenine Ait Grafik 65

Tablo 3.11. *SAVHARGSYIHORAN* Değişkeni Birim Kök Analizi 66

Tablo 3.12. SGP Değişkeni Birim Kök Analizi 67

GİRİŞ

Ülkelerin kendi kaderlerini tayin edebilmeleri adına belirli güçlere sahip olmaları gerekmektedir. Ellerinde bulunan zenginliklere sahip çıkabilmek, topraklarında varlıklarını sürdürebilmek için hem iç hem de dış arenada kendilerini savunabilme yeteneğine sahip olmaları beklenmektedir. Savunma yeteneğine sahip olabilmelerinin temelini ise ülkenin ekonomik olarak ne kadar güçlü olabileceği belirlemektedir.

Ülkelerin gayrisafi milli hasılaları, satın alma gücü pariteleri yapacakları askeri harcamalar ve savunma harcamalarını doğrudan etkilemektedir. Ülkelerin jeopolitik konumları, bulundukları yerlerdeki terör ve anarşi olaylarının varlığı ve şiddet de yapılan harcamalara olan ihtiyaç miktarını değiştirmektedir.

Askeri personel için yapılan her türlü girdi ve silahlı kuvvetler için aldıkları eşyalar yani siviller için yapılacak olan harcamaların fırsat maliyeti ülkenin yaptığı savunma harcamaları olarak tanımlanmaktadır (Brzoska;1995). Dünya şartlarının değişmesi, insanların ihtiyaçlarının artması ve kaynakların sınırlılığı değerlendirildiğinde ülkelerin kendi savunma sistemlerine sahip olmalarının önemi bir kat daha artmaktadır (Kollias;1997).

Ülkelerin kendi savunma sistemlerine hakim olmaları dış politikada söz sahibi olduklarında elde edebileceklerinin artmasını da sağlamaktadır. Savunma sistemlerine sahip olabilmeleri için ise savunma harcamalarına ciddi miktarlar ayırabilmeleri gerekmektedir. Refah seviyesi yüksek olan ülkelerin savunma sistemlerine ayırabilecekleri miktarların artması ile savunma sistem çeşitliliği ve ülkelerin caydırıcılıklarında da artış görülebilmektedir.

Ülkeler ellerinde bulundurdukları savunma sistemleri ile iç ve dış politikalarına yön vermektedirler. Savunma sistemlerinin çeşitli olabilmesi ise ülkelerin ekonomik güçleri ile doğru orantılı olarak değişmektedir. Ülkeler yaşama hakkının teminini sağlamak durumunda olmaları nedeniyle ülkelerinde yaşayanların can güvenliklerini sağlamak adına etraftaki tehditlere karşı savunma harcamalarında bulunmak zorundadırlar. Ülkelerin kaderlerini tayin edebilmelerini sağlayacak öneme sahip olan savunma harcamaları ekonomi ile doğrudan ilgi göstermektedir.

Çalışma üç ayrı bölümde ele alınmış olup ilk bölümde savunma ve savunma harcamaları kavramları ayrıntılı olarak açıklanmış ve devamında ülkelerin ekonomik pariteleri ile savunma harcamaları arasında olan ilişkiler incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise bulunan bulgular analiz edilerek değerlendirmeler sonuç bölümü ile nihayetlendirilmiştir.

Yerli ve yabancı literatür taramasında ülkelerin bütçelerinde önemli bir harcama kalemi olan savunma harcamaları ile makro düzeyde çeşitli ekonomik göstergeleri arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışmaya ulaşmak mümkün olduğu halde, savunma harcamalarının GSYİH'na oranı konusunda çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu durum, yapılan çalışmayı daha da anlamlı kılmaktadır.

Çalışmada ülkelerin savunma harcamalarının gayri safi yurt içi hasılalarına oranı (SAVHARGSYİHORAN) ve satın alma gücü paritelerinin (SGP) etkisi değerlendirilmiştir. Çalışma ülkelerin yıllara göre satın alma gücü pariteleri, askeri harcamaları ve savunma harcamalarının bir arada ele alınarak analiz edilmesini içermektedir. Elde edilen veriler STATA programı ile değerlendirmeye alınmış ve sonuçlar bulgular kısmında ayrıntılı olarak incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SAVUNMA KAVRAMI VE SAVUNMA HARCAMALARI

1.1. SAVUNMA KAVRAMI VE MODERN ÇAĞDA SAVUNMA ANLAYIŞI

1.1.1. Savunma Kavramı, Tanımı ve Önemi

Savunma kelimesi anlam itibariyle kullanım alanlarına göre "saldırıya karşı koyma", "müdafaa etme", "bir kişiyi, bir düşünceyi doğru, haklı göstermeyi amaçlayan yazı ve konuşma", "bir takımın, kalesini korumak için gösterdiği çaba, defans" anlamlarında kullanılmaktadır (www.tdk.gov.tr).

Fransızca *defanse* "savunma", latince "defandere, defans" – "darbeyi savuşturmak, savunmak" fiilinden türetilmiştir. Latince fendere, fens - "kılıçla veya silahla vurmak" fiilinden -de+ ön ekiyle türetilmiştir (https://www.etimolojiturkce.com).

İngilizce – Türkçe Askeri Terimler Sözlüğünde defense kelimesinin karşılığı, "düşmanın yaptığı her çeşit taarruzlara karşı eldeki bütün vasıta ve usullerle karşı koyma ve korunma"dır. Savunma, savunan kuvvetin vaziyetine ve kullandığı usullere göre aktif ve pasif olabilir (https:media.turuz.com.0822.Askeri Terimler Sözlüğü).

Savaşta askeri birliklerin savaşın gidişatına göre uyguladıkları harekat tarzları ve taktikler içerisinde yer alan taarruz, üzerinden aşma, takip, geri çekilme vb. gibi, savunma da bir taktik pozisyon olup, taarruz eden düşman birliğini durdurmak, elde

bulundurulan araziyi müdafaa etmek, düşmanın saldıran birliklerinin savaşma direncini ve düzenini bozarak müteakip aşamada taarruzla yok etmek amacıyla aldığı bir pozisyondur.

ATATÜRK'ün Sakarya Meydan Muharebesinde orduya verdiği " Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır, o satıh bütün vatandır" emrinde; savunma hattının olmadığı, savunma alanının olduğu ve o alanın Misak-ı Milli sınırları içinde kalan tüm toprakların yani bütün vatanın olduğu ve savunmanın tüm vatan topraklarını elde tutmak üzere yapılacağını belirtmiştir. Bu anlamda savunma kavramı daha geniş değerlendirilmekte ve müdafaa düzeninin buna uygun olarak alındığı görülmektedir.

Günümüzde savunma kavramının kapsamı daha da genişlemiş, devletin kurulu olduğu, milletin üzerinde yaşadığı fiziksel anlamda toprak parçasının elde tutulmasının ve ülke vatandaşlarının can güvenliklerinin sağlanmasının ötesinde, ekonomik, sosyal, hukuki ve demokratik düzenin korunmasının yanında, ülke sınırları dışındaki enerji kaynakları ve enerji nakil hatları üzerindeki hakların korunması, yine ülke dışında yaşayan vatandaşların diğer ülke vatandaşlarıyla eşit haklara sahip olarak yaşamını sürdürebilmesi, uzay çöplerinin yaratacağı tehditlerden dijital veri güvenliği, yapay zeka teknolojisi ve siber tehditlerin ortadan kaldırılmasına kadar geniş bir yelpazeyi kapsayan bir dizi tedbirin alınmasını zorunlu hale getirmiştir.

1.1.2 Modern Çağda Savunma Anlayışı

Savunma harcamalarının tarihsel süreç içerisindeki durumunu dünyadaki önemli olayları baz alarak incelemek, ülkelerin tehdit algılarını tanımlamak ve bu tehditlere karşı alacakları tedbirleri savunma politikalarına yansıtmaları, bu doğrultuda bütçelerinden savunmaya pay ayırmaları bakımından önemlidir.

Bu kapsamda Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarını kapsayan birinci dönem, İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD ve SSCB'nin lider koltuğunda oturduğu, dünyanın diğer bir kısım devletlerinin taraf seçmesiyle oluşturulan NATO ve Varşova Paktı (diğer bir deyişle Demirperde Ülkeleri)'nin iki takım oluşturduğu, dışarda kalmayı

tercih eden ya da İkinci Dünya Savaşının yıkıcı etkisinden kısmen muaf kaldığını söyleyebileceğimiz ülkelerin seyirci olduğu iki kutuplu dünya düzeni olarak da tanımlayabileceğimiz Soğuk Savaş Dönemini ikinci dönem, 1990'lı yılların başı ile 11 Eylül 2001 dönemini kapsayan Soğuk Savaş Sonrası Dönemi üçüncü dönem ve 11 Eylül 2001 tarihi ile başlayan yeni dönemi de dördüncü dönem olarak ele alıp, savunma harcamalarının tarihsel sürecini incelemek doğru olacaktır. (Kahraman,2016)

Birinci dönemde planlama yaklaşımının kadro esas alınarak yapıldığı, tehdit ve askeri gücün net tanımlamasının yapıldığı, teknolojik gelişmelerin yavaş olduğu, ihtiyaçların maliyete bakılmaksızın süratle temininin tercih edildiği, bütçede savunma harcamaları açısından hiçbir kısıtlamanın olmadığı bir dönem olarak tanımlamak mümkündür. İkinci dönemde tehdit temelli planlama yaklaşımı ön plana çıkmış, tehdit tanımlamasının yapılabildiği ancak teknolojik gelişmelerin hız kazanması ile Ar-Ge faaliyetlerinin başlaması ve İkinci Dünya Savaşı sonrası ekonomik çöküntünün yansıması sonucu sonraki dönemleri de kapsayacak şekilde bütçe kısıtlamalarının başladığı bir dönem olmuştur.

Üçüncü dönemde SSCB'nin dağılmasıyla birlikte güç dengesi bozulmuş, tehdit belirsiz hale gelmiştir., Bu dönemde teknolojik gelişmeler hız kazanmış, özellikle komuta-kontrol, muhabere ve bilgi sistemleri alanlarında dünya ordularında ciddi değişimler yaşanmış, yetenek temelli planlama esas alınmış ve bütçede ciddi anlamda kısıtlamaya gidilmiştir.

Dördüncü dönem, halen içinde bulunduğumuz, dünyada tehdit algısının tamamen belirsizleştiği, terör örgütleri vasıtasıyla dünyanın kaosa sürüklenerek senaryolar üzerinden dünyaya yeniden şekil verme, tükenmekte olan enerji kaynaklarının yerine alternatif enerji kaynaklarına sahip olmak ve asimetrik tehdit yöntemlerini kullanarak tüm dünya ülkelerinin aynı anda endişe yaşadığı, fırsatları değerlendirenlerin geçici üstünlük sağladığı, yakalanan fırsatın elde tutulması ve üstünlüğün devam ettirilmesi için her yolun meşru sayıldığı bir dönemdir diye tanımlanabilir.

Ülkeler, değişen ve gelişen şartlara ordularını yeniden düzenleyerek yeni oluşan tehditlere karşı savunma düzenini alarak ancak ayakta kalabilirler. Burada söz konusu olan, ordunun teknolojik olarak modernizasyonunun yanı sıra, personelinin eğitiminden teşkilat yapısının değiştirilmesine ve hatta uluslararası politikaların ve ülkeler arası ilişkilerin yeniden dizaynına kadar birçok husus vardır. Dünyanın değişen şartlarına ayak uyduramayıp uyum sağlayamayan canlıların nasıl ki hayati tehlikelere maruz kalması söz konusu ise, aynı şekilde dünyadaki başta ekonomik olmak üzere teknolojik, sosyolojik, politik ve stratejik tüm gelişmeleri yakından takip edip zamanında tedbir alamayan ülkelerin de beka sorunuyla karşı karşıya gelmeleri kaçınılmaz olacaktır.

Günümüz dünyasında teknolojik gelişmelere bağlı olarak neyin ilk sırada önemli ve vazgeçilemez olacağı çok hızlı bir biçimde değişebilmekte ve her an ülkeler arası bir krize sebep olabilmektedir. Ülkeler, çıkarları doğrultusunda elindeki güce güvenerek mutabakata vardıkları konulardan cayabilir, karşılıklı yapılan antlaşmalarla bertaraf edilen güvenlik endişeleri, çıkarlar doğrultusunda güçlü olan ülkeler tarafından fesih edilerek karşılıklı tehditler ve eldeki güçlerin orantısız olarak kullanılması ile her an güvensiz bir ortam yaratılabilmektedir.

Ülkelerin böylesi durumlar için daima hazırlıklı olması, donanımlı olması, kendisini daha güvende hissedebilmesi için uluslararası ittifaklara iştiraklerle kendisini korumaya alması, savunma anlamında önemli olmakla birlikte, fiilen kendisine yönelik tehditleri bertaraf edecek şekilde tedbir alması zorunluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. İşte burada işin içine maliyet girmektedir ki, işin en sıkıntılı yönü de budur. Neticede kıt kaynaklarla tüm ihtiyaçların karşılanması mümkün olmadığından önceliklerin doğru tespiti ve zamanında karşılanması esastır.

1.2. SAVUNMA HARCAMALARI

1.2.1 Tanımı

Savunma bir ülkenin temel varlığını sağlaması için her şart ve koşulda sağlamlaştırması gereken en öncelikli alanlardan biri olarak sayılabilmektedir. Dünya şartlarının değişmesi, insanların ihtiyaçlarının artması ve kaynakların sınırlılığı

değerlendirildiğinde ülkelerin kendi savunma sistemlerine sahip olmalarının önemi bir kat daha artmaktadır (Kollias;1997).

Bu denli önemli bir alanda ülkelerin yatırım yapmaya yönelik hareketlerinin varlığı oldukça doğal karşılanmaktadır. Savunma harcamaları ülkelerdeki savunma sektöründe görev yapan polis, asker gibi personelin her türlü yiyecek, içecek, giyim gibi ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra ülkenin güvenlik temelini oluşturan sistemlerin her türlü alım, onarım ve bakımlarının da içinde bulunduğu harcamaları kapsamaktadır (Uçar; 2003).

Maliye Bakanlığı'nın 1993'te yaptığı tanımlamaya bakılacak olursa savunma harcamaları bir ülkenin kendi vatandaşı için harcayacağı payda belirli bir miktarı zorunlu olarak ayırıp harcama yapma durumunda kaldığı alanı oluşturmaktadır.

Başka bir görüşe göre ise savunma harcamaları, sivil halka yapılacak olan harcamaların, ülkenin başına herhangi bir durum gelmesi söz konusu olduğunda, en kısa zamanlama ile silah alımı da dahil olmak üzere ülke savunması amacıyla yapılan her türlü harcamaya dönüştürülmesi durumu olduğunu söylenmektedir (Tüğen; 1989).

Yapılan bir başka çalışmada askeri personel için yapılan her türlü girdi ve silahlı kuvvetler için aldıkları eşyalar yani siviller için yapılacak olan harcamaların fırsat maliyeti, ülkenin yaptığı savunma harcamaları olarak tanımlanmaktadır (Brzoska;1995).

Burada en kapsamlı tanım BM tarafından yapılmıştır ve özellikle uluslararası karşılaştırma yapmak için en uygun olanıdır. NATO'nun savunma harcamaları tanımı, SIPRI ve US ACDA verileri dikkate alınarak geliştirilmiştir. Ulusal ve standart tanımlar arasındaki farklılığın neticesinde ülkelerin savunma harcamaları da farklı sonuçlar vermektedir ki; örneğin Almanya'nın 1993 yılı savunma harcamaları BM kriterleri esas alınarak yapıldığında 49.602 milyon DM iken, NATO kriterleri esas alınarak yapılan hesaplamada bu rakamın 63.854 milyon DM'ye yükseldiği görülmektedir. Çin için de yine 1993 yılı resmi savunma harcaması 7.3 milyar dolar

iken bu rakama savunma sanayisini desteklemeye yönelik üretim sübvansiyonları, askeri AR-GE harcamaları dahil edildiğinde savunma harcama rakamının yaklaşık altı kat artarak 34 milyar dolara çıktığı görülmektedir.

Tanımlamalara bağlı olarak yapılan savunma harcamaları rakamlarının farklı olması, ülkeler arası savunma harcamalarının karşılaştırmasını da zorlaştırmaktadır. (Brzoska,1995:51,52).

Tablo 1.1. Ülkeler Arası Kuruluşlara Göre Savunma Harcamaları Tanımları

Muhtemel Savunma Harcamaları Kalemleri	NATO	IMF	BM
Askeri Güç ve Destekçilerine Yapılan Ödemeler			
Asker ve görevli personele yapılan ödemeler	X	X	X
Silahlı kuvvetlerde ve ilişkili işlerde görev yapan personel	X	X	X
Tıbbi hizmetler, vergisel ayrıcalıklar, sosyal faydalar	X	X	X
Emeklilik maaşı	X	-	X
Askeri okullar ve hastaneler	X	X	X
Silah harcamaları (ithal silahlar dahil)	X	X	X
Altyapı yatırımları, binalar vb.	X	X	X
Bakım ve onarım	X	X	X
Diğer malların tedariki	X	X	X
Askeri Ar-Ge harcamaları	X	X	X
Silah üretim sübvansiyonları	X	-	-
Diğer ülkelere yapılan askeri yardımlar	X	X	X
Uluslar arası kuruluşlara yapılan katkılar	X	X	-
Sivil savunma	-	X	X
Eski Askeri Güçler/Faaliyetlere Yapılan Harcamalar			
Gazilere sağlanan menfaatler	-	-	-
Savaş borçları	-	-	-
Diğer Hesaplardaki Harcamalar			
Yardım/Felaketten kurtarma	X	-	-
Birleşmiş Milletler barışı koruma	X	X	-
Gelecek Harcamalar için Yükümlülükler			
Kredi temini	X	X	-

Kaynak: Brzoska, 1995:48-49. **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

1.2.2. Özellikleri

Savunma harcamaları, tam kamusal mal olarak nitelendirilmesi nedeni ile ülkedeki halkın tamamının kullanımı için devletin bütünü ile karşıladığı mal olarak geçmektedir. Tam kamusal mal ve hizmetleri genellikle ülkenin tamamına sunulur ve tüm toplum bundan faydalanır.

Tam kamusal malların bazı ayırt edici özellikleri şunlardır: (Chletsos;1995)

- Fiyatlandırılma durumu söz konusu değildir.
- Talep olup olmamasının bir önemi yoktur.
- Toplumun tamamının yararına sunulması nedeni ile kar elde edilmesi beklenilmez.
- Halkın tamamına sunulması nedeni ile rekabet yaşanmaz.
- Tüketimi zorunludur.

Bir başka çalışma da savunma hizmetinin iki yönlü olduğunu ortaya koyar. Birincisi, ülkeye yönelik saldırının caydırılması, ikincisi ise saldırı gerçekleşmesi durumunda karşılık verilmesi olarak ele almıştır (Giray;2004).

Aynı şekilde savunma harcamalarının dışsal ekonomiler yaratacağını ve bu dışsallık durumunun savunma sanayi için olumlu veya olumsuz etkilerinin söz konusu olabileceğini belirtmiştir (Güneş;2006).

Tablolar analiz edildiğinde Türkiye'nin siyasal yapısının savunma harcamalarını etkilediği sonucu görülmektedir. Bakıldığı zaman 1960, 1973, 1974 ve 1980 yıllarında savunma harcamalarının artış gösterdiği gözlenmektedir. Bu dönemlerde yaşanan olayların bu harcamaların yapılması konusunda desteklediği düşünülmektedir. Ayrıca 1994 ve 2000 yılları ele alındığında ise ülkenin yaşadığı ekonomik krizler göz önünde bulundurularak savunma harcamalarında olan azalmaların bu durumlarla ilişkili olduğu yorumlanabilmektedir.

Savunma harcamaları ülkelerin iç ve dış politikalarından doğrudan etkilenen harcama türlerindendir. Ülkede olan ekonomik krizler, bölgesel terör olayları,

dışarıda yaşanan sorunlar ve saldırıların sonuç ve gereksinimlerine göre savunma harcama plan ve ihtiyaçları da değişim göstermektedir.

1.2.3. Savunma Harcamalarını Belirleyen Faktörler

Ülkelerin konumlarına, ellerinde bulunan rezervlere, ekonomik güçlerine bağlı olarak savunmaya yaptıkları harcamalarda değişiklikler görülebilmektedir. Başka bir çalışmada ülkelerin yaptıkları savunma harcamalarının ağırlığının ülkelerin milli gelirleri, ülkelerin jeopolitik konumlarından ötürü var olan tehditlerin düzeyi, ülkelerin ekonomik ve politik güç seviyeleri ile doğru orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Hartley ve Sandler;1990).

Savunma harcamaları ve harcamaları etkileyen birkaç faktörün ilişkisi şu şekilde değerlendirilmiştir (Dunne vd.; 2000):

- *Gayrisafi Milli Hasıla ve Savunma Harcamaları İlişkisi*
- *Kişi Başına Düşen Satın alma Gücü Paritesi ve Savunma Harcamaları İlişkisi*
- *Nüfus ve Savunma Harcamaları İlişkisi*
- *Cari İşlemler Dengesi ve Savunma Harcamaları İlişkisi*
- *Enflasyon, Tüketici Fiyatları ve Savunma Harcamaları İlişkisi*
- *Toplam Rezervler ve Savunma Harcamaları İlişkisi*

1.2.3.1. Gayrisafi Milli Hasıla ve Savunma Harcamaları İlişkisi

Tablo 1.2. Kişi Başına Düşen Gayrisafi Milli Hasıla (sabit 2010 ABD $)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Çin	3,487.8	3,805.0	4,142.0	4,560.5	4,971.5	5,336.1	5,721.7	6,108.2	6,496.6	6,893.8
Almanya	41,831.9	42.365.1	40.086.1	41.785.6	44.125.3	44.259.3	44.354.7	45.022.6	45.412.6	45.845.5
Hindistan	1.130.1	1.156.9	1.237.3	1.345.8	1.416.4	1.475.0	1.550.1	1.646.8	1.758.0	1.861.5
İsrail	29.614.1	29.962.0	29.658.5	30.642.9	31.483.0	31.507.5	32.196.4	32.661.3	32.993.3	33.677.5
Japonya	45.687.3	45.165.9	42.724.5	44.507.7	44.538.7	45.276.8	46.249.3	46.466.1	47.082.7	47.623.3
Rusya	10.532.3	11.089.9	10.219.5	10.675.0	11.230.4	11.621.4	11.803.7	11.680.3	11.325.8	11.279.6
Suudi Arabistan	19.136.2	19.792.7	18.861.1	19.259.6	20.575.5	21.056.3	21.005.0	21.183.5	21.508.0	21.395.4
Türkiye	10.637.7	10.599.3	9.973.3	10.672.1	11.683.7	12.052.3	12.865.7	13.312.0	13.898.3	14.117.0
İngiltere	41.050.4	40.536.1	38.545.9	38.893.0	39.150.8	39.455.4	39.996.5	40.908.7	41.536.9	41.981.4
ABD	49.979.5	49.364.6	47.575.6	48.373.9	48.783.5	49.497.6	49.796.6	50.881.1	51.956.6	52.364.2

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Tablo 1.3. Kişi Başına Düşen Savunma Harcamaları (sabit 2010 ABD $)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Çin	51,5	65,1	79,2	86,3	102,3	116,1	132,0	146,6	155,6	155,7
Almanya	526,3	596,1	589,5	575,1	598,6	577,4	570,1	571,7	493,4	509,3
Hindistan	24,0	27,6	31,9	37,4	39,8	37,4	37,0	39,3	39,1	42,1
İsrail	1733,2	1987,0	1924,8	1962,1	2032,5	1915,9	2158,4	2280,5	2078,8	2193,8
Japonya	318,5	364,1	404,2	429,3	477,5	472,0	386,1	367,8	324,7	365,4
Rusya	304,1	392,6	360,0	410,2	490,4	568,6	616,3	590,5	463,0	483,1
Suudi Arabistan	1359,8	1429,3	1505,6	1610,7	1685,8	1915,4	2219,1	2614,8	2764,3	1978,2
Türkiye	220,4	243,5	229,5	248,1	235,4	239,9	244,8	229,2	201,9	185,9
İngiltere	1079,1	1063,7	930,8	926,1	954,2	920,1	889,1	920,0	832,3	741,3
ABD	1846,3	2040,0	2176,1	2253,1	2277,1	2175,3	2017,1	1909,3	1852,3	1886,2

Kaynak: https://www.sipri.org.yearbook/2017 **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Tablo 1.4. Askeri Harcamalar (sabit 2015 ABD $ (milyon))

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Çin	103670	113542	137512	144499	156009	169382	185152	200915	214093	225713
Almanya	38364	39467	40958	41405	40221	41180	38803	38628	39813	40985
Hindistan	36179	41036	48315	48508	48978	48804	48445	50813	51295	55631
İsrail	15011	14729	15495	14942	14593	14827	15654	16565	16764	17800
Japonya	40557	40167	40919	41063	41616	41114	40940	41159	41103	41569
Rusya	37698	41423	43458	44338	47321	54832	57500	61622	66419	70345
Suudi Arabistan	50962	50018	51398	53494	54222	61352	70313	82527	87186	61358
Türkiye	13656	13809	14777	14478	14619	14939	15310	15397	15881	14974
İngiltere	61610	64360	65610	64230	61518	58896	56408	54938	53862	54217
ABD	636674	683776	738621	758890	749533	706918	650851	610636	596010	606233

Kaynak: https://www.sipri.org.yearbook/2017 **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Yukarıda oluşturulan tablolarda savunma sanayi konusunda dünyaya hükmeden 10 ülkenin verileri toplanmaya ve değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ülkelerin savunma harcamaları ve askeri harcamaları analiz edildiğinde; 2007 ve 2016 yılları arasında gayri safi milli hasıla miktarları değerlendirildiğinde ülkelerin genelinde yıllarla beraber bir artış görülmektedir. Gayri safi milli hasıladaki artış oranı ile ülkelerin savunma harcamalarındaki artışın yıllara göre doğru orantılı olduğu görülebilmektedir. Savunma sanayinde güçlü olabilmenin neredeyse ilk şartının ekonomik güç faktörü olduğu düşünüldüğünde kişi başına düşen gayri safi milli hasılanın fazla olması koşulunun savunma ve askeri harcamaları ile ilişkili olacağı düşünülmektedir.

1.2.3.2. Kişi Başına Düşen Satın alma Gücü Paritesi ve Savunma Harcamaları İlişkisi

Tablo 1.5. Kişi Başına Düşen Satın alma Gücü Paritesi (sabit 2011 ABD $)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Çin	9,601,153.87	10,528,077.05	11,517,696.62	12,742,735.01	13,957,938.68	15,054,510.92	16,222,384.95	17,406,240.42	18,607,306.66	19,852,014.51
Almanya	3,329,610.27	3,365,647.15	3,176,536.13	3,306,136.69	3,427,141.30	3,444,002.59	3,460,863.89	3,527,647.85	3,589,142.00	3,658,901.47
Hindistan	4,363,378.41	4,533,155.59	4,917,557.39	5,422,096.96	5,782,035.49	6,097,525.75	6,486,920.23	6,973,777.88	7,532,381.16	8,067,710.08
İsrail	206,387.35	12,555.02	15,491.70	26,748.78	237,310.35	41,920.13	51,865.84	60,454.81	68,367.28	279,355.14
Japonya	4,697,292.84	4,645,928.93	4,394,253.39	4,578,473.20	4,573,186.80	4,641,557.25	4,734,411.12	4,750,302.87	4,808,229.88	4,857,832.28
Rusya	3,255,809.04	3,426,672.38	3,158,676.27	3,300,934.39	3,475,384.99	3,602,441.64	3,666,757.99	3,693,840.70	3,589,369.99	3,581,297.10
Suudi Arabistan	1,139,651.96	1,210,877.62	1,185,942.40	1,245,707.90	1,370,239.54	1,444,389.30	1,483,377.05	1,537,557.12	1,600,695.50	1,628,572.10
Türkiye	1,245,894.19	1,256,425.13	1,197,317.04	1,298,937.79	1,443,295.18	1,512,428.16	1,640,853.11	1,725,630.92	1,830,650.86	1,888,935.70
İngiltere	2,353,816.87	2,342,694.14	2,244,587.74	2,282,623.34	2,315,781.27	2,350,085.63	2,398,318.52	2,471,569.19	2,529,550.71	2,574,938.96
ABD	15,366,233.13	15,321,421.90	14,896,171.30	15,273,330.53	15,517,926.00	15,863,049.46	16,129,125.39	16,543,513.85	17,016,920.89	17,269,669.68

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Savunma harcamalarını ve askeri harcamaları etkileyen bir diğer faktörün ise ülkelerin Satın alma pariteleri olabileceği düşünülmektedir. Dünyadaki savunma sanayinin ve teknolojinin öncülüğünü elinde bulundurarak savunma sektörünü yönlendiren on ülkenin Satın alma pariteleri incelendiğinde tam olarak ilişki görülememek ile beraber ülkelerin bazılarında Satın alma paritesinin artması ile savunma harcamaları artarken ABD, İngiltere gibi durumlarda Satın alma paritesi artmasına rağmen aynı artışın savunma ve askeri harcamalarda görülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

1.2.3.3. Nüfus ve Savunma Harcamaları İlişkisi

Tablo 1.6. Nüfus

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Çin	1.317.885.000	1.324.655.000	1.331.260.000	1.337.705.000	1.344.130.000	1.350.695.000	1.357.380.000	1.364.270.000	1.371.220.000	1.378.665.000
Almanya	82.266.372	82.110.097	81.902.307	81.776.930	80.274.983	80.425.823	80.645.605	80.982.500	81.686.611	82.667.685
Hindistan	1.179.681.239	1.197.146.906	1.214.270.132	1.230.980.691	1.247.236.029	1.263.065.852	1.278.562.207	1.293.859.294	1.309.053.980	1.324.171.354
İsrail	7.180.100	7.308.800	7.485.600	7.623.600	7.765.800	7.910.500	8.059.500	8.215.700	8.380.100	8.547.100
Japonya	128.001.000	128.063.000	128.047.000	128.070.000	127.833.000	127.629.000	127.445.000	127.276.000	127.141.000	126.994.511
Rusya	142.805.088	142.742.350	142.785.342	142.849.449	142.960.868	143.201.676	143.506.911	143.819.666	144.096.870	144.342.396
Suudi Arabistan	25.252.569	25.940.770	26.661.492	27.425.676	28.238.020	29.086.357	29.944.476	30.776.722	31.557.144	32.275.687
Türkiye	69.597.281	70.440.032	71.339.185	72.326.914	73.409.455	74.569.867	75.787.333	77.030.628	78.271.472	79.512.426
İngiltere	61.322.463	61.806.995	62.276.270	62.766.365	63.258.918	63.700.300	64.128.226	64.613.160	65.128.861	65.637.239
ABD	301.231.207	304.093.966	306.771.529	309.348.193	311.663.358	313.998.379	316.204.908	318.563.456	320.896.618	323.127.513

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ülkelerin savunma politikaları, nüfus artışları ile değişiklik gösterebilmektedir. Savunma sanayinin gelişmesi konusunda öncü ülkelerin yıllara göre nüfus artışı incelediğinde gelişmekte olan ülkelerde genel olarak nüfus artışı ile beraber savunma harcamaları ve askeri harcamalar artarken Türkiye incelendiğinde nüfusun sürekli artış yönünde olmasına rağmen askeri harcamalar ve savunma harcamalarının aynı şekilde artmadığı sonucu görülmektedir. Türkiye'nin jeostratejik konumu ile beraber değerlendirildiğinde içerisinde bulunduğu bölgenin terör sorunun arttığı dönemlerde harcamalarda artış görülürken terör sorunun azalıp bölgesel olarak daha sakin olduğu dönemlerde ise harcamaların azaldığı görülmektedir.

1.2.3.4. Cari İşlemler Dengesi ve Savunma Harcamaları İlişkisi

Tablo 1.7. Cari İşlemler Dengesi (GSYİH %'si)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Çin	9,94	9,15	4,76	3,90	1,80	2,52	1,54	2,25	2,75	1,75
Almanya	6,78	5,62	5,82	5,65	6,09	7,02	6,73	7,41	8,54	8,35
Hindistan	-0,67	-2,61	-1,98	-3,29	-3,43	-5,00	-2,65	-1,34	-1,07	-0,54
İsrail	3,00	1,14	3,61	3,58	2,39	0,58	2,93	3,84	5,14	3,74
Japonya	4,69	2,82	2,78	3,88	2,10	0,97	0,90	0,75	3,06	3,79
Rusya	5,55	6,26	4,12	4,42	4,74	3,23	1,46	2,79	5,04	1,99
Suudi Arabistan	22,45	25,46	4,88	12,64	23,62	22,39	18,14	9,75	-8,70	-4,26
Türkiye	- 5,47	- 5,16	- 1,76	- 5,78	- 8,94	- 5,49	- 6,69	- 4,67	-3,74	-3,78
İngiltere	-3,80	-4,64	-3,87	-3,79	-2,37	-4,25	-5,54	-5,33	-5,19	-5,95
ABD	-4,91	-4,63	-2,58	-2,88	-2,87	-2,64	-2,09	-2,15	-2,40	-2,43

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Cari işlemler dengesi, ülkelerin dış politikalarını doğrudan yöneten faktörlerden biri olarak bilinmektedir. Tablolar incelendiğinde cari işlemler dengesini sağlayabilen ülkelerin savunma ve askeri harcamalarında genel olarak artışların olduğu gözlemlenmiştir. Ülkelerin gelişmişlik seviyeleri, jeostratejik önemleri de göz

önüne alınınca farklılıklar saptanmış olsa da genel olarak cari işlemler dengesinin harcama yapabilmeye etkisinin olduğu tahmin edilmektedir.

1.2.3.5. Enflasyon, Tüketici Fiyatları ve Savunma Harcamaları İlişkisi

Tablo 1.8. Enflasyon, Tüketici Fiyatları (Yıllık %)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Çin	4,77	5,84	-0,70	3,33	5,41	2,64	2,63	2,00	1,44	2,00
Almanya	2,30	2,63	0,31	1,10	2,08	2,01	1,50	0,91	0,23	0,48
Hindistan	6,37	8,35	10,88	11,99	8,86	9,31	10,91	6,65	4,91	4,94
İsrail	0,51	4,60	3,33	2,69	3,46	1,71	1,53	0,48	-0,63	-0,54
Japonya	0,06	1,38	-1,35	-0,72	-0,27	-0,05	0,35	2,76	0,79	-0,12
Rusya	8,99	14,11	11,66	6,85	8,44	5,09	6,74	7,83	15,53	7,05
Suudi Arabistan	4,17	9,87	5,07	5,34	5,82	2,89	3,51	2,67	2,18	3,52
Türkiye	8,76	10,44	6,25	8,57	6,47	8,89	7,49	8,85	7,67	7,78
İngiltere	2,32	3,61	2,17	3,29	4,48	2,82	2,55	1,46	0,05	0,64
ABD	2,85	3,84	-0,36	1,64	3,16	2,07	1,46	1,62	0,12	1,26

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ülkelerin enflasyon oranları ülkede yaşayanların alım güçlerini ve ülkenin politikalarını gidişatını doğrudan etkileyen şartların başında gelmektedir. Ülkelerin dış politikalarını baskın olarak etkileyen savunma politikalarının temelini ise kendi bütçelerinden ayırdıkları savunma ve askeri harcama payları belirleyebilmektedir. Ülkelerin dış politikada güçlü olmaları, savunma alanında da güçlü olmalarını destekleyen faktörler arasında yer almaktadır. Enflasyon oranlarının değişmesi ile beraber ülkelerin ekonomik olarak güçlü veya güçsüz hale gelmeleri onların yapacakları harcamalar konusundaki tercihlerini de değiştirebilecektir.

1.2.3.6. Toplam Rezervler ve Savunma Harcamaları İlişkisi

Tablo 1.9. Toplam Rezervler (Altın, ABD $)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Çin	1.546.364.666.967,1	1.966.037.416.145,2	2.452.899.056.407,3	2.909.907.779.494,0	3.254.674.122.432,3	3.387.512.975.176,9	3.880.368.275.098,6	3.900.039.358.441,2	3.405.253.357.702,3	3.097.658.396.171,6
Almanya	135.932.303.452,8	138.564.404.998,3	179.040.269.400,0	215.977.859.080,4	234.104.163.354,0	248.856.492.402,0	198.535.181.129,2	193.484.844.885,2	173.730.921.329,7	184.031.310.247,2
Hindistan	276.578.101.493,3	257.422.721.844,8	284.682.885.686,3	299.463.726.003,6	298.739.485.811,4	300.425.518.088,1	298.092.483.487,5	325.081.060.905,9	353.319.058.314,4	361.694.316.000,0
İsrail	28.518.506.102,9	42.513.240.772,3	60.611.354.671,2	70.907.305.713,1	74.874.115.250,2	75.907.618.835,1	81.785.519.417,9	86.101.262.662,8	90.575.017.727,0	95.446.288.748,5
Japonya	973.296.754.488,8	1.030.762.728.909,3	1.051.654.943.137,7	1.096.068.589.804,3	1.295.838.776.760,2	1.268.085.526.649,9	1.266.851.419.538,9	1.260.680.415.997,4	1.233.097.778.804,8	1.216.518.740.593,3
Rusya	478.822.287.316,4	426.278.768.850,4	439.341.751.137,8	479.222.291.459,0	497.410.247.572,6	537.816.373.774,6	509.692.081.493,0	386.216.377.124,8	368.042.945.901,4	377.052.191.856,1
Suudi Arabistan	309.287.351.687,2	451.278.967.784,7	420.983.691.698,2	459.313.156.024,3	556.570.991.484,1	673.739.617.131,1	737.796.506.890,1	744.440.558.276,4	626.989.681.473,2	547.260.618.083,7
Türkiye	76.496.128.212,5	73.674.683.906,6	74.933.099.385,9	85.959.456.530,5	87.937.258.383,4	119.182.966.094,8	131.053.848.307,0	127.421.926.598,1	110.489.627.489,5	105.945.857.676,2
İngiltere	77.715.470.521,8	64.785.703.514,2	79.453.484.176,7	98.025.401.565,1	109.733.962.250,0	117.156.978.563,5	118.750.206.118,2	124.487.491.479,0	148.109.292.234,3	134.931.828.649,3
ABD	277.548.985.132,2	294.045.595.117,9	404.098.902.069,1	488.928.295.252,8	537.267.272.428,0	574.268.090.541,4	448.508.967.142,1	434.416.453.480,0	383.728.469.502,5	405.942.340.674,2

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ülkelerin ellerindeki varlıkların ne kadar olduğu ve hangi alanlar için rezerv olarak bekletildiği oluşturacakları politikalar için oldukça önem arz etmektedir. Ellerinde olan rezervlerden elde ettikleri zenginlikleri savunma harcamaları veya askeri harcamalar için yönlendirebilirler. Savunma politikalarını destekler yönde kullanılan rezervler ülkelerin dış politikada söz sahibi olmasını sağlayabilmektedir. Dünyadaki savunma politikalarına yön veren devletler göz önüne alındığında genel olarak zenginliği fazla olan ülkeler savunma harcamaları ve askeri harcamalar konusunda da yüksek miktarlara sahip olan ülkeler olarak görülmektedir konusunda da yüksek miktarlara sahip olan ülkeler olarak görülmektedir.

1.2.4. Dünyada Savunma Harcamaları

Dünya tarihinin her asrında 87 yılın savaşla geçtiği, her yüzyılın sadece 13 yılını barış içinde geçirdiği kuvvetli bir söylenti olmakla birlikte, 1960 yılına kadar geçen süre içerisinde 14531 savaştan etkilenen 181 nesil olduğu, sadece 10 neslin savaş görmeden yaşayabildiği bilimsel araştırmalarla ortaya konmuştur. (Falay,2004)

Dünya savunma harcamalarının büyük kısmının savaş dönemlerinde ve terör olaylarının arttığı dönemlerde yapıldığı, barış dönemlerinde ise azalma eğilimi gösterdiği yönünde oluşan kanaat her ne kadar doğru olsa da; günümüz teknolojisi ile üretilen ve savaşlarda yıkıcı etkisi büyük olan özellikle kitle imha silahlarının savaşlarda kullanılması sonucu ortaya çıkacak olan maddi ve manevi kayıplarla yüz yüze gelmemeyi tercih eden özellikle gelişmiş ülkelerin, savunmanın caydırıcılığından daha fazla istifade etmek, savaşları önleyici tedbirler almak için barış zamanında da bütçelerinin büyük bir kısmını savunma harcamalarına ayırdıkları görülmektedir. (Maliye Bakanlığı,1993)

Dünya savunma harcamalarının ikinci dünya savaşından sonra artış eğilimine girdiği, özellikle bu dönemde ABD ile SSCB arasında yaşanan üstünlük kurma çabaları, her iki ülkenin ayrı ayrı oluşturduğu NATO ve Varşova Paktı üye ülkelerinin bu kapsamda yaptıkları harcamalar bu eğilimin nedenleri olarak söylenebilir.

Bu iki kutuplu dünya düzeninin, 1991 yılında SSCB'nin dağılması ile sona ermesi ve soğuk savaş döneminin bitmesi, savunma harcamalarında düşüş eğilimine neden olmuştur. SIPRI' nin verilerine göre 1991 yılında dünya savunma harcamalarının 500 milyar dolarlık rekor düşüşle ve 1 trilyon 367 milyar dolardan 805 milyar dolar olduğu görülmüştür.

2007-2016 Yılları arasında dünyadaki savunma harcamalarının eğilimine bakmak gerekirse; aşağıdaki gibi bir tablo önümüze çıkmaktadır:

SIPRI verileri, 2007 Yılında dünya ülkelerinin 2006'ya göre % 6'lık bir artışla GSMH'larının % 2.5'i olan 1 trilyon 339 milyar doları savunma harcamaları için tahsis etmişlerdir. Bu rakam, 1998 yılı savunma harcamalarında % 45'lik bir artış olduğunu ortaya koymaktadır. Doğu Avrupa ülkelerinin savunma harcamalarına ayırdığı pay % 15, Rusya'nın payı ise % 13 artarken, 2007 yılında savunmaya ayrılan bütçenin % 45'ini ABD harcamıştır. Savunma harcamalarında ABD'yi sırasıyla İngiltere, Çin, Fransa ve Japonya izlemiştir. Türkiye ise en çok savunma harcaması yapan ülkeler arasında % 1'lik payla 17. Sırada yer almıştır. ABD'nin savunma harcamasının artış nedeninin Afaganistan ve Irak operasyonundan kaynaklandığı, Çin'in ise hızlı ekonomik büyümeye bağlı olarak savunma harcamalarını son on yılda üç kat arttırdığı görülmektedir. Türkiye'nin savunma harcamaları ise son on yılda GSMH'sına oranı itibariyle 0.4 düşerek 2014 yılı sabit ABD doları baz alınarak 18,800 milyar dolardan 15,763 milyar dolara düşmüştür. 2007 Yılında savunma harcamalarını arttıran sebepler arasında ülkelerin dış politika hedefleri, tehdit değerlendirmesi, çatışmaların yanı sıra çok taraflı barışı koruma operasyonları yer almaktadır.

2016 Yılına gelindiğinde dünya ülkelerinin savunmaya ayırdıkları kaynak 1 trilyon 686 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Rakamsal olarak bir artış gözlense de dünyanın GSMH'sının %2.2 oranındaki kısmı savunmaya ayırılmıştır. Aynı dönemde Türkiye'nin savunma harcaması da 0.02'lik bir düşüş ile GSMH'nın %1.2'si olarak gerçekleşmiştir.

Genel olarak ülkelerin savunma harcamaları incelendiğinde, en çok savunma harcaması yapan ülke olarak ABD'nin ilk sırada yer aldığı, bunun sebebi olarak da

Afganistan, Irak ve Suriye başta olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde operasyon yürüttüğü, bu sayede dünya üzerinde söz sahibi olduğu ve bunun bedelini ödediği düşünülse de, ABD'nin buralardaki yer altı zenginliklerine nüfuz etmek ve onları kontrol altına almak suretiyle bu harcamalarının karşılığında ekonomisine bir katma değer sağladığı da bir gerçektir. Ayrıca ABD'nin dünyanın en büyük silah satıcısı olması, dünya savunma sanayii devleri arasında ABD şirketlerinin ilk sıraları paylaşması ve sektör pazarını elinde tutması göz önüne alındığında, ABD'nin oyun kurucu olmasının ve savunma alanında interaktif bir politika izleyerek hep bir adım önde olması olağan karşılanması gereken bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

ABD'nin Afganistan politikasının; bu ülkenin Çin, İran ve uzak doğu ülkelerine yakın olmasından kaynaklı jeopolitik konumu ve yer altı zenginlikleriyle ilintili (uranyum ve civa gibi) olduğu, yine Irak, Suriye ve Ortadoğu politikasının; Doğu Akdeniz'de bulunan doğal gaz yatakları, bölge ülkelerindeki zengin petrol yatakları, İsrail'in özel konumu, Suudi Arabistan ve Körfez ülkelerini kontrol altında tutma isteği ve İran'la arasındaki "nükleer" krizle ilintili olduğu birlikte değerlendirildiğinde, ABD ekonomisinde önemli bir ihracat kalemi olan savunma sanayii de göz önüne alındığında ABD'nin savunma harcamalarında ilk sıradaki yerini koruması olası görülmektedir.

1.3. TÜRKİYE'DE SAVUNMA HARCAMALARI VE DİĞER BÜTÇE HARCAMALARI

1.3.1. Türkiye'de Savunma Harcamaları

Koban (1998) yaptığı çalışmasında savunma harcamalarını ülkelerin ekonomilerinden, zenginliklerine karşılık, ülkenin bekası için ayırdıkları pay şeklinde tanımlamaktadır. Tüğen'e (1989) göre ise ülkelerin iç ve dış güvenliklerini sağlayabilmek adına yaptıkları harcamalardır.

Ülkelerin güvenliklerini sağlama istekleri topyekün olması nedeni ile ülkedeki herkesi kapsayan harcamalar olup herhangi birini bu durumun faydasından alıkoymak mümkün olmamaktadır (Bulutoğlu, 2003).

Savunma harcamaları her dönemde ülke için oldukça öneme sahip bir alan oluşturmuştur. Önemine binaen ekonominin de temel kalemleri arasında bulunmaktadır.

Ülkelerin ekonomilerinden savunma harcaması için ayırdıkları paylar, yaşadıkları dönemlerin şartlarına göre değişiklik göstermektedir. Ülkelerin kendi ekonomik koşullarının yanı sıra küresel bazda yaşanan ekonomik dalgalanmalar, iç ve dış politikada yaşanan gelişmeler, bölgesel çatışmalar ve terörizm, yönetim krizleri, komşu ülkelerde yaşanan ekonomik ve sosyal olaylar, ülkelerin savunma politikalarında değişikliğe gitmesine, bunun neticesi olarak da savunma harcamalarını arttırma ya da azaltma yönünde irade ortaya koymalarına neden olabilmektedir.

Ülkelerin savunma harcamalarındaki değişimi nedenleri ülkenin şartlarının yanında farklı kriterlere bağlı olarak da değişiklik gösterebilir. Güvenlik ve tehdit algısındaki değişiklikler savunma politikalarında önceliklerin değişmesine, dolayısıyla da savunma harcamalarında değişikliğe gidilmesine neden olabilir.

Tüm bu gerekçeler göz önünde buludurularak Türkiye'nin 1945 Soğuk Savaş dönemi sonrası yaptığı savunma harcamalarI 1945 Soğuk Savaş döneminden sonra Türkiye'de savunma harcamalarında olan değişimler aşağıda tablolaştırılarak incelenmeye çalışılmıştır:

Tablo 1.10. Türkiye'nin 1954-1985 Arası Savunma Harcamaları ve Değişimi

YIL	SAVUNMA HARCAMALARI			SAVUNMA HARCAMALARI /GSYİH		
	Değer (M.USD)	DEE	SEE	Değer (%)	DEE	SEE
1954	1.898		100	2,3		100
1955	1.919	101	101	2,3	101	101
1956	1.777	93	94	2,3	98	99
1957	1.651	93	87	2,2	99	98
1958	1.604	97	84	1,9	87	84
1959	1.908	119	101	1,9	99	83
1960	2.104	110	111	2,3	118	98
1961	2.366	112	125	2,0	90	89
1962	2.520	107	133	2,3	112	99
1963	2.589	103	136	2,0	87	86
1964	2.777	107	146	1,9	98	84
1965	2.909	105	153	1,9	98	82
1966	2.915	100	154	2,1	110	91
1967	3.141	108	166	1,9	89	81
1968	3.512	112	185	2,3	124	100
1969	3.405	97	179	2,4	106	106
1970	3.776	111	199	2,3	94	100
1971	4.327	115	228	2,1	92	92
1972	4.548	105	240	2,3	110	101
1973	4.822	106	254	2,1	91	92
1974	5.407	112	285	2,2	105	96
1975	9.455	175	498	2,0	91	87
1976	9.934	105	523	2,3	116	101
1977	9.565	96	504	2,3	100	101
1978	8.759	92	462	2,4	102	103
1979	7.771	89	409	2,5	106	109
1980	8.055	104	424	2,5	100	109
1981	9.088	113	479	2,6	104	113
1982	9.935	109	523	2,7	103	116
1983	9.400	95	495	2,9	110	128
1984	9.138	97	481	3,0	101	129
1985	9.694	106	511	3,0	100	129

Kaynak: https://www.sipri.org/databases/milex, Erişim Tarihi: 14.10.2016

Not: Tablodaki rakamlar ilgili ülkenin 2014 yılı Dolar kuruna göre hesaplanmıştır.

DEE: Değişken Esaslı Endeks (% değişim), **SEE:** Sabit Esaslı Endeks (1954=100)

Tablo 1.11. Türkiye'nin 1986-2015 Arası Savunma Harcamaları ve Değişimi

YIL	SAVUNMA HARCAMALARI			SAVUNMA HARCAMALARI/GSYİH		
	Değer (M.USD)	DEE	SEE	Değer (%)	DEE	SEE
1986	10.892	112	135	2,6	89	106
1987	10.403	96	129	2,6	100	105
1988	9.163	88	114	2,5	95	100
1989	10.602	116	132	2,4	95	95
1990	12.811	121	159	2,3	97	92
1991	13.169	103	163	2,1	93	86
1992	13.852	105	172	2,0	96	82
1993	15.315	111	190	2,0	98	81
1994	14.973	98	186	2,0	99	81
1995	15.382	103	191	1,9	96	77
1996	17.221	112	214	1,8	95	73
1997	17.942	104	223	1,7	95	69
1998	18.800	105	233	1,8	102	71
1999	20.758	110	258	1,8	100	71
2000	20.089	97	249	1,7	98	70
2001	18.416	92	229	1,6	95	66
2002	19.595	106	243	1,5	89	59
2003	17.685	90	220	1,4	98	57
2004	16.140	91	200	1,4	100	58
2005	15.279	95	190	1,4	97	56
2006	16.395	107	204	1,4	99	55
2007	15.763	96	196	1,4	99	55
2008	15.939	101	198	1,4	100	55
2009	17.057	107	212	1,3	99	54
2010	16.712	98	207	1,4	102	56
2011	16.875	101	209	1,3	96	53
2012	17.244	102	214	1,4	106	56
2013	17.626	102	219	1,2	89	50
2014	17.770	101	221	1,2	98	49
2015	17.669	99	219	1,2	95	47

Kaynak: https://www.sipri.org/databases/milex, Erişim Tarihi: 14.10.2016

Not: Tablodaki rakamlar ilgili ülkenin 2014 yılı Dolar kuruna göre hesaplanmıştır.

DEE: Değişken Esaslı Endeks (% değişim), **SEE:** Sabit Esaslı Endeks (1980=100)

Yukarıda gösterilen tablolarda 1954-1985 ve 1986-2015 yılları arasındaki savunma harcamaları ele alınmıştır.

Dönem olarak incelenecek olursa 1950-1960 yılları arasında Türkiye'de liberal politikaların izlendiği, serbest dış ticaret ve dış pazara yönelik politikalara yönelik hareket edildiği görülmektedir. Dönemin GSMH harcama oranları analiz edildiğinde artış miktarının olduğu görülmektedir. Aynı dönemdeki savunma harcamalarının artışları incelendiğinde de diğer durumla doğru orantılı arttığı görülmektedir.

1960-1980 arasındaki dönem incelendiğinde ülke ekonomisinin genel olarak planlı kalkınma dönemine yöneldiği görülmektedir. Devamındaki süreçte ise istikrar programlarının uygulandığı görülmektedir. Dönemdeki siyasi ve sosyal olayların da gidişatı ile savunma harcamalarında artış görülmektedir. Savunma harcamaları ülkelerin bekası ile doğrudan ilgilidir. Yıllara göre yapılan harcama analizleri incelendiğinde politikaların gidişatı ile savunma harcamalarının artışının ilintili olduğu görülebilmektedir.

1980 sonrası dönemde ise hem dış politikada yaşanan olayların güvenlik problemleri ile alakalı olması, hem de ülke içerisinde artan gerginlik nedeni ile savunma harcamalarının önemi artmıştır. Aynı dönemlerde ekonomik krizlerin de olmasına rağmen artan terör olayları ile başa çıkmak adına savunma harcamaları için bütçeden ayrıla payda artışlar görülmektedir.

1.3.2. Türkiye'de Savunma Harcamalarının Yıllar Dâhilinde İncelenmesi

Türkiye'nin savunma harcamalarını incelerken dar anlamda; Milli Savunma Bakanlığına bütçeden tahsis edilen ödenekler, daha geniş anlamda ise Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Savunma Sanayi Müsteşarlığı harcamalarını dahil ederek, en geniş anlamda da bütçe dışı harcamalar da hesaplanarak üç bölümde ele almak uygun olacaktır. Bu çalışmada savunma harcamaları, bütçe dışı harcamaların net olarak ortaya konulamamasından dolayı MSB bütçesi ile sınırlandırılmıştır.

Bu kapsamda savunma harcamalarının 2007-2016 yılları arasındaki seyri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo incelendiğinde, 2007-2016 yılları arasında kişi başı GSYH arttığı halde savunma harcamalarının bütçeden aldığı pay ve kişi başı savunma harcamalarının düşüş gösterdiği görülmektedir.

Tablo 1.12. Türkiye'nin 2007-2016 Yılları Arasındaki Savunma Harcamaları

YILLAR	HARCAMA (MİLYON TL.)	BÜTÇE PAYI	K/B GSYH (2010 SABİT ABD DOLARI)	K/B SAV.HAR. (2010 SABİT ABD DOLARI)
2007	11,854	5,81	10,637	220,4
2008	12,889	5,68	10,599	243,5
2009	14,683	5,47	9,973	229,5
2010	15,101	5,13	10,672	248,1
2011	16,463	5,23	11,683	235,4
2012	18,524	5,12	12,052	239,9
2013	19,872	4,87	12,685	244,8
2014	21,267	4,74	13,312	229,2
2015	22,723	4,49	13,898	201,9
2016	26,281	4,5	14,117	185,9

Kaynak: T.C. Maliye Bakanlığı, https://www.sipri.org.yearbook/2017 ve Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr Erişim Tarihi: 14.10.2018

1.3.3. Türkiye'de Diğer Harcamaların Yıllar Dâhilinde İncelenmesi

Merkezi yönetim bütçesinden harcama yapan genel bütçeli idarelerin yaptıkları kamu harcamalarının yıllara göre dağılımı Ek'lerde verilen tablolarda yer almaktadır.

Merkezi yönetim bütçesinin ortalama %97'sinin genel bütçeli idareler tarafından kullanıldığı, özel bütçeli kurumların payının %10 ile %15 arasında

değiştiği, buna bağlı olarak da bütçenin ortalama %10-15 arası açık verdiği görülmektedir. Düzenleyici ve denetleyici kurumların bütçeye yükünün de ortama %0,60 civarında olduğunu görülmektedir.

Tablolar incelendiğinde bütçeden en çok pay alan kurumlardan 2016 yılı esas alındığında %26,06 ile Maliye Bakanlığının ilk sırada, Milli Eğitim Bakanlığı %12,67 ile ikinci sırada, %11,48 ile Hazine Müsteşarlığı üçüncü sırada yer almaktadır. Milli Savunma Bakanlığı ise %4,5 ile %4,51 pay alan Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının ardından altıncı sırada yer alırken hemen ardından Emniyet Genel Müdürlüğü 3,82 ile yedinci sırada yer almaktadır.

Kamu harcamalarının ekonomik sınıflandırması esas alındığında, 2016 yılı rakamlarına göre merkezi yönetim bütçe giderleri toplamının 584 milyar TL olduğu, faiz giderlerinin 50,247 milyar TL ile bütçe giderlerinin %8,6'sına tekabül ettiği, 2016 yılında bütçe açığının 29,932 milyar TL olduğu görülmektedir. Aynı dönemde bütçe gideri olarak en yüksek payın 224,867 milyar TL ile Cari transferlere, ikinci sırada ise 148,864 milyar TL ile personel giderlerine ayrıldığı Merkez Bankası ve TÜİK verilerinden anlaşılmaktadır.

2016 Yılı merkezi yönetimin Hazine Müsteşarlığının rakamlarına göre iç borç stoku 468,644 milyar TL, dış borç stoku 291,306 milyar TL, toplam borç stoku da 759,950 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

1.3.4.Türkiye'nin Savunma ve Diğer Bütçe Harcamalarının Karşılaştırılması

Türkiye'nin 2010-2016 yılları arasında merkezi yönetim bütçesinden MSB.lığı ile iç güvenlik birimleri ve bazı önemli icracı bakanlıkların yaptığı harcamalar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1.13. Genel Bütçeli İdarelerin Harcamaları

KURUMLAR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
MSB	15,101	16,463	18,524	19,872	21,267	22,723	26,281
J.GN.K.LIĞI	4,158	4,551	5,187	5,447	6,213	7,348	8,890
EMN.GN.MD.LÜĞÜ	9,402	11,394	13,125	14,998	16,333	18,603	22,333
SAHİL GÜV.K.LIĞI	222,444	273,071	334,897	353,525	388,356	458,162	516,399
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	3,268	2,550	3,493	4,093	6,638	7,278	8,343
MEB	30,413	35,318	41,349	47,748	53,958	62,247	73,999
SAĞLIK BAKANLIĞI	14,768	17,231	14,326	18,155	19,702	22,954	26,385
ADALET BAKANLIĞI	3,925	5,079	5,967	7,148	8,465	9,846	11,152
TARIM BAKANLIĞI	7,900	7,447	11,144	12,994	13,557	14,840	16,821
ÇALIŞMA VE SOS.GÜV. BAKANLIĞI	31,371	21,825	28,322	29,686	32,805	25,658	43,556
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ	294,358	314,606	361,886	408,224	448,752	506,305	584,071

Kaynak: T.C.Maliye Bakanlığı (BUMKO) **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Tabloda yer alan rakamlar gerçekleşen harcama rakamlarıdır. 2010 Yılında MSB.' lığının harcadığı rakam bütçenin yüzde 5,13'üne tekabül ederken 2016 yılına gelindiğinde bütçenin 4,50'sini kullandığı görülmektedir. Buna mukabil 2010 yılı itibariyle bütçenin %3,19'u Emniyet Genel Müdürlüğüne, %10,33'ü MEB.'lığına, 5,02'si Sağlık Bakanlığına, %10,66'sı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına, %2,68'i Tarım Bakanlığına tahsil edilmişken 2016 yılında MEB' lığının payı 12,67, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının payı 7,46, Emniyet Genel Müdürlüğünün payı 3,82 olmuştur. Sağlık Bakanlığı ise, Kamu Hastaneleri Kurumu ve Halk Sağlığı Kurumunun harcadığı ödeneklerle birlikte bütçenin %4,51'ini kullanmıştır. Burada dikkati çeken husus Türkiye'nin savunma harcamalarına bütçeden ayırdığı payın yıllar içerisinde azaldığı görülürken, yukarıda bahse konu bakanlık ve kurumların payının arttığıdır.

Bütçe giderlerinin dağılımına bakıldığında 2010 yılında %16,4'ünün faiz ödemelerine ayrıldığı, 2016 yılına gelindiğinde ise bu oranın %8,6'ya gerilediği görülmektedir.

GSYH'nın kullanım oranlarına bakıldığında ise 2010 yılında askeri harcamalar için ayrılan pay %2,32 iken 2016 yılında savunma harcamaları için GSYH'nın sadece %1,71'nin ayrıldığı görülmektedir.

Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BUMKO) verilerine göre 2007 yılında MSB.'lığı, MEB.'lığı ve Sağlık Bakanlığının bütçeden harcadığı toplam pay %21.33, faiz giderlerine bütçeden ayrılan pay %22.6 iken bu oran, büyüme oranının 11.11 ile en yüksek rakama ulaştığı 2011 yılında bu üç bakanlığın bütçeden aldığı toplam pay %21.94, faiz ödemelerine ayrılan pay % 13.4, 2016 yılında ise üç bakanlığın bütçeden aldığı pay % 21.68 olarak gerçekleşmiş, buna karşın faiz ödemelerine bütçenin % 8.6'sı harcanmıştır. Bu noktada dikkat çekici husus, faiz ödemelerinin bütçeden aldığı payın yaklaşık % 30 azalmış olmasına rağmen, MSB.'lığının bütçeden aldığı pay %1.31, Sağlık Bakanlığı'nın payı % 0.58 düşerken, MEB.'lığının payının % 2.24 arttığı görülmektedir. Faiz ödemelerinin bütçeden almış olduğu payın azalmış olması olumlu bir gelişme olarak algılansa da, Milli Savunma Bakanlığına ayrılan bütçenin ciddi miktarda azaldığı, yine Dünya Bankası verilerine göre 2007 yılında kişi başına GSMH 10.637 ABD doları iken 2016'da bu rakam 14.117 dolara çıktığı halde yine aynı dönemde kişi başına düşen savunma harcaması 220.4 dolardan 185.9'a gerilemiştir.

2007-2016 yılları arasında Türkiye'ye yönelik tehditlerin azalmadığı, dünyanın kaynayan kazanı Ortadoğu ülkelerindeki bir dizi karışıklıklar, Arap Baharı olarak adlandırılan sürecin ülkemizin güvenliğine yönelik oluşturduğu tehdit, yine bu dönemde PKK ile mücadele devam ederken özellikle 2011 yılında Suriye Krizinin patlak vermesi ile ortaya çıkan ve dört milyona yakın Suriyelinin kontrolsüz bir şekilde ülkemize girişi, PYD ve DAEŞ' in ülkemize yönelik tehditleri ortada iken, kronik bir dizi güvenlik sorunumuzun da devam ettiği göz önüne alındığında ve nihayetinde 2016 15 Temmuzunda yaşanan FETÖ terör örgütünün hain darbe girişimi yan yana getirildiğinde ve tüm bunların yanında TSK personeline yönelik 2007 yılında başlayan Ergenekon, Balyoz ve askeri casusluk gibi bir dizi operasyon

ile bugün yaşanan S-400 ve F-35 krizlerini birlikte değerlendirdiğimizde bu yıllar arasında savunma bütçesindeki daralma, Türkiye'nin savunma politikalarının gözden geçirilmesi gerektiği şeklinde bir sonuç ortaya koymaktadır.

Aynı dönemde ülkemizin savunma sanayiinin geliştirilmesi yönünde atılan adımları da yine savunma alanında faaliyet gösteren şirketlerin cirolarına bakarak incelemekte yarar vardır. Savunma ve Havacılık Sanayii İmalatçılar Derneği (SASAD)'ın 2012 yılı performans raporuna göre kendi çatısı altında faaliyet gösteren şirketlerden elde ettiği verilere göre toplam cirosu 2007 yılında 3.022 milyar dolar iken 2012 yılında bu rakam 4.756 milyar dolara yükselmiştir. SIPRI verilerine göre 2012 dünya savunma cirosunun yaklaşık 400 milyar olduğu dikkate alındığında % 1.189'una tekabül ettiği görülmektedir. 2017 Yılı performans raporuna göre 2016 yılı ciro rakamı ise 5.968 milyar dolar olarak gerçekleşmiş, aynı dönemde dünya savunma harcamasının yine SIPRI verilerine göre yaklaşık 360 milyar dolar olduğu dikkate alındığında Türkiye'nin 2016 savunma cirosu, dünya savunma cirosunun % 1.658'i kadardır.

1.3.5. Savunma Sanayi Destekleme Fonu

3238 sayılı Kanunun 12. maddesi ile TSK'nın modernizasyonunun sağlanması ve Türkiye'de modern savunma sanayiinin kurulması için gerekli kaynağın, genel bütçe dışında devamlı ve istikrarlı bir şekilde temini amacıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde ve Müsteşarlık emrinde Savunma Sanayii Destekleme Fonu kurulmuştur. Fon Kaynakları aşağıda yer aldığı şekildedir:

- ***Gelir ve Kurumlar Vergisi:*** 4842 sayılı Kanuna göre Gelir ve Kurumlar vergisi hasılatı üzerinden %3,5 pay ayrılmaktadır.

- ***Şans Oyunları Hasılatından Ayrılacak Pay:*** Milli Piyango ile At Yarışı ve Futbol Müsabakaları Üzerinden Düzenlenen Müşterek Bahis Hasılatı üzerinden Fona pay aktarılırken, 2008 yılında yürürlüğe giren Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanunla birlikte, bu paylara denk gelen tutarın Maliye Bakanlığı Bütçesine ödenek konulmak suretiyle karşılanacağı hükme bağlanmıştır.

- ***Milli Savunma Bakanlığı Bütçesinden Modern Silah, Araç Ve Gereçler İçin Ayrılan ÖdenEk*** Müsteşarlık tarafından yürütülen ancak kaynağı Milli Savunma Bakanlığı Bütçesinden karşılanan tedarik projeleri kapsamında, İcra Komitesi Kararına göre Fona kaynak aktarılabilir.

- ***Hafif Silah İthali Satışı Geliri Safi Hasılatı:*** Özel ve tüzel kişiler için ithal edilen silah ve mermilerin satışından elde edilen net hasılatın % 80'i Fona gelir olarak aktarılmaktadır.

- ***Fon Mal Varlığı Gelirleri:*** Kullanılmayan fon kaynaklarının nemalandırılmasından elde edilen gelirler.

1.3.6. Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı

1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında Türkiye, kendisine uygulanan silah ambargosu ile karşı karşıya kalmış ve bunun olumsuz etkilerinin azaltılması maksadıyla modern ulusal savunma sanayinin ilk adımları da bu dönemde atılmıştır. Aynı yıl "Türk Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı" kurulmuştur. O günlerde kamuoyunda oluşan büyük coşku, kurulan Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakıflarına halkımızın önemli ölçüde bağış yapmasına ve onaylanan yasalarla bu vakıfların özel gelirler sağlamalarına yol açmıştır.

Bu dönemde Yüce Milletimizin bağışları ile Türk Silahlı Kuvvetlerinin savunma sistem ve ürünlerini modern teknolojiye dayalı olarak geliştirmek için kurulan Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakıfları, 17 Haziran 1987 tarihinde 3388 Sayılı Yasayla birleştirilerek Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı kurulmuş ve 26 Eylül 1987 tarihinde faaliyete başlamıştır.

TSK Güçlendirme Vakfı, kuruluşundan bugüne kadar ulusal savunma sanayi alanında stratejik yatırımlar gerçekleştirmiş ve gerçekleştirmeye devam etmektedir. Vakıf, söz konusu yatırımlarını etkin bir şekilde yöneterek, her biri dünyada ve ulusal alanda söz sahibi, hem yerli hem de milli şirketler konumuna ulaştırmıştır. Bugün itibariyle;

- ASELSAN, özgün ürünleri ile bir elektronik devi haline gelmiş,
- TUSAŞ, Türkiye'de havacılık, uydu ve uzay alanının öncüsü konumuna ulaşmış,
- ROKETSAN, Türkiye'de roket-füze sistemlerinin tek tasarım ve üreticisi olmuş,
- HAVELSAN Türkiye'nin yazılım, bilişim ve sistem entegrasyon lideri haline gelmiş,
- İŞBİR, önemli savunma ve kamu projelerine jeneratör ve alternatör temin eder bir konuma ulaşmış,
- ASPİLSAN önemli savunma sanayi sistemleri için özgün pil ve batarya bloğu ürünleri geliştirme yeteneği kazanmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı, her biri savunma sanayimizde önemli alanlarda faaliyet gösteren 6 Bağlı Ortaklığı ile 7 İştiraki olmak üzere toplam 13 şirkette doğrudan pay sahibidir.

İKİNCİ BÖLÜM

SAVUNMA HARCAMALARI İLE EKONOMİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

2.1. TÜRKİYE ANALİZİ (2010-2016)

Türkiye, dünya üzerinde konuşlandığı yer itibariyle jeopolitik bir öneme sahiptir. Dünyanın en sorunlu bölgesi olarak bilinen Ortadoğu ülkeleriyle komşu olması bir yana, medeniyetler arası bir köprü olması, Avrupa ve Asya'da topraklarının bulunması, dünyanın en önemli boğazları sayılabilecek Çanakkale ve İstanbul Boğazlarına sahip olması, günümüzde en kritik yer altı kaynaklarının bulunduğu ve dünya ihtiyacını en az 300 yıl boyunca karşılayacağı değerlendirilen Doğu Akdeniz'de bulunan doğalgaz yataklarının bulunduğu bölgede oluşu, yine günümüzün en önemli konusu olan enerji kaynaklarının taşınması için adeta bir köprü konumunda oluşu, yakın zamanda yaşanan ve yönetim şekilleri itibariyle diğer dünya ülkelerinden farklılık arz ettiği gerekçesiyle Arap Baharı olarak bilinen bir dizi değişim ve dönüşüme tabi tutulan ülkelerle sınır komşusu olması ya da inançlar açısından ve tarihsel geçmişinden dolayı bağlantısı olmasından dolayı etkilenişi, komşularıyla arasındaki tarihten gelen bir takım sorunların yanı sıra İran gibi, Rusya gibi dünyada söz sahibi ülkelerle arasında husumet bulunan ülkelerle komşu olması nedeniyle her daim güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya gelebilme riskine sahip bir ülke olarak "savunma" Türkiye için olmazsa olmaz bir zorunluluktur.

Tüm yukarıda sayılan sebeplerin yanında ülkemizin üç tarafının denizlerle çevrili olması, bölgesinin ve kendisinin demografik yapısı ile terör örgütlerinin sürekli faaliyet alanı içinde yer alması, ülke savunmasını daha da önemli ve zor hale getirdiği de yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle Türkiye'nin durumunu bu şartları göz önünde bulundurarak değerlendirmek doğru olacaktır.

2.2. SAVUNMA HARCAMALARI KONUSUNDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

2.2.1. Türkiye Özelinde Yapılan Araştırmalar

Bir araştırma yazısında askeri ve savunma harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelenmesinde 1956-1994 yılları arasındaki verilerin eşzamanlı denklem metodolojileri (2SLS ve 3SLS) ve değer tipi (talep-arz) modelleri kullanılmıştır. Yapılan çalışmada, Türkiye'de ekonomik büyüme ile askeri ve savunma harcamaları arasında bir ilişki olduğu saptanmıştır. Askeri ve savunma alanında yapılan harcama ve yatırımların Türkiye'nin ekonomik büyümesinde olumlu yönden bir etkisi olduğu, askeri ve savunma alanındaki harcamaların ise tasarruf ve ticari dengelerin bozulmasında kayda değer bir etkisi olmadığı sonuçları çıkarılmıştır. Çalışma aynı zamanda, başlıca belirleyici parametrelerinin, gelir düzeyi, Kürt İşçi Partisi ve PKK terör örgütünün yanı sıra Yunanistan'ın savunma harcamaları ile olan verilerin olduğu sonucuna varılmıştır (Sezgin;2001).

Bir doktora tezinde Engle ve Grander (1987) tarafından bulunan ve geliştirilen eş bütünleşme analiz yöntemini kullanarak 1950-2001 yılları arasındaki verilerden yola çıkmış ve askeri ve savunma alanındaki harcamaların uzun vadeli sonuçlarda ekonomik gelişme üzerinde olumlu etkilere sahip olduğunu göstermiştir (Candar;2003).

Bir başka çalışmada askeri ve savunma harcamaları ile ekonomik gelişme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Analiz yapılırken Türkiye'nin 1950-2002 yılları arasındaki verileri dikkate alınmıştır. Analizin yapılmasında yeni makroekonomik ve çok değişkenli eşbütünleşme analiz yöntemlerinden faydalanılarak Türkiye'nin genel

askeri ve savunma harcamaları ile toplam üretim verileri arasında yakından bir bağ olduğu deneysel olarak belirtilmektedir (Halıcıoğlu;2004).

Literatürümüzde bulunan bir başka makalede Türkiye'nin 1955-2000 yılları arasında yapmış olduğu askeri ve savunma alanındaki harcamalarının GSMH verileri ile arasındaki nedensellik ilişkisine yer vermiştir. Bu ilişkini gösterilmesinde, birim kök testi eş bütünleşme ve nedensellik yöntemleri kullanılmıştır. Sonuçlar analiz edildiğinde askeri ve savunma alanındaki harcamalar ile GSMH verileri arasında uzun dönemli bir denge ilişkisi olduğu sonucu çıkarılmıştır. Bu çıkarımla birlikte kısa dönem için yapılan nedensellik incelemesinde askeri ve savunma alanında yapılan harcamalardan ekonomik gelişme yönünde tek yönlü bir nedensellik olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Karagol,Palaz;2004).

Gerçekleştirilen bir başka çalışmada araştırmacı, dış borçların askeri ve savunma giderlerinin ve GSMH arasındaki ilişkiyi analiz etmek için 1960-2002 dönemleri arasındaki verileri analiz etmiştir. Eş bütünleşme incelemesi ile analiz başlatılmış olup devam eden inceleme sürecinde dürtü yanıt fonksiyonları ve varyans ayrışması ilkelerinden yararlanılmıştır. Dürtü yanıt fonksiyon kurallarına göre sonuçlar irdelendiğinde dış borç ile askeri ve savunma harcamaları arasında pozitif yönlü bir korelasyon olduğu saptanmıştır. Askeri ve savunma harcamalarının Türkiye'nin dış borcu üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (Karagol;2006).

Ortaya konulan bir başka çalışmada 1949-2004 dönemleri arasındaki verileri kullanarak Türkiye'nin askeri ve savunma alanındaki harcamaları ile ekonomik gelişmenin arasında nedensel bir ilişki olup olmadığını eğer nedensellik ilişkisi var ise bu ilişkinin nasıl gerçekleştiğini belirlemek için doğrusal ve doğrusal olmayan Granger nedensellik yöntemlerinden faydalanmışlardır. Yapılan bu çalışmanın literatüre olan katkısı Türkiye'nin askeri ve savunma alanında yapmış olduğu harcamalar ile ekonomik olarak gelişme arasındaki doğrusal olmayan nedensellik bağının saptanmasıdır. Deneysel sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda askeri ve savunma alanında yapılan harcamalar ile ekonomik büyüme arasında oluşan doğrusal ve doğrusal olmayan nedensellik ilişkisi görülmüştür (Görkem,Işık;2008).

Bir tezde bulunan ve konuyu ele alan araştırmacı, askeri ve savunma harcamaları ile ekonomik büyümenin Türkiye cephesinde nasıl etkisi olduğunu incelemiştir. Türkiye'nin Ortadoğu ve NATO'nun en büyük askeri ve savunma bütçelerinden birisine sahip olmasından dolayı, askeri ve savunma harcamaları ile ekonomik gelişme arasındaki ilişkinin Türkiye'nin gelecekteki ekonomik açıdan güçlü ve politik olarak istikrarlı bir yapıda olabilmesi için bu incelemenin sonuçlarının önemli olduğunu vurgulanmıştır. Sonuçlar için veri analizi yapısı olan Excel'in Analysis ToolPack eklentisi kullanılmıştır. Analizin sonuçları 1969-2004 yılları arasındaki veriler kullanılarak raporlanmıştır. Sonuçlar incelendiğinde askeri ve savunma harcamaları ile ekonomik gelişme arasında negatif bir ilişki olduğu analizi ortaya çıkmıştır (Tekeoğlu;2008).

Diğer bir çalışmada Türkiye'nin yapmış olduğu askeri ve savunma harcamalarının GSHY, ithalat ve istihdam değerleri arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Analizin yapılmasında Granger nedensellik ilkesinden yararlanılmış ve sonuçların incelenmesiyle askeri ve savunma alanında yapılan harcamaların istihdam ile arasında karşılıklı nedensellik kurulmuştur. Toda-Yamamoto yaklaşımı kullanılarak gerçekleştirilen analizde ise istihdamdan askeri savunma alanında yapılan harcamaları yönünde bir nedensellik ilişkisi kurulmuştur. Askeri ve savunma alanında yapılan harcamalardan GSHY yönünde oluşan bir nedensellik sonucu ortaya çıkmıştır (Kaya;2013).

Bir araştırmada Türkiye için askeri ve savunma harcamalarının, ekonomik gelişme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. GSHY ile askeri ve savunma harcamaları arasında herhangi bir nedensellik olup olmadığını göstermek için 1988-2013 yılları arasındaki verilerden yararlanmıştır. Bu nedenselliği analiz etmek için Johansen eş bütünleşme ve Granger nedensellik ilkelerinden faydalanılmıştır. Analizlerin sonuçları incelendiğinde, uzun dönemi kapsayan analizlerde askeri ve savunma harcamaları ile ekonomik gelişme arasında bir ilişki tespit edilmiş ve bu kavramların birbiri arasında entegreli ilişki tespit edilmiştir. Granger nedensellik yöntemini sonuçları analiz edildiğinde ekonomik gelişmeden askeri ve savunma harcamalar yönüne doğru tek yönlü bir nedensellik ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak askeri ve savunma harcamalarından ekonomik gelişme yönünde herhangi bir nedenselliğin

ortaya çıkmadığı görülmüştür. Genel olarak sonuçlara bakıldığında askeri ve savunma alanında yapılan harcamaların Türkiye'nin ekonomik gelişmesine yardımcı olmadığı çıkarımı yapılabilmektedir. Askeri ve savunma alanında yapılan harcamalarda finansman sorunun çözümü ekonomik büyümeyi sağlayarak askeri ve savunma alanında yatırım yapılmasının gerekmesidir. Bu ekonomik büyüme ise daha atıl durum olan altyapı yatırımları, eğitim harcamaları ve daha çok katkı sağlama ihtimali olan sivil yatırımlara öncelik verilerek sağlanabileceği öneri olarak belirtilmiştir (Gökmenoğlu, Taspinar, Sadeghieh;2015).

Bir başka araştırmada incelenmiş olan Türkiye'nin 1970-2015 dönemleri arasındaki verilerinden faydalanılarak askeri ve savunma alanında yapılan harcamalar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Bu deneysel analizlerin yapılmasında Granger nedensellik yönteminden yararlanılmış ve sonuçlar raporlanmıştır. Yapılan analizlerin sonucunda Türkiye'nin yapmış olduğu askeri ve savunma harcamaları ile ekonomik gelişmesi arasında uzun vadeli incelemede nedenselliğe saptanmış genel olarak da eş bütünleşme ilişkisi olduğu gösterilmiştir (Durgun, Timur;2017).

Yayımlanmış bir başka makalede Türkiye'nin 1986-2016 dönemleri arasında yapmış olduğu askeri ve savunma harcamalarının, ekonomik büyüme ve cari işlemler dengesi arasındaki ilişkileri analiz edilmiştir. Bu analizin yapılmasında Vektör Hata Düzeltme (VECM) tekniğinden yararlanılmış ve veriler bu yöntem kullanılarak sınıflandırılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde, askeri ve savunma harcamalarının uzun vadeli analizlerde cari açık verileri üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Askeri ve savunma alanında yapılan harcamaların cari açık üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerin azaltılması için yerli üretimin desteklenerek ithalat temelli değil ihracat temelli askeri ve savunma sanayisi kurulması önerilmektedir (Canbay,Mercan;2017).

2.2.2. Diğer Ülkelerle İlgili Çalışmalar

Bir makalede incelenenler arasında zaman, savunma, askeri yatırımlar ile ülke ekonomisi arasındaki bağlantı konusunda Türkiye ve Yunanistan'ın karşılaştırmalı incelendiği görülmektedir. Türkiye ve Yunanistan'ın karşılaştırılmasındaki deneysel

analizinde Johansen eş bütünleşme testi kullanılmıştır. Askeri, savunma yatırımları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkini incelenmesinde hata oranın azaltmak için vektör hata düzeltme modeli oluşturulmuştur. Çıkan sonuçlara göre, askeri yatırımlar ve ülkenin ekonomik büyümesi arasında birleşik bir ilişki olmadığı tezi kanıtlanırken Granger nedensellik sonuçlarına göre her iki ülke incelendiğinde askeri yatırımlar ve ekonomik gelişme arasında tek yönlü olmak kaydıyla, nedensellik ilişkisine rastlanmıştır. Bunun yanı sıra bahsi geçen iki ülkenin savunma yatırımlarına ayrılan bütçesinde iki yönlü bir nedensel ilişkinin varlığı gözlemlenmiştir. (Dritsakis;2004).

Bir başka araştırmada Ortadoğu ülkelerinin askeri yatırımlar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi göstermek için 1989-1999 yılları arasındaki verileri doğrusal olmayan bir panel veri yaklaşımı yöntemini kullanılarak analiz etmiştir. Sonuçlar incelendiği zaman askeri ve savunma yatırımları ile ekonomik büyüme arasında doğrudan bir ilişki olmadığı tezine ulaşılmıştır (Yıldırım, Sezgin, Öcal;2005).

Gerçekleştirilen bir diğer çalışma ise Türkiye ile Yunanistan'ın savunma yatırımları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi analiz edebilmek için 1956-2003 dönemlerinin sayısal verilerini analiz etmişlerdir. Analiz yapılırken kullanılan metod Engle-Granger eş bütünleşme metodolojisi ve Granger nedensellik testi olarak seçilmiştir. Bulgular incelendiği zaman Türkiye için tek yönlü olmak kaydıyla bir nedensellik durumuna rastlanmıştır. (Kalyoncu, Yucel;2006).

Araştırmacıların yayımladığı çalışmasında 1980-2012 dönemleri arasında bazı belirlenmiş makro ekonomik büyüklükler ile askeri ve savunmaya yapılan harcamalar Türkiye ve İsrail arasında bir karşılaştırmalı analiz yapabilmek amacıyla analiz edilmiştir. Bu analiz yapılırken, askeri ve savunma harcamalarının GSMH'ye oranı verileri dikkate alınmıştır. Analizde ARDL sınır testi kullanılmıştır. Sonuçlar analiz edildiğinde Türkiye için uzun vadeli sonuçlarda herhangi bir ilişki kurulamamışken kısa vadeli sonuçlarda asker ve savunma alanında yapılan harcamaların enflasyon değeri doğrultusunda tek yönlü bir nedensellik oluştuğu görülmüştür. İsrail tarafında ise analizler oranlar arasında eş bütünleşme ilişkisi olarak sonuçlanmıştır (İpek;2014).

Bir araştırmada ekonomik büyümenin sekteye uğramasında askeri harcamaların bir etkisi olup olmadığını incelemek için Yunanistan ve Türkiye arasında bir karşılaştırma yapılmıştır. İnceleme de, askeri yatırımların uzun vadede oluşturduğu etkileri belirlemek için Eş bütünleşme otoregressif dağıtım gecikmeli sınır testi isimli kısaca ARDL olarak adlandırılan sistemden yardım alınmıştır. Askeri yatırımların kısa vadede oluşturduğu etkileri belirlemek için vektör hata düzeltme modeli olarak da bilinen kısaca VECM olarak adlandırılan sistem kullanılmıştır. Bu iki sisteminde kombine olarak çalışması sonucunda çıkan bulgularda ise Türkiye'nin askeri yatırımlarında ülkenin ekonomik büyümesine olumsuz bir katkı sağlarken Yunanistan'a bakıldığında askeri yatırımların ekonomik büyüme üzerinde olumlu veya olumsuz kayda değer bir katkısı olmadığı görülmüştür. (Manamperi;2016).

Yayımlanan bir başka çalışmada, 1957-2003 dönemleri arasındaki sayısal verileri toplayarak, askeri savunma harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi deneysel yöntemlerle ortaya çıkarmayı hedeflemişlerdir. Analiz yapılırken birim kök testleri, eş bütünleşme teknikleri ve Granger nedensellik ilkesi testleri uygulanarak doğru bir sonuç alınması hedeflenmiştir. Makalenin Türkiye ve Yunanistan arasındaki incelemenin bulunduğu bölüme bakılırsa Granger nedensellik testlerinin vermiş olduğu sonuç, nedenselliğin askeri ve savunma yatırımlarında ekonomik büyümeye doğru ilerlediği görülmüştür, ancak aynı çalışmada Türkiye ile Yunanistan arasında askeri ve savunma yatırımlarının arasında herhangi bir nedenselliğe rast gelinmediği, yani daha basit bir şekilde belirtmek gerekirse bu iki ülke için savunma ve askeri yatırımlarını birbirlerinden bağımsız olarak karar verdikleri söylenebilir (Paparas, Richter, Paparas;2016).

Bir diğer çalışmada Ortadoğu ülkelerinde askeri harcamalar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemek için doğrusal olmayan bir panel veri yaklaşımı ile analiz etmiştir. Bu analizlerin yapılması için kullanılan verileri 1988-2012 yılları arasındaki sayısal verileri temel almaktadır. Sonuçlar incelendiği zaman askeri ve savunma harcamaları ile ekonomik büyümenin arasında doğrusal bir ilişki olmadığı görülmektedir (Karadam, Yıldırım, Öcal;2017).

Yayımlanan bir başka çalışmada, 1961-2015 yılları arasındaki verileri kullanarak Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki askeri harcamalar ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu analizlerin oluşturulmasında Johansen-Juselius eş bütünleşme ve Granger nedensellik ilkeleri kullanılmıştır. Sonuçlar incelendiği zaman Amerika Birleşik Devletleri'nin askeri ve savunma harcamaları ile ekonomik gelişme arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi kurulamamıştır. Türkiye için sonuçlar yorumlandığında ise ekonomik büyüme ve askeri, savunma harcamaları arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi saptanmıştır (Korkmaz, Bilgin;2017).

2.2.3. Genel Çalışmalar

Yapılan ampirik çalışmalar savunma harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki korelasyonu uzun dönemli olarak analiz etmekte ve bu konuda geniş bir literatürün varlığı bilinmekle beraber bu çalışmalar net bir sonuç elde edememektedir. Bununla beraber bazı örneklerden sizlere bahsetmekteyiz.

1964-1985 yılları arasında Endonezya'nın savunma harcamalarına ve ekonomik gelişim sürecinin incelenmesi üzerine gerçekleştirilen bir çalışmada Granger nedensellik yöntemleri kullanılmıştır ve bu çalışmanın sonucunda savunma harcamalarının Endonezya'da ekonomik gelişimin bir unsuru olduğu ve zaman içerisinde daha fazla büyümeye sebep olacağı ve bir geri bildirim korelasyonunun olduğu araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir (Frederiksen;1989)

Bir çalışma 55 gelişmekte olan ülke kategorisine giren ülkede ekonomik gelişim ile savunma harcamaları arasındaki korelasyonun araştırılması durumu söz konusu olup bu ilişkinin incelenmesi için Granger nedensellik testinin kullandığı gözlemlenmiştir. Bu çalışma sonucunda ortaya çıkan bulgular ise ülkelerin içerisinde genelleme yapılmasının mümkün olmadığı ve savunma harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki korelasyonun genellemeye tabi tutulamayacağı yönündedir (Chowdhury;1991).

Yapılan bir başka çalışmada askeri harcamalar ile ekonomik gelişim arasındaki nedensel bağlantının incelenmesi için bir analiz sunulmakta, analiz

sonuçları çift değişken arasındaki korelasyonun ülkeler arasında genelleştirmenin mümkün olmadığı ve iki değişken arasında nedensel bir bağ bulunmadığını ortaya koymuştur (Kusi;1994).

Diğer bir çalışma Güney Kore'yi baz alarak 40 yıllık bir dönemi incelemekte olup, savunma harcamalarının ekonomik büyümeye etkilerinin gözlemlendiği ve bunun gerçekleştirilebilmesi için üç eşitlikli bir ekonometrik model kullanımı ile ölçülmüştür. Bu ölçüm sonucunda savunma harcamalarının ekonomik olarak pozitif etkiye sahip olduğu yani ekonomik büyüme ile savunma harcamalarının artışı arasında pozitif bir korelasyon olduğu ortaya çıkmıştır (Heo;1999).

Grenger nedensellik analizi ile gelişmekte olan ülkelerin savunma harcamalarındaki değişim ile birlikte büyümenin arasındaki ilişki incelenen bir başka makale daha karşımıza çıkmaktadır. Bu makale doğrultusunda 62 gelişmekte olan ülke kullanılmış ve korelasyonları incelenerek sonuçlar ortaya konmuştur. Bu sonuçlar bizlere 23 ülkede savunma harcamaları ile ekonomik kalkınma üzerinde ters orantılı bir nedensellik ortaya çıkmış bulunmakta, bununla beraber yedi ülkede iki yönlülük nedensellik tespit edilmesiyle beraber ekonomik büyümenin aynı zamanda savunma harcamalarını artırdığı gözlemlenmektedir. Gözlemlerin devamında ise on sekiz ülkede nedensel bir bağ ortaya konulamamış olup on dört ülkenin verileri farklı şekillerde teste dâhil edilmiştir. Politika önerisi olarak araştırmacılar yapılan diğer araştırmaların içerisinde bulunan ve yapısal mola olarak da adlandırılan kısa veri dizisi üzerinden askeri harcamalar ile alakalı olarak bazı verilerin elde edilmesinin önemli olduğunu vurgulamış ve yapısal farklılık veya kırılmaların dikkate alınmak suretiyle çözüm sunabileceği üzerinde fikirlerini paylaşmışlardır (Dakurah, Davies, Sampath; 2001).

Bir başka makalede ise Orta Doğu ülkelerinin özellikle Mısır, Suriye ve İsrail gibi devletlerin askeri harcamalarının ekonomik büyümeyle olan korelasyonu incelenmiş ve analizde Granger nedensellik yöntemi kullanılarak hükümetlerin sivil-askeri yapısı ile bu ülkelerin savunma harcamaları ile arasında bir bağlantı olup olmadığı incelenerek ekonominin bu durumdan nasıl etkilendiği gözlemlenmektedir. Bulgular gösteriyor ki devletlerin savunma harcamaları ile ekonomik büyüme

arasında çift yönlü olmak üzere bir korelasyon bulunmaktadır (Abu-Bader, Abu-Qarn; 2003)

Diğer bir araştırma Birleşmiş Milletler üyesi olan on beş farklı ülkede yapılan 1960 ve 2000 yılları arasındaki dönemi baz alan eş bütünleşme ve Grenger nedensellik testi uygulanması sonucunda ortaya çıkan savunma harcamaları ve ekonomik gelişim üzerindeki korelasyonun incelenmesi söz konusu olmakta, bulgular üç ülkede iki yönlü nedensellik tespit ettiğini göstermekte ve altı ülkede nedensellik genel anlamda büyümeden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber üç ülkede eş bütünleşme gerçekleştirilememiş olup bir ülkede büyüme ile askeri harcama üzerine tek yönlü ilişki gözlemlenmiştir (Kollias, Manolas, Paleologou;2004).

Bir diğer çalışmada ise Sri Lanka'nın savunma harcamaları ve ekonomik büyümeler üzerindeki korelasyon incelenmekte ve bunu zaman dizilimi analizi yaparak gerçekleştirmektedir. Bu araştırmanın sonucuna göre bölgedeki siyasi düzensizlik sebebiyle askeri harcamalar son 30 yılda artış göstermek ile beraber askeri aynı zamanda ekonomik gelişim de kaydedilmemiş, bunun sebebi ise askeri harcamaların Gayri Safi Yurt İçi Harcamaları binde beş oranında artırması olduğu açıklanmıştır (Wijeweera, Webb; 2009).

Hindistan'ı baz alan bir başka çalışmada ise askeri harcamalar ile ekonomik gelişmeler arasındaki korelasyonun belirlenmesi adına Dreger modeli kullanılmış ve Grenger nedensellik testinin kullanıldığı gözlemlenmekte, bu testin sonuçları arasında Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ve askeri harcamalar arasında çift yönlü nedensellik olduğu ortaya çıkmıştır. Askeri harcamaların ve Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın artışı durumunda birbirini tetikleyeceği ima edilirken aynı zamanda savunma harcamalarının orantısız bir biçimde artışının sonucu olarak olumsuz bir etki ile karşılaşacağı anlatılmaktadır. Politika önerisi olarak ise araştırmacılar yapılacak olan harcamaların orantılı ve yavaş bir biçimde yapılması ve şok etkisi yaratmamasına özen gösterilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Tiwari, Tiwari;2010).

Bir diğer çalışma ise 1992-2006 yılları arasında 90 ülkenin panel verilerinin Granger nedensellik yaklaşımı ile incelenmesi, farklı gruplar arasında askeri

harcamaların ve ekonomik gelişimin korelasyonunu gözlemlenmesi gözümüze çarpmaktadır. Araştırmanın sonucu ise belirli bir yüzde düzeyi ortaya koyarak düşük ekonomik güce sahip devletlerin savunma harcamalarındaki artış büyümeyi negatif yönde yüzde 10 civarında etkilemektedir. Bölgesel olarak incelendiğinde yüzde 5 civarında Güney Asya ve Avrupa ülkelerinde negatif yönde büyümeye sebebiyet verdiği bulgular arasındadır (Chang, Huang, Yang; 2011).

Savunma harcamalarının ekonomiye verdiği değişimin anlaşılması adına süper güçler üzerinde karşılaştırmalı analiz yapan bir başka çalışma gerçekleştirilmiş, bu çalışmada 1973-2011 yılları arası referans noktası olarak görülerek ARDL yaklaşımı ile Toda Yamamoto tekniği kullanılmış ve bu süper güçlerin savunma harcamaları ile ekonomik gelişimleri arasındaki korelasyon açıklanmaya çalışılmıştır. Savunma harcamalarının etkileri olarak ekonomik kalkınma ile uzun vadeli bir korelasyon olduğu gözlemlenmekte iken nedensellik sonucuna göre bazı ülkelerde ekonomik büyümenin askeri harcamalara tek yönlü katkısı olduğu, diğerlerinin ise nedensellik bağıyla savunma harcamalarının ekonomik büyümeye yol açtığı gözlemlenmiştir (Topcu, Aras;2013).

1988-2010 yılları arasında kalan dönemi inceleyen bir başka çalışma ise 106 ülkeyi dıştan kaynaklanan bir büyüme modeli üzerinde ve dinamik panel veri yöntemlerinin kullanılmasıyla beraber savunma harcamalarının ekonomik kalkınma üzerindeki büyük ve sabit bir panel üzerinde inceleyerek sonuçlara ulaşmış, bu sonuçlar dahilinde ise hem kısa hem uzun vadede olmak üzere savunma harcamalarının ülkenin ekonomik kalkınması üzerine negatif etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Dunne, Tian; 2013).

Birim kök testi uygulanan bir başka çalışmada ise ARLD Eş bütünleşme Yaklaşımının yardımıyla Hindistan'da askeri giderlerin ekonomik gelişime olan etkisinin araştırılması amaçlanmış, uzun dönemli sonuçları doğrulayan çalışma bir çok alanda gerçekleştirilen harcamalardan ziyade askeri harcamaların etkisinin çok daha olumsuz seviyelerde olduğunu kanıtlamaktadır. Granger nedensellik analizi yönteminin kullanıldığı çalışmada çift yönlü nedensellik olduğu ortaya çıkmıştır (Tiwari, Shahbaz;2013).

Diğer bir çalışmada ise 137 ülkenin savunma yükü ile Gayri Safi Yurt İçi Hasıla arasındaki korelasyon iki adımlı Genelleştirilmiş anlar yöntemi ile incelenmiş ve bu çalışmanın verileri sonucunda 137 ülkenin savunmaya ayırdığı bütçe ile reel Gayri Safi Yurt İçi Hasıla arasındaki ilişkinin incelendiği görülmektedir. Sonuç olarak bulgular bizlere düşük veya orta gelirli ülkelerde ve hatta bazı yüksek gelirli ülkelerin savunma harcamalarının reel Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'ya olan etkisi kısa süreli nedensellikten kaynaklandığı ve sadece düşük gelirli ülkelerde ise reel GSYH'ye savunma yüküne nedensellik bulunmuş ve bölgesel olarak da Asya ülkelerine iki yönlü kısa süreli nedensellik olduğuna dair bulgulara rastlamışlardır. Bu durumun aksine Üst-orta gelire sahip ülkelerde nedensellik bağına rastlanamamış ve bu ülkelerin bölgesel olarak Avrupa ve Orta Asya ülkelerinde olması dikkat çekmiştir (Chen, Lee and Chiu; 2014).

Bu makalelerden bir tanesi jeopolitik durumların etkisinde kalan savunma harcamaları ve bu harcamaların ekonomik büyüme ile ilişkisi incelenmiş ve bu incelemenin kapsamına BRIC ekonomilerinin 1993-2014 yılları aralığı baz alınarak dahil edilmiştir. Akademisyenler bu araştırmada metodoloji olarak panel birim kök testini ve panel Granger testini uygulamıştır ki bu testlerin sonucu olarak karşımıza ekonomik büyümelerdeki her yüzde bir dilimindeki artışın karşılığı olarak savunma harcamalarında yüzde 0,54 civarında bir artışa sebep olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla beraber Panel Granger testinin sonucu ise ortaya konulan değişkenlerin arasında çift yönlü olmak ile beraber kısa ve uzun dönem nedenselliklerinin ortaya çıktığı görülmüştür (Dash, Bal, Sahoo; 2016).

Bir başka çalışmada ise Nijerya'nın ekonomik büyüme üzerinde durulurken silah ticaretinin ekonomik büyümeye olan etkisi hem uzun vadeli olarak hem de kısa vadeli olarak otoregressif dağıtılmış gecikme modeli olarak adlandırılan sistem ile incelenmiş ve bu durumun savunma harcamaları dolayısıyla Nijerya ekonomisinin ağır darbeler aldığı sonucuna varılmıştır. Araştırmacılar aynı zamanda bir politika önerisi olarak Savunma Sanayisi ve Ticaret Odasının verimli olarak yönetilmek adına kendine uygun finansal imkanlar sağlaması gerektiğini söylemektedir (Aminu, Bakar; 2016).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SATIN ALMA GÜCÜ PARİTESİNİN SAVUNMA HARCAMALARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ANALİZİ

3.1. UYGULAMA

Çalışmada ülkelerin savunma harcamalarının gayri safi yurt içi hasılalarına oranı (SAVHARGSYİHORAN) ve satın alma gücü paritelerinin (SGP) etkisi değerlendirilmiştir. Çalışma ülkelerin yıllara göre satın alma gücü pariteleri, askeri harcamaları ve savunma harcamalarının bir arada ele alınarak analiz edilmesini içermektedir. Elde edilen veriler STATA programı ile değerlendirmeye alınmış ve sonuçlar bulgular kısmında ayrıntılı olarak incelenmiştir.

3.2. ÇALIŞMANIN AMACI

Yerli ve yabancı literatürde ülkelerin bütçelerinde önemli bir harcama kalemi olan savunma harcamaları ile makro düzeyde çeşitli ekonomik göstergeler arasındaki ilişkileri inceleyen birçok çalışma mevcuttur. Yapılan çalışmalarda savunma harcamaları üzerinde etkili olan ekonomik göstergeler bazı durumlarda tek tek, bazı durumlarda ise birden fazla olacak şekilde ele alınmıştır. Ancak yapılan çalışmalar arasında savunma harcamalarının GSYİH'e oranı (SAVHARGSYIHORAN) ile satın alma gücü paritesi (SGP) arasındaki ilişkiyi tek tek inceleyen herhangi bir çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda yapılan çalışmanın amacı, SAVHARGSYIHORAN ekonomik göstergesi üzerinde satın alma gücü paritesi

(SGP) ekonomik göstergesinin etkisini belirlemektir. Ancak literatürde yapılan incelemede SAVHARGSYIHORAN ekonomik göstergesi üzerinde diğer ekonomik göstergelerinin de etkili olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda çalışmanın asıl amacı olarak SAVHARGSYIHORAN ekonomik göstergesi üzerinde SGP'nin etkisi belirlenmek olmasından dolayı kurulan ekonometrik modelde bağımlı değişken olarak SAVHARGSYIHORAN ekonomik göstergesi ve bağımsız değişken olarak SGP ekonomik göstergesi olarak alınmış, SAVHARGSYIHORAN ekonomik göstergesini etkileyen diğer ekonomik göstergeler ise kurulan modelde hata terimi içinde ele alınmıştır.

3.3. ÇALIŞMADA KULLANILAN YÖNTEM

Literatürde ülkelerin ekonomik göstergeleri arasındaki ilişkiler genellikle panel veri modelleri ile incelenmektedir. Çünkü ekonomik göstergeler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla kurulan ekonometrik modelin yapısında modelde kullanılan birimlerin ve zamanın etkisi olabilmektedir. Aslında kurulan modeli etkileyen sadece birimlerin ve zamanın etkisi dışında başka etkilerde bulunabilir. Ancak yapılan çalışmada incelenen konuda sadece bu iki etki söz konusu olmasından dolayı bu çalışmada diğer etkilere ve bu etkilere ait teorik bilgilere yer verilmemiştir.

Çalışma kapsamında kurulan ekonometrik model, panel veri modelidir. Literatürde birçok disiplinde panel veri modelleri oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak konuya yabancı olan araştırmacılar için panel veri kavramı ile ilgili özet bilgilerin verilmesi gerekir. Dolayısıyla çalışmanın başlangıcında panel veri kavramının özet olarak açıklanmasının faydalı olacağı değerlendirilmiştir.

Herhangi bir değişkenin aynı zaman biriminde yani zaman sabitken birimlere göre değişimi gösteren serilere yatay kesit verileri olarak adlandırılırken ve herhangi bir değişkenin zaman içinde, zamana göre değişimini gösteren seriler zaman serileri olarak adlandırılır. Ancak zaman serisi ve aynı birimlerden oluşan yatay kesit verilerinin bir araya getirilmesi ile oluşa veriye ise panel veri adı verilir. Diğer bir ifade ile panel veri, yatay kesit birimleri aynı olan havuzlanmış veridir.

Panel verisine karma veri, zaman serisiyle kesit verisinin bir araya getirilmişi, mikropanel verisi, uzun kesit verisi (bir değişkenin ya da denek grubun zaman içinde izlenmesi), olay geçmişi çözümleyişi (deneklerin zaman içinde ardışık durumlarda ya da koşullardaki hareketlerinin izlenmesi) ve mezun çözümlemesi (geçmiş dönemde olan herhangi bir olayın çeşitli durumlarda izlenmesi) gibi isimlerde verilmektedir. Panel verisine verilen bu isimler literatürde bazı ince ayrıntıları olsa da önemli olan kısmı kesit birimlerinin zamana göre durumlarının incelenmesidir. Bu kapsamda çalışmamızda bu şekildeki modellere panel verisi modeli/modelleri diye isimlendireceğiz.

Panel verisinin çeşitli yararlılıkları vardır. Bu yararlılıkları örneklem büyüklüğünü ciddi miktarda artırır, yinelenen kesit gözlemlerinin incelenmesiyle değişmenin devirgenliği daha iyi incelenir ve araştırmacıya daha karmaşık modelleri inceleme olanağı sağlar.

Panel verisinin yukarıda sayılan yararlılıkları yanında birde bazı sorunları vardır. Panel verisinde veriler hem kesit hem de zaman serisi gözlem içerdeğinden kesit ve zaman ile ilgili sorunlara aynı zamanda eğilmek gerekir. Ayrıca aynı döneme ilişkin kesit verilerinde çapraz ilişki gibi bazı ek sorunlarda söz konusu olabilir.

Panel verisi modellerinin herhangi bir çalışmada kullanılması durumunda izlenmesi gereken uygulama adımları aşağıya çıkarılmıştır.

- **İlk adım (**1. adım) **olarak** değişkenler belirlenir ve bu değişkenler ile ilgili literatür araştırması yapılır. Literatür araştırması neticesinde değişkenler arasındaki ilişki matematiksel olarak ortaya konur. Çünkü ortaya konacak ilişki matematiksel modellemede önemli rol oynar. "Aralarında doğrusal mı veya doğrusal olmayan mı bir ilişki var?" gibi sorular sorularak değişkenler arasındaki ilişki ortaya konur. Eğer farklı alanlarda yapılan bir çalışmada bulunan bir matematiksel model varsa bu model kullanılabilir. Yapılan çalışmada değişkenler arasındaki matematiksel modelin yabancı bir araştırılmada kullanılmasından dolayı bu çalışmada önce yapılan bir araştırmayı baz alarak daha önce kurulmuş bir matematiksel modelin kullanılmasına karar verilmiştir.

- **İkinci adım** (2. adım) olarak "seçilen modelin sabit etkili mi yoksa tesadüfi etkili mi bir model olacak?" sorusunun cevabının bulunması gerekir. Bu kapsamda literatürde mevcut olan testler kullanılarak karar verilir. Literatürde mevcut olan bu testler ile ilgili teorik özet bilgiler müteakip bölümlerde uygulama safhasında verilmiştir.
- **Üçüncü adım** (3. adım) olarak seçilen tahmincinin varsayımlarının (değişen varyans, otokorelasyon ve yatay kesit bağımlılığı varsayıları) kontrol edilmesidir. Söz konusu varsayımlarının kontrol edilmesi ile ilgili çeşitli yöntemler mevcut olup bu yöntemler ile ilgili teorik bilgiler yine uygulama safhasında verilmiştir.
- **Dördüncü adım (**4. adım) olarak seçilen modeli oluşturulması ve kontrol edilmesidir. Eğer varsayımlarının sağlanmasından dolayı modelin genelinde ve katsayılarında kabul edilmeyecek bir olumsuz durum varsa bu durumda sağlam hataların elde edilmesi yöntemlerin kullanılması gerekir. Konuyla ilgili kurulan modelde bu şekilde bir durum tespit edildiğinden dolayı seçilen modelde sağlam tahminciler elde edilme yoluna gidilerek kurulan modelin tutarlı ve sapmasız olması sağlanmıştır. Sağlam tahmin ediciler ile ilgili özet bilgiler uygulama safhasında yer verilmiştir.
- **Beşinci adım** (5. adım) olarak sağlam tahminciler ile oluşturulmuş modelin durağan olup olmadığına birim kök testleri ile kontrol edilmesi ve durağan olmadığı tespit edilen modelin fark alma yöntemi ile durağanlaştırılmasının sağlanması gerekir.
- **Son adım** (6. adım) ise durağanlaşan modelin kullanılması ve geleceğe yönelik tahminlerin yapılması aşamasıdır.

Yapılan çalışmada yukarıda sayılan adımlar teker teker uygulanmış ve elde edilen analiz sonuçları müteakip bölümlerde yer verilmiştir.

3.4. ÇALIŞMADA KULLANILAN EKONOMETRİK MODEL

Yerli ve yabancı literatürde yapılan incelemeler neticesinde SAVHARGSYIHORAN ekonomik göstergesini etkileyen birçok etkili olan

ekonomik gösterge değişkenlerin bulunduğu tespit edilmiştir. Ancak tespit edilen bu ekonomik göstergeler SAVHARGSYIHORAN ekonomik göstergesini değişik şekillerde açıklayabilmektedir. SAVHARGSYIHORAN ekonomik göstergesini açıklamak için bazı durumlarda açıklayıcı değişkenin logaritmasının alınması gerekirken bazılarının ise üssel veya doğrusal bir biçimde açıklanabildiği tespit edilmiştir. Yapılan araştırma neticesinde Persson, Roland ve Tabellini (1997 ve 2000), Persson ve Tabellini (1999 ve 2003) ve Albalate, Bel ve Elias tarafından kurulan modelindeki SAVHARGSYIHORAN ve SGP ekonomik göstergeleri arasında kurulan ilişkinin kullanılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. Ancak yapılan çalışmanın amacı SAVHARGSYIHORAN ve SGP ekonomik göstergeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi olduğundan diğer ekonomik göstergeler hata terimi olarak kabul edilmiştir. Bu kapsamda bağımlı değişken SAVHARGSYIHORAN ekonomik göstergesi iken, bağımsız değişken SGP ekonomik göstergesidir. Her iki değişken arasındaki ilişki, değişkenlerinin doğal logaritmalarının alınmış doğrusal ilişki şeklinde kurulmuştur. Bu kabul edilen ilişki, Albalate, Bel ve Elias tarafından kurulan modeldeki iki değişken arasındaki ilişkiden alınmıştır. Bu kapsamda kurulması planlanan ekonometrik modelin en genel hali eşitlik (1)'de gösterilmiştir. Kurulması planlanan ekonometrik modelin son şekli, müteakip bölümlerde sağlaması gereken varsayımlarının kontrol edilmesinden sonra elde edilecektir.

$$Ln\ \text{SVNHARGSYIHORAN}_{it} = \beta_0 + \beta_1\ Ln\ \text{SGP}_{it} + \varepsilon_{it},\ \varepsilon_{it} \sim i.i.d.\ (0, \sigma^2)\ (1)$$

3.5. ÇALIŞMADA KULLANILAN VERİLER

Yapılan çalışmada 100 adet ülkenin SIPRİ veri tabanında yer alan 2007 (dahil) ile 2016 (dahil) yılları arasındaki on yıllık SAVHARGSYIHORAN ve SGP ekonomik göstergeleri değerleri kullanılmıştır. Ancak söz konusu değerler incelendiğinde bazı ülkelerin çalışmada kullanılan ekonomik göstergelere ait değerlerin olmadığı tespit edilmiştir.

Panel veriler ile çalışıldığında her bir birim tüm zamanlar boyunca gözlenmişse bu panel verilerine dengeli panel verileri ve eğer ana kütlede bazı birimler için bazı dönemlere ait veriler kayıpsa dengesiz panel veriler söz konusu olmaktadır. Yapılan uygulamalı çalışmalarda genellikle dengesiz panel veriler ile karşılaşılmaktadır.

Eksik veriler için silme veya atama yapmak bir çözüm yoludur ve eksik verilere atama yapılması ile dengeli veri haline dönüştürülmektedir. Bu işlemler sonuçta etkinlik kaybına neden olabilir. Bu eksik verilerin tamamlanması yerine panel veri modelleri dengesiz veriler ile farklı yöntemler ile tahmin edilebilir. Ancak çalışmamızda eksik verilerin tamamlanarak dengeli panel veri modelleri kullanılmıştır.

Yapılan çalışmada, veriler incelendiğinde özellikle çalışmanın yapıldığı yıllara ait Küba ülkesinin SGP ekonomik gösterge değerlerinin hiç olmadığından dolayı bu ülke analizden çıkartılmış ve diğer ülkelerin her iki ekonomik gösterge değerlerinden eksik olanların ise yine eksik değerleri olan ülkelerin ekonomik göstergelere ait diğer yıllara ait değerleri kullanılarak ortalama değer atama yöntemi kullanılarak eksik değerlerin giderilmesi sağlanmıştır. Dolayısıyla 99 ülkenin her iki ekonomik gösterge değerlerinin eksiklikleri giderilerek her iki ekonomik gösterge değerleri tam olarak kullanılmıştır. Yapılan çalışmada kullanılan SAVHARGSYIHORAN ve SGP ekonomik göstergeleri değerleri ile ilgili olarak yapılan panel veri analizi kapsamında düzenlenmiş istatistiki bilgiler Tablo-X'de sunulmuştur. Tablo-X incelendiğinde panel veri analizi kapsamında 99 ülkeye ait 2007 ile 2016 yıllarına ait bilgiler yer almaktadır.

Tablo 3.1. SAVHARGSYIHORAN ve SGP Değişkenleri Betimleyici İstatistikleri (Yapılan Analize Göre Düzenlenmiş Hali)

Değişkenler	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Minimum Değer	Maksimum Değer
ID	990	50	28,59	1	99
Zaman	990	2011.5	2,87	2007	2016
SAVHARGSYIHORAN	990	0,582	0,645	-1,772	2,778
SGP	990	135,52	3877,88	7,453	122027

Tablo 3.1'de yer alan değerler incelendiğinde panel veri analizinde *ID* değişkeni, birimleri (10 yıl * 99 ülke=990 adet birim); *Time* değişkeni, zamanı (10 yıl* 99 ülke=990 zaman); *SAVHARGSYIHORAN* değişkeni, bağımlı değişkeni; ve *SGP* değişkeni, bağımsız değişkeni temsil etmektedir. Tablo 3.1'in ilk sütununda

birimlere, zamana ve bağımlı ve bağımsız değişkenlere ait gözlem değerleri, ortalama değerler, standart sapma değerleri ile maksimum ve minimum değerler bulunmaktadır.

Önceki bölümlerde de belirtildiği üzere çalışmamızda dengeli panel veriler ile çalışacağız. Panel veri modellerinin tahmini için yaygın olarak kullanılan çeşitli tahmin yöntemleri vardır. Bu modeller panel verilerin kısa panel veya uzun panel olmasına göre değişebilmektedir. Ayrıca modellerin seçilmesinde bu iki kavramda oldukça önemli bir duruma da gelmektedir. Şöyle ki, kısa panelde kesit birimlerin sayısı zaman dönemleri sayısından çoktur. Uzun panelde ise zaman dönemleri sayısı kesit birimleri sayısından çoktur. Bu kapsamda tahmin modelleri panelin kısa veya uzun olmasına göre seçilmektedir. Literatürde bu duruma göre dört çeşit tahmin modeli bulunmaktadır. Bu tahmin yöntemleri;

- Karma ek küçük kareler (EKK) yöntemi (klasik model olarak adlandırılan havuzlanmış en küçük kareler tahmincisi)
- Sabit etkili EKK modelleri yöntemi,
- Sabit etkili öbek içi EKK modelleri yöntemi,
- Rassal etkili modeller yöntemi.

Yukarıda sayılan sınıflandırma bazı araştırmacılar tarafından ikinci ve üçüncü maddede yazılı olan iki sınıf bazı durumlarda sabit etkili modeller olarak tek bir sınıfta da değerlendirilebilmektedir.

Bu tahmin yönteminin en uygununun hangisi olduğunu seçmek için yapılması gereken ilk adım tahmin panel veri modellerinin hangisini seçeceğimiz oldukça önemli rol oynar. Bu durumda incelenmesi gereken konular olarak karşımıza klasik panel veri modeli, sabit etkili panel veri modeller ile tesadüfü etkili panel veri modelleri çıkmaktadır. Klasik panel veri modellerine literatürde havuzlanmış panel veri modeli de denmektedir. Klasik panel veri modeli sabit ve tesadüfi etkili modellerde olduğu gibi modelin katsayıları üzerinde birim ve zaman etkisi yoktur. Söz konusu panel veri modelinin parametreleri klasik en küçük kareler yöntemi ile

tahmin edilir. Sabit etkili panel veri modellerin katsayıları birimlere, zamana veya birimlere ve zaman göre değişim gösterirler. Bu modeller birimlere göre veya zamana göre değişimi belirleme amacıyla kurulmuşsa bu modellere tek faktörlü sabit etkili modeller ve birimlere ve zaman göre değişimi belirlemek için kurulmuşsa iki faktörlü sabit etkili modeller olarak adlandırılmaktadır. Verilerde meydana gelen değişim modellerin tüm katsayıları etkileyebilirse de, sabit etkili modellerdeki verideki değişimden etkilenen sabit katsayıdır, eğim katsayısı etkilenmez. Literatürde sabit etkili panel veri modellerinin tahmini için en çok kullanılan yöntemler sabit etkili havuzlanmış en küçük kareler yöntemi, grup içi tahminci (sabit etkiler tahmincisi) yöntemi, gruplar arası tahminci yöntemidir. Bu yöntemlerin yanında birde kurulan panel veri modelinde hem sabit katsayıyı hem de eğim katsayısının etkilendiği tesadüfü etkili panel veri modelleri de mevcuttur. Tesadüfi etkili panel veri modellerinin tahmininde ise en çok kullanılan tahmin yöntemleri ise tesadüfü etkiler genelleştirilmiş en küçük kareler tahmincisi yöntemi ve en çok benzerlik tahmincisi yöntemidir.

Literatürde oluşturulan modelin çözümü için sabit etkili modellerin mi yoksa tesadüfü etkili modellerin seçilmesi ile ilgili olarak bir çok değerlendirmeler ve çözüm yolları önerilmektedir. Bu kapsamda Gujarati (2012) tarafından önerilen yöntemler aşağıda sunulmuştur.

- Bir modelde zaman serisi veri sayısı, kesit verisi sayısından küçükse sabit etkili model ve tesadüfi etkili model tarafından tahmin edilen katsayılarının değerleri arasında pek bir fark bulunmamaktadır. Bu durumda hesaplama kolaylığı açısından sabit etkili model yönteminin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

- Bir modelde zaman serisi veri sayısı küçük, kesit verisi sayısı büyükse, her iki tahmin yönteminden hesaplanan tahminler oldukça farklı olabilir. Örneklemdeki tekil veya kesit birimlerin oldukça büyük bir ana kütleden çekildiğine dair bir bilgi varsa bu durumda tahminler sabit etkili model yöntemi ile hesaplanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. Eğer örneklemdeki kesitler veya birimler rassal olarak çekildiği bilgisi varsa bu

durumda tesadüfi etkili model yönteminin tahminlerin hesaplanmasında uygun olacaktır.

- Bir modelde zaman serisi veri sayısı küçük, kesit verisi sayısından büyükse ve tesadüfi etkili model varsayımları geçerli ise tesadüfi etkili model yönteminin tahminleri sabit etkili model yöntemine göre daha iyidir.

- Bir modelde tesadüfi etkili model yöntemi, sabit etkili model yönteminin tersine ırk, cinsiyet gibi zaman sabit değişkenlerin katsayılarını da tahmin edebilir. Sabit etkili model yöntemi böyle zaman sabit değişkenleri kontrol edebilir ancak EKYD veya öbek için tahmin modellerinde doğrudan tahmin edemez.

Yukarıda özetlenen klasik havuzlanmış, sabit etkili ve tesadüfi etkili panel veri modelleri ile ilgili teorik bilgiler kapsamında yapılan çalışmada ilk olarak yapılması gereken işlem kurulan modelin tahmincisi yönteminin klasik havuzlanmış mı, sabit etkili mi yoksa tesadüfi etkili mi yöntemlerden seçilmesi amacıyla çeşitli analizlerin yapılmasıdır (1. adım). Yapılan analizlerde kullanılacak testler Güriş (2018) tarafından hazırlanan kitapta yer alan ve literatürde en yaygın olarak kullanılan testler kullanılarak yapılacaktır.

3.6. TAHMİN YÖNTEMİNİN SEÇİLMESİ

Panel veri modelinde uygun tahmincinin seçilmesinde yapılması gereken ilk iş, modelin klasik havuzlanmış mı, sabit etkili mi yoksa tasadüfi etkili mi modellerin arasından seçmeye karar vermektir. Panel veri modelinde uygun tahmincinin seçilmesi amacıyla literatürde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Ancak kullanılan yöntemlerden Breusch-Pagan Lagrange Çarpanı (LM) Testi ve Hausman Testi en yaygın kullanıma sahip yöntemlerdir. Yapılan çalışmada uygun tahminci için havuzlanmış ve tesadüfü etkili panel veri modelleri arasında tercih yapmak için Breusch-Pagan Lagrange Çarpanı (LM) Testi, sabit etkili ve tesadüfi etkili modellerin arasında tercih yapmak amacıyla ise Hausman Testi kullanılmıştır. Literatürde söz konusu seçimi yapmak amacıyla geliştirilmiş çeşitli yöntemlerin

mevcut olmasına rağmen yapılan çalışmalarda bu iki yöntem yaygın olarak kullanılmasından dolayı bu çalışmada da kullanılması tercih edilmiştir.

Breusch-Pagan Lagrange Çarpanı (LM) Testinde kullanılan sıfır hipotezi ve karşıt hipotez aşağıda gösterildiği şekilde kurulur.

H_0: σ_α^2=0 (birim etkinin varyansının sıfıra eşittir.)

H_1: $\sigma_\alpha^2 \neq 0$ (birim etkinin varyansının sıfıra eşit değildir.)

Breusch-Pagan Lagrange Çarpanı (LM) Testinde hesaplanan test istatistiği, bir serbestlik dereceli ki-kare dağılımına sahiptir. Bu kapsamda test istatistiği, ki-kare tablosundan bir serbestlik derecesi ile bulunacak tablo değeri karşılaştırılır. Test istatistiği tablo değerinden küçük ise H_0 hipotezi, büyük ise H_1hipotezi kabul edilir.

Stata paket programında Breusch-Pagan Lagrange Çarpanı (LM) Testi *xttest0* komutu ile yapılmaktadır. Bu kapsamda Stata paket programından elde edilen analiz sonuçları Tablo 3.2'de yer verilmiştir.

Tablo 3.2. Breusch-Pagan Lagrange Çarpanı (LM) Testi Analiz Sonuçları (xttest0)

	Varyans	**Standart Sapma**	**Ki-kare**	**p**
SAVHARGSYIHORAN	0,417	0,645	3704,49	0,000
E	0,036	0,190		
U	0,382	0,618		

Tablo 3.2'de yer alan değerler incelendiğinde test sonucunda ki-kare olasılık değeri anlamlılık seviyesinde küçük (*p (0.0000)<0.05)* olmasından dolayı birim etkinin varyansının sıfıra eşit olduğu H_0 hipotezi reddedilmiştir. Bu durumda birim etkileri anlamlıdır ve havuzlanmış en küçük kareler yönteminin kullanılması uygun değildir. Bu durumda panel veri modelinde tesadüfi etkili tahmin yöntemlerinin kullanılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Sabit etkili ve tesadüfi etkili modellerin arasında tercih yapmak amacıyla Hausman Testinde kullanılan sıfır hipotezi ve karşıt hipotez aşağıda gösterildiği şekilde kurulur.

H_0:E $(u_{iT} \backslash X_{it})$ = 0 (Birim etkili modelde hata terimlerinin bileşenleri ile açıklayıcı değişkenler korelasyonsuzdur.)

H_1: E $(u_{iT} \backslash X_{it}) \neq 0$ (Birim etkili modelde hata terimlerinin bileşenleri ile açıklayıcı değişkenler korelasyona sahiptir.)

Hausman testinde, hesaplanan test istatistiği değeri Ki-kare tablosundan K (tahmin edilen parametre sayısıdır ve sabit ve tesadüfi etkili modeller için tahmin edilen parametre sayıları eşittir.) serbestlik derecesi ile bulunan değerden büyükse H_1 hipotezi, küçükse H_0 hipotezi kabul edilecektir. H_1 hipotezi kabul edilirse, tesadüfi etkili modelin hata terimi bileşenlerinin bazı bağımsız değişkenler ile ilişkili olduğuna karar verilerek sabit etkili model tercih edilecektir. H_0 hipotezi kabul edilirse, hata terimi bileşenlerinin bağımsız değişkenlerle ilişkisiz olduğuna karar verilerek tesadüfi etkili tahmin yöntemleri tercih edilecektir.

Testin analizinin ilk aşamasında kurulan panel veri modeli, tesadüfü etkili ve sabit etkili olmak üzere tahmin edilmiştir. Daha sonra tahmin denklemleri Stata yazılımında ayrı ayrı belleğe alınmış ve en son olarak Hausman Testi yapılmıştır. Bu kapsamda Stata paket programından Hausman Testi ile ilgili elde edilen analiz sonuçları Tablo 3.3'de yer verilmiştir.

Tablo 3.3. Hausmann Testi Analizi

	FE	**RE**	**Fark**	**Standart Hata**	**Ki-kare**	**p**
SGP	1,89e-06	1,95e-06	-9,06e-08	4,35e-08	1,95	0,1631

Tablo3.3'de yer alan analizde açıklayıcı değişkene ait parametre katsayısı, standart hata ve Hausman Ki-kare test istatistiği yer almaktadır. Hausman test istatistiğine göre H_1 hipotezi reddedilmektedir *p (0.1631>0.05).* Bu durumda tesadüfi etkili modelin varsayımlarının karşılandığı ve bu nedenle **tesadüfi etkili**

modele ait seçilecek olan tahminci ve tahmin sürecine devam edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

3.7. SEÇİLEN MODELİN VARSAYIMLARININ TESTİ

Probleme uygun panel veri modeli seçildikten sonra ilk olarak seçilen modelin varsayımlarının incelenmesi ve kontrol edilmesi gerekmektedir. Panel veri modellerinde genellikle yatay kesit bağımlılığı, otokorelasyon ve değişen varyans problemlerinin olup olmadığının araştırılması gerekmektedir. Panel veri modellerinde bu varsayımlarından biri veya birden fazlasının sağlanamaması durumunda tahmin edicilerin etkinliklerinin kaybolmalarına ve standart hatalarının sapmalı olmalarına neden olmaktadır. Dolayısıyla model tahmin edildikten sonra belirtilen varsayımlarının kontrol edilmesi gerekmektedir. Testin sonrasında varsayımlarda bir sapma tespit edilmesi durumunda model ile ilgili düzeltme işleminin yapılması ve sapmanın tahmin ediciler üzerindeki olumsuz etkinin kaldırılması gerekir.

3.7.1. Tesadüfi Etkili Modellerde Değişen Varyans Sorunun İncelenmesi

Panel veri modelleri ile ilgili varsayımlar birimler arası hata terimlerinin varyanslarının sabit olması gerekir. Fakat gerçek uygulamalarının çoğunda farklı yapılarda yatay kesit verileri bulunmaktadır. Birimler arası farklılıklar seçilen modelin parametrelerinde bu heterojenlikte farklılaşmaya neden olmaktadır. Seçilen modelde değişen varyans varken model oluşturulursa parametreler doğru tahmin edilir ancak yapılacak olan tahminler zayıf olma durumu ile karşı karşıya kalınır. Tahmin sonucunda standart hatalar sapmalı olacaktır. Değişen varyans sonucunda bu sorunun giderilmesi için dirençli dayanıklı standart hatalar üretilmelidir.

Tesadüfi etkili modellerde değişen varyans sorunun olup olmadığının tespiti için Levene-Brown ve Forsythe testi kullanılmaktadır. Bu kapsamda sıfır hipotez ve karşıt hipotez aşağıda olduğu gibi kurulur.

H_0: Kurulan modelde sabit varyans sorunu yoktur.

H_1: Kurulan modelde sabit varyans sorunu bulunmaktadır.

Hesaplanan anlamlılık derecesinin seçilen anlamlılık derecesinden küçük olması durumunda yukarıda kurulan hipotezlerden H_0 reddedilir ve kurulan modelde sabit varyans probleminin bulunduğuna dair karar verilir.

SAVHARGSYIHORAN ile SGP değişkenleri ile oluşturulmuş tesadüfi etkili modelin değişen varyans testi sonuçları Tablo 3.4'de yer almaktadır.

Tablo 3.4. Modelin Değişen Varyans Testi (Levene-Brown ve Forsythe Testi) Sonuçları (xttest3)

Ki-kare	Serbestlik Derecesi	p
1,5e+35	99	0,0000

Tablo 3.4'de yer alan değerler incelendiğinde Wald istatistiğini temsil eden 99 serbestlik dereceli Ki-kare istatistik değerinin anlamlılık düzeyinin *p (0.000)* olduğu görülmektedir. Bu değerin 0.05 anlamlılık düzeyinden küçük olmasından dolayı seçilen modelde değişen varyans sorununun bulunduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla söz konusu varsayımının düzeltilmesi için modelin robust halinin seçilerek kurulması gerekmektedir.

3.7.2. Tesadüfi Etkili Modellerde Otokorelasyon Sorunun İncelenmesi

Panel veri modellerinde zaman boyutundan elde edilen bilgi ile belirlenen dinamik stokastik yapılar, hata terimlerinde otokorelasyon ilişkisini tanımlamaktadır. Otokorelasyonun gözardı edilmesi durumunda yapılacak tahminlerde regresyon katsayı sonuçları hala tutarlı olacak ancak artık etkili olmayacaktır. Bununlar birlikte elde edilen standart hatalar sapmalı olacaktır. Tesadüfi etkili modellerde kurulan modellerde otokorelasyon sorununun olup olmadığının incelenmesi ile ilgili bir çok test olmasına rağmen literatürde yaygın olarak kullanılan testler Bhargava, Franzini ve Narendranathan DW-d Testi, Baltagi Wu LBI Testi, Lagrange Çarpanı Testi ve Düzeltilmiş Lagrange Çarpanı Testidir. İlk iki test hem sabit etkili modellerde hem

de tesadüfi etkili modellerde kullanılırken Lagrange Çarpanı ve Düzeltilmiş Lagrange Çarpanı Testleri sadece tesadüfi etkili modellerde kullanılır. Çalışmamızda bu testlerden Baltagi Wu LBI Testi kullanılmıştır. Baltagi Wu LBI Testinde sıfır ve alternatif hipotezler aşağıda gösterildiği şekilde kurulmaktadır.

H_0:Tesadüfi modelde birinci mertebe otokorelasyon yoktur.

H_1: Tesadüfi modelde birinci mertebe otokorelasyon vardır.

Yapılan hesaplamalar sonunda elde edilen Baltagi-Wu LBI test istatistik değerinin ikiye yakın olması durumunda H_0 hipotezi reddedilmez ve "Tesadüfi modelde birinci mertebe otokorelasyon yoktur." şeklinde bir yorum yapılır. Bu kapsamda *SAVHARGSYIHORAN* ve SGP değişkenlerinden oluşan model test edildiğinde elde edilen analiz sonuçları Tablo 3.5'de yer almaktadır.

Tablo 3.5. Modelin Otokorelasyon Testi (Baltagi Wu LBI Testi) Sonuçları

```
. xtregar SVNHARGSYİHORAN SGP, re rhotype(dw) lbi

RE GLS regression with AR(1) disturbances       Number of obs      =       990
Group variable: ID                              Number of groups   =        99

R-sq:  within  = 0.0015                         Obs per group: min =        10
       between = 0.0144                                        avg =      10.0
       overall = 0.0022                                        max =        10

                                                Wald chi2(2)       =      0.40
corr(u_i, Xb)      = 0 (assumed)                Prob > chi2        =    0.8180

------------------------------------------------------------------------------
SVNHARGSYİ~N |      Coef.   Std. Err.      z    P>|z|     [95% Conf. Interval]
-------------+----------------------------------------------------------------
         SGP |   9.06e-07   1.43e-06     0.63   0.526    -1.90e-06    3.71e-06
       _cons |    .5795198   .0620772     9.34   0.000     .4578507     .701189
-------------+----------------------------------------------------------------
      rho_ar |   .56060385   (estimated autocorrelation coefficient)
     sigma_u |   .60851976
     sigma_e |   .16767985
     rho_fov |   .92942865   (fraction of variance due to u_i)
       theta |   .82569924
------------------------------------------------------------------------------
modified Bhargava et al. Durbin-Watson = .88057674
Baltagi-Wu LBI = 1.2667863
```

Yablo:3.5'de yer alan tahmin tablosunun en alt satırında yer alan istatistik değeri modelde otokorelasyonun varlığının araştırılması ile ilgili gerekli olan değeri (Baltagi-Wu LBI test istatistik değeri) vermektedir. Bu kapsamda Baltagi Wu LBI Testi istatistik değerinin 1.266 olduğu ve iki değerine yakın olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu değer H_0 hipotezinin kabul edilmesi gerektiğini ve kurulan modelde otokorelasyonun varlığının bulunmadığını işaret etmektedir.

3.7.3. Tesadüfi Etkili Modellerde Yatay Kesit Bağımlılığının İncelenmesi

Panel veri modeli analizinde seriye belli bir şok geldiğinde panel veride yer alan tüm yatay kesit birimlerinin ilgili şoktan aynı derecede etkilenip etkilenmediği araştırılmalıdır. Bu araştırma literatürde yatay kesit bağımlılığının araştırılması olarak bilinmektedir. Panel veri modeli tesadüfi etkili bir model olduğunda söz konusu problemin varlığı literatürde çeşitli yöntemler olmasına rağmen en çok kullanılan yöntemler Pesaran CD Testi, Friedman Sıra Korelasyon Testi ve Frees Q Testidir. Çalışmamızda Pesaran CD Testi kullanılmıştır. Bu testi diğer testlerin yanında seçmemizin nedeni birim sayısının zaman sayısından büyük olmasıdır. Eğer küçük olsa idi Friedman Sıra Korelasyon Testinin seçilmesi gerekecektir. Pesaran CD Testinde sıfır ve alternatif hipotezlerin kurulması aşağıda gösterilmiştir.

H_0: Kurulan modelde yatay kesit bağımsızdır.

H_1: Kurulan modelde yatay kesit bağımsız değildir.

Hesaplanan anlamlılık derecesinin seçilen anlamlılık derecesinden küçük olması durumunda yukarıda kurulan hipotezlerden H_0 reddedilir ve "kurulan modelde yatay kesitin bağımsız değildir" şeklinde karar verilir.

Bu kapsamda *SAVHARGSYIHORAN* ile SGP değişkenleri ile ilgili olarak kurulan modelde yatay kesit bağımlılığı konusunda yapılan analiz sonucunda elde edilen sonuçlar Tablo 3.6'dadır.

Tablo 3.6. Modelin Yatay Kesit Bağımlılığı Testi (Pesaran CD Testi) Sonuçları

Pesaran Testi	**p**
19,480	0,0000

Tablo 3.6'da yer alan Pesaran CD Testinin anlamlılık değerinin (*p (0.000<0.05)*) seçilen anlamlılık değerinden küçük olmasından dolayı H_0 hipotezi reddedilemez ve "Kurulan modelde yatay kesit bağımsızdır." şeklinde bir karara varılır.

Varsayımlarının kontrol edilmiş olan modelde kontrol edilen varsayımlardan sadece değişen varyans sorununun olduğu ve diğer sorunların olmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda sadece değişen varyans olduğu durumda kurulan matematiksel model Tablo 3.7'de yer almaktadır.

Tablo 3.7. Modelin Değişen Varyansın Olması Durumunda Tahmini

```
. xtreg  SVNHARGSYİHORAN SGP, re

Random-effects GLS regression                   Number of obs      =       990
Group variable: ID                              Number of groups   =        99

R-sq:  within  = 0.0015                         Obs per group: min =        10
       between = 0.0144                                        avg =      10.0
       overall = 0.0022                                        max =        10

Random effects u_i ~ Gaussian                   Wald chi2(1)       =      1.41
corr(u_i, X)       = 0 (assumed)                Prob > chi2        =    0.2351
```

SVNHARGSYİ~N	Coef.	Std. Err.	z	P>|z|	[95% Conf.	Interval]
SGP	1.95e-06	1.64e-06	1.19	0.235	-1.27e-06	5.17e-06
_cons	.5817519	.0624899	9.31	0.000	.459274	.7042297
sigma_u	.61874432					
sigma_e	.19017949					
rho	.91368225	(fraction of variance due to u_i)				

Tablo 3.7'de oluşturulan model incelendiğinde modelin genelini test eden Wald istatistiğinin anlamlılık derecesi 0,2351 olarak tahmin edilmiştir. Bu değer seçilen anlamlılık değeri olan 0,05 değerinden büyük olmasından dolayı kurulan matematiksel modelin anlamsız olduğu sonucuna varılır. Ayrıca matematiksel modelin bağımsız değişkenini oluşturan SGP değişkenin regresyon katsayısına bakıldığında bu katsayıda anlamsız (*p (0,235)>0,05)* bulunmuştur. Bu durumun nedeni olarak söz konusu modelin varsayımların incelenmesi durumunda tespit edilen değişen varyans probleminden kaynaklanmaktadır. Bu durumda da tespit edilen değişen varyans sorunundan dolayı kurulan modelde "tesadüfi etkili modellerde değişen varyans durumunda dirençli (robust) standart hatalar" ın elde edilerek modelin tekrar kurulması gerekir.

3.8. TESADÜFİ ETKİLİ MODELDE DEĞİŞEN VARYANS DURUMUNDA DİRENÇLİ (ROBUST) STANDART HATALARIN ELDE EDİLMESİ

Panel veri modellerinde hata terimleri ile ilgili birimler arasında varyansların eşitliği varsayımının sağlanmadığı durumlarda standart hata tahmin edicileri sapmalı olmakta ve tahmincilerin etkinlik özelliği ortadan kalkmaktadır. Bu durum t ve F testlerinin sonuçlarının yanı sıra başarı ölçütü olan determinasyon katsayısının (R^2) sağlayacağı bilginin geçerliliğini ortadan kaldırmaktadır. Tahmin sonuçlarını değişen varyans etkisinden kaldıracak başka bir tahmin yöntemine ihtiyaç duyulur. Bu tahmin süreçleri sonunda değişen varyans etkilerine karşı daha dirençli standart hatalar ve buna bağlı olarak güvenilir istatistikler elde edilebilir. Temel yaklaşım, hata terimi değişen varyans yapısına ait bilginin parametre tahmin sürecine dahil edilmesidir.

Tesadüfi etkili modelde değişen varyans durumunda dirençli (robust) standart hataların elde edilmesinde literatürde yer alan tahmincilerden Huber, Eicker,White tahmincisi kullanılabilir. Söz konusu tahminci Stata paket programında *xtreg* komutu ile yapılmaktadır. Bu kapsamda elde edilen model Tablo 3.8'de yer almaktadır.

Tablo 3.8. Huber, Eicker, White Tahmincisi Sonuçları

```
. xtreg  SVNHARGSYİHORAN SGP, re robust

Random-effects GLS regression                   Number of obs      =       990
Group variable: ID                              Number of groups   =        99

R-sq:  within  = 0.0015                         Obs per group: min =        10
       between = 0.0144                                        avg =      10.0
       overall = 0.0022                                        max =        10

Random effects u_i ~ Gaussian                   Wald chi2(1)       = 134964.41
corr(u_i, X)       = 0 (assumed)                Prob > chi2        =    0.0000

                                    (Std. Err. adjusted for 99 clusters in ID)
------------------------------------------------------------------------------
             |               Robust
SVNHARGSYİ~N |      Coef.   Std. Err.      z    P>|z|     [95% Conf. Interval]
-------------+----------------------------------------------------------------
         SGP |    1.95e-06   5.31e-09   367.38   0.000     1.94e-06    1.96e-06
       _cons |     .5817519   .0626145     9.29   0.000     .4590297    .7044741
-------------+----------------------------------------------------------------
     sigma_u |    .61874432
     sigma_e |    .19017949
         rho |    .91368225   (fraction of variance due to u_i)
------------------------------------------------------------------------------
```

Sonuç olarak Tablo 3.8'de yer alan analizi sonuçları incelendiğinde modelin genel anlamlılığını ölçen Wald testine göre kurulan modelin (*Wald Ki-kare: 134964,41, serbestlik derecesi:1, p (0.0000)<0.05)* ve sabit ve regresyon

katsayılarının anlamlı (*p (0.0000) ve p (0.0000)<0.05)* olduğu ve kurulan modelde yer alan SGP açıklayıcı değişkeninde meydana gelen bir standart sapmalık değişmede *SAVHARGSYIHORAN* bağımlı değişkeninde 1,95e-06'lık standart sapmalık bir değişime neden olmaktadır.

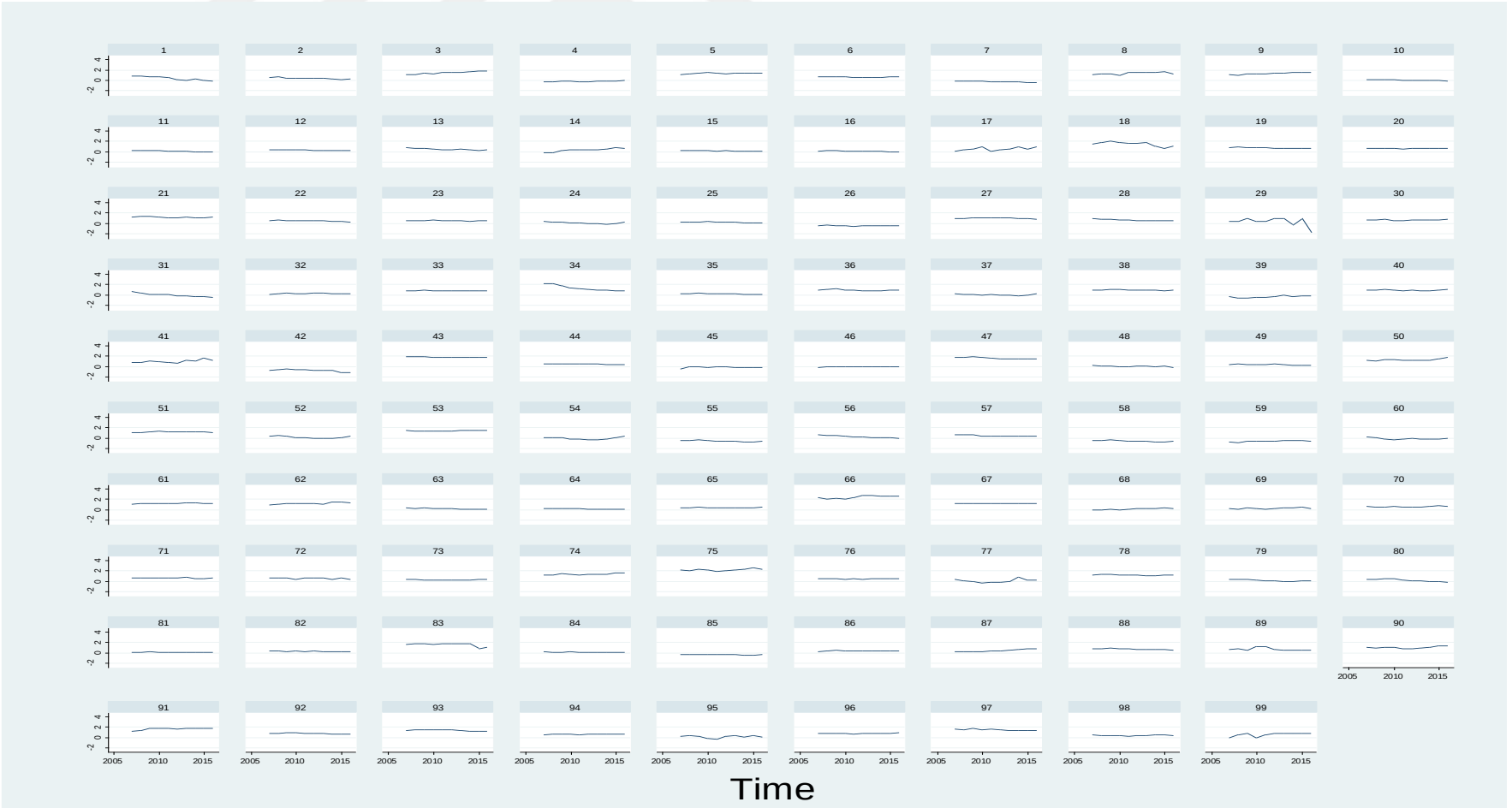
3.9. DEĞİŞKENLERİN BİRİM KÖK ANALİZİ

Sahte regresyon sorunu ile karşılaşmamak için her bir değişkenin durağan düzeyleri ile regresyon analizine katılması gerekir. Bu bağlamda, değişkenlerin durağanlık testlerinin yapılması önem arz etmektedir. Söz konusu analizi yapmak maksadıyla literatürde birçok birim kök testi bulunmaktadır. Bu testler aynı zamanda birincil ve ikincil nesil kök testleri olarak adlandırılmaktadır.

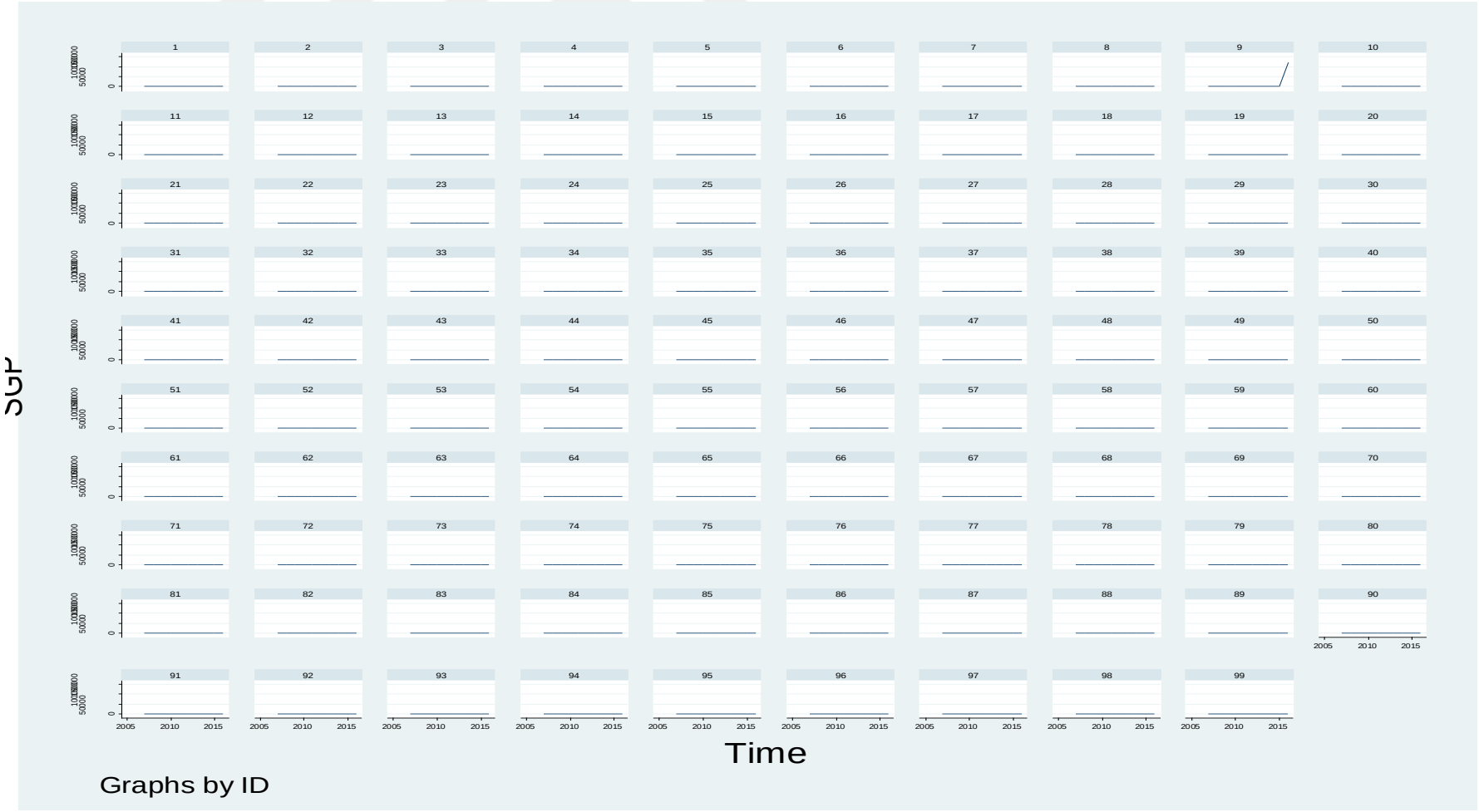
Panel birim kök testlerinin zaman serisi birim kök testlerinden en büyük farkı hem zaman hem de kesit boyutu nedeniyle panel serilerinin asimtotik davranış sergiliyor olmalarıdır. Panel serilerde birimler arasında korelasyon olursa testlerin asimtotik özellikleri etkilenebilecektir. Bu nedenle birimler arasındaki korelasyonun varlığına göre farklı birim kök testleri geliştirilmiştir. Literatürde birimler arasındaki korelasyonun olmadığı durum için geliştirilen testler birinci nesil testler olarak adlandırılırken birimler arasındaki korelasyonun varlığında kullanılan testler ise ikinci nesil testler olarak adlandırılmaktadır. Çalışmamızda oluşturulan model incelendiğinde birimler arasında korelasyonun bulunmadığını tespit etmiştik. Bu kapsamda bu çalışmada kullanılacak testler birinci nesil testlerdir.

Panel verilerin grafiğinin çizilerek incelenmesi bize seriler hakkında bilgi verebilir. Bu kapsamda çalışmada kullanılan iki adet değişkene ait grafiksel çizimler Tablo 3.9 ve Tablo 3.10'da yer almaktadır.

Tablo 3.9. SVNHARGSYİHORAN Değişkenine Ait Grafik

Tablo 3.10. SGP Değişkenine Ait Grafik

Tablo 3.9 ve Tablo 3.10 incelendiğinde görünürde her iki değişkene ait herhangi bir zaman etkisinden kaynaklı bir davranış gözükmemektedir. Bu tespit edilen kararı yapılacak olan testler ile teyit edilmesi gerekir.

Yapılan çalışmada her iki değişken için Levin-Lin ve Chu (1992) birim kök testi kullanılmıştır. Söz konusu testin sıfır hipotezi ve karşıt hipotezi aşağıda olduğu gibi kurulur.

H_0: Kurulan model birim kökü kapsar.

H_1: Kurulan model birim kökü kapsamaz.

Eğer anlamlılık değeri (p), seçilen anlamlılık derecesinden küçük olması durumunda sıfır hipotezi reddedilir ve "kurulan model birim kökü kapsamaz" şeklinde karar verilir. Sıfır hipotez ile karşıt hipotezin kurulması ayrıca elde edilen çıktılarda da gözükmektedir.

SAVHARGSYIHORAN değişkeni birim kök analizi sonuçları Tablo 3.11'de ve SGP değişkeni birim kök analizi sonuçları ise Tablo 3.12'de sunulmuştur.

Tablo 3.11. *SAVHARGSYIHORAN* Değişkeni Birim Kök Analizi

```
. xtunitroot llc SVNHARGSYİHORAN
(10 missing values generated)

Levin-Lin-Chu unit-root test for SVNHARGSYİHORAN
_____________________________________________
Ho: Panels contain unit roots               Number of panels  =     99
Ha: Panels are stationary                   Number of periods =     10

AR parameter: Common                        Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:   Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:     Bartlett kernel, 6.00 lags average (chosen by LLC)
_____________________________________________________________________________
                     Statistic      p-value
_____________________________________________________________________________
 Unadjusted t        -17.8758
 Adjusted t*         -11.7359        0.0000
_____________________________________________________________________________
```

Tablo 3.11'de yer alan S*AVHARGSYIHORAN* değişkenine ait Levin-Lin ve Chu (1992) birim kök testlerinin analiz sonuçları incelendiğinde p değerinin 0.000, anlamlı ve seçilen anlamlılık düzeyinden (0,05) küçük olduğu tespit edilmiş ve sıfır

hipotezi reddedilmiştir. Bu kapsamda S*AVHARGSYIHORAN* değişkeni birim köke sahip olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3.12. SGP Değişkeni Birim Kök Analizi

```
. xtunitroot llc SGP
(10 missing values generated)

Levin-Lin-Chu unit-root test for SGP
------------------------------------

Ho: Panels contain unit roots                   Number of panels  =     99
Ha: Panels are stationary                       Number of periods =     10

AR parameter: Common                            Asymptotics: N/T -> 0
Panel means:  Included
Time trend:   Not included

ADF regressions: 1 lag
LR variance:     Bartlett kernel, 6.00 lags average (chosen by LLC)
------------------------------------------------------------------------------
                     Statistic      p-value
------------------------------------------------------------------------------
 Unadjusted t         -6.4619
 Adjusted t*          -4.6450        0.0000
------------------------------------------------------------------------------
```

Tablo 3.12'de yer alan SGP değişkenine ait Levin-Lin ve Chu (1992) birim kök testlerinin analiz sonuçları incelendiğinde p değerinin 0.000, anlamlı ve seçilen anlamlılık düzeyinden (0,05) küçük olduğu tespit edilmiş ve sıfır hipotezi reddedilmiştir. Bu kapsamda S*GP* değişkeni birim köke sahip olmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak çalışmamızın sonunda S*AVHARGSYIHORAN* değişkeni ile SGP değişkeni arasında kurulan matematiksel modelde elde edilen Huber, Eicker, White tahmincisi sonuçları kullanılabilir ve her iki değişken arasındaki nasıl bir ilişkinin olduğu ortaya konmuştur. Modele göre herhangi bir ülkenin örneğin 2019 yılında veya 2020 yılında SGP değerinin ne kadar olacağı tahmin ediliyorsa bu kapsamda aynı ülkenin aynı yıl içinde S*AVHARGSYIHORAN* değişkeninin değeri tahmin edilebilir.

3.10. GELECEK DÖNEMDE YAPILABİLECEK ARAŞTIRMALAR İÇİN ÖNERİLER

- Çalışmada kurulan modelde iki adet değişken yer almaktadır. Söz konusu modelin bağımsız değişken sayısı diğer ekonomik değişkenlerle artırılarak *SAVHARGSYIHORAN* bağımlı değişkenini etkileyen diğer ekonomik göstergeler tespit edilebilir.

- Yapılan çalışmada 99 adet ülkeye ait veriler kullanılmıştır. Söz konusu iki değişken arasında nasıl bir ilişkinin olduğu daha az sayıda ülke katılarak özelleşebilir ve bu çalışmada elde edilen katsayı ile karşılaştırılarak yorumlanabilir.

- Yapılan çalışmada model birimler olan ülkelerin karşılaştırılmasına müsaade etmemiştir. Dolayısıyla farklı analiz yöntemleri kullanılarak ülkeler arası karşılaştırma yapılarak çeşitli durum tespitleri yapılabilir.

3.11. HİPOTEZ

Ülkelerin Satın alma gücü paritelerinin savunma harcamaları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

3.12. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma Modeli

3.13. VERİ SETİ

Analizde kullanılan veriler, Stockholm Barış Araştırmaları Enstitüsü SIPRI Year Book (Stockholm International Peace and Research) veri tabanlarından internet ortamından sağlanmıştır.

3.14. METODOLOJİ

Yapılan çalışmada ülkelerin savunma harcamalarının gayri safi yurt içi hasılalarına oranı ve satın alma gücü pariteleri arasındaki ilişki, panel veri analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bağımlı değişken SAVHARGSYIHORAN ekonomik göstergesi iken, bağımsız değişken SGP ekonomik göstergesi olarak alınmış, her iki değişken arasındaki ilişki, değişkenlerinin doğal logaritmaları alınmış doğrusal ilişki şeklinde kurulmuştur.

Çalışma, dengeli panel veriler ile yapılmıştır. SAVHARGSYIHORAN ekonomik göstergesini açıklamak için bazı durumlarda açıklayıcı değişkenin logaritmasının alınması gerekirken bazılarının ise üssel veya doğrusal bir biçimde açıklanabildiği tespit edilmiştir. Yapılan araştırma neticesinde Persson, Roland ve Tabellini (1997 ve 2000), Persson ve Tabellini (1999 ve 2003) ve Albalate, Bel ve Elias tarafından kurulan modelindeki SAVHARGSYIHORAN ve SGP ekonomik göstergeleri arasında kurulan ilişkinin kullanılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. Ancak yapılan çalışmanın amacı SAVHARGSYIHORAN ve SGP ekonomik göstergeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi olduğundan diğer ekonomik göstergeler hata terimi olarak kabul edilmiştir.

3.15. AMPİRİK SONUÇLAR

Yapılan çalışma neticesinde S*AVHARGSYIHORAN* değişkeni ile SGP değişkeni arasında kurulan matematiksel modelde elde edilen Huber, Eicker, White tahmincisi sonuçları kullanılabilir ve her iki değişken arasındaki nasıl bir ilişkinin olduğu ortaya konmuştur. Modele göre herhangi bir ülkenin herhangi bir yıl için; örneğin 2019 yılında veya 2020 yılında SGP değerinin ne kadar olacağı tahmin ediliyorsa, bu kapsamda aynı ülkenin aynı yıl içinde S*AVHARGSYIHORAN* değişkeninin değerinin tahmin edilebileceği sonucuna varılmıştır.

SONUÇ

Koban (1998) yaptığı çalışmasında savunma harcamalarını ülkelerin ekonomilerinden zenginliklerine karşılık ülkenin bekası için ayırdıkları pay şeklinde tanımlamaktadır. Tüğen'e (1989) göre ise ülkelerin iç ve dış güvenliklerini sağlayabilmek adına yaptıkları harcamalardır. Ülkelerin güvenliklerini sağlama istekleri topyekün olması nedeni ile ülkedeki herkesi kapsayan harcamalar olup herhangi birini bu durumun faydasından alıkoymak mümkün olmamaktadır (Bulutoğlu, 2003).

Yukarıda yapılan çalışmadaki verilerden de görülebileceği üzere savunma harcamaları ülkelerin ekonomik güçleri ile temelden bağlantılıdır. Ülkelerin satın alma gücü pariteleri ve gayrisafi yurtiçi hasılalarındaki harcamaları incelenerek askeri harcamaları ve savunma harcamaları ile olan ilişkileri ele alınmıştır.

Savunma harcamaları ülkelerin varlıklarını belirleyen politikaların yönetilmesini etkileyen temel faktörlerden biridir. Savunma harcamaları ülkelerin ekonomik durumları ile doğru orantılı ilerleyerek onların güç durumlarını da değiştirip dış politikadaki dengelerin değişimini sağlamaktadır.

Yerli ve yabancı literatürde bütçede önemli bir kalem olan ülkelerin savunma harcamaları ve savunma harcamaları üzerinde etkili olan makro düzeyde diğer ekonomik göstergeleri ile ilgili olarak çeşitli dönemleri kapsayacak şekilde birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda savunma harcamaları üzerinde etkili olan ekonomik göstergeler bazı durumlarda tek tek bazı durumlarda ise birden fazla olacak şekilde ele alınmıştır. Bu kapsamda bu bölümde yapılan çalışmanın amacı, GSYİH'nın savunma harcamalarında satın alma gücü paritesi ile diğer ekonomik göstergelerin etkisini belirlemektir. Ancak yapılan çalışmada asıl amaç olarak

savunma harcamaları üzerinde satın alma gücünün etkisi belirlenmek olmasından dolayı kurulan ekonometrik modelde bağımlı değişken olarak savunma harcamaları ve bağımsız değişken olarak satın alma gücü paritesi iken diğer ekonomik göstergeler savunma harcamalarını etkileyen diğer değişkenler olarak hata terimi içinde olduğu farz ve kabul edilmiştir.

Çalışma kapsamında kurulan ekonometrik model panel veri modelidir. Yapılan çalışmanın amacı savunma harcamaları üzerinde satın alma gücü paritesi değişkeni olmasından dolayı savunma harcamaları değişkeni açıklayıcı değişken alınarak savunma harcamalarını etkileyen değişkenleri alınmamış ve bu değişkenler hata terimi olarak kabul edilmiştir. Bu kapsamda bağımlı değişken GDP'e göre düzenlenmiş savunma harcamaları (SVNHAR) iken bağımsız değişken satın alma gücü paritesi (SGP)'dir. Her iki değişken arasındaki ilişki doğrusal olarak ele alınmıştır. Çalışma neticesinde ülkelerin satın alma gücü paritelerine göre savunma harcaması için gayri safi yurt içi hasılalarından ne kadarını savunma harcaması olarak kullanabileceklerini tespit etmenin mümkün olduğu ortaya konulmuştur.

Çalışmanın önemine binaen ileride yapılacak olan çalışmalar için ise;

- Çalışmada kurulan modelde iki adet değişken yer almaktadır. Söz konusu modelin bağımsız değişken sayısı diğer ekonomik değişkenlerle artırılarak *SAVHARGSYIHORAN* bağımlı değişkenini etkileyen diğer ekonomik göstergeler tespit edilebilir.
- Yapılan çalışmada 99 adet ülkeye ait veriler kullanılmıştır. Söz konusu iki değişken arasında nasıl bir ilişkinin olduğu daha az sayıda ülke katılarak özelleşebilir ve bu çalışmada elde edilen katsayı ile karşılaştırılarak yorumlanabilir. Ülkelerin uluslararası teşkilatlara üyelik durumları dikkate alınarak; NATO, BM, AB, OPEC, G-7, G-20 gibi gruplar altında toplanarak ya da bölgesel gruplar oluşturularak *SAVHARGSYIHORAN* bağımlı değişkeni ile SGP bağımsız değişkeni arasındaki ilişki ortaya konulabilir.
- Yapılan çalışmada model birimler olan ülkelerin karşılaştırılmasına müsaade etmemiştir. Dolayısıyla farklı analiz yöntemleri kullanılarak ülkeler arası karşılaştırma yapılarak çeşitli durum tespitleri yapılabilir.

KAYNAKÇA

A.Henry Dakurah, S. P. (2001). Defense spending and economic growth in developing countries: A causality analysis. Journal of Policy Modeling, 651- 658.

Albert Wijeweera, M. J. (2009). Military spending and economic growth in Sri Lanka: A Time Series Analysis. Defence and Peace Economics, 499-508.

Aviral Kumar Tiwari, A. T. (2010). Defence Expenditure and Economic Growth: Evidence from India. Journal of Cambridge Studies, 117-131.

Aviral Tiwari, M. S. (2013). Does Defence Spending Stimulate Economic Growth in India? Defence and Peace Economics, 371-395.

Brzoska, Michael; "World Military Expenditures", Ed. K.Hartley ve T.Sandler, Handbook of Defence Economics, Volume 1, Elsevier Science B.V., 1995, s.45-65.

Bulutoğlu, K., 2003. Kamu Ekonomisine GiriĢ Demokraside Devletin Ekonomik Kuramı, Ġstanbul, Yapı Kredi Yayınları:1816, 492s

Candar, Ö. (2003). Military Expenditures And Economic Growth. Doktora Tezi, 1-57.

Canbay Şerif, D. M. (2017). Savunma Harcamalarının Ekonomik Büyüme ve Cari İşlemler Dengesine Etkisi: Türkiye Örneği. Journal of Emerging Economies and Policy, 86-104.

Chiu, P.-F. C.-C.-B. (2014). The nexus between defense expenditure and economic growth: New global evidence. Economic Modelling, 474-483.

Chletsos, M. and Kollias, C. (1995). "The Demand for Turkish Military Expenditure 1960–1992", Cyprus Journal of Economics, C:8 No:1, ss. 64–74.

Chowdhury, A. R. (1991). A Causal Analysis of Defense Spending and Economic Growth. The Journal of Conflict Resolution, 80-97.

Christos Kollias, G. M.-M. (2004). Defence expenditure and economic growth in the European Union: A causality analysis. Journal of Policy Modeling, 553-569.

Çelik, T. (1999). "Askeri Harcamalar ve Ekonomik Etkileri Türkiye Üzerine Bir İnceleme (1980-1995)", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, BasılmamıĢ Yüksek Lisans Tezi.

Dash Devi Prasad, D. P. (2016). Nexus between defense expenditure and economic growth in BRIC economies: An empirical investigation. Theoretical and Applied Economics, 89-102.

Dirimtekin, H. (1981). Makro İktisat, Bizim Kitabevi, EskiĢehir.

Dritsakis, N. (2004). Defense spending and economic growth: an empirical investigation for Greece and Turkey. Journal of Policy Modeling, 249-264.

Dunne, P. ve Watson, D. (2000). "Military Expenditure and Employment in South Africa", Defence and Peace Economics, C: 11, No: 4, ss. 587-596. 58

Durgun Özlem, M. C. (2017). Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Analizi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 126-137.

Düğer, Ġ. H. ve Dulupçu, M. A. (2000). İktisada Giriş, Graphis Yayınları, Ġstanbul.

Ercan, M. (2006). Kayıtdışı Ekonomi ve Hızlı Tüketim Malları Sektörü, Comart Yayınları, Ankara.

Erdal Karagol, S. P. (2004). Does defence expenditure deter economic growth in Turkey? A cointegration analysis. Defence and Peace Economics, 289-298.

Falay, N. 2004: Kapitalist Devletler ve Savaşlar, İktisadi Gelişmeler İzleme Raporu (2. Bölüm)

Frederiksen, P. (1989). The Relationship between Defence Spending and Economic Growth: Some Evidence for Indonesia, 1964–85. Contemporary Southeast Asia, 375-384.

Giray, F. (2004). "Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme", Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C: 5, No: 1, ss. 181-199.

Görkem, H. ve Işık S. (2008). "Türkiye"de Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki (1968-2006)", Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C: 25, No: 2, ss. 405-424.

Gokmenoglu, Korhan N. T. (2015). Military Expenditure and Economic Growth: The Case of Turkey. Procedia Economics and Finance, 455-462.

Gujarati, N. ve Porter, D.C., (2001). Temel Ekonometri, Literatür Yayıncılık, Ġstanbul.

Güney, A. (2009). "İşsizlik, Nedenleri, Sonuçları ve Mücadele Yöntemleri", Kamu-İş Dergisi, C: 10, No: 4, ss. 135-159, (Çevrimiçi) http://www.kamuis.org.tr/pdf/1046.pdf, 22 Nisan 2018.

Halıcıoğlu, F. (2007). Defense spending and economic growth in Turkey: an empirical Application of New Macroeconomic Theory. Review of Middle East Economics and Finance, 193-201.

Hartley, Keith, Sandler, Todd; The Economics of Defence Spending, An İnternational Survey, Routledge,1990.

Heo, U. (1999). Defense Spending and Economic Growth in South Korea: The Indirect Link. Journal of Peace Research, 699-708.

Hsin-Chen Chang, B.-N. H. (2011). Military expenditure and economic growth across different groups: A dynamic panel Granger-causality approach. Economic Modelling, 2416-2423.

İpek, E. (2014). Savunma Harcamalarının Seçilmiş Makroekonomik DeğişkenlerÜzerine Etkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 113-125.

J. Paul Dunne, N. T. (2013). Military Expenditure, Economic Growth and Heterogeneity. Defence and Peace Economics, 15-31.

Kahraman, Ç.A. (2016). "Tarihsel Süreçte Savunma Planlaması Yaklaşımları İle Savunma Tedarik Sistemleri Arasındaki İlişki": Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, Aralık 2016, Cilt 26, Sayı 2, 101-126.

Kalyoncu, H., ve Yücel, F., (2006). "An Analytical Approach on Defense Expenditure and Economic Growth: The Case of Turkey and Greece", Journal of Economic, C: 33, No: 5, ss. 336-343.

Karaarslan, E. (2010). Kayıtdışı İstihdam ve Neden Olduğu Mali Kayıpların Bütçe Üzerindeki Etkileri Türkiye Örneği, Mali Hizmetler Derneği, Ankara.

Karadam, Duygu Yolcu J. Y. (2017). Military expenditure and economic growth in Middle Eastern countries and Turkey: a non-linear panel data approach. Defence and Peace Economics, 719-730.

Karagol, E. (2006). The relationship between external debt, defence expenditures and GNP Revisited: The case of Turkey. Defence and Peace Economics, 47-57.

Kaya, S. S. (2013). Türkiye'de Savunma Harcamalarının İktisadi Etkileri Üzerine Nedensellik Analizi (1970 – 2010). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17-38.

Koban, E., 1998. "Savunma Harcamaları, Ekonomik Etkileri ve Türkiye"deki Gelişimi" Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Sayı: 355, Ocak, Ankara, ss. 40-54

Kollias, C. (1997). "Defense Spending and Growth in Turkey 1954-1993: A Causal Analysis", Defense and Peace Economics, C: 8, No: 2, ss. 189-204.

Korkmaz Özge, T. B. (2017). Askeri Harcamalar ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Karşılaştırmalı Analizi. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 289-316.

Kusi, N. K. (1994). Economic Growth and Defense Spending in Developing Countries: A Causal Analysis. The Journal of Conflict Resolution, 152-159.

Manamperi, N. (2016). Does military expenditure hinder economic growth? Evidence from Greece and Turkey. Journal of Policy Modeling, 1171-1193.

Muhammed Umar Aminu, A. S. (2016). The Interactional Impact of Defence Expenditure and Arms Importation on Economic Growth in Nigeria: An Autoregressive Approach. International Journal of Economics and Financial Issues, 538-543.

Paparas Dimitrios, C. R. (2016). Military Spending and Economic Growth in Greece and the Arms Race between Greece and Turkey. Journal of Economics Library, 38-56.

Sezgin, S. (2001). An empirical analysis of turkey's defence-growth relationships with a multi-equation model (1956- 1994). Defence and Peace Economics, 69-86.

Suleiman Abu-Bader, A. S.-Q. (2003). Government expenditures, military spending and economic growth: causality evidence from Egypt, Israel, and Syria. Journal of Policy Modeling, 567-583.

Tekeoğlu, E. (2008). Defense expenditure and economic growth: empirical study on case of Turkey. Calhoun: The NPS Institutional Archive.

Topcu, Mert, İ. A. (2013). Economic impacts of military expenditures: a comparative analysis on superpowers of the world. Actual Problems of Economics, 495-506.

Tüğen, K., 1989. "Dünyada ve Türkiye"de Savunma Harcamalarındaki Gelişmeler ve Ekonomik Etkileri," Banka ve Ekonomik Yorumlar, 26 (12) ss. 48- 57.

Uçar, İbrahim, Savunma Harcamalarının Ekonomiye Etkileri Ve Savunma Harcamaları-Büyüme İlişkisinin Ekonometrik Modellenmesi, (Yayınlanmamış Yüksek

Lisans Tezi), KHO Savunma Bilimler Enstitüsü Harekat Araştırması Anabilim Dalı, Ankara 2003, s.4.

Yıldırım, Jülide S. S. (2005). Military Expenditure and Economic Growth in Middle Eastern Countries: A Dynamic Panel Data Analysis. Defence and Peace Economics, 283-295.

(www.tdk.gov.tr).11.03.2019

(https://www.etimolojiturkce.com).11.03.2019

(https://media.turuz.com/.../0822-Askeri_Terimler_Sozlugu) 11.03.2019

EKLER

EK 1. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2009] (BİN TL)

KURULUŞLAR	BAŞLANGIÇ ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	YILSONU ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	HARCAMA	BÜTÇE PAYI (%)
CUMHURBAŞKANLIĞI	67.811	0,03	88.611	0,03	84.703	0,03
TBMM	436.530	0,17	427.253	0,16	374.594	0,14
ANAYASA MAHKEMESİ	19.752	0,01	13.759	0,01	9.852	0,00
YARGITAY	55.598	0,02	53.663	0,02	52.226	0,02
DANIŞTAY	52.524	0,02	42.282	0,02	40.483	0,02
SAYIŞTAY	98.872	0,04	99.022	0,04	85.573	0,03
BAŞBAKANLIK	1.837.563	0,71	2.568.557	0,94	2.540.173	0,95
MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI	459.397	0,18	445.324	0,16	452.779	0,17
MİLLİ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ	12.126	0,00	12.166	0,00	11.295	0,00
BASIN YAYIN VE ENFORMASYON GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	61.393	0,02	77.541	0,03	76.292	0,03
DEVLET PERSONEL DAİRESİ BAŞKANLIĞI	11.854	0,00	11.854	0,00	9.432	0,00
BAŞBAKANLIK YÜKSEK DENETLEME KURULU	10.900	0,00	10.900	0,00	13.655	0,01
DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI	597.483	0,23	455.297	0,17	431.659	0,16
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI	65.974.063	25,46	68.619.381	24,99	63.635.416	23,73
DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI	113.799	0,04	113.146	0,04	108.853	0,04
GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI	242.256	0,09	262.185	0,10	237.244	0,09
TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU BAŞKANLIĞI	109.119	0,04	109.044	0,04	96.787	0,04
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	2.445.616	0,94	1.903.618	0,69	2.552.878	0,95
ÖZÜRLÜLER İDARESİ BAŞKANLIĞI	5.742	0,00	5.751	0,00	5.147	0,00
AİLE VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	5.594	0,00	5.783	0,00	5.030	0,00
KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	4.240	0,00	4.310	0,00	3.814	0,00
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MD	11.468	0,00	12.162	0,00	5.919	0,00
SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU GENEL MD	1.540.259	0,59	1.819.567	0,66	1.808.425	0,67
AVRUPA BİRLİĞİ GENEL SEKRETERLİĞİ	10.708	0,00	10.709	0,00	9.374	0,00
ADALET BAKANLIĞI	3.413.306	1,32	3.043.844	1,11	3.460.036	1,29
MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI	14.532.622	5,61	20.756.896	7,56	14.683.304	5,47
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	1.867.571	0,72	1.980.073	0,72	1.958.373	0,73
JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI	3.690.760	1,42	3.885.237	1,42	3.771.998	1,41
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	7.948.792	3,07	6.469.693	2,36	8.012.844	2,99
SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI	253.586	0,10	230.376	0,08	191.934	0,07
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI	802.318	0,31	868.851	0,32	863.834	0,32
MALİYE BAKANLIĞI	57.844.092	22,32	52.543.023	19,14	52.272.716	19,49
GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI	1.511.787	0,58	1.365.445	0,50	1.607.396	0,60
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI	27.446.778	10,59	23.838.592	8,68	27.973.065	10,43
BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI	705.618	0,27	1.440.593	0,52	1.285.524	0,48
TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	463.621	0,18	495.178	0,18	389.540	0,15
SAĞLIK BAKANLIĞI	12.454.024	4,81	13.215.203	4,81	14.594.385	5,44
ULAŞTIRMA BAKANLIĞI	1.016.469	0,39	1.102.785	0,40	989.246	0,37
DENİZCİLİK MÜSTEŞARLIĞI	73.581	0,03	69.945	0,03	66.638	0,02
KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	4.132.260	1,59	9.558.118	3,48	9.482.689	3,54
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI	7.029.360	2,71	6.473.745	2,36	6.351.166	2,37
TARIM REFORMU GENEL MÜDÜRKÜĞÜ	212.038	0,08	197.038	0,07	160.355	0,06
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI	26.399.547	10,19	33.157.190	12,08	33.139.018	12,36
SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI	637.262	0,25	726.301	0,26	584.681	0,22
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI	465.620	0,18	608.000	0,22	410.143	0,15
PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	5.475	0,00	5.415	0,00	4.668	0,00
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	1.002.570	0,39	1.090.645	0,40	1.071.307	0,40
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI	1.267.095	0,49	1.314.476	0,48	1.228.828	0,46
DEVLET METEOROLOJİ İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	115.238	0,04	133.407	0,05	105.266	0,04
DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	5.204.153	2,01	5.354.396	1,95	5.286.957	1,97
GENEL BÜTÇELİ İDARELER	**254.680.210**	**98,27**	**267.096.350**	**97,29**	**262.597.514**	**97,90**
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER	**16.423.006**	**6,34**	**19.559.065**	**7,12**	**17.368.170**	**6,48**
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	**1.923.611**	**0,74**	**1.986.044**	**0,72**	**1.819.210**	**0,68**
HAZİNE YARDIMLARI VE DÜZENLEYİCİ DENETLEYİCİ KURUMLARIN GELİR FAZLASI (-)	**-13.870.894**	**-5,35**	**-14.107.303**	**-5,14**	**-13.565.709**	**-5,06**
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ	**259.155.933**	**100,00**	**274.534.156**	**100,00**	**268.219.185**	**100,00**

Kaynak: T.C. Maliye Bakanlığı, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

EK 2. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2010] (BİN TL)

KURULUŞLAR	BAŞLANGIÇ ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	YILSONU ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	HARCAMA	BÜTÇE PAYI (%)
CUMHURBAŞKANLIĞI	72.500	0,03	112.099	0,04	108.268	0,04
TBMM	468.733	0,16	470.026	0,16	418.113	0,14
ANAYASA MAHKEMESİ	16.168	0,01	16.312	0,01	10.317	0,00
YARGITAY	68.346	0,02	57.745	0,02	57.488	0,02
DANIŞTAY	83.725	0,03	46.883	0,02	46.477	0,02
SAYIŞTAY	120.372	0,04	125.900	0,04	94.475	0,03
BAŞBAKANLIK	4.003.750	1,40	4.908.578	1,63	4.806.566	1,63
MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI	523.479	0,18	518.485	0,17	517.739	0,18
MİLLİ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ	12.423	0,00	12.546	0,00	11.713	0,00
BASIN YAYIN VE ENFORMASYON GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	67.175	0,02	86.523	0,03	84.891	0,03
DEVLET PERSONEL DAİRESİ BAŞKANLIĞI	12.201	0,00	11.913	0,00	10.858	0,00
BAŞBAKANLIK YÜKSEK DENETLEME KURULU	14.866	0,01	10.219	0,00	10.219	0,00
DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI	869.540	0,30	867.872	0,29	839.035	0,29
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI	68.921.877	24,02	69.974.552	23,25	60.746.551	20,64
DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI	124.980	0,04	129.187	0,04	127.068	0,04
GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI	286.587	0,10	304.790	0,10	258.813	0,09
TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU BAŞKANLIĞI	112.813	0,04	113.439	0,04	111.053	0,04
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	2.650.530	0,92	2.287.178	0,76	2.733.107	0,93
ÖZÜRLÜLER İDARESİ BAŞKANLIĞI	5.653	0,00	5.427	0,00	5.145	0,00
AİLE VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	5.929	0,00	5.940	0,00	5.371	0,00
KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	4.700	0,00	4.716	0,00	4.270	0,00
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	11.933	0,00	252.486	0,08	251.440	0,09
SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	2.374.302	0,83	2.556.123	0,85	2.548.209	0,87
AVRUPA BİRLİĞİ GENEL SEKRETERLİĞİ	21.456	0,01	25.263	0,01	21.050	0,01
AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI	0	0,00	797.153	0,26	751.862	0,26
ADALET BAKANLIĞI	3.783.866	1,32	3.440.792	1,14	3.925.563	1,33
MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI	15.118.234	5,27	21.387.877	7,11	15.101.651	5,13
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	2.463.466	0,86	3.307.060	1,10	3.268.136	1,11
JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI	3.898.531	1,36	4.365.918	1,45	4.158.563	1,41
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	8.588.395	2,99	6.770.460	2,25	9.402.755	3,19
SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI	275.982	0,10	270.440	0,09	222.444	0,08
KAMU DÜZENİ VE GÜVENLİĞİ MÜSTEŞARLIĞI	0	0,00	6.671	0,00	4.304	0,00
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI	920.137	0,32	1.030.115	0,34	972.714	0,33
MALİYE BAKANLIĞI	59.759.045	20,82	64.357.587	21,38	64.154.681	21,79
GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI	1.568.924	0,55	1.680.614	0,56	1.637.613	0,56
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI	28.237.412	9,84	21.767.456	7,23	30.413.334	10,33
BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI	774.446	0,27	1.450.688	0,48	1.259.618	0,43
TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	475.709	0,17	513.638	0,17	471.086	0,16
SAĞLIK BAKANLIĞI	13.942.196	4,86	13.671.003	4,54	14.768.093	5,02
ULAŞTIRMA BAKANLIĞI	1.792.902	0,62	1.722.942	0,57	1.505.528	0,51
DENİZCİLİK MÜSTEŞARLIĞI	83.509	0,03	85.171	0,03	80.063	0,03
KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	4.989.051	1,74	12.776.462	4,24	12.735.979	4,33
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI	7.640.067	2,66	7.863.786	2,61	7.900.994	2,68
TARIM REFORMU GENEL MÜDÜRKÜĞÜ	226.223	0,08	362.160	0,12	358.942	0,12
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI	36.141.679	12,59	31.394.958	10,43	31.371.226	10,66
SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI	671.109	0,23	676.934	0,22	552.285	0,19
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI	448.334	0,16	448.568	0,15	242.995	0,08
PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	5.531	0,00	5.425	0,00	5.080	0,00
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	1.119.458	0,39	1.550.253	0,52	1.327.194	0,45
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI	1.434.411	0,50	1.591.946	0,53	1.444.073	0,49
DEVLET METEOROLOJİ İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	119.696	0,04	144.201	0,05	127.538	0,04
DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	6.575.054	2,29	6.370.592	2,12	6.199.014	2,11
GENEL BÜTÇELİ İDARELER	**281.907.405**	**98,23**	**292.715.072**	97,24	**288.191.564**	97,90
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER	**17.799.895**	**6,20**	**22.371.434**	**7,43**	**20.069.023**	6,82
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	**1.949.287**	**0,68**	**2.054.367**	**0,68**	**1.794.151**	**0,61**
HAZİNE YARDIMLARI VE DÜZENLEYİCİ DENETLEYİCİ KURUMLARIN GELİR FAZLASI (-)	**-14.675.283**	**-5,11**	**-16.131.714**	**-5,36**	**-15.696.014**	**-5,33**
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ	**286.981.304**	**100,00**	**301.009.159**	**100,00**	**294.358.724**	**100,00**

Kaynak: T.C. Maliye Bakanlığı, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

EK 3. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2011] (BİN TL)

KURULUŞLAR	BAŞLANGIÇ ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	YILSONU ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	HARCAMA	BÜTÇE PAYI (%)
CUMHURBAŞKANLIĞI	116.900	0,04	164.600	0,05	159.213	0,05
TBMM	512.935	0,16	522.085	0,16	470.698	0,15
ANAYASA MAHKEMESİ	16.326	0,01	19.224	0,01	14.088	0,00
YARGITAY	76.418	0,02	89.902	0,03	85.803	0,03
DANIŞTAY	101.172	0,03	67.549	0,02	58.050	0,02
SAYIŞTAY	128.835	0,04	142.219	0,04	120.951	0,04
BAŞBAKANLIK	5.115.222	1,64	6.282.221	1,91	5.922.518	1,88
MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI	665.568	0,21	620.789	0,19	609.794	0,19
MİLLİ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ	13.640	0,00	13.640	0,00	13.110	0,00
BASIN YAYIN VE ENFORMASYON GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	78.391	0,03	159.391	0,05	156.686	0,05
DEVLET PERSONEL DAİRESİ BAŞKANLIĞI	17.724	0,01	17.528	0,01	12.009	0,00
BAŞBAKANLIK YÜKSEK DENETLEME KURULU	11.564	0,00	0	0,00	0	0,00
DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI	991.908	0,32	199.006	0,06	199.006	0,06
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI	59.815.893	19,14	57.856.821	17,60	51.921.919	16,50
DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI	788.694	0,25	454.633	0,14	451.276	0,14
GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI	321.480	0,10	209.253	0,06	209.559	0,07
TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU BAŞKANLIĞI	257.487	0,08	251.887	0,08	199.285	0,06
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	3.178.993	1,02	2.957.878	0,90	3.392.977	1,08
ÖZÜRLÜLER İDARESİ BAŞKANLIĞI	9.622	0,00	9.758	0,00	8.883	0,00
AİLE VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	7.297	0,00	7.797	0,00	6.561	0,00
KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	5.752	0,00	5.771	0,00	4.875	0,00
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	19.844	0,01	171.533	0,05	167.931	0,05
SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	3.279.483	1,05	3.482.566	1,06	3.468.507	1,10
AVRUPA BİRLİĞİ GENEL SEKRETERLİĞİ	30.343	0,01	38.736	0,01	34.523	0,01
AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI	688.042	0,22	2.949.571	0,90	2.705.809	0,86
ADALET BAKANLIĞI	4.887.726	1,56	5.089.055	1,55	5.079.365	1,61
MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI	16.975.987	5,43	23.610.124	7,18	16.463.281	5,23
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	2.362.416	0,76	2.603.281	0,79	2.550.431	0,81
JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI	4.566.662	1,46	4.818.007	1,47	4.551.154	1,45
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	10.578.334	3,38	10.237.093	3,11	11.394.516	3,62
SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI	316.247	0,10	327.827	0,10	273.071	0,09
KAMU DÜZENİ VE GÜVENLİĞİ MÜSTEŞARLIĞI	14.666	0,00	15.099	0,00	7.507	0,00
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI	1.171.015	0,37	1.443.393	0,44	1.398.913	0,44
MALİYE BAKANLIĞI	72.122.462	23,07	79.204.235	24,09	78.890.125	25,08
GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI	1.817.925	0,58	1.992.411	0,61	1.935.998	0,62
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI	34.112.163	10,91	32.071.348	9,75	35.318.624	11,23
BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI	588.555	0,19	1.363.277	0,41	1.188.996	0,38
TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	581.957	0,19	626.665	0,19	511.231	0,16
SAĞLIK BAKANLIĞI	17.241.263	5,52	17.907.032	5,45	17.231.337	5,48
ULAŞTIRMA BAKANLIĞI	6.525.810	2,09	16.067.252	4,89	15.869.003	5,04
DENİZCİLİK MÜSTEŞARLIĞI	109.710	0,04	109.710	0,03	88.420	0,03
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI	8.398.387	2,69	7.449.602	2,27	7.447.003	2,37
TARIM REFORMU GENEL MÜDÜRKÜĞÜ	338.874	0,11	234.189	0,07	234.048	0,07
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI	35.853.699	11,47	21.860.146	6,65	21.825.706	6,94
SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI	719.877	0,23	815.809	0,25	677.957	0,22
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI	451.760	0,14	454.089	0,14	235.069	0,07
PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	6.177	0,00	6.142	0,00	5.749	0,00
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	1.510.066	0,48	1.684.813	0,51	1.495.820	0,48
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI	1.646.292	0,53	1.165.214	0,35	1.139.265	0,36
DEVLET METEOROLOJİ İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	134.435	0,04	156.526	0,05	137.738	0,04
DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	7.366.680	2,36	7.031.178	2,14	6.852.143	2,18
HAKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU	0	0,00	36.284	0,01	17.027	0,01
BİLİM,SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI	0	0,00	475	0,00	286	0,00
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI	0	0,00	435.087	0,13	340.605	0,11
EKONOMİ BAKANLIĞI	0	0,00	376.223	0,11	370.815	0,12
GIDA,TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI	0	0,00	2.258.188	0,69	2.212.492	0,70
GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI	0	0,00	170.018	0,05	137.747	0,04
KALKINMA BAKANLIĞI	0	0,00	442.148	0,13	407.478	0,13
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI	0	0,00	482.877	0,15	356.391	0,11
GENEL BÜTÇELİ İDARELER	**306.648.678**	**98,10**	**319.239.175**	**97,08**	**307.039.342**	**97,59**
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER	**26.598.693**	**8,51**	**42.118.207**	**12,81**	**39.565.670**	**12,58**
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	**1.902.505**	**0,61**	**2.141.074**	**0,65**	**1.999.732**	**0,64**
HAZİNE YARDIMLARI VE DÜZENLEYİCİ DENETLEYİCİ KURUMLARIN GELİR FAZLASI (-)	**-22.577.269**	**-7,22**	**-34.673.728**	**-10,54**	**-33.997.952**	**-10,81**
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ	**312.572.607**	**100,00**	**328.824.728**	**100,00**	**314.606.792**	**100,00**

Kaynak: T.C. Maliye Bakanlığı, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

EK 4. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2012] (BİN TL)

KURULUŞLAR	BAŞLANGIÇ ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	YILSONU ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	HARCAMA	BÜTÇE PAYI (%)
CUMHURBAŞKANLIĞI	138.700	0,04	140.965	0,04	116.005	0,03
TBMM	651.252	0,19	589.083	0,16	570.010	0,16
ANAYASA MAHKEMESİ	24.718	0,01	27.868	0,01	23.189	0,01
YARGITAY	103.130	0,03	128.595	0,03	118.873	0,03
DANIŞTAY	70.742	0,02	87.227	0,02	86.363	0,02
SAYIŞTAY	142.163	0,04	143.400	0,04	130.496	0,04
BAŞBAKANLIK	861.757	0,25	1.512.296	0,41	1.439.623	0,40
MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI	750.942	0,21	793.545	0,22	776.313	0,21
MİLLİ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ	14.377	0,00	14.707	0,00	14.649	0,00
BASIN YAYIN VE ENFORMASYON GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	89.463	0,03	148.285	0,04	146.111	0,04
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI	64.705.201	18,44	65.831.233	17,84	61.680.499	17,04
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	3.891.166	1,11	4.269.560	1,16	4.254.371	1,18
AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI	767.861	0,22	3.303.427	0,90	3.076.421	0,85
KAMU DÜZENİ VE GÜVENLİĞİ MÜSTEŞARLIĞI	19.123	0,01	19.218	0,01	11.901	0,00
ADALET BAKANLIĞI	5.277.312	1,50	5.994.366	1,62	5.967.117	1,65
MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI	18.229.672	5,19	26.131.205	7,08	18.524.520	5,12
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	2.585.387	0,74	3.541.580	0,96	3.493.715	0,97
JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI	4.913.982	1,40	5.476.292	1,48	5.187.974	1,43
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	12.119.314	3,45	13.336.811	3,61	13.125.872	3,63
SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI	375.997	0,11	408.937	0,11	334.897	0,09
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI	1.351.947	0,39	1.446.124	0,39	1.385.635	0,38
MALİYE BAKANLIĞI	88.573.596	25,24	85.131.581	23,07	84.611.540	23,38
GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI	1.889.856	0,54	2.232.100	0,60	2.179.670	0,60
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI	39.169.378	11,16	27.868.771	7,55	41.349.652	11,43
SAĞLIK BAKANLIĞI	14.357.938	4,09	6.839.821	1,85	4.789.363	1,32
TÜRKİYE KAMU HASTANELERİ KURUMU	0	0,00	5.154.154	1,40	5.189.316	1,43
TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU	0	0,00	4.462.821	1,21	4.348.535	1,20
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI	31.551.963	8,99	28.346.341	7,68	28.322.543	7,83
DEVLET PERSONEL BAŞKANLIĞI	15.010	0,00	15.547	0,00	14.307	0,00
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI	591.527	0,17	661.999	0,18	413.464	0,11
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	1.705.076	0,49	1.881.643	0,51	1.613.324	0,45
HAKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU	35.512	0,01	48.112	0,01	37.793	0,01
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI	8.841.713	2,52	11.390.024	3,09	11.348.905	3,14
AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI	151.171	0,04	188.378	0,05	181.214	0,05
BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI	2.236.131	0,64	2.508.203	0,68	2.491.364	0,69
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI	929.814	0,26	2.199.503	0,60	1.934.133	0,53
TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	644.503	0,18	700.809	0,19	649.273	0,18
EKONOMİ BAKANLIĞI	1.279.980	0,36	1.291.714	0,35	1.069.591	0,30
GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI	4.469.119	1,27	4.705.002	1,28	4.694.944	1,30
GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI	10.484.858	2,99	11.260.614	3,05	11.144.430	3,08
GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI	384.676	0,11	478.558	0,13	444.774	0,12
KALKINMA BAKANLIĞI	1.067.701	0,30	1.068.297	0,29	886.897	0,25
TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU BAŞKANLIĞI	184.396	0,05	183.806	0,05	181.916	0,05
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI	9.674.067	2,76	9.641.875	2,61	9.289.700	2,57
METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	171.294	0,05	183.830	0,05	166.819	0,05
ULAŞTIRMA, DENİZCİLİK VE HABERLEŞME BAKANLIĞI	9.019.374	2,57	16.064.279	4,35	15.823.925	4,37
GENEL BÜTÇELİ İDARELER	**344.512.859**	**98,17**	**357.852.506**	**96,98**	**353.641.946**	**97,72**
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER	**38.944.870**	**11,10**	**54.445.897**	**14,75**	**51.140.872**	**14,13**
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	**2.027.897**	**0,58**	**2.347.637**	**0,64**	**2.193.643**	**0,61**
HAZİNE YARDIMLARI VE DÜZENLEYİCİ DENETLEYİCİ KURUMLARIN GELİR FAZLASI (-)	**-34.537.308**	**-9,84**	**-45.635.826**	**-12,37**	**-45.089.775**	**-12,46**
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ	**350.948.318**	**100,00**	**369.010.214**	**100,00**	**361.886.686**	**100,00**

Kaynak: T.C. Maliye Bakanlığı, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

EK 5. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2013] (BİN TL)

)

KURULUŞLAR	BAŞLANGIÇ ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	YILSONU ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	HARCAMA	BÜTÇE PAYI (%)
Cumhurbaşkanlığı	157.560	0,04	186.310	0,04	181.466	0,04
TBMM	773.260	0,19	722.742	0,17	651.897	0,16
Anayasa Mahkemesi	37.599	0,01	36.372	0,01	25.269	0,01
Yargıtay	143.286	0,04	144.686	0,03	129.778	0,03
Danıştay	89.540	0,02	89.653	0,02	82.518	0,02
Sayıştay	164.588	0,04	164.588	0,04	141.003	0,03
Başbakanlık	769.789	0,19	1.206.236	0,28	1.177.354	0,29
Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı	995.569	0,25	958.729	0,23	874.112	0,21
Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği	19.026	0,00	20.167	0,00	18.222	0,00
Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü	154.118	0,04	160.902	0,04	157.841	0,04
Hazine Müsteşarlığı	71.821.737	17,78	68.845.414	16,26	63.797.023	15,63
Diyanet İşleri Başkanlığı	4.604.649	1,14	4.960.893	1,17	4.971.485	1,22
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	927.019	0,23	2.141.218	0,51	1.918.788	0,47
Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı	20.272	0,01	20.713	0,00	8.834	0,00
Adalet Bakanlığı	6.835.383	1,69	7.226.394	1,71	7.148.263	1,75
Milli Savunma Bakanlığı	20.359.914	5,04	27.847.363	6,58	19.872.501	4,87
İçişleri Bakanlığı	2.888.763	0,71	4.355.447	1,03	4.093.528	1,00
Jandarma Genel Komutanlığı	5.843.453	1,45	5.956.570	1,41	5.447.412	1,33
Emniyet Genel Müdürlüğü	14.777.121	3,66	15.377.004	3,63	14.998.677	3,67
Sahil Güvenlik Komutanlığı	432.035	0,11	453.126	0,11	353.525	0,09
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü	0	0,00	47.275	0,01	34.659	0,01
Dışişleri Bakanlığı	1.614.984	0,40	1.561.411	0,37	1.485.940	0,36
Maliye Bakanlığı	99.216.766	24,56	98.036.278	23,15	96.916.062	23,74
Gelir İdaresi Başkanlığı	2.080.581	0,51	2.180.508	0,51	2.095.646	0,51
Milli Eğitim Bakanlığı	47.496.378	11,76	38.794.319	9,16	47.748.464	11,70
Sağlık Bakanlığı	2.490.208	0,62	4.776.570	1,13	4.248.541	1,04
Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu	8.119.822	2,01	8.049.205	1,90	8.008.653	1,96
Türkiye Halk Sağlığı Kurumu	6.077.407	1,50	6.130.883	1,45	5.899.428	1,45
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	32.113.412	7,95	29.740.015	7,02	29.686.186	7,27
Devlet Personel Başkanlığı	17.167	0,00	17.592	0,00	15.869	0,00
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	600.291	0,15	1.096.891	0,26	746.428	0,18
Kültür ve Turizm Bakanlığı	1.851.733	0,46	2.227.876	0,53	1.839.273	0,45
Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu	50.859	0,01	50.859	0,01	46.940	0,01
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	14.732.739	3,65	16.463.847	3,89	16.393.383	4,02
Avrupa Birliği Bakanlığı	213.574	0,05	217.974	0,05	207.284	0,05
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	2.469.524	0,61	2.614.387	0,62	2.454.561	0,60
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	1.880.909	0,47	2.926.035	0,69	2.066.881	0,51
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	657.446	0,16	757.310	0,18	708.426	0,17
Ekonomi Bakanlığı	1.371.590	0,34	1.472.808	0,35	1.262.228	0,31
Gençlik ve Spor Bakanlığı	5.393.728	1,33	5.596.363	1,32	5.590.339	1,37
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	13.116.230	3,25	13.166.342	3,11	12.994.501	3,18
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	511.229	0,13	646.906	0,15	599.305	0,15
Kalkınma Bakanlığı	1.198.248	0,30	862.510	0,20	676.513	0,17
Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı	239.745	0,06	233.528	0,06	182.506	0,04
Orman ve Su İşleri Bakanlığı	10.492.139	2,60	10.608.700	2,51	9.299.267	2,28
Meteoroloji Genel Müdürlüğü	193.016	0,05	205.817	0,05	163.481	0,04
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	10.690.598	2,65	20.297.296	4,79	19.854.872	4,86
GENEL BÜTÇELİ İDARELER	**396.705.004**	**98,18**	**409.654.032**	**96,74**	**397.275.132**	**97,32**
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER	**45.002.167**	**11,14**	**61.340.051**	**14,49**	**57.090.735**	**13,99**
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	**2.363.741**	**0,59**	**2.739.110**	**0,65**	**2.430.917**	**0,60**
HAZİNE YARDIMLARI VE DÜZENLEYİCİ DENETLEYİCİ KURUMLARIN GELİR FAZLASI (-)	**-40.025.243**	**-9,91**	**-50.288.478**	**-11,88**	**-48.572.224**	**-11,90**
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ	**404.045.669**	**100,00**	**423.444.715**	**100,00**	**408.224.560**	**100,00**

Kaynak: T.C. Maliye Bakanlığı, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

EK 6. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2014] (BİN TL)

KURULUŞLAR	BAŞLANGIÇ ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	YILSONU ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	HARCAMA	BÜTÇE PAYI (%)
Cumhurbaşkanlığı	199.500	0,05	266.936	0,06	244.631	0,05
TBMM	774.393	0,18	779.516	0,17	689.220	0,15
Anayasa Mahkemesi	39.069	0,01	39.069	0,01	30.953	0,01
Yargıtay	152.584	0,03	156.843	0,03	146.477	0,03
Danıştay	95.346	0,02	97.131	0,02	95.126	0,02
Sayıştay	175.494	0,04	175.494	0,04	151.161	0,03
Başbakanlık	933.821	0,21	2.402.324	0,52	2.310.918	0,51
Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı	1.058.707	0,24	1.047.890	0,23	1.021.684	0,23
Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği	20.094	0,00	21.181	0,00	21.148	0,00
Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü	197.312	0,05	211.152	0,05	207.513	0,05
Hazine Müsteşarlığı	63.999.710	14,66	67.404.785	14,51	64.109.087	14,29
Diyanet İşleri Başkanlığı	5.442.784	1,25	5.730.644	1,23	5.705.467	1,27
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	839.956	0,19	1.015.406	0,22	896.878	0,20
Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı	20.944	0,00	22.194	0,00	12.093	0,00
Adalet Bakanlığı	8.239.491	1,89	8.543.676	1,84	8.465.436	1,89
Milli Savunma Bakanlığı	21.815.196	5,00	29.875.104	6,43	21.267.128	4,74
İçişleri Bakanlığı	3.550.923	0,81	11.188.612	2,41	6.638.972	1,48
Jandarma Genel Komutanlığı	6.156.691	1,41	6.641.117	1,43	6.213.122	1,38
Emniyet Genel Müdürlüğü	16.557.013	3,79	16.803.430	3,62	16.333.483	3,64
Sahil Güvenlik Komutanlığı	452.488	0,10	465.970	0,10	388.356	0,09
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü	125.634	0,03	100.821	0,02	90.123	0,02
Dışişleri Bakanlığı	1.868.612	0,43	2.089.514	0,45	1.910.922	0,43
Maliye Bakanlığı	112.599.517	25,80	110.444.360	23,78	110.161.286	24,55
Gelir İdaresi Başkanlığı	2.277.644	0,52	2.391.509	0,51	2.313.804	0,52
Milli Eğitim Bakanlığı	55.704.816	12,76	43.307.812	9,32	53.958.739	12,02
Sağlık Bakanlığı	2.529.593	0,58	3.532.624	0,76	3.522.380	0,78
Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu	9.028.894	2,07	9.323.116	2,01	9.310.880	2,07
Türkiye Halk Sağlığı Kurumu	6.874.431	1,58	6.985.299	1,50	6.870.122	1,53
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	32.725.545	7,50	32.818.056	7,07	32.805.482	7,31
Devlet Personel Başkanlığı	21.866	0,01	23.457	0,01	20.989	0,00
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	1.829.076	0,42	1.764.276	0,38	1.544.807	0,34
Kültür ve Turizm Bakanlığı	1.974.789	0,45	2.252.182	0,48	1.877.597	0,42
Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu	57.534	0,01	55.284	0,01	36.558	0,01
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	17.024.807	3,90	16.163.447	3,48	16.090.989	3,59
Avrupa Birliği Bakanlığı	223.719	0,05	266.106	0,06	260.079	0,06
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	2.789.101	0,64	3.015.065	0,65	2.687.229	0,60
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	1.329.416	0,30	2.447.621	0,53	2.008.685	0,45
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	720.642	0,17	891.555	0,19	803.185	0,18
Ekonomi Bakanlığı	1.454.494	0,33	1.459.637	0,31	1.428.019	0,32
Gençlik ve Spor Bakanlığı	5.946.113	1,36	6.158.437	1,33	6.144.068	1,37
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	14.230.405	3,26	13.878.883	2,99	13.557.670	3,02
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	644.667	0,15	791.216	0,17	744.860	0,17
Kalkınma Bakanlığı	1.254.282	0,29	1.256.282	0,27	774.304	0,17
Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı	279.140	0,06	281.588	0,06	205.523	0,05
Orman ve Su İşleri Bakanlığı	10.945.551	2,51	11.623.977	2,50	10.561.392	2,35
Meteoroloji Genel Müdürlüğü	201.276	0,05	221.339	0,05	192.149	0,04
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	13.013.413	2,98	20.461.337	4,41	19.434.845	4,33
GENEL BÜTÇELİ İDARELER	**428.396.493**	**98,16**	**446.893.274**	**96,22**	**434.265.539**	**96,77**
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER	**48.647.481**	**11,15**	**69.359.621**	**14,93**	**65.356.039**	**14,56**
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	**3.003.844**	**0,69**	**3.598.172**	**0,77**	**2.962.157**	**0,66**
HAZİNE YARDIMLARI VE DÜZENLEYİCİ DENETLEYİCİ KURUMLARIN GELİR FAZLASI (-)	**-43.614.917**	**-9,99**	**-55.416.297**	**-11,93**	**-53.831.398**	**-12,00**
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ	**436.432.901**	**100,00**	**464.434.770**	**100,00**	**448.752.337**	**100,00**

Kaynak: T.C. Maliye Bakanlığı, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

EK 7. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2015] (BİN TL)

KURULUŞLAR	BAŞLANGIÇ ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	YILSONU ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	HARCAMA	BÜTÇE PAYI (%)
Cumhurbaşkanlığı	397.000	0,08	543.454	0,11	471.930	0,09
TBMM	763.216	0,16	800.467	0,16	725.757	0,14
Anayasa Mahkemesi	43.502	0,01	42.687	0,01	32.769	0,01
Yargıtay	162.967	0,03	180.922	0,04	173.761	0,03
Danıştay	103.703	0,02	122.038	0,02	121.078	0,02
Sayıştay	186.373	0,04	186.373	0,04	175.099	0,03
Başbakanlık	929.119	0,20	2.465.713	0,49	2.440.842	0,48
Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı	1.108.220	0,23	1.198.738	0,24	1.175.927	0,23
Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği	22.575	0,00	23.075	0,00	22.308	0,00
Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü	235.985	0,05	242.403	0,05	234.090	0,05
Hazine Müsteşarlığı	68.399.057	14,46	70.844.764	14,08	68.288.620	13,49
Diyanet İşleri Başkanlığı	5.743.383	1,21	3.558.037	0,71	6.037.762	1,19
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	993.414	0,21	3.257.501	0,65	3.141.020	0,62
Adalet Bakanlığı	8.628.648	1,82	8.467.459	1,68	9.846.935	1,94
Milli Savunma Bakanlığı	22.764.255	4,81	32.958.073	6,55	22.723.973	4,49
İçişleri Bakanlığı	3.898.467	0,82	12.605.436	2,50	7.278.497	1,44
Jandarma Genel Komutanlığı	6.489.530	1,37	7.183.945	1,43	7.348.305	1,45
Emniyet Genel Müdürlüğü	17.623.719	3,73	12.413.059	2,47	18.603.258	3,67
Sahil Güvenlik Komutanlığı	506.226	0,11	553.030	0,11	458.162	0,09
Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı	22.183	0,00	22.433	0,00	10.421	0,00
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü	179.890	0,04	190.613	0,04	176.967	0,03
Dışişleri Bakanlığı	2.080.968	0,44	2.686.218	0,53	2.573.328	0,51
Maliye Bakanlığı	127.254.013	26,91	133.618.895	26,55	133.341.152	26,34
Gelir İdaresi Başkanlığı	2.444.892	0,52	2.542.209	0,51	2.471.875	0,49
Milli Eğitim Bakanlığı	62.000.248	13,11	42.869.443	8,52	62.247.769	12,29
Sağlık Bakanlığı	2.762.657	0,58	4.853.494	0,96	4.873.436	0,96
Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu	9.873.269	2,09	10.428.696	2,07	10.416.473	2,06
Türkiye Halk Sağlığı Kurumu	7.488.572	1,58	7.692.067	1,53	7.665.155	1,51
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	30.678.105	6,49	25.675.771	5,10	25.658.124	5,07
Devlet Personel Başkanlığı	26.333	0,01	27.456	0,01	22.591	0,00
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	1.890.023	0,40	1.750.023	0,35	1.478.848	0,29
Kültür ve Turizm Bakanlığı	2.297.536	0,49	2.682.254	0,53	2.316.149	0,46
Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu	43.219	0,01	44.451	0,01	43.498	0,01
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	18.249.634	3,86	18.108.968	3,60	18.047.191	3,56
Avrupa Birliği Bakanlığı	291.238	0,06	465.638	0,09	452.831	0,09
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	3.025.593	0,64	3.592.922	0,71	3.413.498	0,67
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	1.358.916	0,29	2.472.005	0,49	2.126.893	0,42
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	775.866	0,16	980.905	0,19	932.588	0,18
Ekonomi Bakanlığı	1.481.672	0,31	1.911.952	0,38	1.875.913	0,37
Gençlik ve Spor Bakanlığı	7.202.780	1,52	7.556.475	1,50	7.518.909	1,49
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	14.698.518	3,11	14.977.428	2,98	14.840.028	2,93
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	764.447	0,16	909.937	0,18	821.482	0,16
Kalkınma Bakanlığı	2.182.320	0,46	1.179.748	0,23	1.003.295	0,20
Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı	285.146	0,06	285.352	0,06	217.058	0,04
Orman ve Su İşleri Bakanlığı	11.712.065	2,48	12.285.301	2,44	11.599.946	2,29
Meteoroloji Genel Müdürlüğü	238.423	0,05	262.956	0,05	242.672	0,05
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	13.855.514	2,93	27.457.552	5,46	26.176.272	5,17
GENEL BÜTÇELİ İDARELER	**464.163.399**	**98,14**	**485.178.333**	**96,40**	**491.864.455**	**97,15**
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER	**53.069.588**	**11,22**	**82.249.887**	**16,34**	**78.095.078**	**15,42**
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	**3.212.692**	**0,68**	**3.697.625**	**0,73**	**3.037.047**	**0,60**
HAZİNE YARDIMLARI VE DÜZENLEYİCİ DENETLEYİCİ KURUMLARIN GELİR FAZLASI (-)	**-47.502.933**	**-10,04**	**-67.811.853**	**-13,47**	**-66.691.487**	**-13,17**
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ	**472.942.746**	**100,00**	**503.313.992**	**100,00**	**506.305.093**	**100,00**

Kaynak: T.C. Maliye Bakanlığı, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

EK 8. Genel Bütçeli İdareler Başlangıç, Yılsonu Ödenekleri ve Harcamalar [2016] (BİN TL)

KURULUŞLAR	BAŞLANGIÇ ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	YILSONU ÖDENEKLERİ	BÜTÇE PAYI (%)	HARCAMA	BÜTÇE PAYI (%)
Cumhurbaşkanlığı	434.096	0,08	1.345.100	0,22	1.292.555	0,22
TBMM	840.029	0,15	895.046	0,15	825.567	0,14
Anayasa Mahkemesi	54.974	0,01	54.942	0,01	38.605	0,01
Yargıtay	215.152	0,04	209.660	0,03	200.352	0,03
Danıştay	139.793	0,02	134.593	0,02	132.308	0,02
Sayıştay	225.657	0,04	225.657	0,04	203.646	0,03
Başbakanlık	1.295.211	0,23	2.515.895	0,42	2.438.102	0,42
Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı	1.636.803	0,29	1.747.555	0,29	1.492.564	0,26
Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği	25.702	0,00	25.975	0,00	24.146	0,00
Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü	281.617	0,05	281.617	0,05	268.469	0,05
Hazine Müsteşarlığı	73.223.426	12,83	74.126.172	12,29	67.032.151	11,48
Diyanet İşleri Başkanlığı	6.482.979	1,14	6.451.474	1,07	6.517.435	1,12
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	1.052.242	0,18	3.688.618	0,61	3.443.905	0,59
Adalet Bakanlığı	10.569.566	1,85	11.232.910	1,86	11.152.576	1,91
Milli Savunma Bakanlığı	26.451.504	4,64	38.337.056	6,35	26.281.761	4,50
İçişleri Bakanlığı	4.794.246	0,84	9.026.669	1,50	8.343.015	1,43
Jandarma Genel Komutanlığı	8.276.881	1,45	9.605.606	1,59	8.890.051	1,52
Emniyet Genel Müdürlüğü	21.140.638	3,71	18.962.242	3,14	22.333.597	3,82
Sahil Güvenlik Komutanlığı	576.812	0,10	654.438	0,11	516.399	0,09
Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı	19.962	0,00	20.838	0,00	18.072	0,00
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü	271.020	0,05	378.809	0,06	297.588	0,05
Dışişleri Bakanlığı	2.739.482	0,48	2.839.437	0,47	2.760.525	0,47
Maliye Bakanlığı	156.106.374	27,36	153.533.297	25,45	152.238.015	26,06
Gelir İdaresi Başkanlığı	2.785.908	0,49	2.970.253	0,49	2.875.482	0,49
Milli Eğitim Bakanlığı	76.354.306	13,38	62.153.243	10,30	73.999.964	12,67
Sağlık Bakanlığı	4.212.521	0,74	4.560.383	0,76	4.504.789	0,77
Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu	11.950.900	2,09	12.664.645	2,10	12.688.158	2,17
Türkiye Halk Sağlığı Kurumu	9.111.684	1,60	9.219.476	1,53	9.193.910	1,57
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	38.389.157	6,73	43.603.570	7,23	43.556.543	7,46
Devlet Personel Başkanlığı	29.753	0,01	33.195	0,01	28.381	0,00
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	1.988.831	0,35	1.922.828	0,32	1.514.935	0,26
Kültür ve Turizm Bakanlığı	2.777.769	0,49	3.621.549	0,60	2.643.628	0,45
Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu	55.378	0,01	55.378	0,01	51.840	0,01
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	24.799.651	4,35	22.079.933	3,66	21.838.164	3,74
Avrupa Birliği Bakanlığı	318.725	0,06	304.758	0,05	294.490	0,05
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	4.375.275	0,77	4.612.652	0,76	4.467.231	0,76
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	1.686.435	0,30	2.627.271	0,44	2.179.926	0,37
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	867.372	0,15	1.094.975	0,18	922.665	0,16
Ekonomi Bakanlığı	1.682.707	0,29	2.734.624	0,45	2.675.046	0,46
Gençlik ve Spor Bakanlığı	9.676.240	1,70	9.956.240	1,65	9.884.739	1,69
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	17.175.234	3,01	17.314.899	2,87	16.821.953	2,88
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	1.052.766	0,18	1.209.550	0,20	1.030.011	0,18
Kalkınma Bakanlığı	2.008.578	0,35	1.263.140	0,21	985.114	0,17
Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı	385.234	0,07	383.161	0,06	286.785	0,05
Orman ve Su İşleri Bakanlığı	12.986.236	2,28	13.847.238	2,30	13.367.672	2,29
Meteoroloji Genel Müdürlüğü	278.897	0,05	294.530	0,05	248.865	0,04
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	18.978.587	3,33	27.988.263	4,64	26.314.940	4,51
GENEL BÜTÇELİ İDARELER	**560.782.309**	**98,30**	**582.809.360**	**96,61**	**569.116.635**	**97,44**
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER	**68.938.657**	**12,08**	**91.500.036**	**15,17**	**85.186.708**	**14,58**
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	**3.790.619**	**0,66**	**4.235.708**	**0,70**	**3.840.812**	**0,66**
HAZİNE YARDIMLARI VE DÜZENLEYİCİ DENETLEYİCİ KURUMLARIN GELİR FAZLASI (-)	**-63.004.877**	**-11,04**	**-75.283.203**	**-12,48**	**-74.072.724**	**-12,68**
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ	**570.506.708**	**100,00**	**603.261.901**	**100,00**	**584.071.431**	**100,00**

Kaynak: T.C. Maliye Bakanlığı, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

EK 9. Kişi Başına Düşen GSYİH (Sabit 2010 ABD doları) (İlk 50 Ülke)

	(Worldbank)GDP per capita (constant 2010 US$) (Dünya Bankası)Kişi başına düşen GSYİH (sabit 2010 ABD Doları)									
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Afganistan	440.4	445.0	524.8	553.3	569.2	630.4	633.7	630.3	620.1	617.9
2	Arnavutluk	3,610.7	3,775.4	3,928.3	4,094.4	4,210.1	4,276.9	4,327.6	4,413.6	4,525.0	4,685.0
3	Cezayir	4,359.4	4,390.5	4,386.0	4,463.4	4,504.9	4,564.4	4,596.2	4,675.9	4,759.6	4,827.7
4	Arjantin	9,830.7	10,125.1	9,428.5	10,276.3	10,780.0	10,557.9	10,699.2	10,323.2	10,490.0	10,154.0
5	Ermenistan	3,366.2	3,629.2	3,136.8	3,218.4	3,371.7	3,606.5	3,710.6	3,827.3	3,935.3	3,932.6
6	Avusturalya	50,952.5	51,788.4	51,651.2	51,874.1	52,372.2	53,315.0	53,732.0	54,293.8	54,800.4	55,478.6
7	Avusturya	47,444.0	48,027.5	46,082.1	46,858.0	48,011.7	48,149.7	47,928.8	47,886.6	47,834.8	47,996.6
8	Azerbaycan	4,851.2	5,262.1	5,639.0	5,842.8	5,771.0	5,820.1	6,078.3	6,123.0	6,117.0	5,861.5
9	Bahreyn	21,838.1	21,563.7	20,797.0	20,722.1	20,514.8	20,921.2	21,799.7	22,390.7	22,436.2	
10	Belçika	44,960.8	44,956.4	43,591.3	44,380.2	44,556.0	44,337.6	44,209.7	44,702.3	45,068.3	45,469.7
11	Bosna Hersek	4,405.3	4,664.1	4,545.2	4,614.8	4,700.9	4,714.1	4,882.8	4,992.9	5,190.1	5,377.8
12	Brezilya	10,245.2	10,658.2	10,540.1	11,224.2	11,559.2	11,671.2	11,912.1	11,866.4	11,322.1	10,826.3
13	Bulgaristan	6,625.0	6,914.4	6,709.5	6,843.3	7,019.2	7,062.1	7,163.0	7,299.6	7,612.0	7,967.7
14	Kamboçya	726.5	763.7	753.0	785.7	828.0	874.2	923.7	973.0	1,024.9	1,079.1
15	Kamerun	1,299.3	1,308.2	1,300.8	1,309.1	1,326.6	1,350.0	1,385.2	1,428.2	1,469.6	1,495.4
16	Kanada	48,552.7	48,510.6	46,543.8	47,447.5	48,457.0	48,724.2	49,359.4	50,080.0	50,132.4	50,262.1
17	Orta Afrika Cumhuriyeti	434.3	436.1	437.6	446.4	458.3	475.7	300.5	302.5	314.9	325.7
18	Çad	811.0	808.9	816.0	896.6	868.0	914.1	934.7	967.1	953.6	859.6
19	Şili	12,285.0	12,588.7	12,268.4	12,860.2	13,518.8	14,109.1	14,551.0	14,702.0	14,907.1	15,019.6
20	Çin	3,487.8	3,805.0	4,142.0	4,560.5	4,971.5	5,336.1	5,721.7	6,108.2	6,496.6	6,893.8
21	Kolombiya	5,910.3	6,048.1	6,078.3	6,250.7	6,592.4	6,789.5	7,051.0	7,291.7	7,446.2	7,525.9
22	Hırvatistan	14,476.7	14,778.9	13,704.4	13,505.7	13,899.3	13,636.9	13,529.4	13,517.8	13,936.0	14,452.1
23	Küba	5,261.9	5,475,6	5,550.7	5,676.1	5,824.1	5,985.2	6,133.5	6,182.8	6,445.0	
24	Kıbrıs	32,236.6	32,651.9	31,223.6	30,818.5	30,138.6	28,775.1	27,130.6	27,045.8	27,738.5	28,448.8
25	Çek Cumhuriyeti	20,151.2	20,520.8	19,424.3	19,808.1	20,118.6	19,929.8	19,826.8	20,343.7	21,381.7	21,894.1
26	Danimarka	61,174.5	60,504.8	57,229.1	58,041.4	58,575.6	58,487.8	58,788.1	59,437.9	59,967.7	60,670.2
27	Dominik Cumhuriyeti	5,030.4	5,120.6	5,099.6	5,451.1	5,547.8	5,631.0	5,825.5	6,193.8	6,552.7	6,909.1
28	Ekvador	4,421.9	4,624.2	4,573.2	4,657.3	4,943.4	5,140.3	5,311.2	5,428.7	5,352.9	5,191.1
29	Mısır Arap Cumhuriyeti	2,333.5	2,456.7	2,524.4	2,602.5	2,593.6	2,593.2	2,591.1	2,608.4	2,665.4	2,724.4
30	Ekvator Ginesi	18,075.2	20,333.9	19,684.7	17,136.4	17,461.6	18,106.3	16,634.8	16,028.2	14,010.9	12,278.1
31	Estonya	17,627.0	16,716.5	14,282.6	14,638.6	15,798.6	16,538.2	16,918.6	17,453.4	17,734.0	18,094.6
32	Etiyopya	272.4	293.9	311.4	341.3	369.6	391.1	421.4	452.8	487.3	511.2
33	Finlandiya	49,239.2	49,363.7	45,065.8	46,202.4	47,171.0	46,277.6	45,715.6	45,239.4	45,086.7	45,823.8
34	Fransa	41,696.7	41,545.3	40,116.4	40,703.3	41,349.2	41,224.7	41,249.4	41,431.0	41,689.7	42,015.7
35	Gürcistan	2,722.2	2,821.1	2,753.6	2,964.5	3,220.4	3,469.7	3,633.7	3,851.7	3,973.2	4,084.0
36	Almanya	41,831.9	42,365.1	40,086.1	41,785.6	44,125.3	44,259.3	44,354.7	45,022.6	45,412.6	45,845.5
37	Yunanistan	30,054.9	29,874.7	28,514.8	26,917.8	24.495.7	22,830.5	22,251.3	22,565.7	22,648.8	22,699.1
38	Macaristan	13,727.7	13,869.4	12,974.1	13,092.2	13,347.6	13,196.2	13,509.9	14,119.1	14,629.2	14,997.2
39	Hindistan	1,130.1	1,156.9	1,237.3	1,345.8	1,416.4	1,475.0	1,550.1	1,646.8	1,758.0	1,861.5
40	Endonezya	2,750.6	2,876.9	2,970.0	3,113.5	3,262.7	3,415.4	3,560.1	3,692.9	3,827.5	3,974.1
41	Iran, Islamic Rep.	6.312	6.257	6.248	6.532	6.623	6.053	5.964	6.161	6.007	6.734
42	Irak	4,098.3	4,325.7	4,354.7	4,502.7	4,695.4	5,178.4	5,338.5	5,203.4	5,285.7	5,695.7
43	Irlanda	54,096.3	50,918.3	48,071.7	48,671.9	49,942.5	49,851.0	50,542.4	54,527.3	68,030.8	69,974.1
44	İsrail	29,614.1	29,962.0	29,658.5	30,642.9	31,483.0	31,507.5	32,196.4	32,661.3	32,993.3	33,677.5
45	İtalya	38,236.8	37,585.3	35,363.4	35,849.4	35,994.1	34,885.3	33,887.3	33,616.0	33,984.1	34,362.7
46	Jamaika	5,083.6	5,015.9	4,774.5	4,682.5	4,742.9	4,694.2	4,699.8	4,714.9	4,740.6	4,790.0
47	Japonya	45,687.3	45,165.9	42,724.5	44,507.7	44,538.7	45,276.8	46,249.3	46,466.1	47,082.7	47,623.3
48	Ürdün	3,687.2	3,773.2	3,786.5	3,679.2	3,578.8	3,481.7	3,401.1	3,348.8	3,297.9	3,258.5
49	Kazakistan	8,523.8	8,698.4	8,573.8	9,070.6	9,603.6	9,923.8	10,368.7	10,645.5	10.616.7	10,582.5
50	Kenya	935.7	912.4	917.0	967.0	999.0	1,016.8	1,048.3	1,075.6	1,107.9	1,143.1

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 10. Kişi Başına Düşen GSYİH (Sabit 2010 ABD doları) (Son 50 Ülke)

2	(Worldbank)GDP per capita (constant 2010 US$) (Dünya Bankası)Kişi başına düşen GSYİH (sabit 2010 ABD Doları)										
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
51	Kuveyt	49,588.8	47,965.0	41,936.8	38,497.6	39,652.2	39,733.3	37,924.5	36,259.4	35,053.6	35,250.9
52	Kırgız Cumhuriyeti	819.8	880.3	894.8	880.0	921.2	905.2	984.2	1,003.5	1,021.2	1,038.9
53	Letonya	13,614.3	13,270.0	11,548.0	11,326.2	12,270.3	12,924.7	13,400.9	13,786.4	14,294.0	14,724.7
54	Lübnan	7,157.6	7,859.9	8,501.1	8,858.3	8,450.1	8,107.4	7,753.9	7,447.4	7,189.6	7,144.0
55	Litvanya	12,928.3	13,405.2	11,546.8	11,984.9	13,000.2	13,681.0	14,304.8	14,932.6	15,341.8	15,895.2
56	Lüksemburg	111,968.3	108,577.4	101,939.6	104,965.3	105,264.7	102,404.6	103,721.7	107,152.9	107,648.6	108,600.9
57	Makedonya	4,192.9	4,418.3	4,398.8	4,542.9	4,645.5	4,620.6	4,751.9	4,920.2	5,104.8	5,222.8
58	Malezya	8,889.7	9,020.4	8,635.1	9,071.4	9,377.2	9,708.9	9,981.2	10,398.2	10,745.0	11,031.8
59	Malta	20,591.0	21.142.0	20.466.6	21.087.8	21,296.3	21,685.3	22,471.6	24,080.2	25,511.5	26,577.7
60	Meksika	9,253.3	9,232.2	8,657.8	8,959.6	9,183.3	9,414.9	9,410.0	9,493.0	9,615.3	9,707.9
61	Moğolistan	2,425.7	2,604.9	2,533.2	2,650.4	3,053.6	3,365.6	3,685.7	3,901.9	3,923.6	3,906.1
62	Fas	2,566.2	2,686.2	2,765.9	2,834.2	2,942.0	2,987.3	3,077.3	3,113.8	3,209.7	3,204.9
63	Namibia	4.969	5.036	4.979	5.192	5.351	5.502	5.679	5.901	6.114	6.045
64	Netherlands	51.447	52.118	49.897	50.338	50.938	50.213	49.970	50.497	51.410	52.268
65	New Zealand	34.674	33.996	33.555	33.691	34.194	34.771	35.350	36.006	36.507	36.841
66	Norway	91.617	90.918	88.260	87.770	87.481	88.689	88.539	89.275	90.104	90.289
67	Umman	18,302.3	19,112.2	19,408.6	19,280.7	17,914.0	18,300.3	17,830.3	17,132.1	17,071.0	
68	Pakistan	1,041.3	1,037.6	1,045.2	1,040.1	1,046.5	1,060.5	1,084.0	1,111.2	1,140.2	1,178.8
69	Paraguay	2,906.4	3,049.9	2,890.3	3,225.6	3,320.8	3,235.7	3,640.5	3,761.9	3,822.9	3,925.6
70	Peru	4,362.9	4,703.1	4,695.7	5,022.5	5,270.9	5,520.6	5,765.9	5,824.0	5,936.0	6,089.4
71	Polonya	11,320.6	11,800.0	12,124.6	12,597.9	13,222.8	13,435.5	13,630.7	14,088.7	14,640.2	15,066.0
72	Portekiz	22,817.3	22,829.8	22,128.8	22,538.7	22,159.5	21,353.2	21,228.1	21,533.5	22,016.8	22,426.3
73	Katar	66,761.6	67.262.5	65,769.0	70,306.2	72,671.0	70,396.8	68,899.5	67,901.2	67,277.2	66,410.8
74	Romanya	8,045.6	8,872.8	8,314.7	8,297.5	8,426.5	8,518.3	8,852.0	9,158.5	9,567.4	10,065.5
75	Rusya Federasyonu	10,532.3	11,089.9	10,219.5	10,675.0	11,230.4	11,621.4	11,803.7	11,680.6	11,325.8	11,279.6
76	Suudi Arabistan	19,136.2	19,792.7	18,861.1	19,259.6	20,575.5	21,056.3	21,005.0	21,183.5	21,508.0	21,395.4
77	Sırbistan	5,206.3	5,509.1	5,358.8	5,411.9	5,531.2	5,501.7	5,670.7	5,593.1	5,663.4	5,852.4
78	Seyşeller	11,124.7	10,645.1	10,486.2	10,804.7	11,967.4	12,633.9	13,153.0	13,379.6	13,542.2	13,963.6
79	Singapur	44,191.2	42,650.1	41,133.3	46,569.7	48,447.7	49,103.7	50,731.3	51,865.7	52,244.6	52,600.6
80	Slovak Cumhuriyeti	15,868.8	16,747.8	15,818.6	16,600.6	17,046.6	17,299.6	17,538.6	18,003.5	18,678.9	19,275.1
81	Slovenya	24,673.4	25,447.4	23,252.1	23,437.5	23,540.7	22,864.2	22,574.7	23,224.4	23,731.2	24,460.4
82	Güney Afrika	7,185.8	7,337.8	7,145.8	7,275.4	7,416.7	7,475.8	7,552.3	7,571.9	7,566.0	7,489.0
83	İspanya	32,459.9	32,303.2	30,874.1	30,736.6	30,321.7	29,414.9	29,008.0	29,496.4	30,532.4	31,505.3
84	Sudan	1,385.4	1,455.3	1,464.3	1,476.5	1,593.0	1,797.1	1,832.3	1,837.1	1,881.9	1,924.0
85	İsveç	53,421.0	52,711.2	49,554.3	52,076.3	53,061.6	52,519.7	52,722.9	53,561.9	55,395.1	56,473.0
86	İsviçre	75,143.7	75,793.6	73,189.2	74,605.7	75,029.8	74,984.1	75,499.7	76,410.9	76,472.5	76,691.1
87	Tayland	4,744.3	4,800.8	4,743.7	5,075.3	5,093.6	5,437.2	5,561.3	5,589.7	5,733.9	5,901.9
88	Tunus	3,847.4	3,968.4	4,044.6	4,140.2	4,014.9	4,127.4	4,196.8	4,265.1	4,264.5	4,265.4
89	Türkiye	10,637.7	10,599.3	9,973.3	10,672.1	11,683.2	12,052.3	12,865.7	13,312.0	13,898.3	14,117.0
90	Uganda	538.0	565.1	583.1	595.2	629.2	631.6	632.5	642.9	654.1	662.4
91	Ukrayna	3,220.0	3,312.0	2,834.3	2,965.1	3,138.5	3,153.7	3,160.1	3,123.9	2,828.9	2,905.9
92	BAE	48,260.0	43,658.9	37,203.4	35,049.1	35,550.8	36,408.5	38,064.0	39,034.4	40,159.6	40,864.2
93	Birleşik Krallık	41,050.4	40,536.1	38,545.9	38,893.0	39,150.8	39,455.4	39,996.5	40,908.7	41,536.9	41,981.4
94	Amerika Birleşik Devletleri	49,979.5	49,364.6	47,575.6	48,373.9	48,783.5	49,497.6	49,976.6	50,881.1	51,956.6	52,364.2
95	Uruguay	10,014.9	10,698.1	11,112.5	11,938.2	12,512.9	12,913.1	13,467.4	13,856.7	13,859.4	14,010.0
96	Venezuela	14,143.7	14,652.2	13,961.9	13,545.2	13,902.5	14,473.5	14,462.4	13,709.0		
97	Vietnam	1,138.9	1,192.0	1,244.0	1,310.4	1,377.1	1,433.1	1,493.6	1,565.0	1,651.2	1,735.3
98	Yemen Cumhuriyeti	1,225.5	1,235.8	1,249.0	1,309.2	1,112.4	1,108.9	1,132.1	1,101.1	772.0	679.7
99	Zambiya	1,226.5	1,285.9	1,365.4	1,463.2	1,499.7	1,565.9	1,595.9	1,620.8	1,618.5	1,627.3
100	Zimbabve	732.8	593.1	652.3	720.0	813.8	913.5	942.0	939.8	933..5	917.6

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 11. Toplam Rezervler (Altın, Geçerli ABD doları) (İlk 50 Ülke)

	(Worldbank)Total reserves (includes gold, current US$)									(Dünya Bankası)Toplam rezervler (altın, geçerli ABD $ içerir)	
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Afganistan		3.042.274.495,9	4.265.888.672,7	5.162.440.197,8	6.344.642.495,3	7.152.304.411,7	7.288.702.809,0	7.528.550.402,4	6.976.966.101,4	7.281.910.391,0
2	Arnavutluk	2.161.936.606,2	2.363.791.839,4	2.368.942.415,1	2.540.673.566,7	2.471.402.947,6	2.599.863.604,0	2.773.278.168,0	2.665.216.202,7	3.138.517.907,7	3.108.606.804,4
3	Cezayir	114.972.270.146,6	148.098.645.425,1	155.111.906.161,9	170.461.126.574,8	191.369.117.585,6	200.586.904.405,7	201.436.605.683,7	186.350.597.819,1	150.595.236.046,4	120.788.086.949,5
4	Arjantin	46.149.458.458,1	46.385.377.923,3	48.006.987.572,8	52.207.540.131,6	46.265.809.101,0	43.223.271.090,5	30.533.921.358,1	31.410.823.483,4	25.520.564.393,8	38.414.514.878,8
5	Ermenistan	1.659.090.483,4	1.406.800.810,0	2.003.623.366,1	1.865.824.193,7	1.932.472.153,7	1.799.374.401,2	2.251.610.256,4	1.489.443.392,4	1.775.293.492,6	2.204.113.986,7
6	Avusturalya	26.907.896.018,8	32.923.502.686,6	41.742.188.613,4	42.267.779.109,1	46.714.035.204,1	49.138.172.510,6	52.837.031.644,1	53.910.346.084,5	49.261.208.627,8	55.034.824.816,2
7	Avusturya	18.193.957.067,9	16.741.446.800,3	17.903.947.898,1	22.241.612.907,9	24.769.009.817,3	27.211.429.933,8	23.316.759.301,1	25.001.505.276,8	22.239.730.383,5	23.255.489.171,2
8	Azerbaycan	4.273.114.914,6	6.467.239.203,4	5.363.850.274,4	6.409.059.000,9	10.273.926.427,2	11.277.345.766,1	15.175.667.852,4	15.816.417.366,0	7.319.394.023,5	6.573.862.632,7
9	Bahreyn	4.342.188.137,3	4.050.918.527,3	4.008.298.940,6	5.299.462.793,2	4.774.195.661,1	5.454.261.329,0	5.527.718.607,2	6.229.407.001,9	3.546.207.816,1	2.611.988.960,4
10	Belçika	16.485.314.672,0	15.680.640.812,9	23.861.671.596,5	26.779.037.381,3	29.114.293.149,1	30.768.940.132,8	26.946.180.324,0	25.444.420.303,4	24.101.847.947,8	23.480.913.946,4
11	Bosna Hersek	5.041.780.929,5	4.479.825.859,1	4.575.111.865,1	4.411.161.779,3	4.247.540.641,3	4.389.987.070,7	4.984.005.031,7	4.860.208.944,7	4.790.984.889,7	5.136.418.166,1
12	Brezilya	180.333.622.542,4	193.783.363.534,5	238.539.463.013,3	287.588.984.359,6	352.010.241.721,4	373.160.978.076,3	358.816.426.346,5	363.570.247.226,6	356.464.978.111,4	364.984.031.618,2
13	Bulgaristan	17.544.560.189,7	17.930.378.165,9	18.522.120.690,5	17.223.201.500,3	17.215.734.344,3	20.507.099.766,3	19.883.353.585,1	20.129.701.290,3	22.153.050.115,7	25.176.064.567,1
14	Kamboçya	2.140.273.312,0	2.639.301.420,5	3.285.950.735,8	3.817.077.502,8	4.061.785.442,7	4.932.648.800,6	4.997.865.519,5	6.108.206.450,7	7.306.761.212,1	8.851.524.787,2
15	Kamerun	2.931.745.528,9	3.112.861.288,3	3.675.521.573,9	3.642.642.678,1	3.198.717.824,3	3.380.703.263,9	3.471.999.844,8	3.168.216.936,5	3.536.255.056,7	2.225.708.749,6
16	Kanada	41.082.114.079,7	43.872.306.211,0	54.356.325.867,6	57.151.120.473,5	65.819.020.599,0	68.546.344.304,7	71.937.092.647,2	74.700.002.863,9	79.753.516.721,3	82.718.098.071,0
17	Orta Afrika Cumhuriyeti	91.867.877,3	131.466.499,7	210.590.011,8	181.175.440,7	154.510.979,8	157.902.473,9	193.663.727,0	259.571.703,8	213.800.566,9	239.797.979,6
18	Çad	964.338.638,7	1.355.146.206,0	616.701.390,5	632.405.277,0	951.097.173,1	1.155.659.286,9	1.183.031.946,3	1.075.906.129,4	368.916.822,0	8.184.286,6
19	Şili	16.843.397.958,6	23.079.228.479,9	25.292.078.550,1	27.827.446.020,8	41.943.894.922,7	41.649.256.374,3	41.093.253.504,0	40.447.384.439,2	38.641.176.013,7	40.493.292.496,3
20	Çin	1.546.364.666.967,1	1.966.037.416.145,2	2.452.899.056.407,3	2.909.907.779.494,0	3.254.674.122.432,3	3.387.512.975.176,9	3.880.368.275.098,6	3.900.039.358.441,2	3.405.253.357.702,3	3.097.658.396.171,6
21	Kolombiya	20.951.445.108,4	23.670.590.184,0	24.987.458.183,0	28.076.151.760,4	31.895.551.158,6	36.997.795.909,4	43.158.796.415,0	46.809.448.377,2	46.222.892.915,5	46.173.771.602,7
22	Hırvatistan	13.674.518.994,5	12.957.286.635,0	14.894.514.372,9	14.132.504.961,4	14.483.806.528,8	14.807.134.354,9	17.766.773.694,0	15.423.622.233,4	14.966.894.447,1	14.244.344.661,3
23	Küba										
24	Kıbrıs	6.506.542.546,0	1.004.746.410,3	1.281.245.173,7	1.141.718.167,9	1.187.123.277,4	1.191.085.667,6	916.262.005,1	893.891.173,4	807.868.765,1	812.488.288,2
25	Çek Cumhuriyeti	34.907.225.629,1	37.021.634.111,7	41.608.025.194,0	42.482.656.052,1	40.283.021.631,3	44.884.691.159,7	56.217.653.239,2	54.495.073.761,6	64.490.290.101,0	85.725.302.882,2
26	Danimarka	34.318.340.315,5	42.326.704.956,6	76.617.708.406,3	76.510.012.566,2	84.955.231.791,3	89.697.829.949,3	88.676.585.995,7	75.391.898.443,0	65.185.092.232,4	64.215.802.593,2
27	Dominik Cumhuriyeti	3.044.764.912,8	2.694.509.858,9	3.580.178.603,4	3.874.458.384,1	4.114.429.387,9	3.558.641.727,9	4.700.626.509,1	4.861.785.595,9	5.266.043.351,0	6.134.227.284,2
28	Ekvador	3.520.673.155,1	4.472.854.388,0	3.792.122.213,7	2.622.493.198,2	2.957.999.565,6	2.486.036.148,6	4.345.840.372,3	3.941.357.328,4	2.487.276.572,8	4.215.553.082,3
29	Mısır Arap Cumhuriyeti	32.214.422.208,9	34.330.504.548,7	34.896.677.828,7	37.028.502.251,6	18.637.544.531,8	15.672.468.061,3	16.536.237.509,6	14.927.002.166,4	15.858.886.842,5	23.642.690.236,3
30	Ekvator Ginesi	3.845.916.301,9	4.431.191.812,8	3.251.937.912,6	2.346.355.093,0	3.053.840.679,9	4.396.979.380,2	4.566.537.502,8	2.906.843.520,5	1.205.154.500,6	62.307.398,3
31	Estonya	3.269.362.367,8	3.971.834.388,0	3.980.640.980,2	2.567.137.792,9	207.115.954,6	300.659.810,9	314.406.189,3	436.833.333,7	414.798.318,4	352.140.612,8
32	Etiyopya	1.289.865.533,4	870.502.457,0	1.780.874.201,1	2.241.164.058,2	2.837.311.396,1	2.301.655.559,2	2.363.513.694,5	3.525.245.485,2	3.835.287.532,6	3.030.943.883,0
33	Finlandiya	8.380.475.235,3	8.353.575.616,4	11.428.834.018,7	9.547.420.311,8	10.276.064.353,5	11.082.345.110,0	11.272.358.255,2	10.679.258.852,8	10.016.274.780,1	10.465.358.563,2
34	Fransa	115.487.087.621,9	103.306.186.730,6	131.785.826.998,0	165.852.027.738,6	168.490.352.253,5	184.521.827.260,4	145.161.120.115,7	143.977.170.862,9	138.198.977.176,9	145.866.048.714,5
35	Gürcistan	1.361.156.550,4	1.480.157.502,3	2.110.323.553,0	2.263.794.188,2	2.818.176.355,8	2.872.949.040,3	2.823.383.635,9	2.699.169.996,4	2.520.721.245,2	2.756.383.409,5
36	Almanya	135.932.303.452,8	138.564.404.998,3	179.040.269.400,0	215.977.859.080,4	234.104.163.354,0	248.856.492.402,0	198.535.181.129,2	193.484.844.885,2	173.730.921.329,7	184.031.310.247,2
37	Yunanistan	3.647.605.682,0	3.489.669.382,6	5.486.122.143,2	6.352.402.263,7	6.743.420.207,2	7.255.024.442,6	5.763.072.025,7	6.236.288.773,3	6.027.606.492,3	6.851.246.695,3
38	Macaristan	24.052.211.493,0	33.873.898.082,2	44.181.292.182,6	44.988.178.945,3	48.831.920.687,8	44.670.620.438,8	46.508.014.070,4	42.019.881.732,5	33.124.288.275,8	25.824.253.119,9
39	Hindistan	276.578.101.493,3	257.422.721.844,8	284.682.885.686,3	299.463.726.003,6	298.739.485.811,4	300.425.518.088,1	298.092.483.487,5	325.081.060.905,9	353.319.058.314,4	361.694.316.000,0
40	Endonezya	56.935.744.779,2	51.640.624.530,1	66.118.916.965,7	96.210.971.535,5	110.136.605.627,1	112.797.628.043,6	99.386.827.824,7	111.862.604.046,2	105.928.845.986,9	116.369.598.496,7
41	Iran, Islamic Rep.										
42	Irak	31.454.865.408,5	50.101.814.826,4	44.332.622.538,6	50.622.110.875,4	61.033.126.541,9	70.327.020.092,2	77.747.259.730,4	66.368.652.505,6	53.463.818.092,7	44.885.835.664,7
43	İrlanda	925.477.902,1	1.038.962.053,2	2.150.685.160,2	2.113.853.183,7	1.694.809.704,6	1.707.531.968,7	1.635.950.588,7	1.749.394.869,5	2.203.152.923,4	3.589.330.061,6
44	İsrail	28.518.506.102,9	42.513.240.772,3	60.611.354.671,2	70.907.305.713,1	74.874.115.250,2	75.907.618.835,1	81.785.519.417,9	86.101.262.662,8	90.575.017.727,0	95.446.288.748,5
45	İtalya	94.108.650.586,9	105.649.097.595,5	131.496.912.846,0	158.478.269.235,0	169.872.401.864,2	181.670.319.827,8	145.724.517.428,7	142.756.539.021,2	130.592.428.257,8	135.133.271.316,2
46	Jamaika	1.878.513.939,7	1.772.712.406,7	2.075.840.641,8	2.501.093.860,5	2.281.910.489,3	1.996.447.969,4	1.818.363.942,1	2.473.011.829,1	2.913.835.091,5	3.291.467.667,9
47	Japonya	973.296.754.488,8	1.030.762.728.909,3	1.051.654.943.137,7	1.096.068.589.804,3	1.295.838.776.760,2	1.268.085.526.649,9	1.266.851.419.538,9	1.260.680.415.997,4	1.233.097.778.804,8	1.216.518.740.593,3
48	Ürdün	7.924.938.979,3	8.918.475.737,6	12.135.158.994,2	13.632.982.841,3	12.094.961.146,5	8.830.598.061,3	13.826.036.063,8	16.047.206.792,7	16.571.894.925,4	15.543.454.084,7
49	Kenya	3.355.419.080,3	2.878.951.250,0	3.849.500.684,7	4.320.857.456,7	4.265.145.810,1	5.711.831.327,0	6.598.881.896,4	7.911.257.728,6	7.548.439.553,7	7.600.553.076,3
50	Kazakistan	17.641.023.634,0	19.883.105.664,8	23.183.086.319,6	28.264.707.688,6	29.215.276.999,8	28.299.368.259,7	24.691.645.607,8	29.250.312.400,2	27.854.795.608,5	29.603.055.823,5

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 12. Toplam Rezervler (Altın, Geçerli ABD doları) (Son 50 Ülke)

		(WorldBank)Total reserves (includes gold, current US$)				(Dünya Bankası) Toplam rezervler (altın, geçerli ABD $ i, cari)					
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
51	Kuveyt	18754.6894	19107.0369	20.1019.8741	24.954.4892	29.860.1249	33.937.8707	34.108.1061	35.753.6391	30.628.6863	33.962.0565
52	Kırgız Cumhuriyeti	1.765.0832	1.255.6603	1.563.1449	1.710.5952	1.814.2493	2.066.7025	2.219.0849	1.954.8657	1.775.9254	1.967.1040
53	Letonya	5.602.4769	5.249.8969	6.022.6587	7.167.2.549	6.790.1.6.85	7.240.0570	7.857.2.08	3.289.3452	3.469.1036	3.921.6642
54	Lübnan	23.963.4.233	26.053.1.888	31.630.2.007	44.756.1.0234	47.894.1.6.08	52.500.1.9.40	49.611.2.5.764	50.886.6.749	45.834.1.0478	53.076.2.346
55	Litvanya	7.719.2.8.85	6.428.1.8.66	6.623.1.4.06	6.965.1.0.225	8.016.6.5.409	8.529.1.0.922	8.172.5.1.048	8.234.6.1.247	1.857.1.0.745	2.586.6.4.0.10
56	Lüksemburg	2.6.2.4.9.5.2	3.9.1.1.7.7.0.3	4.0.8.6.3.1.8.9.0	8.4.5.9.1.0.2.3.5	10.0.1.7.5.7.8.9.4	9.9.0.1.2.5.4.5	9.5.1.4.1.3.4.9	8.2.6.5.1.8.9.4.0	7.0.1.4.7.1.1.9.8	9.7.1.7.5.6.8.9.0
57	Makedonya	2.8.4.2.9.6.4.2	2.1.1.0.1.8.2.9.3.1	2.8.2.5.9.7.1.2.3	2.7.6.5.7.6.1.9.9	2.6.7.3.9.1.9.1.7	2.9.4.4.9.1.9.0.7	2.7.4.9.4.6.5.9	2.9.4.2.6.4.5.2.9	2.4.7.0.0.1.6.5.3.4	2.7.5.9.5.6.9.4.2
58	Malezya	10.9.9.4.7.0.1.5.1	9.2.6.5.4.5.6.5.3.4	9.5.7.0.4.5.1.6.5.4.8	10.6.2.9.1.1.5.9.8.7	11.6.7.1.6.9.8.9.9	13.4.7.0.1.9.5.9.7.2	13.4.6.5.0.0.1.8.4.2	11.6.8.8.8.4.7.1.9	9.5.8.2.4.2.0.4.3	9.4.0.1.6.5.4.6.3
59	Malta	3.7.9.6.5.6.5.2.2	3.7.4.2.2.9.4.6	5.1.6.1.8.6.2.2.1	5.4.0.1.5.4.7.2.9	5.5.1.6.8.4.1.9	7.0.4.1.1.0.6.3	5.1.6.8.3.4.0.1.6	6.2.1.3.7.3.4.1.3	5.7.1.6.7.3.5.4.3	6.7.0.1.6.8.7.9
60	Meksika	85.2.1.0.7.8.4.3.2	9.5.2.9.1.2.9.2.5.0	9.9.1.6.1.0.3.7.7.8	10.7.8.9.9.9.9.8.4.2	14.5.2.1.6.3.6.0.1.0	16.7.0.5.7.6.9.8.4.6	18.1.0.1.0.0.3.2.8.9	19.6.8.6.4.2.3.0.8	17.3.6.6.6.0.4.0.1.7	17.7.9.7.6.0.1.6.9.8
61	Moğolistan	1.0.1.8.4.5.7.6.8	6.1.6.7.3.7.7.3	1.3.2.7.0.1.0.0.1.6	2.2.8.7.3.4.2.7.0	2.4.4.7.8.2.0.9.6	4.1.6.5.7.8.2.2.5	2.2.4.5.7.6.1.0.2.9	1.6.3.7.9.2.1.2.5	1.3.2.3.4.5.4.3.8	1.3.4.1.8.5.6.9.0
62	Fas	24.7.1.5.7.0.6.5.3	2.2.7.9.7.5.6.3.4	2.9.6.6.8.6.4.1.0.0	2.9.9.4.0.0.1.3.4.2	2.6.4.7.9.8.6.5.4.9	17.5.9.4.0.4.2.4.9	19.8.5.0.0.8.8.1.6	20.5.6.5.9.9.6.6.5	24.0.5.8.9.1.3.0.4	25.9.4.3.9.5.5.2.1
63	Namibia	8.6.6.2.1.0.0.9	1.2.9.3.9.1.3.4.0	2.0.1.0.7.4.9.3	1.6.9.6.9.1.0.1.5	1.7.6.6.8.9.4.1.2	1.7.4.8.6.3.4.5.9	1.5.1.0.4.3.8.6.9	1.7.7.2.1.0.5.8.2	1.6.8.6.0.7.8.4.3	1.8.9.6.7.3.1.0.5
64	Nehterlands	25.9.1.0.1.8.0.1.6	2.6.0.1.5.6.7.4.9	3.1.9.4.6.2.9.1.0	4.5.4.4.6.5.4.7.9	5.1.4.1.0.7.4.2.7.4	5.4.9.6.5.0.3.9.7.2	4.5.1.0.2.9.3.9.4.0	4.0.7.4.4.2.6.9.1.0	3.6.3.7.4.2.9.3.1.0	3.9.1.7.5.6.1.0.0.5
65	NewZealand	17.2.4.7.5.4.8.9.0	11.5.2.5.4.3.6.9.9	15.5.4.0.1.9.3.9.2	16.2.2.6.4.8.4.0	17.0.1.5.4.1.8.3.9	17.5.2.9.0.1.0.7.6	16.5.7.4.1.9.9.3	15.6.6.1.9.1.5.6	14.9.1.9.3.7.9.5	13.6.6.8.1.8.0.2
66	Norway	62.8.6.3.6.7.5.3.5	51.9.4.8.6.0.1.6.5.1	48.1.1.2.9.0.1.0.1.8	52.7.9.3.0.1.0.9.7.2	41.9.7.0.1.5.4.7	52.6.3.9.9.6.5.4.7	51.9.1.4.0.1.5.4.0	64.0.1.7.3.8.7.9.8	57.4.1.5.1.3.8.2.0	60.4.5.9.1.0.1.0.9
67	Umman	9.5.2.9.0.1.2.3.2	11.3.2.2.9.9.3.0.1.6	12.0.1.9.5.2.9.6	13.0.5.2.4.5.5.1.8	14.9.6.5.9.4.7.4.5	14.4.0.1.2.9.8.7	13.5.4.0.1.9.7.3.6.1	16.5.2.4.8.5.4.9	17.5.4.9.0.1.6.7.8	20.5.2.4.1.3.7.2.1
68	Pakistan	15.7.9.0.6.1.1.2.9	9.1.4.0.1.9.3.4.5	11.6.6.2.4.5.7.0	12.7.5.5.6.6.2.4.7	13.7.2.1.9.6.7.3.8	11.6.8.4.9.8.2.5	7.6.2.1.1.6.6.0	14.0.6.8.1.0.7.4.5	20.1.2.6.5.1.0.0.6	23.2.7.6.4.0.4.9.4
69	Paraguay	3.6.3.4.7.3.2.2.5	2.6.5.0.1.1.7.0.4.5	3.6.2.7.8.1.9.5.3	4.1.6.6.8.9.9.1.3	4.8.2.5.4.5.2.1.6	4.9.4.0.4.3.8.7.4	5.7.2.8.7.5.2.7.7	6.1.1.6.7.1.2.5.9	5.9.6.2.5.9.0.5	6.8.0.6.7.5.4.8
70	Peru	27.7.1.6.6.1.7.8.5	31.4.8.0.1.1.9.2.1	33.2.5.1.2.5.7.6.2	42.3.4.8.1.0.1.0.7	49.1.0.3.0.1.1.0.1.1	61.0.5.4.3.4.0.1.6	65.6.0.1.2.9.1.3	62.5.9.7.4.2.9.1	61.9.4.5.4.0.9.1	68.0.1.6.3.9.1.0.7
71	Polonya	65.2.4.9.5.3.0.1.6	62.8.1.0.4.7.4.5.6	79.5.1.9.6.7.7.7.7	91.4.7.2.4.6.3.9.5	97.7.2.4.6.3.9.6.8	109.1.2.1.9.7.5.2	108.2.4.4.8.7.8.1.0	108.5.4.9.7.6.5.3	94.0.1.6.2.4.7.5	114.2.6.5.7.8.8.2
72	Portekiz	11.5.2.0.0.9.7.4.6	12.0.6.5.4.0.1.8.5	15.7.8.2.9.6.6.5	20.9.6.7.5.4.1.9	21.0.0.0.0.7.5.4.6	23.9.2.1.9.2.5.4.4	17.9.1.2.5.4.7.0	19.0.7.4.1.9.9.8	19.4.0.1.2.9.3.1.6	24.9.7.2.1.0.3.4
73	Katar	9.7.4.0.4.9.1.9.3	9.9.6.7.7.9.9.1	18.0.7.9.1.2.9.7	30.1.8.1.6.6.9.4.2	36.8.9.4.1.2.9.2	31.9.1.2.7.5.9.6	43.0.2.7.3.9.3.1	45.2.5.4.1.8.5.9.1	32.5.7.5.1.9.9.1.4	38.8.7.4.1.6.9.4.8
74	Romanya	33.9.4.2.9.8.9.6	39.8.8.5.1.2.2.9	46.8.0.1.5.4.6.3	49.4.0.7.2.1.9.4.8	49.4.3.7.0.1.6.3.9	45.7.1.1.7.6.2.0.6	48.2.6.4.1.0.6.4	49.8.6.1.6.9.2.4.7	36.9.0.0.1.2.3.9	39.5.4.7.9.1.5.4.4
75	Rusya Federasyonu	47.8.2.2.7.3.9.6.4	45.2.7.5.9.8.9.1.4	48.9.4.7.5.1.0.3.8	47.0.2.2.2.9.4.5.0	47.6.4.0.1.9.4.5.7.6	57.8.9.3.5.7.7.4.6	51.9.8.1.8.1.4.8.0	36.2.6.5.7.7.2.4.8	38.0.4.5.4.9.0.1.4	37.0.5.2.9.8.9.6.1
76	Suudi Arabistan	30.2.5.5.3.6.8.2	45.2.7.9.6.7.3.8.7	47.9.1.6.9.1.6.9.2	45.8.1.1.6.1.0.1.4.3	56.5.7.0.9.9.4.4.8	67.2.9.1.0.7.3.1.1	73.7.9.1.6.1.6.0.1	74.4.4.1.7.6.2.7.4	6.8.9.9.1.6.1.4.7.2	54.2.6.1.6.1.0.1.7
77	Sırbistan	14.3.4.2.9.1.0.7.2	11.4.7.3.9.7.1.9.8	15.2.5.9.1.6.6.2.1	13.0.1.5.1.6.8.4.4	15.1.1.0.4.2.9.7.0	14.4.2.5.9.1.0.6.4.0	15.4.0.7.5.1.0.5.3	12.1.6.9.5.2.6.1	11.3.4.1.5.1.9.3.5	10.4.9.1.9.3.1.1.1
78	Seyşeller	4.0.9.0.1.5	6.1.1.8.7.5	8.1.5.4.6.7.5	2.5.7.1.6.6.6.4	2.5.9.1.5.1.0.4.5	3.0.1.9.5.4.2	4.2.9.0.2.4.4.4	4.5.1.0.1.2.4.7	5.6.1.4.5.6.7.9	5.2.1.0.3.7.7.6
79	Singapur	166.1.0.1.9.4.5.7.2.5	175.4.0.4.9.9.9.4.2	190.4.6.1.2.9.6.8.6.5	232.5.9.7.3.7.7.9.2	265.9.2.7.3.6.6.0	268.1.0.1.8.9.5.9.7.2	277.3.9.7.1.2.8.5.3	263.8.2.7.8.4.0.8.1	258.5.8.1.7.8.2.7.8	250.8.2.9.0.0.8.5.7
80	Slovak Cumhuriyeti	19.7.1.5.9.1.6.9.2	18.8.6.2.0.6.6.1.0	18.0.6.4.9.8.3.1	21.5.7.8.2.8.4.6	24.0.5.9.7.1.5	25.0.1.4.9.6.5	25.2.9.6.7.9.0	26.1.0.5.4.9.7.7	28.1.2.6.9.8.9.2	28.9.8.8.0.1.0.4.4
81	Slovenya	10.6.5.0.9.1.7.4	9.5.6.4.9.0.3.8	10.7.6.3.4.6.5.4	10.1.0.7.3.9.1.0.6	9.6.9.8.5.4.1.5	9.9.3.5.1.0.3.8	9.2.2.7.3.6.6.0	10.6.5.9.1.8.0.4	8.6.2.0.2.2.2.3	7.4.0.9.6.7.7.9
82	Güney Afrika	32.9.4.0.4.0.7.6	34.0.9.0.1.0.0.3.6	39.0.1.6.4.0.3.6.3	49.6.5.5.2.7.3.8	45.9.4.2.5.7.2.2.6	50.6.8.1.7.6.0.2.1	43.0.8.7.6.4.0.7	40.2.1.5.7.5.0.9.8	41.8.0.6.4.5.5.0	47.0.1.2.9.8.1.1
83	İspanya	20.1.0.9.5.6.4.4.5	20.1.8.9.1.8.6.9.5	20.1.3.6.3.4.6.4.6	31.9.7.1.8.8.3.8.4.5	47.0.4.5.4.4.1.5	52.8.6.4.9.0.1.1.0	45.1.5.4.0.1.9.5.0	50.4.1.6.5.8.7.2.8	51.9.7.8.3.9.9.6.4	61.9.9.0.1.3.2.7
84	Sudan	13.7.3.9.6.1.3.4	13.9.0.4.0.7.9.5	10.9.4.7.9.0.3.2	10.6.2.8.5.7.4.8	11.5.2.9.1.6.3	11.9.5.3.6.3.5	11.9.5.7.0.5.8	18.4.5.7.9.1.0	17.6.5.4.4.8.5	
85	İsveç	30.3.0.1.9.1.5.3.8	29.2.7.3.4.0.5.4.5	42.7.5.4.4.5.4.5	45.9.4.1.3.4.0.4.5	51.5.1.0.3.9.7.4.5	52.4.5.3.0.1.8.5.9	65.6.9.1.6.1.0.1.7	62.5.9.1.9.8.1.5.3	58.1.9.5.4.0.1.0.1	59.1.6.3.6.8.4.2.3
86	İsviçre	75.7.2.2.9.2.0.1.3	74.4.6.5.3.8.1.9.0	104.5.6.9.1.1.6.2.8	27.6.7.9.1.0.1.8.1.0	30.1.9.3.1.0.7.6.5	58.1.0.2.5.1.9.2.2	56.2.6.5.3.9.2.3.4.5	54.5.8.7.3.0.4.7.2	61.4.0.4.8.2.3.4.9	68.9.1.9.6.7.3.4.9.0
87	Tayland	8.1.4.2.4.6.7.5.4.8	11.1.0.1.9.2.3.0.8.3	10.4.8.1.1.0.4.9.3	17.2.1.9.3.9.0.3.6	17.4.9.1.0.7.3.4.5	18.4.8.2.6.2.1.5	16.7.6.1.0.2.3.4.5	15.1.6.2.4.7.5.4.3	16.4.9.3.7.7.7.8.9	17.7.2.7.1.8.7.5.3
88	Tunus	8.1.9.2.6.0.8.9.4	9.0.9.8.5.4.0.7	11.2.9.0.1.5.4.7	9.5.4.0.5.6.2.5	7.8.5.1.0.7.5.4	8.7.3.1.0.2.1.5	7.3.1.0.2.7.4.5	7.4.1.0.1.5.3.5	7.3.1.0.3.8.6.7	6.1.0.7.3.5.4.7
89	Türkiye	7.6.4.6.2.8.2.2.5	7.3.7.4.8.1.9.0.3.6	7.4.8.1.0.1.8.1.9	8.7.8.4.6.5.3.0.5	8.9.3.7.2.8.3.9.4	13.9.2.9.6.0.3.4.8	13.1.6.3.4.4.0.1.0	12.5.4.2.9.3.5.8.1	10.4.9.6.5.4.8.1.5	10.9.4.8.7.3.9.5.2
90	Uganda	2.3.9.7.9.9.6.4.7	2.4.1.6.3.4.0.1.9	2.9.4.8.5.8.1.9.9	2.9.6.0.4.3.0.1.3	2.6.7.4.6.1.5.2	3.1.6.7.3.1.0.5.7	3.3.9.5.1.9.4.7.6	3.3.6.3.4.7.6.7	2.9.8.9.5.7.4.8	
91	Ukrayna	3.4.8.9.4.8.2.1.7	3.5.9.1.4.3.6.9.8	2.6.1.1.8.7.3.0.8	3.4.5.7.1.9.8.0.6	3.7.8.7.5.1.9.5.4	2.4.5.2.7.9.4.1.9.3	2.0.4.1.6.2.1.0.3.6	7.5.8.0.4.5.5.2.1	1.3.0.1.8.1.0.7.6.4	1.5.5.2.5.2.6.1.3
92	BAE	7.2.8.9.7.6.9.3.0	3.8.9.4.6.4.7.5.3	2.6.3.6.0.1.2.5.1.4	3.2.8.5.1.8.9.3.5	3.2.8.1.1.2.6.2.3	4.0.1.5.1.9.7.2.3	6.8.1.6.8.1.3.6.2	7.6.4.3.4.8.7.2.4	9.8.1.9.1.3.7.4.9	8.5.0.1.8.3.6.5.4
93	Birleşik Krallık	7.7.7.5.4.7.6.5.1.8	6.2.6.5.1.0.5.4.2	7.9.6.5.4.8.4.7.6.7	9.0.1.5.4.0.3.6.5	1.0.7.3.9.6.2.5.1.0	1.1.7.3.9.1.9.6.3.5	1.1.8.7.1.0.6.1.8.2	1.2.4.8.5.4.6.4.7.9	1.4.8.0.1.2.2.2.4.3	1.3.8.7.8.8.6.4.8.3
94	Amerika Birleşik Devletleri	2.7.5.4.9.6.5.3.2	2.9.0.4.5.9.1.0.1.9	4.0.4.9.8.0.1.0.6.1	4.8.9.1.2.9.5.7.5.8	5.7.2.5.7.2.3.4.9	5.4.2.8.9.0.5.4.4	4.4.5.9.8.6.5.3.4.1	4.8.4.0.6.5.4.8.1.0	3.8.7.3.4.8.9.1.2.5	4.1.9.4.2.9.0.3.4.2
95	Uruguay	4.2.5.4.4.9.5.0	6.9.1.0.9.4.4.1.5	8.1.9.3.7.1.9.4.9	9.1.5.5.8.7.4.2	10.1.0.9.1.0.1.6.7	13.9.4.2.9.1.9.2.9	16.2.6.5.4.5.2.5	17.5.4.7.5.0.1.2	15.6.1.9.5.4.1.5.7	13.4.7.6.9.1.0.1.8
96	Venezuela	37.9.1.6.2.4.7.1	43.1.6.4.0.1.9.7	34.3.2.3.9.5.6.4.3	29.6.5.4.2.7.5.7	23.9.4.6.2.2.5.4	24.4.6.9.1.9.4.6.5	20.7.5.2.8.1.5.4	21.4.6.4.0.1.9.3.7	19.2.5.1.2.9.8.1.6	10.4.4.9.9.9.9.1.0
97	Vietnam	23.4.9.1.9.2.8.1.9	23.9.0.2.9.1.5.2.4	16.4.7.3.0.9.9.1.0	12.4.6.1.9.9.4.0.4	13.9.9.0.1.0.0.4	23.7.5.1.9.2.6.2.9	29.1.9.4.9.8.9.1.0	34.8.9.3.0.1.6.5.8	36.2.1.2.5.4.8.1.3	36.2.2.9.1.6.5.2.9
98	Yemen Cumhuriyeti	7.5.5.1.9.1.9.6.5	8.1.5.4.8.6.5.4.0	6.9.8.9.2.4.9.1.6	5.9.8.6.2.9.1.1.4	4.5.5.4.9.1.5.1.0	6.9.3.9.1.9.1.0.3	5.1.4.2.9.9.1.0.3			
99	Zambiya	1.0.9.5.1.5.1.5.6	1.1.6.6.3.9.1.6.0	1.9.1.0.7.3.4.9.5	2.0.6.5.3.1.4.0.4	2.3.4.0.1.9.7.3.9	3.0.4.2.2.9.1.9.0	2.8.9.6.1.5.7.2.8	3.0.9.1.6.4.0.9.0	2.9.6.5.6.1.5.1.7	2.1.5.2.7.6.5.1.7
100	Zimbabve	1.6.8.9.1.9.3.8	8.1.9.3.1.9.4.5	8.2.9.9.1.9.8.7	7.9.7.8.2.3.5.9	6.0.2.2.9.9.4.5	5.7.5.5.2.4.9.4	4.9.4.6.1.9.9.7	3.6.9.1.6.0.5.3	4.1.8.9.6.1.9.3	4.7.2.9.1.0.0.7

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 13. Petrol Kiraları (% GSYİH) (İlk 50 Ülke)

3	(Worldbank)Oil Rents (% of GDP)				(Dünya Bankası)Petrol Kiraları (% GSYİH)				
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	Afganistan	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,11	0,10	0,08	0,04
2	Arnavutluk	0,88	1,07	0,75	1,53	2,74	3,08	3,24	3,12	1,39
3	Cezayir	21,67	23,21	15,27	17,65	20,35	18,77	17,36	15,71	9,13
4	Arjantin	3,39	3,65	1,84	2,13	2,58	2,27	2,02	2,01	0,61
5	Ermenistan	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Avusturalya	0,85	0,90	0,50	0,69	0,83	0,65	0,50	0,44	0,15
7	Avusturya	0,06	0,08	0,04	0,06	0,08	0,08	0,08	0,07	0,03
8	Azerbaycan	36,61	34,67	23,27	29,00	32,67	28,43	23,56	19,43	11,04
9	Bahreyn	3,48	3,81	2,42	2,97	4,55	4,78	4,52	4,47	2,56
10	Belçika	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Bosna Hersek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Brezilya	1,90	2,24	1,15	1,38	1,90	1,89	1,74	1,74	0,86
13	Bulgaristan	0,03	0,04	0,02	0,03	0,04	0,04	0,03	0,02	0,01
14	Kamboçya	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kamerun	7,55	9,00	3,72	5,08	6,52	6,86	5,74	4,78	1,35
16	Kanada	1,56	2,59	1,30	1,59	1,90	1,40	1,62	1,40	0,22
17	Orta Afrika Cumhuriyeti									
18	Çad	29,92	31,39	14,69	20,73	28,52	25,65	19,70	16,90	6,77
19	Şili	0,01	0,02	0,01	0,03	0,05	0,06	0,07	0,06	0,02
20	Çin	1,71	1,91	0,81	1,18	1,45	1,22	0,99	0,80	0,25
21	Kolombiya	3,87	5,05	2,82	4,05	6,41	5,75	5,43	4,95	2,18
22	Hırvatistan	0,23	0,23	0,18	0,25	0,32	0,35	0,31	0,26	0,12
23	Küba	1,33	1,82	0,76	1,23	1,81	1,63	1,41	1,28	0,40
24	Kıbrıs	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25	Çek Cumhuriyeti	0,04	0,04	0,02	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,01
26	Danimarka	1,39	1,60	0,85	1,17	1,50	1,37	1,05	0,85	0,38
27	Dominik Cumhuriyeti	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28	Ekvador	15,20	17,11	7,67	10,24	14,84	12,94	11,68	10,18	3,28
29	Mısır Arap Cumhuriyeti	10,58	12,15	5,93	7,26	9,62	8,27	7,04	5,87	2,61
30	Ekvator Ginesi	48,50	44,80	23,60	30,46	33,52	33,87	30,57	26,93	14,71
31	Estonya	0,16	0,23	0,16	0,24	0,33	0,32	0,27	0,23	0,11
32	Etiyopya	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33	Finlandiya	-	-	-	-	-	-	-	-	-
34	Fransa	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
35	Gürcistan	0,14	0,16	0,10	0,13	0,16	0,14	0,13	0,10	0,05
36	Almanya	0,03	0,03	0,02	0,02	0,03	0,03	0,03	0,02	0,01
37	Yunanistan	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,01	0,01	0,00
38	Macaristan	0,18	0,21	0,13	0,17	0,22	0,23	0,18	0,15	0,07
39	Hindistan	1,23	1,61	0,75	0,91	1,28	1,29	1,13	0,89	0,37
40	Endonezya	3,59	4,41	1,92	2,22	2,72	2,36	2,03	1,75	0,59
41	Iran, Islamic Rep.	26,71	30,17	16,96	20,21	23,01	16,94	18,43	19,96	
42	Irak	50,48	51,33	36,26	40,83	49,94	47,20	42,45	41,22	28,61
43	İrlanda	-	-	-	-	-	-	-	-	-
44	İsrail	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,03	0,04	0,03	0,02
45	İtalya	0,08	0,09	0,04	0,07	0,11	0,12	0,11	0,10	0,04
46	Jamaika	-	-	-	-	-	-	-	-	-
47	Japonya	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
48	Ürdün	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
49	Kazakistan	15,34	16,84	11,37	13,81	16,12	14,24	12,12	11,32	5,63
50	Kenya	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 14. Petrol Kiraları (% GSYİH) (Son 50 Ülke)

3	(Worldbank) Oil Rents (% of GDP)				(Dünya Bankası) Petrol Kiraları (% GSYİH)				
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	Kuveyt	49,33	54,17	36,80	48,03	60,24	59,82	56,09	53,40	38,48
52	Kırgız Cumhuriyeti	0,38	0,40	0,22	0,35	0,42	0,36	0,29	0,23	0,10
53	Letonya	-	-	-	-	-	-	-	-	-
54	Lübnan	-	-	-	-	-	-	-	-	-
55	Litvanya	0,11	0,13	0,06	0,08	0,11	0,10	0,09	0,07	0,03
56	Lüksemburg	-	-	-	-	-	-	-	-	-
57	Makedonya									
58	Malezya	5,74	6,85	3,55	4,51	5,16	4,69	4,01	3,47	1,43
59	Malta	-	-	-	-	-	-	-	-	-
60	Meksika	4,71	5,60	3,00	3,80	5,35	5,05	4,43	3,69	1,31
61	Moğolistan	0,89	1,32	1,22	1,48	1,81	2,04	2,52	3,27	1,12
62	Fas	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
63	Namibia	-	-	-	-	-	-	-	-	-
64	Netherlands	0,07	0,07	0,03	0,04	0,06	0,06	0,05	0,06	0,03
65	New Zealand	0,45	0,95	0,47	0,60	0,68	0,53	0,38	0,35	0,14
66	Norway	8,00	9,17	5,39	6,38	7,81	6,67	5,73	5,50	3,04
67	Umman	37,06	37,06	28,94	35,34	45,46	41,90	39,90	35,27	20,45
68	Pakistan	0,98	1,08	0,56	0,73	0,95	1,04	1,02	0,80	0,31
69	Paraguay	-	-	-	-	-	-	-	-	-
70	Peru	1,42	1,72	0,87	1,13	1,49	1,29	1,18	1,17	0,38
71	Polonya	0,05	0,06	0,03	0,04	0,05	0,06	0,08	0,06	0,03
72	Portekiz	-	-	-	-	-	-	-	-	-
73	Katar	21,83	21,81	12,92	14,05	15,25	13,73	12,18	10,42	5,85
74	Romanya	0,79	0,90	0,57	0,78	1,06	1,03	0,89	0,74	0,33
75	Rusya Fedarasyonu	10,44	11,22	8,12	9,53	11,09	10,27	9,16	8,84	5,58
76	Suudi Arabistan	47,81	54,94	34,53	41,60	49,00	46,29	42,93	38,94	22,50
77	Sırbistan	0,36	0,40	0,20	0,39	0,56	0,46	0,29	0,21	0,08
78	Seyşeller									
79	Singapur	-	-	-	-	-	-	-	-	-
80	Slovak Cumhuriyeti	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
81	Slovenya	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
82	Güney Afrika	-	-	0,02	0,03	0,04	0,01	0,01	0,01	0,00
83	İspanya	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00
84	Sudan	18,77	21,55	10,31	12,76	19,09	5,11	4,11	3,01	0,67
85	İsveç	-	-	-	-	-	-	-	-	-
86	İsviçre	-	-	-	-	-	-	-	-	-
87	Tayland	1,33	1,86	0,92	1,30	1,67	1,57	1,32	1,14	0,41
88	Tunus	5,41	5,80	3,27	4,24	5,19	5,21	4,39	3,45	1,81
89	Türkiye	0,09	0,11	0,08	0,10	0,13	0,10	0,08	0,07	0,03
90	Uganda									
91	Ukrayna	0,60	0,59	0,45	0,48	0,60	0,57	0,47	0,52	0,29
92	BAE	21,16	24,18	15,76	20,18	24,83	24,84	24,04	21,37	11,21
93	Birleşik Krallık	0,67	0,92	0,56	0,74	0,88	0,71	0,59	0,46	0,22
94	Amerika Birleşik Devletleri	0,32	0,54	0,28	0,35	0,45	0,34	0,41	0,36	0,05
95	Uruguay	-	-	-	-	-	-	-	-	-
96	Venezuela	16,97	17,27	6,98	9,40	18,57	14,73	14,21		
97	Vietnam	6,81	7,07	3,44	4,75	6,23	5,55	4,52	3,79	1,30
98	Yemen Cumhuriyeti	32,42	31,54	19,08	20,52	20,96	15,22	14,31	9,84	1,89
99	Zambiya	-	-	-	-	-	-	-	-	-
100	Zimbabve	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 15. GSYİH, Kişi Başına Satın alma Gücü Paritesi (2011 uluslararası sabit dolar) (İlk 50 Ülke)

	(Worldbank)GDP, PPP (constant 2011 international $) (Dünya Bankası)				GSYİH, Kişi Başına Satın alma Gücü Paritesi (2011 uluslararası sabit dolar)					
Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Afganistan	34,196.59	35,431.56	42,879.50	46,495.66	49,338.25	56,460.10	58,662.37	60,240.70	61,029.87	62,474.28
Arnavutluk	26,001.22	26,001.22	27,883.59	27,883.59	29,655.55	29,655.55	30,377.64	30,377.64	31,605.04	31,605.04
Cezayir	431,174.41	441,350.71	448,554.63	464,855.76	478,298.76	494,440.24	508,124.56	527,378.01	547,225.71	565,284.16
Arjantin	715,495.24	744,524.55	700,459.68	771,384.01	817,697.53	809,304.52	828,770.91	807,947.09	829,335.64	810,714.20
Ermenistan	20,562.56	21,981.38	18,871.02	19,286.18	20,192.63	21,646.50	22,360.83	23,165.82	23,907.13	23,954.94
Avusturalya	846,634.95	877,944.70	893,852.68	911,782.29	933,417.25	967,339.96	992,199.21	1,018,090.22	1,042,744.40	1,071,584.35
Avusturya	364,396.93	370,035.11	355,977.20	362,842.84	373,031.46	375,813.37	376,280.22	378,706.64	382,353.81	388,015.44
Azerbaycan	113,643.98	125,886.19	137,732.90	144,418.93	144,514.13	147,693.44	156,254.76	159,379.85	161,133.03	156,137.91
Bahreyn	44,289.96	47,055.93	48,251.04	50,342.44	51,341.14	53,257.32	56,142.01	58,584.10	60,260.75	
Belçika	442,278.20	445,742.01	435,698.66	447,655.16	455,705.36	456,775.34	457,691.86	463,877.27	470,392.40	477,288.37
Bosna Hersek	35,018.85	36,973.99	35,868.60	36,179.93	36,525.70	36,224.70	37,076.28	37,502.55	38,655.30	39,836.69
Brezilya	2,535,123.49	2,664,271.35	2,660,917.75	2,861,237.59	2,974,955.34	3,032,108.71	3,123,219.49	3,138,959.33	3,020,644.02	2,912,059.74
Bulgaristan	111,639.90	115,701.16	111,551.95	113,028.92	115,193.45	115,229.09	116,222.48	117,766.90	122,027.05	126,836.22
Kamboçya	31,903.99	34,038.87	34,068.38	36,099.90	38,652.01	41,478.77	44,559.77	47,710.82	51,067.80	54,618.59
Kamerun	53,490.60	55,356.78	56,573.89	58,510.14	60,926.18	63,694.22	67,136.43	71,086.77	75,104.22	78,446.69
Kanada	1,369,696.29	1,383,398.20	1,342,593.66	1,383,992.72	1,427,466.97	1,452,383.01	1,488,329.51	1,526,509.62	1,540,884.39	1,563,500.68
Orta Afrika Cumhuriyeti	3,693.24	3,769.11	3,833.53	3,950.32	4,080.71	4,248.54	2,689.33	2,717.30	2,847.73	2,976.77
Çad	18,765.76	19,338.62	20,154.26	22,885.18	22,904.15	24,938.63	26,360.13	28,178.97	28,686.19	26,678.16
Şili	306,292.98	317,103.69	312,143.43	330,385.64	350,575.24	369,221.03	384,156.04	391,492.24	400,310.75	406,671.78
Çin	9,601,153.87	10,528,077.05	11,517,696.62	12,742,735.01	13,957,938.68	15,054,510.92	16,222,384.95	17,406,240.42	18,607,306.66	19,852,014.51
Kolombiya	457,366.38	473,588.28	481,409.82	500,530.46	533,512.97	555,087.94	582,143.29	607,720.38	626,268.11	638,543.28
Hırvatistan	95,660.18	97,624.43	90,416.05	88,877.85	88,627.87	86,689.20	85,766.89	85,345.13	87,262.82	89,865.25
Küba										
Kıbrıs	27,235.38	28,287.75	27,786.36	28,152.52	28,242.95	27,379.20	25,754.53	25,393.00	25,895.54	26,680.76
Çek Cumhuriyeti	297,060.09	305,028.08	290,378.88	296,980.42	302,260.23	299,842.62	298,392.37	306,494.07	322,766.57	331,136.96
Danimarka	253,266.09	251,969.30	239,606.36	244,089.38	247,352.30	247,912.48	250,226.37	254,278.47	258,363.73	263,438.20
Dominik Cumhuriyeti	97,562.54	100,693.81	101,646.53	110,100.54	113,515.77	116,687.30	122,220.69	131,520.41	140,780.68	150,135.98
Ekvador	126,139.26	134,158.10	134,918.10	139,674.36	150,664.14	159,164.55	167,037.64	173,366.48	173,537.89	170,802.28
Mısır Arap Cumhuriyeti	702,991.98	753,309.45	788,517.97	829,088.06	843,842.46	862,538.71	881,389.20	907,089.73	946,747.87	987,436.08
Ekvator Ginesi	29,499.76	34,750.46	35,217.28	32,074.43	34,166.94	37,007.19	35,477.61	35,624.87	32,408.52	29,514.29
Estonya	36,712.47	34,722.85	29,610.12	30,279.04	32,579.42	33,982.71	34,640.79	35,642.16	36,238.91	36,986.62
Etiyopya	69,416.93	76,905.99	83,675.68	94,177.43	104,704.87	113,759.55	125,797.89	138,701.60	153,116.11	164,694.39
Finlandiya	224,597.45	226,216.06	207,510.17	213,719.57	219,213.91	216,087.51	214,449.49	213,094.75	213,076.47	217,182.95
Fransa	2,418,025.90	2,422,748.18	2,351,486.89	2,397,709.07	2,447,562.94	2,452,034.46	2,466,164.11	2,489,533.14	2,516,107.95	2,545,990.52
Gürcistan	25,240.41	25,824.48	24,881.86	26,436.84	28,345.98	30,146.08	31,167.14	32,608.11	33,547.32	34,503.08
Almanya	3,329,610.27	3,365,647.15	3,176,536.13	3,306,136.69	3,427,141.30	3,444,002.59	3,460,863.89	3,527,647.85	3,589,142.00	3,658,901.47
Yunanistan	354,368.29	353,180.54	337,991.19	319,472.52	290,296.71	269,103.62	260,380.83	262,307.07	261,544.01	260,905.02
Macaristan	236,227.85	238,248.81	222,524.45	224,042.91	227,766.31	224,022.34	228,718.33	238,387.93	246,414.80	251,868.42
Hindistan	4,363,378.41	4,533,155.59	4,917,557.39	5,422,096.96	5,782,035.49	6,097,525.75	6,486,920.23	6,973,777.88	7,532,381.16	8,067,710.08
Endonezya	1,735,909.40	1,840,301.84	1,925,487.04	2,045,326.55	2,171,518.78	2,302,462.47	2,430,416.38	2,552,099.27	2,676,546.12	2,810,789.86
Iran, Islamic Rep.	1,248,884.37	1,252,017.28	1,264,629.92	1,337,952.39	1,373,350.83	1,271,110.95	1,268,644.06	1,327,045.06	1,309,519.50	1,484,945.93
Irak	328,627.42	355,667.24	367,686.30	391,227.65	420,751.53	479,389.28	510,895.51	514,471.78	539,166.42	598,474.73
Irlanda	215,273.12	206,800.11	197,231.91	200,785.35	206,778.78	206,855.60	210,245.60	227,755.66	285,963.83	300,666.37
Israil	206,387.35	212,555.02	215,491.70	226,748.78	237,310.35	241,920.13	251,865.84	260,454.81	268,367.28	279,355.14
Italya	2,256,420.71	2,232,719.20	2,110,320.30	2,145,911.35	2,158,285.17	2,097,442.81	2,061,195.63	2,063,538.66	2,084,126.11	2,103,766.14
Jamaika	24,093.61	23,898.03	22,861.69	22,526.47	22,916.50	22,773.51	22,887.10	23,043.36	23,249.06	23,568.39
Japonya	4,697,292.84	4,645,928.93	4,394,253.39	4,578,473.20	4,573,186.80	4,641,557.25	4,734,411.12	4,750,302.87	4,808,229.88	4,857,832.28
Ürdün	58,794.92	63,047.21	66,500.04	68,037.12	69,797.09	71,647.53	73,674.27	75,955.47	77,772.09	79,330.44
Kazakistan	292,422.73	302,072.68	305,697.55	328,013.48	352,286.47	369,196.22	391,348.00	407,784.61	412,678.03	417,217.49
Kenya	91,206.29	91,418.14	94,441.29	102,376.51	108,633.36	113,590.52	120,269.38	126,706.00	133,945.20	141,779.20

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 16. GSYİH, Kişi Başına Satın alma Gücü Paritesi (2011 uluslararası sabit dolar) (Son 50 Ülke)

	(Worldbank)GDP, PPP (constant 2011 international $) (Dünya Bankası)	GSYİH, Kişi Başına Satın alma Gücü Paritesi (2011 uluslararası sabit dolar)								
4	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
51	Kuveyt	242,506.40	248,520.18	230,934.63	225,468.27	247,177.34	263,556.27	266,584.63	267,917.85	269,508.71	279,068.20
52	Kırgız Cumhuriyeti	13,693.66	14,844.15	15,272.59	15,200.57	16,105.96	16,091.76	17,848.25	18,566.47	19,286.08	20,024.06
53	Letonya	48,273.09	46,560.54	39,855.03	38,284.48	40,727.42	42,370.62	43,463.65	44,294.91	45,551.42	46,496.90
54	Lübnan	54,321.92	60,011.53	66,045.37	71,353.60	72,008.41	74,027.71	75,979.25	77,501.05	78,133.12	79,695.78
55	Litvanya	73,440.47	75,370.54	64,205.03	65,257.87	69,205.55	71,859.52	74,379.51	76,979.08	78,348.21	80,149.32
56	Lüksemburg	46,974.13	46,373.05	44,351.84	46,509.54	47,690.52	47,522.41	49,259.05	52,102.24	53,593.24	55,245.33
57	Makedonya	21,647.29	22,831.77	22,749.89	23,514.00	24,064.20	23,954.43	24,655.16	25,550.05	26,531.59	27,169.92
58	Malezya	550,743.65	569,026.10	554,653.50	593,373.62	624,786.30	658,983.69	689,914.56	731,355.81	768,128.42	800,542.30
59	Malta	11,250.96	11,627.48	11,341.18	11,742.96	11,909.40	12,219.80	12,781.23	13,825.22	14,801.51	15,618.05
60	Meksika	1,794,330.59	1,819,456.43	1,733,935.81	1,822,543.37	1,896,258.21	1,972,453.16	1,999,280.05	2,044,665.18	2,098,842.82	2,146,819.46
61	Moğolistan	18,284.59	19,911.99	19,659.38	20,910.73	24,526.36	27,547.97	30,757.01	33,182.26	33,971.95	34,394.29
62	Fas	184,868.69	195,818.98	204,129.06	211,918.05	223,034.63	229,747.89	240,167.93	246,579.20	257,797.32	260,948.75
63	Namibia	16,842.22	17,288.50	17,339.67	18,386.86	19,323.00	20,301.07	21,440.91	22,802.77	24,168.83	24,430.22
64	Netherlands	762,201.30	775,151.56	745,947.08	756,410.20	768,994.04	760,865.48	759,417.26	770,198.63	787,610.95	805,016.69
65	New Zealand	140,203.24	138,633.65	138,211.72	140,322.77	143,508.21	146,731.35	150,325.91	155,443.81	160,612.91	165,518.10
66	Norway	306,487.02	307,960.59	302,752.84	304,846.87	307,809.78	316,187.22	319,489.44	325,799.73	332,218.31	335,844.35
67	Umman	114,589.97	123,986.00	131,564.58	137,884.07	136,357.81	149,082.15	155,601.98	159,556.70	168,575.97	
68	Pakistan	687,560.94	699,259.14	719,059.77	730,612.84	750,693.02	777,020.08	811,181.43	849,101.79	889,274.05	937,931.83
69	Paraguay	39,187.24	41,679.21	40,026.34	45,266.98	47,232.66	46,647.46	53,195.03	55,707.08	57,357.25	59,662.76
70	Peru	244,706.05	267,039.32	269,965.60	292,460.37	310,964.90	330,057.29	349,373.95	357,599.38	369,225.66	383,560.83
71	Polonya	745,763.86	777,456.67	799,382.97	828,216.14	869,769.69	883,754.78	896,055.69	925,474.51	961,055.25	988,583.03
72	Portekiz	290,724.73	291,304.06	282,628.72	287,994.97	282,733.73	271,344.49	268,277.87	270,674.09	275,605.96	279,847.25
73	Katar	141,366.06	166,336.33	186,224.44	222,710.15	252,498.02	264,333.26	275,991.08	286,972.44	297,162.88	303,769.17
74	Romanya	360,797.72	391,317.55	363,663.81	360,760.08	364,570.77	366,907.54	379,865.26	391,551.06	407,110.59	425,794.45
75	Rusya Fedarasyonu	3,255,809.04	3,426,672.38	3,158,676.27	3,300,934.39	3,475,384.99	3,602,441.64	3,666,757.99	3,693,840.70	3,589,369.99	3,581,297.10
76	Suudi Arabistan	1,139,651.96	1,210,877.62	1,185,942.40	1,245,707.90	1,370,239.54	1,444,389.30	1,483,377.05	1,537,557.12	1,600,695.50	1,628,572.10
77	Sırbistan	90,099.84	94,935.21	91,977.06	92,514.65	93,811.21	92,858.77	95,246.85	93,502.59	94,211.08	96,846.47
78	Seyşeller	1,782.99	1,744.71	1,725.43	1,828.18	1,972.37	2,102.75	2,229.96	2,303.93	2,384.52	2,491.82
79	Singapur	313,964.76	319,577.25	317,648.96	366,059.86	388,844.96	403,898.94	424,098.71	439,248.65	447,737.74	456,675.95
80	Slovak Cumhuriyeti	129,259.57	136,536.60	129,132.84	135,643.36	139,467.28	141,778.46	143,891.87	147,849.38	153,541.73	158,646.53
81	Slovenya	60,928.56	62,939.29	58,031.74	58,750.03	59,131.53	57,552.97	56,901.43	58,596.64	59,920.28	61,806.78
82	Güney Afrika	585,742.83	604,434.18	595,137.38	613,228.23	633,367.85	647,385.92	663,501.19	674,778.04	683,542.40	685,451.93
83	İspanya	1,552,620.18	1,569,973.61	1,513,866.66	1,514,079.57	1,498,957.47	1,455,071.74	1,430,252.50	1,449,989.95	1,499,757.28	1,548,866.27
84	Sudan	129,937.65	140,075.34	144,616.37	149,633.60	146,689.22	147,454.29	153,934.48	158,059.01	165,813.46	173,606.69
85	İsveç	402,986.88	400,742.05	379,964.94	402,720.76	413,450.89	412,267.09	417,384.17	428,254.22	447,619.74	462,099.98
86	İsviçre	424,894.98	434,050.20	424,405.14	437,148.75	444,548.84	449,021.11	457,337.16	468,538.35	474,284.43	480,810.03
87	Tayland	834,533.49	848,934.76	843,070.89	906,415.78	914,029.31	980,232.15	1,007,016.74	1,016,226.10	1,046,115.70	1,079,988.72
88	Tunus	99,875.21	104,107.70	107,276.16	111,042.21	108,913.33	113,267.32	116,523.48	119,813.13	121,190.27	122,607.91
89	Türkiye	1,245,894.19	1,256,425.13	1,197,317.04	1,298,937.79	1,443,295.18	1,512,428.16	1,640,853.11	1,725,630.92	1,830,650.86	1,888,935.70
90	Uganda	41,917.37	45,567.85	48,667.15	51,410.82	56,239.14	58,397.30	60,491.95	63,580.86	66,879.34	69,993.63
91	Ukrayna	395,192.71	404,282.15	344,448.39	358,915.22	378,531.85	379,435.33	379,333.91	354,477.60	319,834.60	327,215.11
92	BAE	479,192.08	494,487.11	468,561.54	476,224.62	506,507.37	532,362.94	563,186.26	581,686.51	603,958.51	622,297.47
93	Birleşik Krallık	2,353,816.87	2,342,694.14	2,244,587.74	2,282,623.34	2,315,781.27	2,350,085.63	2,398,318.52	2,471,569.19	2,529,550.71	2,574,938.96
94	Amerika Birleşik Devletleri	15,366,233.13	15,321,421.90	14,896,171.30	15,273,330.53	15,517,926.00	15,863,049.46	16,129,125.39	16,543,513.85	17,016,920.89	17,269,669.68
95	Uruguay	47,859.47	51,293.94	53,470.59	57,643.12	60,618.74	62,763.54	65,674.22	67,801.27	68,052.64	69,041.74
96	Venezuela	478,405.26	503,654.79	487,526.24	480,267.99	500,326.03	528,474.16	535,572.06	514,714.82		
97	Vietnam	329,063.91	347,694.75	366,462.96	390,001.75	414,339.04	436,080.93	459,724.73	487,233.07	519,776.77	552,059.13
98	Yemen Cumhuriyeti	91,187.32	94,513.44	98,167.55	105,728.71	92,285.42	94,493.80	99,051.72	98,864.82	71,086.94	64,135.23
99	Zambiya	34,981.90	37,701.35	41,177.55	45,418.10	47,945.44	51,588.15	54,198.19	56,743.25	58,400.08	60,508.17
100	Zimbabve	20,009.24	16,473.82	18,453.90	20,775.59	23,984.53	27,529.34	29,051.66	29,669.61	30,170.91	30,356.67

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 17. Askeri Harcamalar (sabit 2015 ABD Doları (milyon)) (İlk 50 Ülke)

5	(SIPRI 2017)Military expenditure (in constant 2015 US$ m.,) (SIPRI 2017) Askeri Harcamalar (sabit 2015 ABD Doları (milyon))										
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Afganistan	284	240	274	297	296	220	203	247	200	187
2	Arnavutluk	171	201	159	171	170	166	156	152	132	142
3	Cezayir	3967	4622	5020	5313	7603	8001	8642	9953	10413	10654
4	Arjantin	4630	4600	4958	4906	4836	4776	5351	5536	5483	6164
5	Ermenistan	305	354	369	385	353	362	407	413	447	423
6	Avusturalya	18893	19582	21047	21306	21011	20275	20099	21814	24040	24371
7	Avusturya	3315	3212	3000	2982	2915	2877	2765	2788	2665	2829
8	Azerbaycan	1228	1653	1458	1382	2629	2728	2759	2770	3021	1932
9	Bahreyn	771	834	934	932	1147	1277	1409	1502	1442	1386
10	Belçika	4851	5288	4981	4771	4603	4552	4436	4357	4218	4028
11	Bosna Hersek	179	186	205	191	169	167	162	158	162	166
12	Brezilya	19320	20556	22414	24890	24110	24574	24708	25201	24618	22839
13	Bulgaristan	1054	883	839	798	676	692	740	698	661	756
14	Kamboçya	120	100,0	170	203	214	233	253	279	381	361
15	Kamerun	299	310	314	335	305	327	344	345	354	380
16	Kanada	16609	17900	18717	16905	17477	16619	15362	15613	15317	15505
17	Orta Afrika Cumhuriyeti	33,2	46,8	54,5	80,7	..	..	..	..	..	..
18	Çad	434	578	670	598	585	..	640	340	221	260
19	Şili	4247	4508	4008	4510	4807	4511	4559	4640	4637	4583
20	Çin	103670	113542	137512	144499	156009	169382	185152	200915	214093	225713
21	Kolombiya	6887	8141	8552	8486	7900	8455	9206	9081	9127	9930
22	Hırvatistan	902	1036	944	874	905	827	791	756	753	687
23	Küba	102,0	102,6	108	115	103,2	137	127	130	118,4	..
24	Kıbrıs	358	359	392	407	377	344	311	293	328	352
25	Çek Cumhuriyeti	2618	2232	2298	2086	1878	1744	1669	1593	1763	1923
26	Danimarka	3879	4029	3788	4033	3759	3876	3556	3399	3364	3488
27	Dominik Cumhuriyeti	297	341	335	360	334	377	370	427	458	452
28	Ekvador	1879	2177	2452	2544	2853	2865	2946	2897	2449	2130
29	Mısır Arap Cumhuriyeti	5590	5206	5053	5051	4906	4773	4734	5164	5475	5357
30	Ekvator Ginesi	234	307	392	..	..	..	..	155	..	17,9
31	Estonya	456	440	398	310	330	385	398	426	469	494
32	Etiyopya	553	442	437	442	426	401	400	434	443	448
33	Finlandiya	2799	3014	3164	3097	3146	3182	3189	3003	3051	3243
34	Fransa	54164	53622	57240	54623	53288	52551	52419	53195	55342	55681
35	Gürcistan	943	895	546	409	368	382	347	336	333	315
36	Almanya	38364	39467	40958	41405	40221	41180	38803	38628	39813	40985
37	Yunanistan	7691	8550	8964	6889	5546	4905	4581	4543	4948	4986
38	Macaristan	1508	1401	1249	1120	1135	1080	1021	1006	1131	1258
39	Hindistan	36179	41036	48315	48508	48978	48804	48445	50813	51295	55631
40	Endonezya	3659	3413	3567	4189	4802	5514	7413	6531	7639	7783
41	Iran, Islamic Rep.	13362	12840	13441	13671	12353	12851	10151	10067	10589	12383
42	Irak	3140	4151	3957	4459	4805	4369	8056	7012	9604	6188
43	İrlanda	1147	1188	1173	1118	1059	1003	998	994	997	993
44	İsrail	15011	14729	15495	14942	14593	14827	15654	16565	16764	17800
45	İtalya	33114	34326	33363	32422	31815	29554	28388	26402	25295	27966
46	Jamaika	105	142	137	122	129	128	124	119	118	119
47	Japonya	40557	40167	40919	41063	41616	41114	40940	41159	41103	41569
48	Ürdün	1439	1648	1917	1813	1782	1575	1474	1535	1616	1766
49	Kazakistan	1388	1318	1243	1369	1510	1764	1992	1988	2046	1504
50	Kenya	730	697	711	754	771	871	860	782	844	908

Kaynak: https://www.sipri.org.yearbook/2017, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 18. Askeri Harcamalar (sabit 2015 ABD Doları (milyon)) (Son 50 Ülke)

5	(SIPRI 2017)Military expenditure (in constant 2015 US$ m.,)						(SIPRI 2017)Askeri Harcamalar (sabit 2015 ABD Doları (milyon))			
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
51	Kuveyt	5551	5111	4969	4878	5570	6031	5705	5694	5503	6370
52	Kırgız Cumhuriyeti	141	143	156	192	189	189	202	223	231	212
53	Letonya	496	486	309	234	242	222	239	248	283	406
54	Lübnan	1544	1415	1705	1823	1781	1806	1898	2185	2239	..
55	Litvanya	453	467	352	294	284	284	294	354	471	634
56	Lüksemburg	269	201	199	251	216	211	218	234	276	293
57	Makedonya	157	144	140	119	111	105	105	103	106	106
58	Malezya	4252	4349	4105	3586	4019	3833	4177	4208	4532	4295
59	Malta	46,4	47,6	51,8	53,2	47,0	44,3	45,6	47,8	51,8	56,8
60	Meksika	4538	4543	5149	5615	5858	6432	6749	7464	7740	6893
61	Moğolistan	80,4	75,6	49,4	61,8	83,6	102	96	103	102	109
62	Fas	2270	2533	2704	2894	2915	3125	3570	3540	3268	3293
63	Namibia	203	255	269	293	310	305	321	473	540	500
64	Netherlands	10667	10483	10709	10258	9914	9316	8677	8691	8668	9249
65	New Zealand	1909	1861	2003	2019	1900	1849	1837	1918	1944	2067
66	Norway	5036	5063	5373	5291	5389	5487	5614	5858	5815	6080
67	Umman	5701	5428	5079	5365	7022	12623	11814	10958	10045	9080
68	Pakistan	7142	6734	6940	7197	7586	8045	8310	8731	9483	9931
69	Paraguay	189	189	210	232	265	303	334	352	387	360
70	Peru	1564	1565	1947	2044	1995	2326	2684	2704	3191	2551
71	Polonya	7588	6889	7265	7602	7707	7775	7709	8572	10213	9791
72	Portekiz	3907	3921	4289	4230	4041	3588	3954	3454	3557	3750
73	Katar	1876	2419	2138	2110	..	..	..	..	..	..
74	Romanya	2190	2414	2052	1890	1955	1902	2047	2237	2581	2816
75	Rusya Federasyonu	37698	41423	43458	44338	47321	54832	57500	61622	66419	70345
76	Suudi Arabistan	50962	50018	51398	53494	54222	61352	70313	82527	87186	61358
77	Sırbistan	895	869	854	829	796	769	745	752	724	714
78	Seyşeller	16,3	12,3	10,4	7,8	9,6	11,2	13,2	30,8	17,4	18,0
79	Singapur	8911	8981	9281	9104	8779	8578	8549	8800	9394	9986
80	Slovak Cumhuriyeti	1208	1238	1183	1036	889	889	805	831	986	1036
81	Slovenya	645	683	688	685	553	476	422	404	401	405
82	Güney Afrika	3156	3093	3238	3128	3241	3389	3467	3464	3460	3424
83	İspanya	18298	18197	17469	17582	16220	16404	14311	14289	14937	14994
84	Sudan	4081	4923	4801	..	..	..	..	..	2280	2465
85	İsveç	5520	4909	4815	5210	4899	5002	5031	5330	5387	5344
86	İsviçre	4430	4538	4533	4378	4496	4412	4791	4341	4521	4824
87	Tayland	4230	4908	5475	5066	5218	5143	5346	5385	5733	6047
88	Tunus	461	498	514	528	628	631	692	824	979	1027
89	Türkiye	13656	13809	14777	14478	14619	14939	15310	15397	15881	14974
90	Uganda	277	305	300	641	660	384	379	393	389	398
91	Ukrayna	2715	2656	2433	2447	2249	2518	2678	3264	3617	3479
92	BAE	10640	12963	15262	19141	20793	20486	25094	23681	..	..
93	Birleşik Krallık	61610	64360	65610	64230	61518	58896	56408	54938	53862	54217
94	Amerika Birleşik Devletleri	636674	683776	738621	758890	749533	706918	650851	610636	596010	606233
95	Uruguay	661	746	763	833	810	883	927	956	970	980
96	Venezuela	15733	17573	12853	10087	9424	16208	17389	11692	5265	2336
97	Vietnam	2753	2712	2979	3322	3101	3611	3776	4184	4563	5005
98	Yemen Cumhuriyeti	2778	2670	3055	3032	2749	2519	2317	2230	..	..
99	Zambiya	215	214	202	224	236	262	283	348	372	292
100	Zimbabve	..	..	104	204	315	347	359	377	363	917.6

Kaynak: https://www.sipri.org.yearbook/2017, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 19. Kişi Başına Savunma Harcamaları (Sabit 2015 ABD Doları) (İlk 50 Ülke)

6	(SIPRI 2017) Military expenditure per capita				(SİPRİ 2017) KİŞİ BAŞINA SAVUNMA HARCAMALARI					
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Afganistan	8,5	9,1	9,3	10,7	11,3	8,0	7,1	8,5	6,1	5,2
2	Arnavutluk	64,7	86,1	62,4	64,1	68,3	63,6	62,4	61,6	45,7	50,5
3	Cezayir	115,2	148,6	149,2	157,4	235,6	249,1	266,1	249,8	262,5	252,7
4	Arjantin	57,5	69,1	73,1	84,3	97,3	108,4	120,8	115,9	126,3	118,8
5	Ermenistan	93,7	133,1	121,2	133,3	131,7	127,8	148,6	152,3	148,3	142,6
6	Avusturalya	819,3	871,9	870,9	1047,6	1179,9	1144,3	1066,8	1091,5	1003,0	1012,7
7	Avusturya	421,6	449,7	398,8	383,5	404,8	376,9	380,5	388,1	311,9	334,2
8	Azerbaycan	108,0	181,3	164,0	162,3	333,8	346,8	354,6	355,9	309,7	139,7
9	Bahreyn	625,9	645,2	692,0	668,2	791,3	886,5	998,7	1083,2	1047,0	1023,2
10	Belçika	482,4	584,1	517,8	479,8	499,7	466,5	471,9	461,7	373,3	357,5
11	Bosna Hersek	50,8	60,8	63,2	57,3	55,3	51,5	51,7	49,9	42,6	43,3
12	Brezilya	106,3	125,5	130,4	171,2	184,2	167,9	160,9	158,5	118,4	113,0
13	Bulgaristan	136,4	138,2	129,1	120,6	112,7	110,6	124,0	116,1	92,4	106,6
14	Kamboçya	5,8	5,9	9,7	11,7	13,2	14,7	16,1	18,1	24,5	23,4
15	Kamerun	15,6	17,7	17,1	17,2	16,5	16,4	17,7	17,6	15,2	16,2
16	Kanada	528,1	579,7	561,1	566,0	620,1	586,6	525,6	501,7	426,2	417,8
17	Orta Afrika Cumhuriyeti	4,5	7,4	8,3	11,6	..	..	..	..	..	..
18	Çad	36,1	54,9	64,2	51,8	49,6	..	55,3	28,9	15,7	18,4
19	Şili	244,3	278,9	231,9	287,6	330,6	314,4	314,6	287,3	258,3	254,2
20	Çin	51,5	65,1	79,2	86,3	102,3	116,1	132,0	146,6	155,6	155,7
21	Kolombiya	152,7	201,6	198,9	227,0	222,1	249,7	264,1	247,9	189,2	196,3
22	Hırvatistan	224,7	298,3	260,7	235,4	257,2	222,8	224,0	213,0	177,7	164,4
23	Küba	7,4	7,9	8,2	8,3	8,3	11,2	10,5	11,0	10,4	..
24	Kıbrıs	381,1	421,4	432,2	432,7	429,6	367,0	337,2	310,1	281,4	299,8
25	Çek Cumhuriyeti	262,1	280,7	259,9	237,7	234,9	203,5	197,5	178,5	167,2	185,5
26	Danimarka	763,8	871,3	785,2	811,3	810,3	789,6	749,7	718,4	593,4	617,7
27	Dominik Cumhuriyeti	28,9	34,6	32,8	35,9	34,8	39,0	37,3	42,1	43,5	42,9
28	Ekvador	92,2	113,9	132,7	140,2	161,7	168,0	174,7	175,2	151,7	132,1
29	Mısır Arap Cumhuriyeti	42,6	47,9	49,9	53,7	53,3	53,2	49,8	56,8	59,8	48,3
30	Ekvator Ginesi	294,9	426,6	525,9	..	..	..	..	202,9	..	20,9
31	Estonya	330,4	377,5	325,1	249,4	293,1	329,9	363,1	389,1	357,4	383,8
32	Etiyopya	4,5	4,7	4,0	3,5	3,7	4,0	3,6	4,3	4,5	4,6
33	Finlandiya	570,0	680,3	674,0	633,4	694,8	664,1	694,4	656,9	554,4	587,9
34	Fransa	977,9	1059,4	1067,7	981,3	1021,1	944,5	977,6	992,1	859,4	862,4
35	Gürcistan	212,4	251,0	140,4	106,9	111,7	118,9	108,2	103,0	83,3	33,2
36	Almanya	526,3	596,1	589,5	575,1	598,6	577,4	570,1	571,7	493,4	509,3
37	Yunanistan	766,6	947,4	951,9	730,4	639,2	532,4	511,5	502,8	451,7	455,6
38	Macaristan	176,5	185,8	147,1	134,9	147,4	132,8	129,0	122,3	114,8	127,8
39	Hindistan	24,0	27,6	31,9	37,4	39,8	37,4	37,0	39,3	39,1	42,1
40	Endonezya	14,4	13,7	13,9	19,3	23,8	26,3	33,4	27,2	29,7	31,4
41	Iran, Islamic Rep.	130,1	152,8	171,5	182,6	189,9	216,6	155,5	126,7	133,8	158,4
42	Irak	70,0	106,9	108,0	121,6	134,3	125,6	228,1	196,2	263,7	165,9
43	İrlanda	312,7	353,3	310,6	276,0	279,5	248,0	256,0	255,1	212,7	212,0
44	İsrail	1733,2	1987,0	1924,8	1962,1	2032,5	1915,9	2158,4	2280,5	2078,8	2193,8
45	İtalya	608,1	695,3	644,1	604,7	638,9	564,7	567,0	528,1	423,0	467,4
46	Jamaika	30,9	48,1	42,1	42,2	48,6	49,8	46,3	43,6	42,3	42,2
47	Japonya	318,5	364,1	404,2	429,3	477,5	472,0	386,1	367,8	324,7	365,4
48	Ürdün	179,3	226,0	250,3	239,0	235,9	210,6	200,3	208,9	212,8	228,1
49	Kazakistan	86,3	96,8	79,0	92,1	109,0	129,5	149,2	132,8	116,1	61,7
50	Kenya	13,3	15,2	14,7	15,4	15,6	19,7	19,7	18,3	18,3	19,7

Kaynak: https://www.sipri.org.yearbook/2017, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 20. Kişi Başına Savunma Harcamaları (Sabit 2015 ABD Doları) (Son 50 Ülke)

6	(SIPRI 2017) Military expenditure per capita	(SİPRİ 2017) KİŞİ BAŞINA SAVUNMA HARCAMALARI									
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
51	Kuveyt	1621,3	1637,7	1460,8	1417,0	1665,1	1737,5	1585,6	1554,0	1413,9	1636,6
52	Kırgız Cumhuriyeti	22,2	28,2	27,7	33,7	37,9	37,5	40,8	43,1	38,8	34,2
53	Letonya	221,7	271,3	171,8	124,2	143,8	125,5	140,9	148,7	143,5	208,2
54	Lübnan	282,0	284,6	341,1	365,5	354,2	356,8	366,1	404,5	382,8	..
55	Litvanya	135,4	168,1	127,6	104,5	112,2	108,9	119,7	146,4	163,7	223,3
56	Lüksemburg	602,6	488,0	449,3	539,8	494,2	446,0	474,7	501,3	486,9	510,8
57	Makedonya	79,2	84,0	77,1	63,0	64,1	57,7	61,0	59,4	50,8	51,0
58	Malezya	148,5	162,2	143,3	137,1	164,2	155,3	166,8	164,5	149,4	135,6
59	Malta	122,2	137,9	144,4	142,5	135,0	120,1	129,1	135,3	123,7	137,2
60	Meksika	42,2	43,0	41,6	49,7	53,8	57,2	63,3	69,1	60,9	46,8
61	Moğolistan	21,8	25,4	14,1	20,2	31,6	40,5	36,2	36,1	34,4	33,9
62	Fas	77,7	93,9	96,3	98,4	102,8	103,2	121,5	119,4	95,1	95,5
63	Namibia	109,5	125,8	139,2	180,8	198,0	179,9	166,2	223,7	219,6	181,0
64	Netherlands	697,3	749,1	731,9	674,7	697,9	618,8	608,4	612,6	512,1	545,1
65	New Zealand	404,4	387,7	374,9	441,9	472,3	472,3	477,9	505,9	429,2	458,6
66	Norway	1245,7	1335,2	1282,6	1328,6	1459,9	1423,6	1454,1	1424,7	1116,0	1138,0
67	Umman	1667,9	1740,6	1625,6	1662,9	2077,1	3479,1	2991,7	2585,3	2236,9	1953,5
68	Pakistan	33,4	32,0	31,7	35,1	40,0	42,2	42,2	46,8	50,2	52,1
69	Paraguay	22,2	27,8	27,5	32,9	45,3	50,3	57,4	60,8	58,2	51,0
70	Peru	43,2	48,4	59,4	66,6	68,1	84,7	96,8	94,6	101,7	78,0
71	Polonya	223,1	242,7	205,0	227,9	245,0	232,8	240,2	267,9	264,5	242,1
72	Portekiz	413,8	454,9	467,4	445,8	464,5	393,5	451,6	395,3	343,6	365,5
73	Katar	1325,1	1668,5	1224,5	1063,0	..	..	..	..	..	..
74	Romanya	124,3	144,7	108,5	102,8	118,3	105,4	123,9	137,0	132,3	142,8
75	Rusya Fedarasyonu	304,1	392,6	360,0	410,2	490,4	568,6	616,3	590,5	463,0	483,1
76	Suudi Arabistan	1359,8	1429,3	1505,6	1610,7	1685,8	1915,4	2219,1	2614,8	2764,3	1978,2
77	Sırbistan	106,4	122,0	107,2	96,3	109,4	95,0	102,9	102,7	81,8	80,7
78	Seyşeller	167,1	121,4	93,7	76,9	92,9	105,0	144,6	322,4	180,6	189,5
79	Singapur	1377,3	1537,1	1518,1	1596,6	1718,9	1730,7	1729,1	1742,7	1676,4	1749,0
80	Slovak Cumhuriyeti	211,3	261,6	250,0	210,4	196,8	188,4	178,6	184,0	181,7	190,8
81	Slovenya	343,3	408,4	391,1	376,2	323,3	263,5	245,4	235,3	193,8	195,5
82	Güney Afrika	70,9	65,3	70,5	81,1	87,9	85,0	77,1	72,1	63,5	57,5
83	İspanya	443,8	485,1	435,9	423,0	421,7	404,4	371,2	371,4	323,9	323,6
84	Sudan	72,2	93,6	90,1	..	..	..	..	..	56,7	66,1
85	İsveç	697,7	653,0	544,2	627,3	668,4	654,2	678,4	675,6	550,9	540,2
86	İsviçre	466,2	536,0	524,2	525,6	627,6	572,4	619,9	561,8	544,8	558,8
87	Tayland	53,1	67,2	72,1	74,4	82,4	81,8	87,5	84,6	84,4	86,3
88	Tunus	47,6	55,6	53,7	53,7	66,5	62,6	69,0	81,6	87,0	85,8
89	Türkiye	220,4	243,5	229,5	248,1	235,4	239,9	244,8	229,2	201,9	185,9
90	Uganda	8,4	10,1	9,2	18,4	18,8	12,1	11,8	12,3	10,0	10,0
91	Ukrayna	88,6	104,5	75,3	81,7	81,0	91,3	97,1	89,6	80,7	76,8
92	BAE	1407,8	1677,0	1795,7	2101,5	2196,0	2125,0	2606,3	2504,4	..	..
93	Birleşik Krallık	1079,1	1063,7	930,8	926,1	954,2	920,1	889,1	920,0	832,3	741,3
94	Amerika Birleşik Devletleri	1846,3	2040,0	2176,1	2253,1	2277,1	2175,3	2017,1	1909,3	1852,3	1886,2
95	Uruguay	124,6	169,4	171,6	223,9	243,6	272,2	306,7	302,5	282,6	282,6
96	Venezuela	107,3	153,8	140,8	116,0	81,0	166,3	175,5	181,7	169,2	292,5
97	Vietnam	20,8	24,7	27,5	30,2	30,1	37,2	40,8	46,0	48,8	53,1
98	Yemen Cumhuriyeti	48,4	53,6	61,9	61,4	66,5	65,1	64,6	65,5	..	..
99	Zambiya	18,2	21,2	16,4	20,1	21,6	23,4	25,0	28,2	23,0	17,9
100	Zimbabve	..	..	..	7,0	13,9	21,9	23,9	24,1	24,1	22,4

Kaynak: https://www.sipri.org.yearbook/2017, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 21. Nüfus (İlk 50 Ülke)

	(Worldbank) POPULATION (Dünya Bankası) NÜFUS									
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Afganistan	26.616.792	27.294.031	28.004.331	28.803.167	29.708.599	30.696.958	31.731.688	32.758.020	33.736.494	34.656.032
2	Arnavutluk	2.970.017	2.947.314	2.927.519	2.913.021	2.905.195	2.900.401	2.895.092	2.889.104	2.880.703	2.876.101
3	Cezayir	34.300.076	34.860.715	35.465.760	36.117.637	36.819.558	37.565.847	38.338.562	39.113.313	39.871.528	40.606.052
4	Arjantin	39.970.224	40.382.389	40.799.407	41.223.889	41.656.879	42.096.739	42.539.925	42.981.515	43.417.765	43.847.430
5	Ermenistan	2.933.056	2.908.220	2.888.584	2.877.311	2.875.581	2.881.922	2.893.509	2.906.220	2.916.950	2.924.816
6	Avusturalya	20.827.600	21.249.200	21.691.700	22.031.750	22.340.024	22.728.254	23.117.353	23.460.694	23.789.338	24.127.159
7	Avusturya	8.295.487	8.321.496	8.343.323	8.363.404	8.391.643	8.429.991	8.479.375	8.541.575	8.633.169	8.747.358
8	Azerbaycan	8.581.300	8.763.400	8.947.243	9.054.332	9.173.082	9.295.784	9.416.801	9.535.079	9.649.341	9.762.274
9	Bahreyn	1.035.891	1.114.590	1.185.029	1.240.862	1.278.269	1.300.217	1.315.411	1.336.397	1.371.855	1.425.171
10	Belçika	10.625.700	10.709.973	10.796.493	10.895.586	11.047.744	11.128.246	11.182.817	11.209.057	11.274.196	11.348.159
11	Bosna Hersek	3.774.000	3.763.599	3.746.561	3.722.084	3.688.865	3.648.200	3.604.999	3.566.002	3.535.961	3.516.816
12	Brezilya	191.026.637	192.979.029	194.895.996	196.796.269	198.686.688	200.560.983	202.408.632	204.213.133	205.962.108	207.652.865
13	Bulgaristan	7.545.338	7.492.561	7.444.443	7.395.599	7.348.328	7.305.888	7.265.115	7.223.938	7.177.991	7.127.822
14	Kamboçya	13.676.693	13.880.509	14.090.208	14.308.740	14.537.886	14.776.866	15.022.692	15.270.790	15.517.635	15.762.370
15	Kamerun	18.395.389	18.907.008	19.432.541	19.970.495	20.520.447	21.082.383	21.655.715	22.239.904	22.834.522	23.439.189
16	Kanada	32.887.928	33.245.773	33.628.571	34.005.274	34.342.780	34.750.545	35.155.451	35.544.564	35.848.610	36.286.425
17	Orta Afrika Cumhuriyeti	4.275.800	4.345.386	4.404.230	4.448.525	4.476.153	4.490.416	4.499.653	4.515.392	4.546.100	4.594.621
18	Çad	10.775.708	11.133.861	11.502.786	11.887.202	12.288.651	12.705.135	13.133.589	13.569.438	14.009.413	14.452.543
19	Şili	16.491.687	16.661.942	16.829.442	16.993.354	17.153.357	17.309.746	17.462.982	17.613.798	17.762.681	17.909.754
20	Çin	1.317.885.000	1.324.655.000	1.331.260.000	1.337.705.000	1.344.130.000	1.350.695.000	1.357.380.000	1.364.270.000	1.371.220.000	1.378.665.000
21	Kolombiya	44.374.572	44.901.544	45.416.181	45.918.097	46.406.646	46.881.475	47.342.981	47.791.911	48.228.697	48.653.419
22	Hırvatistan	4.436.000	4.434.508	4.429.078	4.417.781	4.280.622	4.267.558	4.255.689	4.238.389	4.203.604	4.170.600
23	Küba	11.303.687	11.309.754	11.318.602	11.333.051	11.354.651	11.382.146	11.412.167	11.439.767	11.461.432	11.475.982
24	Kıbrıs	1.063.712	1.081.563	1.098.076	1.112.607	1.124.835	1.135.062	1.143.896	1.152.309	1.160.985	1.170.125
25	Çek Cumhuriyeti	10.298.828	10.384.603	10.443.936	10.474.410	10.496.088	10.510.785	10.514.272	10.525.347	10.546.059	10.561.633
26	Danimarka	5.461.438	5.493.621	5.523.095	5.547.683	5.570.572	5.591.572	5.614.932	5.643.475	5.683.483	5.731.118
27	Dominik Cumhuriyeti	9.504.353	9.636.520	9.767.758	9.897.985	10.027.095	10.154.950	10.281.296	10.405.844	10.528.394	10.648.791
28	Ekvador	14.205.453	14.447.562	14.691.275	14.934.690	15.177.355	15.419.666	15.661.547	15.903.112	16.144.368	16.385.068
29	Mısır Arap Cumhuriyeti	79.537.253	80.953.881	82.465.022	84.107.606	85.897.561	87.813.257	89.807.433	91.812.566	93.778.172	95.688.681
30	Ekvator Ginesi	829.327	868.418	909.111	951.104	994.290	1.038.593	1.083.746	1.129.424	1.175.389	1.221.490
31	Estonya	1.340.680	1.337.090	1.334.515	1.331.475	1.327.439	1.322.696	1.317.997	1.314.545	1.315.407	1.316.481
32	Etiyopya	81.000.409	83.184.892	85.416.253	87.702.670	90.046.756	92.444.183	94.887.724	97.366.774	99.873.033	102.403.196
33	Finlandiya	5.288.720	5.313.399	5.338.871	5.363.352	5.388.272	5.413.971	5.438.972	5.461.512	5.479.531	5.495.096
34	Fransa	64.016.229	64.374.990	64.707.044	65.027.512	65.342.776	65.659.790	65.998.570	66.331.957	66.624.068	66.896.109
35	Gürcistan	4.082.000	4.030.000	3.978.000	3.926.000	3.875.000	3.825.000	3.776.000	3.727.000	3.717.100	3.719.300
36	Almanya	82.266.372	82.110.097	81.902.307	81.776.930	80.274.983	80.425.823	80.645.605	80.982.500	81.686.611	82.667.685
37	Yunanistan	11.048.473	11.077.841	11.107.017	11.121.341	11.104.899	11.045.011	10.965.211	10.892.413	10.820.883	10.746.740
38	Macaristan	10.055.780	10.038.188	10.022.650	10.000.023	9.971.727	9.920.362	9.893.082	9.866.468	9.843.028	9.817.958
39	Hindistan	1.179.681.239	1.197.146.906	1.214.270.132	1.230.980.691	1.247.236.029	1.263.065.852	1.278.562.207	1.293.859.294	1.309.053.980	1.324.171.354
40	Endonezya	232.989.141	236.159.276	239.340.478	242.524.123	245.707.511	248.883.232	252.032.263	255.131.116	258.162.113	261.115.456
41	Iran, Islamic Rep.	72.031.103	72.845.542	73.687.565	74.567.511	75.491.582	76.453.574	77.435.384	78.411.092	79.360.487	80.277.428
42	Irak	28.390.433	29.111.417	29.894.652	30.762.701	31.727.053	32.776.571	33.883.145	35.006.080	36.115.649	37.202.572
43	Irlanda	4.398.942	4.489.544	4.535.375	4.560.155	4.576.794	4.586.897	4.598.294	4.617.225	4.676.835	4.773.095
44	Israil	7.180.100	7.308.800	7.485.600	7.623.600	7.765.800	7.910.500	8.059.500	8.215.700	8.380.100	8.547.100
45	Italya	58.438.310	58.826.731	59.095.365	59.277.417	59.379.449	59.539.717	60.233.948	60.789.140	60.730.582	60.600.590
46	Jamaika	2.775.467	2.790.122	2.804.082	2.817.210	2.829.493	2.840.992	2.851.807	2.862.087	2.871.934	2.881.355
47	Japonya	128.001.000	128.063.000	128.047.000	128.070.000	127.833.000	127.629.000	127.445.000	127.276.000	127.141.000	126.994.511
48	Ürdün	6.193.191	6.489.822	6.821.116	7.182.390	7.574.943	7.992.573	8.413.464	8.809.306	9.159.302	9.455.802
49	Kazakistan	15.484.192	15.674.000	16.092.701	16.321.581	16.556.600	16.791.425	17.035.275	17.289.224	17.544.126	17.797.032
50	Kenya	38.085.909	39.148.416	40.237.204	41.350.152	42.486.839	43.646.629	44.826.849	46.024.250	47.236.259	48.461.567

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 22. Nüfus (Son 50 Ülke)

7	(Worldbank) POPULATION (Dünya Bankası) NÜFUS										
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
51	Kuveyt	2.503.410	2.652.340	2.818.939	2.998.083	3.191.051	3.395.556	3.598.385	3.782.450	3.935.794	4.052.584
52	Kırgız Cumhuriyeti	5.268.400	5.318.700	5.383.300	5.447.900	5.514.600	5.607.200	5.719.600	5.835.500	5.956.900	6.082.700
53	Letonya	2.200.325	2.177.322	2.141.669	2.097.555	2.059.709	2.034.319	2.012.647	1.993.782	1.977.527	1.960.424
54	Lübnan	4.086.466	4.111.047	4.183.156	4.337.141	4.588.368	4.916.404	5.276.102	5.603.279	5.851.479	6.006.668
55	Litvanya	3.231.294	3.198.231	3.162.916	3.097.282	3.028.115	2.987.773	2.957.689	2.932.367	2.904.910	2.872.298
56	Lüksemburg	479.993	488.650	497.783	506.953	518.347	530.946	543.360	556.319	569.604	582.972
57	Makedonya	2.065.458	2.067.378	2.069.093	2.070.739	2.072.383	2.074.036	2.075.739	2.077.495	2.079.308	2.081.206
58	Malezya	26.625.845	27.111.069	27.605.383	28.112.289	28.635.128	29.170.456	29.706.724	30.228.017	30.723.155	31.187.265
59	Malta	406.724	409.379	412.477	414.508	416.268	419.455	423.374	427.364	431.874	436.947
60	Meksika	111.836.346	113.661.809	115.505.228	117.318.941	119.090.017	120.828.307	122.535.969	124.221.600	125.890.949	127.540.423
61	Moğolistan	2.591.670	2.628.131	2.668.289	2.712.650	2.761.516	2.814.226	2.869.107	2.923.896	2.976.877	3.027.398
62	Fas	31.225.881	31.596.855	31.989.897	32.409.639	32.858.823	33.333.789	33.824.769	34.318.082	34.803.322	35.276.786
63	Namibia	2.079.915	2.106.375	2.137.040	2.173.170	2.215.621	2.263.934	2.316.520	2.370.992	2.425.561	2.479.713
64	Netherlands	16.381.696	16.445.593	16.530.388	16.615.394	16.693.074	16.754.962	16.804.432	16.865.008	16.939.923	17.018.408
65	New Zealand	4.223.800	4.259.800	4.302.600	4.350.700	4.384.000	4.408.100	4.442.100	4.509.700	4.595.700	4.692.700
66	Norway	4.709.153	4.768.212	4.828.726	4.889.252	4.953.088	5.018.573	5.079.623	5.137.232	5.188.607	5.232.929
67	Umman	2.662.762	2.759.014	2.882.942	3.041.460	3.237.268	3.464.644	3.711.481	3.960.925	4.199.810	4.424.762
68	Pakistan	160.332.974	163.644.603	167.049.580	170.560.182	174.184.265	177.911.533	181.712.595	185.546.257	189.380.513	193.203.476
69	Paraguay	5.966.159	6.047.117	6.127.837	6.209.877	6.293.783	6.379.219	6.465.740	6.552.584	6.639.119	6.725.308
70	Peru	28.292.724	28.641.980	29.001.507	29.373.646	29.759.989	30.158.966	30.565.716	30.973.354	31.376.671	31.773.839
71	Polonya	38.120.560	38.125.759	38.151.603	38.042.794	38.063.255	38.063.164	38.040.196	38.011.735	37.986.412	37.948.016
72	Portekiz	10.542.964	10.558.177	10.568.247	10.573.100	10.557.560	10.514.844	10.457.295	10.401.062	10.358.076	10.324.611
73	Katar	1.189.633	1.389.342	1.590.780	1.779.676	1.952.054	2.109.568	2.250.473	2.374.419	2.481.539	2.569.804
74	Romanya	20.882.982	20.537.875	20.367.487	20.246.871	20.147.528	20.058.035	19.983.693	19.908.979	19.815.481	19.705.301
75	Rusya Fedarasyonu	142.805.088	142.742.350	142.785.342	142.849.449	142.960.868	143.201.676	143.506.911	143.819.666	144.096.870	144.342.396
76	Suudi Arabistan	25.252.569	25.940.770	26.661.492	27.425.676	28.238.020	29.086.357	29.944.476	30.776.722	31.557.144	32.275.687
77	Sırbistan	7.381.579	7.350.222	7.320.807	7.291.436	7.234.099	7.199.077	7.164.132	7.130.576	7.095.383	7.057.412
78	Seyşeller	85.033	86.956	87.298	89.770	87.441	88.303	89.949	91.359	93.419	94.677
79	Singapur	4.588.599	4.839.396	4.987.573	5.076.732	5.183.688	5.312.437	5.399.162	5.469.724	5.535.002	5.607.283
80	Slovak Cumhuriyeti	5.374.622	5.379.233	5.386.406	5.391.428	5.398.384	5.407.579	5.413.393	5.418.649	5.423.801	5.428.704
81	Slovenya	2.018.122	2.021.316	2.039.669	2.048.583	2.052.843	2.057.159	2.059.953	2.061.980	2.063.531	2.064.845
82	Güney Afrika	48.883.845	49.557.573	50.255.813	50.979.432	51.729.345	52.506.515	53.311.956	54.146.735	55.011.977	55.908.865
83	Ispanya	45.226.803	45.954.106	46.362.946	46.576.897	46.742.697	46.773.055	46.620.045	46.480.882	46.447.697	46.443.959
84	Sudan	32.282.526	32.955.496	33.650.619	34.385.963	35.167.314	35.990.192	36.849.918	37.737.913	38.647.803	39.578.828
85	Isveç	9.148.092	9.219.637	9.298.515	9.378.126	9.449.213	9.519.374	9.600.379	9.696.110	9.799.186	9.903.122
86	Isviçre	7.551.117	7.647.675	7.743.831	7.824.909	7.912.398	7.996.861	8.089.346	8.188.649	8.282.396	8.372.098
87	Tayland	66.195.615	66.545.760	66.881.867	67.208.808	67.530.130	67.843.979	68.143.065	68.416.772	68.657.600	68.863.514
88	Tunus	10.298.087	10.407.336	10.521.834	10.639.931	10.761.467	10.886.668	11.014.558	11.143.908	11.273.661	11.403.248
89	Türkiye	69.597.281	70.440.032	71.339.185	72.326.914	73.409.455	74.569.867	75.787.333	77.030.628	78.271.472	79.512.426
90	Uganda	30.590.487	31.663.896	32.771.895	33.915.133	35.093.648	36.306.796	37.553.726	38.833.338	40.144.870	41.487.965
91	Ukrayna	46.509.350	46.258.200	46.053.300	45.870.700	45.706.100	45.593.300	45.489.600	45.271.947	45.154.029	45.004.645
92	BAE	6.044.067	6.894.278	7.666.393	8.270.684	8.672.475	8.900.453	9.006.263	9.070.867	9.154.302	9.269.612
93	Birleşik Krallık	61.322.463	61.806.995	62.276.270	62.766.365	63.258.918	63.700.300	64.128.226	64.613.160	65.128.861	65.637.239
94	Amerika Birleşik Devletleri	301.231.207	304.093.966	306.771.529	309.348.193	311.663.358	313.998.379	316.204.908	318.563.456	320.896.618	323.127.513
95	Uruguay	3.339.741	3.350.824	3.362.755	3.374.415	3.385.624	3.396.777	3.408.005	3.419.546	3.431.552	3.444.006
96	Venezuela	27.691.965	28.141.701	28.587.323	29.028.033	29.463.291	29.893.080	30.317.848	30.738.378	31.155.134	31.568.179
97	Vietnam	84.218.500	85.118.700	86.025.000	86.932.500	87.860.300	88.809.200	89.759.500	90.728.900	91.713.300	92.701.100
98	Yemen Cumhuriyeti	21.751.605	22.356.391	22.974.929	23.606.779	24.252.206	24.909.969	25.576.322	26.246.327	26.916.207	27.584.213
99	Zambiya	12.725.974	13.082.517	13.456.417	13.850.033	14.264.756	14.699.937	15.153.210	15.620.974	16.100.587	16.591.390
100	Zimbabve	13.329.909	13.558.469	13.810.599	14.086.317	14.386.649	14.710.826	15.054.506	15.411.675	15.777.451	16.150.362

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 23. Elektrik Tüketimi (Kişi Başına kWh) (İlk 50 Ülke)

9	(Worldbank) Electric power consumption (kWh per capita)					(Dünya Bankası) Elektrik tüketimi (kişi başına kWh)					
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	Afganistan	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
2	Arnavutluk	1213,12	1617,74	1835,68	1943,34	2205,70	2118,33	2533,25	2309,37	..	
3	Cezayir	890,81	943,76	863,09	1012,69	1118,51	1231,97	1272,30	1356,26	..	
4	Arjantin	2438,09	2752,09	2708,94	2847,26	2901,27	2974,70	2943,87	3052,38	..	
5	Ermenistan	1772,89	1669,06	1661,02	1726,26	1807,63	1893,53	1933,98	1965,78	..	
6	Avusturalya	10972,89	10749,11	10791,59	10726,93	10627,29	10403,62	10213,04	10059,21	..	
7	Avusturya	8207,47	8233,01	7944,80	8382,71	8425,17	8548,88	8510,06	8360,52	..	
8	Azerbaycan	2118,21	2040,76	1620,39	1603,43	1705,42	2052,65	2092,54	2202,39	..	
9	Bahreyn	20592,90	18492,00	17460,33	18038,27	17910,94	17845,48	18687,70	19592,23	..	
10	Belçika	8614,68	8521,50	7903,96	8393,95	8021,91	7973,22	7972,95	7709,12	..	
11	Bosna Hersek	2375,46	2979,06	2883,44	3141,52	3318,64	3437,86	3414,15	3365,67	..	
12	Brezilya	2157,44	2218,88	2185,75	2361,06	2416,46	2485,59	2551,41	2601,37	..	
13	Bulgaristan	4523,32	4674,50	4483,75	4560,41	4863,69	4761,91	4639,71	4708,93	..	
14	Kamboçya	100,61	114,62	127,96	144,32	165,15	207,28	221,60	271,43	..	
15	Kamerun	258,38	272,02	269,81	266,34	261,15	252,15	257,11	280,67	..	
16	Kanada	16683,69	16378,14	15450,88	15269,57	15642,97	15320,59	15719,71	15545,54	..	
17	Orta Afrika Cumhuriyeti	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
18	Çad	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
19	Şili	3347,26	3347,57	3307,66	3320,42	3600,34	3827,44	3903,97	3911,65	..	
20	Çin	2325,93	2446,37	2612,46	2943,59	3298,00	3474,99	3773,41	3927,04	..	
21	Kolombiya	974,39	974,22	1049,98	1077,98	1121,39	1149,96	1287,20	1289,57	..	
22	Hırvatistan	3737,60	3878,00	3711,61	3813,68	3900,60	3819,28	3754,27	3714,38	..	
23	Küba	1296,39	1314,88	1323,93	1290,83	1318,67	1364,07	1419,27	1434,03	..	
24	Kıbrıs	4377,12	4554,52	4577,10	4585,63	4239,73	4035,02	3587,74	3624,90	..	
25	Çek Cumhuriyeti	6518,22	6489,13	6139,35	6348,42	6298,73	6304,57	6284,79	6258,89	..	
26	Danimarka	6668,39	6534,12	6219,70	6327,51	6165,97	6038,55	6039,43	5858,80	..	
27	Dominik Cumhuriyeti	1335,39	1352,36	1299,79	1366,24	1397,61	1466,28	1516,54	1578,15	..	
28	Ekvador	958,93	1083,99	1111,20	1143,78	1217,34	1281,55	1333,27	1380,61	..	
29	Mısır Arap Cumhuriyeti	1401,19	1446,63	1512,46	1550,81	1658,96	1658,77	1658,59	1657,77	..	
30	Ekvator Ginesi	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
31	Estonya	6277,41	6364,57	5975,95	6506,32	6314,41	6689,37	6664,66	6732,37	..	
32	Etiyopya	39,41	40,86	42,06	48,27	52,61	57,39	64,39	69,72	..	
33	Finlandiya	17160,86	16349,23	15243,11	16484,09	15710,97	15689,22	15510,84	15249,99	..	
34	Fransa	7513,58	7643,45	7338,04	7734,73	7232,98	7363,43	7367,86	6937,86	..	
35	Gürcistan	1730,52	1796,77	1757,67	1976,82	2219,10	2271,37	2459,75	2688,49	..	
36	Almanya	7229,09	7187,76	6817,16	7264,32	7281,27	7270,15	7217,53	7035,48	..	
37	Yunanistan	5701,33	5805,19	5627,88	5333,44	5389,33	5534,90	5029,00	5062,61	..	
38	Macaristan	3976,52	3988,77	3773,15	3876,49	3898,82	3923,04	3892,11	3965,96	..	
39	Hindistan	543,36	562,90	600,20	642,11	698,55	724,79	765,56	805,60	..	
40	Endonezya	544,71	568,40	592,16	634,18	678,64	732,10	773,29	811,90	..	
41	Iran, Islamic Rep.	2285,04	2398,47	2479,92	2631,24	2651,08	2751,34	2795,96	2985,69	..	
42	Irak	768,85	750,19	836,50	1195,99	1272,73	1110,27	1397,13	1305,69	..	
43	İrlanda	6218,31	6340,73	5947,91	5927,87	5661,61	5666,58	5730,39	5721,84	..	
44	İsrail	7003,25	7134,00	6607,89	6953,28	6930,00	7184,50	6710,09	6600,90	..	
45	İtalya	5804,33	5757,96	5368,39	5493,71	5514,80	5397,74	5159,18	5002,41	..	
46	Jamaika	1921,84	1156,94	1218,58	1213,26	1203,40	1038,02	1015,50	1055,52	..	
47	Japonya	8710,03	8270,01	8020,27	8594,91	8099,60	7998,35	7988,58	7819,71	..	
48	Ürdün	1802,62	1866,62	1831,37	1865,67	1868,13	1941,18	1877,59	1888,12	..	
49	Kazakistan	4487,29	4689,17	4447,36	4728,10	4892,91	5180,86	5345,56	5599,90	..	
50	Kenya	141,71	141,16	142,11	150,28	151,13	152,84	163,47	166,74	..	

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 24. Elektrik Tüketimi (Kişi Başına kWh) (Son 50 Ülke)

9	(Worldbank) Electric power consumption (kWh per capita)					(Dünya Bankası) Elektrik tüketimi (kişi başına kWh)					
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
51	Kuveyt	17097,48	17054,75	16531,40	16722,69	15786,33	15833,05	14891,12	15213,42	..	
52	Kırgız Cumhuriyeti	1456,23	1378,72	1323,72	1371,72	1649,26	1809,10	1887,02	1941,22	..	
53	Letonya	3169,08	3213,12	3026,61	3229,95	3264,05	3587,93	3472,54	3507,40	..	
54	Lübnan	2796,06	2966,40	3140,45	3478,79	3342,58	2802,25	3100,39	2892,77	..	
55	Litvanya	3564,21	3733,63	3622,29	3470,79	3529,92	3607,70	3663,67	3821,15	..	
56	Lüksemburg	16352,32	15937,79	14425,96	16829,96	15586,08	14703,94	14193,17	13914,68	..	
57	Makedonya	3621,47	3676,15	3421,31	3574,09	3882,97	3681,23	3551,02	3497,00	..	
58	Malezya	3284,52	3301,23	3960,60	4159,64	4104,89	4323,35	4484,17	4596,33	..	
59	Malta	4873,08	4836,59	4434,19	4767,10	4867,06	5008,88	4945,98	5007,44	..	
60	Meksika	1998,72	1995,44	1942,76	1963,31	2153,72	2187,23	2079,19	2090,18	..	
61	Moğolistan	1333,89	1425,73	1380,66	1492,64	1500,63	1594,04	1902,33	2017,51	..	
62	Fas	715,85	732,13	744,30	774,37	823,89	874,43	878,59	901,13	..	
63	Namibia	1549,58	1589,94	1541,85	1546,59	1567,96	1610,03	1631,76	1584,57	..	
64	Netherlands	7157,38	7173,05	6856,28	7006,27	7060,05	6876,59	6833,91	6712,77	..	
65	New Zealand	9640,61	9556,32	9403,85	9601,90	9458,49	9360,95	9089,62	9026,32	..	
66	Norway	24855,00	24866,13	23859,71	24890,92	23510,38	24070,99	23806,88	22999,93	..	
67	Umman	4378,16	4776,71	5239,44	5521,03	5879,03	6236,43	6296,41	6553,52	..	
68	Pakistan	480,99	442,71	458,84	465,16	455,32	450,38	481,88	471,04	..	
69	Paraguay	984,05	1033,55	1092,88	1178,61	1282,54	1368,04	1472,99	1563,51	..	
70	Peru	968,13	1039,45	1040,64	1094,31	1241,67	1211,31	1267,60	1307,51	..	
71	Polonya	3661,65	3725,75	3590,83	3797,09	3879,54	3899,18	3938,26	3971,80	..	
72	Portekiz	4890,56	4850,84	4843,85	4959,09	4848,28	4736,35	4685,05	4662,60	..	
73	Katar	15192,92	14457,20	14232,64	14821,24	14761,37	15462,41	14445,41	15309,43	..	
74	Romanya	2529,91	2605,82	2390,57	2550,86	2639,03	2604,24	2494,53	2584,41	..	
75	Rusya Fedarasyonu	6286,05	6399,68	6095,38	6409,90	6485,76	6617,14	6539,21	6602,66	..	
76	Suudi Arabistan	6923,85	7188,99	7468,34	7973,51	8023,54	8522,90	8816,32	9444,22	..	
77	Sırbistan	4159,14	4291,84	4224,40	4358,81	4489,57	4386,53	4444,22	4271,74	..	
78	Seyşeller	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
79	Singapur	8706,58	8401,05	8114,37	8679,99	8651,76	8673,99	8680,61	8844,69	..	
80	Slovak Cumhuriyeti	5272,37	5294,44	4954,14	5201,40	5347,53	5137,79	5202,47	5137,07	..	
81	Slovenya	7137,82	6920,24	6104,42	6510,84	6753,07	6718,98	6779,28	6728,00	..	
82	Güney Afrika	4777,06	4606,63	4385,25	4510,22	4543,63	4352,39	4279,25	4198,40	..	
83	İspanya	6054,37	6025,77	5652,60	5706,56	5599,38	5573,40	5409,41	5355,99	..	
84	Sudan	90,55	98,42	112,82	131,06	141,65	156,94	158,66	190,22	..	
85	İsveç	15257,94	14869,35	14143,01	14934,33	14030,16	14289,60	13870,39	13480,15	..	
86	İsviçre	8163,30	8305,92	8021,22	8174,41	7928,19	7886,09	7807,06	7520,17	..	
87	Suriye Arap Cumhuriyeti	1559,58	1584,96	1543,01	1853,43	1690,23	1365,13	1056,43	949,59	..	
88	Tunus	1151,77	1189,74	1274,59	1364,39	1320,64	1403,74	1417,94	1444,11	..	
89	Türkiye	2347,12	2421,98	2314,11	2491,63	2696,31	2772,06	2760,65	2854,57	..	
90	Uganda	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
91	Ukrayna	3528,92	3534,36	3227,96	3549,85	3662,44	3640,56	3600,23	3418,59	..	
92	BAE	11688,32	11613,98	10966,43	10968,26	10612,43	10698,22	10952,71	11263,53	..	
93	Birleşik Krallık	6102,40	6015,73	5643,13	5700,86	5471,92	5449,25	5409,63	5129,53	..	
94	Amerika Birleşik Devletleri	13657,45	13663,43	12913,71	13393,99	13242,49	12959,20	12998,06	12986,74	..	
95	Uruguay	2413,36	2586,23	2659,72	2803,15	2808,34	2931,01	2985,03	3067,95	..	
96	Venezuela	2970,72	3069,08	3030,82	3130,94	3193,02	3245,57	3240,60	2657,62	..	
97	Vietnam	724,10	798,26	901,26	1016,60	1095,84	1197,64	1266,46	1410,91	..	
98	Yemen Cumhuriyeti	206,65	225,35	222,46	249,97	190,25	190,41	246,75	216,26	..	
99	Zambiya	652,52	579,02	558,25	580,14	621,04	721,50	735,88	707,19	..	
100	Zimbabve	698,95	573,29	531,04	546,84	570,25	542,73	557,57	537,00	..	

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 25. Askeri Harcamalar (GSYİH %'si) (İlk 50 Ülke)

10	(Worldbank) Military expenditure (% of GDP) (Dünya Bankası) Askeri harcamalar (GSYİH'nin% 'si)										
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Afganistan	2,24	2,33	2,06	1,90	1,78	1,14	1,05	1,30	0,99	0,89
2	Arnavutluk	1,82	1,98	1,52	1,56	1,53	1,49	1,41	1,35	1,17	1,24
3	Cezayir	2,92	3,02	3,85	3,52	4,33	4,46	4,84	5,55	6,27	6,42
4	Arjantin	0,79	0,76	0,89	0,81	0,76	0,78	0,84	0,88	0,86	0,96
5	Ermenistan	3,04	3,40	4,16	4,27	3,85	3,58	4,00	3,94	4,24	4,08
6	Avusturalya	1,89	1,88	1,93	1,95	1,83	1,70	1,68	1,80	1,98	2,00
7	Avusturya	0,90	0,87	0,83	0,82	0,79	0,78	0,75	0,75	0,66	
8	Azerbaycan	2,86	3,29	3,33	2,79	4,67	4,66	4,54	4,56	5,61	3,64
9	Bahreyn	2,96	2,80	3,61	3,28	3,59	3,84	4,14	4,42	4,59	
10	Belçika	1,09	1,21	1,16	1,08	1,04	1,04	1,01	0,98	0,93	0,87
11	Bosna Hersek	1,24	1,22	1,38	1,28	1,14	1,15	1,09	1,03	1,00	0,97
12	Brezilya	1,47	1,44	1,54	1,54	1,41	1,38	1,33	1,33	1,36	1,32
13	Bulgaristan	2,31	1,91	1,86	1,77	1,44	1,50	1,61	1,47	1,32	1,42
14	Kamboçya	0,91	0,80	1,31	1,49	1,50	1,55	1,58	1,66	2,11	1,85
15	Kamerun	1,33	1,31	1,32	1,35	1,18	1,22	1,21	1,15	1,14	1,20
16	Kanada	1,19	1,25	1,38	1,20	1,20	1,12	1,00	1,00	0,99	0,99
17	Orta Afrika Cumhuriyeti	1,13	1,59	1,82	2,60						
18	Çad	4,50	5,91	7,99	5,78	5,02		5,61	2,82	2,03	2,79
19	Şili	2,32	2,58	2,26	2,24	2,25	2,05	1,99	1,96	1,91	1,87
20	Çin	1,91	1,88	2,07	1,90	1,82	1,84	1,87	1,92	1,93	1,92
21	Kolombiya	3,27	3,71	3,86	3,63	3,07	3,17	3,29	3,13	3,13	3,39
22	Hırvatistan	1,63	1,84	1,80	1,70	1,78	1,69	1,66	1,59	1,54	1,37
23	Küba	3,23	3,32	3,38	3,33	3,08	3,94	3,51	3,54	3,08	
24	Kıbrıs	1,68	1,63	1,82	1,87	1,75	1,66	1,60	1,53	1,67	1,76
25	Çek Cumhuriyeti	1,43	1,24	1,32	1,20	1,09	1,03	0,99	0,91	0,94	1,00
26	Danimarka	1,31	1,36	1,35	1,40	1,31	1,35	1,23	1,15	1,12	1,15
27	Dominik Cumhuriyeti	0,63	0,70	0,67	0,67	0,60	0,65	0,62	0,67	0,67	0,64
28	Ekvador	2,57	2,67	3,12	3,01	3,10	2,95	2,88	2,74	2,47	2,20
29	Mısır Arap Cumhuriyeti	2,50	2,29	2,14	2,05	1,93	1,65	1,61	1,69	1,72	1,67
30	Ekvator Ginesi	1,50	1,48	2,47					0,77		0,17
31	Estonya	2,00	2,09	2,21	1,70	1,68	1,90	1,91	1,95	2,08	2,15
32	Etiyopya	1,86	1,49	1,18	1,13	1,09	0,87	0,81	0,77	0,71	0,67
33	Finlandiya	1,18	1,27	1,43	1,37	1,37	1,40	1,40	1,32	1,31	1,36
34	Fransa	2,28	2,26	2,48	2,33	2,26	2,24	2,22	2,23	2,27	2,26
35	Gürcistan	9,16	8,52	5,61	3,90	3,25	3,10	2,74	2,52	2,38	2,19
36	Almanya	1,24	1,28	1,39	1,35	1,28	1,31	1,22	1,18	1,18	1,18
37	Yunanistan	2,68	2,98	3,22	2,73	2,48	2,41	2,36	2,33	2,53	2,58
38	Macaristan	1,27	1,18	1,13	1,03	1,05	1,03	0,95	0,86	0,92	1,00
39	Hindistan	2,42	2,63	2,98	2,79	2,65	2,54	2,47	2,50	2,41	2,47
40	Endonezya	0,73	0,59	0,58	0,62	0,65	0,71	0,92	0,78	0,89	0,88
41	Iran, Islamic Rep.	2,67	2,69	3,02	2,76	2,37	2,74	2,22	2,23	2,69	2,97
42	Irak	2,24	2,37	2,90	2,71	2,30	1,90	3,32	2,95	5,35	3,63
43	İrlanda	0,51	0,58	0,60	0,57	0,54	0,51	0,50	0,46	0,34	0,33
44	İsrail	6,71	6,53	6,74	6,23	5,88	5,73	5,77	5,87	5,60	5,66
45	İtalya	1,63	1,73	1,75	1,70	1,68	1,63	1,59	1,47	1,38	1,50
46	Jamaika	0,65	0,95	0,95	0,87	0,93	0,93	0,90	0,87	0,83	0,82
47	Japonya	0,90	0,92	0,98	0,96	0,99	0,97	0,95	0,96	0,94	0,93
48	Ürdün	6,03	6,18	6,58	5,90	5,53	4,76	4,30	4,32	4,31	4,58
49	Kazakistan	1,30	1,15	1,10	1,01	0,94	1,05	1,08	1,04	1,11	0,80
50	Kenya	1,55	1,62	1,56	1,56	1,54	1,67	1,56	1,33	1,32	1,32

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 26. Askeri Harcamalar (GSYİH %'si) (Son 50 Ülke)

10	(Worldbank) Military expenditure (% of GDP) (Dünya Bankası) Askeri harcamalar (GSYİH'nin% 'si)										
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
51	Kuveyt	3,59	3,01	3,97	3,76	3,50	3,41	3,27	3,59	4,80	5,92
52	Kırgız Cumhuriyeti	3,06	2,90	3,18	3,85	3,40	3,21	3,20	3,38	3,45	3,15
53	Letonya	1,56	1,63	1,39	1,09	1,04	0,91	0,94	0,94	1,05	1,48
54	Lübnan	4,69	4,00	4,02	4,13	4,06	4,01	4,21	4,75	4,53	
55	Litvanya	1,11	1,13	1,08	0,88	0,79	0,77	0,76	0,88	1,14	1,49
56	Lüksemburg	0,56	0,42	0,43	0,52	0,43	0,42	0,42	0,42	0,48	0,50
57	Makedonya	1,95	1,74	1,69	1,38	1,26	1,23	1,17	1,08	1,05	0,97
58	Malezya	2,05	1,91	1,96	1,51	1,57	1,43	1,52	1,46	1,53	1,41
59	Malta	0,62	0,62	0,69	0,67	0,59	0,54	0,53	0,50	0,50	0,52
60	Meksika	0,46	0,45	0,54	0,56	0,55	0,59	0,62	0,67	0,67	0,58
61	Moğolistan	1,34	1,19	0,82	0,76	0,84	0,92	0,82	0,86	0,87	0,91
62	Fas	3,05	3,18	3,29	3,39	3,30	3,46	3,81	3,68	3,23	3,21
63	Namibia	2,61	3,14	3,37	3,51	3,57	3,17	3,07	4,20	4,67	4,16
64	Netherlands	1,37	1,32	1,41	1,34	1,30	1,25	1,18	1,17	1,14	1,19
65	New Zealand	1,25	1,25	1,34	1,32	1,23	1,19	1,12	1,13	1,11	1,13
66	Norway	1,46	1,38	1,60	1,51	1,45	1,40	1,41	1,47	1,50	1,62
67	Umman	10,28	7,58	9,28	8,35	9,81	16,08	14,81	13,51	14,38	13,73
68	Pakistan	3,51	3,46	3,27	3,42	3,29	3,48	3,47	3,48	3,55	3,62
69	Paraguay	0,96	0,91	1,06	1,02	1,14	1,30	1,28	1,29	1,42	1,25
70	Peru	1,20	1,15	1,42	1,33	1,18	1,33	1,47	1,46	1,69	1,29
71	Polonya	2,00	1,75	1,80	1,83	1,79	1,80	1,77	1,90	2,14	1,98
72	Portekiz	1,82	1,84	2,03	1,98	2,00	1,91	2,09	1,79	1,78	1,84
73	Katar	1,96	2,01	1,99	1,50						
74	Romanya	1,52	1,44	1,33	1,24	1,28	1,22	1,28	1,35	1,45	1,47
75	Rusya Federasyonu	3,35	3,38	4,21	3,85	3,42	3,69	3,85	4,10	4,86	5,40
76	Suudi Arabistan	8,53	7,35	9,62	8,57	7,23	7,68	8,98	10,68	13,38	9,85
77	Senegal	1,71	1,62	1,68	1,51	1,60	1,38	1,59	1,57	1,57	1,73
78	Seyşeller	1,47	1,15	1,02	0,74	0,82	0,87	0,98	2,17	1,21	1,29
79	Singapur	3,62	3,88	3,92	3,43	3,24	3,17	3,09	3,11	3,16	3,35
80	Slovak Cumhuriyeti	1,48	1,46	1,52	1,27	1,08	1,09	0,98	0,99	1,13	1,15
81	Slovenya	1,44	1,49	1,59	1,61	1,30	1,17	1,05	0,97	0,93	0,90
82	Güney Afrika	1,18	1,15	1,21	1,12	1,10	1,13	1,12	1,11	1,09	1,07
83	İspanya	1,36	1,36	1,35	1,38	1,32	1,41	1,27	1,25	1,25	1,20
84	Sudan	5,29	5,92	5,98						2,36	2,83
85	İsveç	1,31	1,17	1,18	1,21	1,12	1,15	1,13	1,14	1,08	1,03
86	İsviçre	0,73	0,74	0,75	0,70	0,71	0,69	0,73	0,65	0,67	0,70
87	Tayland	1,34	1,53	1,70	1,45	1,49	1,38	1,40	1,41	1,44	1,44
88	Tunus	1,26	1,29	1,30	1,30	1,56	1,51	1,64	1,91	2,27	2,32
89	Türkiye	2,27	2,24	2,54	2,32	2,08	2,05	1,96	1,90	1,85	1,71
90	Uganda	2,05	2,19	1,70	3,24	3,46	1,82	1,76	1,75	1,65	1,66
91	Ukrayna	2,87	2,67	2,95	2,74	2,26	2,35	2,39	3,02	3,97	3,67
92	BAE	3,28	3,67	5,46	6,04	5,47	5,08	6,03	5,64		
93	Birleşik Krallık	2,15	2,27	2,43	2,38	2,30	2,20	2,08	1,96	1,87	1,82
94	Amerika Birleşik Devletleri	3,85	4,22	4,64	4,67	4,58	4,24	3,83	3,51	3,29	3,28
95	Uruguay	1,78	1,87	1,82	1,88	1,72	1,80	1,82	1,81	1,82	1,85
96	Venezuela	1,29	1,37	1,22	0,85	0,75	1,30	1,43	1,16		
97	Vietnam	2,30	2,16	2,27	2,31	1,98	2,16	2,18	2,29	2,36	2,44
98	Yemen Cumhuriyeti	4,85	4,45	5,65	4,69	4,93	4,57	4,08	3,97		
99	Zambiya	1,65	1,55	1,44	1,38	1,32	1,36	1,36	1,63	1,75	1,42
100	Zimbabve				0,97	1,64	2,23	2,31	2,32	2,31	2,15

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 27. Cari işlemler dengesi (GSYİH'nin% si) (İlk 50 Ülke)

11	(Worldbank) Current account balance (% of GDP) (Dünya Bankası)							Cari işlemler dengesi (GSYİH'nin% si)			
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Afganistan		- 17,21	- 6,81	- 10,50	- 15,48	- 28,05	- 25,20	- 15,21	- 26,23	- 19,42
2	Arnavutluk	- 10,75	- 15,67	- 15,36	- 11,35	- 12,95	- 10,21	- 10,92	- 12,87	- 10,78	- 9,63
3	Cezayir	22,49	19,86	0,31	7,58	8,84	5,78	0,57	- 4,45	- 16,42	- 16,46
4	Arjantin	2,10	1,50	2,18	- 0,38	- 1,01	- 0,39	- 2,38	- 1,65	- 2,94	- 2,66
5	Ermenistan	- 7,36	- 14,22	- 16,48	- 13,62	- 10,44	- 9,96	- 7,31	- 7,60	- 2,58	- 2,25
6	Avusturalya	- 7,52	- 4,94	- 5,27	- 3,91	- 3,20	- 4,19	- 3,05	- 2,90	- 4,32	- 2,74
7	Avusturya	3,79	4,49	2,57	2,93	1,58	1,50	1,95	2,40	1,93	2,12
8	Azerbaycan	27,29	33,68	22,97	28,43	26,00	21,49	16,49	13,57	- 0,42	- 3,60
9	Bahreyn	13,38	8,78	2,44	2,99	11,28	7,23	7,87	3,37		
10	Belçika	1,49	- 0,83	- 1,08	1,65	- 1,04	- 0,05	- 0,30	- 0,88	- 0,15	0,10
11	Bosna Hersek	- 9,19	- 13,83	- 6,45	- 6,00	- 9,48	- 8,63	- 5,33	- 7,41	- 5,65	- 5,08
12	Brezilya	0,11	- 1,66	- 1,46	- 3,43	- 2,94	- 3,00	- 3,03	- 4,24	- 3,30	- 1,31
13	Bulgaristan	- 25,55	- 21,83	- 8,20	- 1,91	0,47	- 0,98	1,22	0,18	- 0,04	5,39
14	Kamboçya	- 4,90	- 7,92	- 7,13	- 4,79	- 5,96	- 8,20	- 12,84	- 9,78	- 9,38	- 8,87
15	Kamerun	1,28	- 1,70	- 4,30	- 3,28	- 2,55	- 3,28	- 3,49	- 4,01	- 3,79	
16	Kanada	0,75	0,21	- 2,97	- 3,60	- 2,78	- 3,60	- 3,23	- 2,43	- 3,42	- 3,31
17	Orta Afrika Cumhuriyeti										
18	Çad										
19	Şili	4,23	- 3,71	1,81	1,36	- 1,69	- 4,01	- 4,14	- 1,72	- 1,93	- 1,45
20	Çin	9,94	9,15	4,76	3,90	1,80	2,52	1,54	2,25	2,75	1,75
21	Kolombiya	- 2,90	- 2,65	- 1,99	- 3,04	- 2,92	- 3,07	- 3,29	- 5,23	- 6,44	- 4,36
22	Hırvatistan	- 7,24	- 8,82	- 5,04	- 1,50	- 0,60	- 0,37	0,98	0,78	5,09	2,74
23	Küba										
24	Kıbrıs	- 7,60	- 15,17	- 7,66	- 11,37	- 4,01	- 6,09	- 4,95	- 4,32	- 1,42	- 4,82
25	Çek Cumhuriyeti	- 4,73	- 1,87	- 2,36	- 3,54	- 2,20	- 1,52	- 0,53	0,22	0,25	1,10
26	Danimarka	1,52	2,95	3,52	6,54	6,59	6,25	7,77	8,88	8,81	7,32
27	Dominik Cumhuriyeti	- 4,90	- 9,36	- 4,76	- 7,46	- 7,55	- 6,55	- 4,09	- 3,33	- 1,88	- 1,37
28	Ekvador	3,70	2,86	0,50	- 2,28	- 0,50	- 0,17	- 0,97	- 0,51	- 2,12	1,46
29	Mısır Arap Cumhuriyeti	0,32	- 0,87	- 1,77	- 2,06	- 2,32	- 2,50	- 1,22	- 1,95	- 5,05	- 6,05
30	Ekvator Ginesi										
31	Estonya	- 15,75	- 9,16	2,67	1,76	1,33	- 1,93	0,53	0,19	1,94	1,92
32	Etiyopya	- 4,20	- 6,67	- 6,75	- 1,42	- 2,45	- 6,89	- 6,29	- 10,30	- 11,65	- 11,43
33	Finlandiya	3,89	2,17	2,04	1,28	- 1,79	- 1,96	- 1,60	- 1,31	- 0,60	- 1,07
34	Fransa	- 0,33	- 0,96	- 0,82	- 0,83	- 1,03	- 1,23	- 0,87	- 1,31	- 0,44	- 0,86
35	Gürcistan	- 19,58	- 21,97	- 10,60	- 10,30	- 12,77	- 11,70	- 5,80	- 10,69	- 12,03	- 12,80
36	Almanya	6,78	5,62	5,82	5,65	6,09	7,02	6,73	7,41	8,54	8,35
37	Yunanistan	- 14,00	- 14,48	- 10,88	- 10,11	- 9,93	- 2,51	- 2,06	- 1,58	- 0,23	- 1,02
38	Macaristan	- 7,11	- 6,92	- 0,76	0,26	0,80	1,71	3,77	1,45	3,37	6,12
39	Hindistan	- 0,67	- 2,61	- 1,98	- 3,29	- 3,43	- 5,00	- 2,65	- 1,34	- 1,07	- 0,54
40	Endonezya	2,28	0,02	1,85	0,68	0,19	- 2,66	- 3,19	- 3,09	- 2,03	- 1,80
41	Iran, Islamic Rep.										
42	Irak	17,47	21,61	- 1,01	4,68	14,07	13,55	9,63	10,41	2,29	2,24
43	İrlanda	- 5,13	- 5,56	- 2,12	1,04	1,18	4,10	6,03	3,45	9,97	4,71
44	İsrail	3,00	1,14	3,61	3,58	2,39	0,58	2,93	3,84	5,14	3,74
45	İtalya	- 1,39	- 2,80	- 1,85	- 3,44	- 3,00	- 0,35	1,00	1,87	1,54	2,71
46	Jamaika	- 15,89	- 20,42	- 9,37	- 7,08	- 14,29	- 9,73	- 9,51	- 8,02	- 3,03	- 0,93
47	Japonya	4,69	2,82	2,78	3,88	2,10	0,97	0,90	0,75	3,06	3,79
48	Ürdün	- 16,80	- 9,35	- 5,22	- 7,12	- 10,25	- 15,23	- 10,43	- 7,28	- 9,08	- 9,34
49	Kazakistan	- 7,99	4,68	- 3,57	0,94	5,29	0,51	0,54	2,77	- 2,78	- 6,50
50	Kenya	- 3,23	- 5,52	- 4,56	- 5,92	- 9,10	- 8,36	- 8,79	- 10,38	- 6,73	- 5,18

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 28. Cari işlemler dengesi (GSYİH'nin% si) (Son 50 Ülke)

11	(Worldbank) Current account balance (% of GDP) (Dünya Bankası)	Cari işlemler dengesi (GSYİH'nin%'si)									
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
51	Kuveyt	36,05	40,87	27,36	32,05	42,94	45,45	39,90	33,18	7,49	0,58
52	Kırgız Cumhuriyeti	- 5,99	- 13,88	- 4,31	- 9,35	- 7,70	15,53	- 13,76	- 17,42	- 15,75	- 10,13
53	Letonya	- 20,80	- 12,59	7,90	2,08	- 3,18	3,63	- 2,71	- 1,76	- 0,48	1,37
54	Lübnan	- 6,53	- 14,04	- 19,00	- 19,66	- 13,30	21,79	- 24,43	- 24,26	- 16,28	- 19,75
55	Litvanya	- 15,52	- 13,98	1,64	- 1,31	- 4,53	1,44	0,85	3,09	- 2,83	- 1,15
56	Lüksemburg	9,81	7,80	6,90	6,74	5,97	5,65	5,61	5,19	4,99	4,94
57	Makedonya	- 7,27	- 12,47	- 6,48	- 2,11	- 2,49	3,27	- 1,64	- 0,63	- 1,92	- 2,74
58	Malezya	15,38	16,86	15,72	10,06	10,90	5,19	3,47	4,39	3,06	2,33
59	Malta	- 2,02	- 0,87	- 6,54	- 4,80	- 0,14	1,64	2,67	8,84	4,58	6,61
60	Meksika	- 0,93	- 1,53	- 0,96	- 0,54	- 1,13	1,33	- 2,46	- 1,78	- 2,50	- 2,19
61	Moğolistan	4,06	- 12,27	- 7,70	- 12,32	- 43,35	43,77	- 37,61	- 15,82	- 8,07	- 6,26
62	Fas	- 0,15	- 4,90	- 5,35	- 4,21	- 7,89	9,74	- 7,34	- 5,99	- 2,14	- 4,37
63	Namibia	8,57	- 0,11	- 3,45	- 4,73	- 6,79	6,87	- 7,73	- 9,47	- 13,83	- 14,47
64	Netherlands	5,96	4,16	5,83	7,39	9,10	10,80	9,86	8,63	8,68	8,99
65	New Zealand	- 6,79	- 7,70	- 2,48	- 2,34	- 2,86	3,91	- 3,07	- 3,17	- 2,99	- 2,58
66	Norway	12,40	15,76	11,68	11,71	13,32	12,46	10,21	11,01	8,04	3,85
67	Umman	5,85	8,24	- 1,04	7,90	13,02	10,20	6,59	5,19	- 15,71	- 18,58
68	Pakistan	- 5,45	- 9,20	- 2,37	- 0,76	- 1,03	1,04	- 1,91	- 1,49	- 1,03	- 2,47
69	Paraguay	5,65	1,08	3,79	0,25	0,80	1,16	2,14	- 0,16	- 1,10	1,51
70	Peru	1,43	- 4,41	- 0,60	- 2,56	- 1,74	2,80	- 4,67	- 4,44	- 4,85	- 2,76
71	Polonya	- 6,39	- 6,71	- 4,06	- 5,40	- 5,17	3,72	- 1,29	- 2,10	- 0,56	- 0,29
72	Portekiz	- 9,79	- 12,19	- 10,44	- 10,16	- 6,04	1,83	1,59	0,09	0,12	0,71
73	Katar					31,07	33,18	30,42	23,96	8,35	- 5,46
74	Romanya	- 13,95	- 12,00	- 4,92	- 5,05	- 5,00	4,78	- 1,08	- 0,69	- 1,22	- 2,34
75	Rusya Fedarasyonu	5,55	6,26	4,12	4,42	4,74	3,23	1,46	2,79	5,04	1,99
76	Suudi Arabistan	22,45	25,46	4,88	12,64	23,62	22,39	18,14	9,75	- 8,70	- 4,26
77	Sırbistan	- 18,68	- 21,39	- 6,57	- 6,82	- 10,95	11,61	- 6,14	- 5,96	- 4,71	- 3,95
78	Seyşeller	- 18,77	- 27,19	- 22,36	- 22,10	- 28,27	14,22	- 11,24	- 21,81	- 17,85	- 20,07
79	Singapur	26,06	14,48	16,85	23,44	22,15	17,38	16,91	19,74	18,11	19,03
80	Slovak Cumhuriyeti	- 5,37	- 6,25	- 3,39	- 4,70	- 5,00	0,95	1,83	1,19	- 1,72	- 1,44
81	Slovenya	- 4,19	- 5,30	- 0,55	- 0,11	0,19	2,14	4,39	5,79	4,37	5,23
82	Güney Afrika	- 5,41	- 5,72	- 2,66	- 1,46	- 2,24	5,13	- 5,90	- 5,32	- 4,38	- 3,21
83	İspanya	- 9,68	- 9,33	- 4,25	- 3,94	- 3,16	0,26	1,52	1,03	1,12	1,92
84	Sudan	- 7,84	- 6,59	- 9,27	- 2,63	- 3,94	9,19	- 8,08	- 4,32	- 5,62	- 4,32
85	İsveç	8,18	7,94	6,03	5,98	5,56	5,60	5,26	4,62	4,68	4,47
86	İsviçre	10,07	2,46	7,58	14,85	7,89	10,28	11,30	8,53	11,18	9,85
87	Suriye Arap Cumhuriyeti	1,14									
88	Tunus	- 2,36	- 3,81	- 2,84	- 4,78	- 7,39	8,26	- 8,39	- 9,12	- 8,92	- 8,78
89	Türkiye	- 5,47	- 5,16	- 1,76	- 5,78	- 8,94	5,49	- 6,69	- 4,67	- 3,74	- 3,78
90	Uganda	- 5,04	- 8,92	- 6,01	- 8,22	- 10,49	7,40	- 7,50	- 8,91	- 6,81	- 4,94
91	Ukrayna	- 3,68	- 7,10	- 1,48	- 2,22	- 6,27	8,16	- 9,01	- 3,44	- 0,21	- 3,70
92	BAE										
93	Birleşik Krallık	- 3,80	- 4,64	- 3,87	- 3,79	- 2,37	4,25	- 5,54	- 5,33	- 5,19	- 5,95
94	Amerika Birleşik Devletleri	- 4,91	- 4,63	- 2,58	- 2,88	- 2,87	2,64	- 2,09	- 2,15	- 2,40	- 2,43
95	Uruguay	- 0,94	- 5,69	- 1,20	- 1,81	- 2,74	4,04	- 3,31	- 2,81	- 0,74	1,69
96	Venezuela	5,84	9,91	0,13	1,42	5,16	0,68	1,24	1,02		
97	Vietnam	- 8,98	- 10,92	- 6,23	- 3,69	0,17	6,05	4,52	5,03	0,47	4,01
98	Yemen Cumhuriyeti	- 6,96	- 4,65	- 10,06	- 3,41	- 1,61	0,95	- 3,79	- 3,44	- 8,02	
99	Zambiya	- 1,24	- 3,33	5,95	7,53	4,66	5,38	- 0,58	- 1,43	- 3,63	- 4,41
100	Zimbabve			- 10,91	- 14,24	- 20,10	12,89	- 16,35	- 14,19	- 9,33	- 3,56

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 29. GSYİH büyümesi (yıllık%) (İlk 50 Ülke)

12	GDP growth (annual %) GSYİH büyümesi (yıllık%)										
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Afganistan	13,74	3,61	21,02	8,43	6,11	14,43	3,90	2,69	1,31	2,37
2	Arnavutluk	5,90	3,76	3,35	3,71	2,55	1,42	1,00	1,77	2,23	3,37
3	Cezayir	3,37	2,36	1,63	3,63	2,89	3,37	2,77	3,79	3,76	3,30
4	Arjantin	9,01	4,06	- 5,92	10,13	6,00	- 1,03	2,41	- 2,51	2,65	- 2,25
5	Ermenistan	13,75	6,90	- 14,15	2,20	4,70	7,20	3,30	3,60	3,20	0,20
6	Avusturalya	3,75	3,70	1,81	2,01	2,37	3,63	2,57	2,61	2,42	2,77
7	Avusturya	3,62	1,55	- 3,80	1,93	2,81	0,75	0,12	0,64	0,96	1,48
8	Azerbaycan	25,05	10,77	9,41	4,85	0,07	2,20	5,80	2,00	1,10	- 3,10
9	Bahreyn	8,29	6,25	2,54	4,33	1,98	3,73	5,42	4,35	2,86	
10	Belçika	3,45	0,78	- 2,25	2,74	1,80	0,23	0,20	1,35	1,40	1,47
11	Bosna Hersek	5,73	5,58	- 2,99	0,87	0,96	- 0,82	2,35	1,15	3,07	3,06
12	Brezilya	6,07	5,09	- 0,13	7,53	3,97	1,92	3,00	0,50	- 3,77	- 3,59
13	Bulgaristan	7,68	3,64	- 3,59	1,32	1,92	0,03	0,86	1,33	3,62	3,94
14	Kamboçya	10,21	6,69	0,09	5,96	7,07	7,31	7,43	7,07	7,04	6,95
15	Kamerun	4,90	3,49	2,20	3,42	4,13	4,54	5,40	5,88	5,65	4,45
16	Kanada	2,06	1,00	- 2,95	3,08	3,14	1,75	2,48	2,57	0,94	1,47
17	Orta Afrika Cumhuriyeti	4,61	2,05	1,71	3,05	3,30	4,11	- 36,70	1,04	4,80	4,53
18	Çad	3,27	3,05	4,22	13,55	0,08	8,88	5,70	6,90	1,80	- 7,00
19	Şili	4,91	3,53	- 1,56	5,84	6,11	5,32	4,05	1,91	2,25	1,59
20	Çin	14,23	9,65	9,40	10,64	9,54	7,86	7,76	7,30	6,90	6,69
21	Kolombiya	6,90	3,55	1,65	3,97	6,59	4,04	4,87	4,39	3,05	1,96
22	Hırvatistan	5,15	2,05	- 7,38	- 1,70	- 0,28	- 2,19	- 1,06	- 0,49	2,25	2,98
23	Küba	7,26	4,12	1,45	2,39	2,80	3,01	2,75	1,05	4,44	
24	Kıbrıs	4,82	3,86	- 1,77	1,32	0,32	- 3,06	- 5,93	- 1,40	1,98	3,03
25	Çek Cumhuriyeti	5,60	2,68	- 4,80	2,27	1,78	- 0,80	- 0,48	2,72	5,31	2,59
26	Danimarka	0,91	- 0,51	- 4,91	1,87	1,34	0,23	0,93	1,62	1,61	1,96
27	Dominik Cumhuriyeti	8,71	3,21	0,95	8,32	3,10	2,79	4,74	7,61	7,04	6,65
28	Ekvador	2,19	6,36	0,57	3,53	7,87	5,64	4,95	3,79	0,10	- 1,58
29	Mısır Arap Cumhuriyeti	7,09	7,16	4,67	5,15	1,78	2,22	2,19	2,92	4,37	4,30
30	Ekvator Ginesi	15,28	17,80	1,34	- 8,92	6,52	8,31	- 4,13	0,42	- 9,03	- 8,93
31	Estonya	7,75	- 5,42	- 14,72	2,26	7,60	4,31	1,94	2,89	1,67	2,06
32	Etiyopya	11,46	10,79	8,80	12,55	11,18	8,65	10,58	10,26	10,39	7,56
33	Finlandiya	5,18	0,72	- 8,27	2,99	2,57	- 1,43	- 0,76	- 0,63	- 0,01	1,93
34	Fransa	2,36	0,20	- 2,94	1,97	2,08	0,18	0,58	0,95	1,07	1,19
35	Gürcistan	12,34	2,31	- 3,65	6,25	7,22	6,35	3,39	4,62	2,88	2,85
36	Almanya	3,26	1,08	- 5,62	4,08	3,66	0,49	0,49	1,93	1,74	1,94
37	Yunanistan	3,27	- 0,34	- 4,30	- 5,48	- 9,13	- 7,30	- 3,24	0,74	- 0,29	- 0,24
38	Macaristan	0,43	0,86	- 6,60	0,68	1,66	- 1,64	2,10	4,23	3,37	2,21
39	Hindistan	9,80	3,89	8,48	10,26	6,64	5,46	6,39	7,51	8,01	7,11
40	Endonezya	6,35	6,01	4,63	6,22	6,17	6,03	5,56	5,01	4,88	5,02
41	Iran, Islamic Rep.	8,16	0,25	1,01	5,80	2,65	- 7,44	- 0,19	4,60	- 1,32	13,40
42	Irak	1,38	8,23	3,38	6,40	7,55	13,94	6,57	0,70	4,80	11,00
43	İrlanda	5,21	- 3,94	- 4,63	1,80	2,98	0,04	1,64	8,33	25,56	5,14
44	İsrail	5,77	2,99	1,38	5,22	4,66	1,94	4,11	3,41	3,04	4,09
45	İtalya	1,47	- 1,05	- 5,48	1,69	0,58	- 2,82	- 1,73	0,11	1,00	0,94
46	Jamaika	1,43	- 0,81	- 4,34	- 1,47	1,73	- 0,62	0,50	0,68	0,89	1,37
47	Japonya	1,65	- 1,09	- 5,42	4,19	- 0,12	1,50	2,00	0,34	1,22	1,03
48	Ürdün	8,18	7,23	5,48	2,31	2,59	2,65	2,83	3,10	2,39	2,00
49	Kazakistan	8,90	3,30	1,20	7,30	7,40	4,80	6,00	4,20	1,20	1,10
50	Kenya	6,85	0,23	3,31	8,40	6,11	4,56	5,88	5,35	5,71	5,85

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 30. GSYİH büyümesi (yıllık%) (Son 50 Ülke)

12	GDP growth (annual %) GSYİH büyümesi (yıllık%)										
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
51	Kuveyt	5,99	2,48	- 7,08	- 2,37	9,63	6,63	1,15	0,50	0,59	3,55
52	Kırgız Cumhuriyeti	8,54	8,40	2,89	- 0,47	5,96	- 0,09	10,92	4,02	3,88	3,83
53	Letonya	9,98	- 3,55	- 14,40	- 3,94	6,38	4,03	2,58	1,91	2,84	2,08
54	Lübnan	9,35	10,47	10,05	8,04	0,92	2,80	2,64	2,00	0,82	2,00
55	Litvanya	11,09	2,63	- 14,81	1,64	6,05	3,83	3,51	3,50	1,78	2,30
56	Lüksemburg	8,35	- 1,28	- 4,36	4,86	2,54	- 0,35	3,65	5,77	2,86	3,08
57	Makedonya	6,47	5,47	- 0,36	3,36	2,34	- 0,46	2,93	3,63	3,84	2,41
58	Malezya	9,43	3,32	- 2,53	6,98	5,29	5,47	4,69	6,01	5,03	4,22
59	Malta	3,99	3,35	- 2,46	3,54	1,42	2,61	4,59	8,17	7,06	5,52
60	Meksika	3,20	1,40	- 4,70	5,11	4,04	4,02	1,36	2,27	2,65	2,29
61	Moğolistan	10,25	8,90	- 1,27	6,37	17,29	12,32	11,65	7,89	2,38	1,24
62	Fas	3,53	5,92	4,24	3,82	5,25	3,01	4,54	2,67	4,55	1,22
63	Namibia	6,62	2,65	0,30	6,04	5,09	5,06	5,61	6,35	5,99	1,08
64	Netherlands	3,70	1,70	- 3,77	1,40	1,66	- 1,06	- 0,19	1,42	2,26	2,21
65	New Zealand	2,89	- 1,12	- 0,30	1,53	2,27	2,25	2,45	3,40	3,33	3,05
66	Norway	2,99	0,48	- 1,69	0,69	0,97	2,72	1,04	1,98	1,97	1,09
67	Umman	4,45	8,20	6,11	4,80	- 1,11	9,33	4,37	2,54	5,65	
68	Pakistan	4,83	1,70	2,83	1,61	2,75	3,51	4,40	4,67	4,73	5,47
69	Paraguay	5,42	6,36	- 3,97	13,09	4,34	- 1,24	14,04	4,72	2,96	4,02
70	Peru	8,52	9,13	1,10	8,33	6,33	6,14	5,85	2,35	3,25	3,88
71	Polonya	7,03	4,25	2,82	3,61	5,02	1,61	1,39	3,28	3,84	2,86
72	Portekiz	2,49	0,20	- 2,98	1,90	- 1,83	- 4,03	- 1,13	0,89	1,82	1,54
73	Katar	17,99	17,66	11,96	19,59	13,38	4,69	4,41	3,98	3,55	2,22
74	Romanya	6,86	8,46	- 7,07	- 0,80	1,06	0,64	3,53	3,08	3,97	4,59
75	Rusya Fedarasyonu	8,54	5,25	- 7,82	4,50	5,28	3,66	1,79	0,74	- 2,83	- 0,22
76	Suudi Arabistan	1,85	6,25	- 2,06	5,04	10,00	5,41	2,70	3,65	4,11	1,74
77	Sırbistan	5,89	5,37	- 3,12	0,58	1,40	- 1,02	2,57	- 1,83	0,76	2,80
78	Seyşeller	10,42	- 2,15	- 1,11	5,95	7,89	6,61	6,05	3,32	3,50	4,50
79	Singapur	9,11	1,79	- 0,60	15,24	6,22	3,87	5,00	3,57	1,93	2,00
80	Slovak Cumhuriyeti	10,80	5,63	- 5,42	5,04	2,82	1,66	1,49	2,75	3,85	3,32
81	Slovenya	6,94	3,30	- 7,80	1,24	0,65	- 2,67	- 1,13	2,98	2,26	3,15
82	Güney Afrika	5,36	3,19	- 1,54	3,04	3,28	2,21	2,49	1,70	1,30	0,28
83	İspanya	3,77	1,12	- 3,57	0,01	- 1,00	- 2,93	- 1,71	1,38	3,43	3,27
84	Sudan	11,52	7,80	3,24	3,47	- 1,97	0,52	4,39	2,68	4,91	4,70
85	İsveç	3,40	- 0,56	- 5,18	5,99	2,66	- 0,29	1,24	2,60	4,52	3,23
86	İsviçre	4,11	2,15	- 2,22	3,00	1,69	1,01	1,85	2,45	1,23	1,38
87	Tayland	5,44	1,73	- 0,69	7,51	0,84	7,24	2,73	0,91	2,94	3,24
88	Tunus	6,71	4,24	3,04	3,51	- 1,92	4,00	2,87	2,82	1,15	1,17
89	Türkiye	5,03	0,85	- 4,70	8,49	11,11	4,79	8,49	5,17	6,09	3,18
90	Uganda	8,41	8,71	6,80	5,64	9,39	3,84	3,59	5,11	5,19	4,66
91	Ukrayna	7,90	2,30	- 14,80	4,20	5,47	0,24	- 0,03	- 6,55	- 9,77	2,31
92	BAE	3,18	3,19	- 5,24	1,64	6,36	5,10	5,79	3,28	3,83	3,04
93	Birleşik Krallık	2,36	- 0,47	- 4,19	1,69	1,45	1,48	2,05	3,05	2,35	1,79
94	Amerika Birleşik Devletleri	1,78	- 0,29	- 2,78	2,53	1,60	2,22	1,68	2,57	2,86	1,49
95	Uruguay	6,54	7,18	4,24	7,80	5,16	3,54	4,64	3,24	0,37	1,45
96	Venezuela	8,75	5,28	- 3,20	- 1,49	4,18	5,63	1,34	- 3,89		
97	Vietnam	7,13	5,66	5,40	6,42	6,24	5,25	5,42	5,98	6,68	6,21
98	Yemen Cumhuriyeti	3,34	3,65	3,87	7,70	- 12,71	2,39	4,82	- 0,19	- 28,10	- 9,78
99	Zambiya	8,35	7,77	9,22	10,30	5,56	7,60	5,06	4,70	2,92	3,61
100	Zimbabve	- 3,65	- 17,67	12,02	12,58	15,45	14,78	5,53	2,13	1,69	0,62

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 31. Enflasyon Tüketici Fiyatları (Yıllık %) (İlk 50 Ülke)

13	Inflation, consumer prices (annual %) Enflasyon, tüketici fiyatları (yıllık%)										
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Afganistan	8,48	30,55	- 8,28	0,89	10,20	7,22	7,65	4,60	- 1,53	2,17
2	Arnavutluk	2,93	3,36	2,28	3,55	3,45	2,03	1,94	1,63	1,91	1,28
3	Cezayir	3,67	4,86	5,73	3,91	4,52	8,89	3,25	2,92	4,78	6,40
4	Arjantin	8,83	8,58	6,28	10,78	9,47	10,03	10,62			
5	Ermenistan	4,41	8,95	3,41	8,18	7,65	2,56	5,79	2,98	3,73	- 1,27
6	Avusturalya	2,33	4,35	1,82	2,85	3,30	1,76	2,45	2,49	1,51	1,28
7	Avusturya	2,17	3,22	0,51	1,81	3,27	2,49	2,00	1,61	0,90	0,89
8	Azerbaycan	16,60	20,79	1,40	5,67	7,85	1,01	2,38	1,39	4,17	4,18
9	Bahreyn	3,26	3,53	2,80	1,96	- 0,36	2,75	3,31	2,65	1,84	2,80
10	Belçika	1,82	4,49	- 0,05	2,19	3,53	2,84	1,11	0,34	0,56	1,97
11	Bosna Hersek	1,52	7,42	- 0,39	2,19	3,64	2,08	- 0,09	- 0,91	- 0,85	- 1,25
12	Brezilya	3,64	5,66	4,89	5,04	6,64	5,40	6,20	6,33	9,03	8,74
13	Bulgaristan	8,40	12,35	2,75	2,44	4,22	2,95	0,89	- 1,42	- 0,10	- 0,80
14	Kamboçya	7,67	25,00	- 0,66	4,00	5,48	2,93	2,94	3,86	1,22	3,02
15	Kamerun	0,92	5,34	3,04	1,28	2,94	2,94	1,95	1,95	2,69	0,87
16	Kanada	2,14	2,37	0,30	1,78	2,91	1,52	0,94	1,91	1,13	1,43
17	Orta Afrika Cumhuriyeti	0,93	9,27	3,52	1,49	1,30	5,77	1,50	25,28	37,14	
18	Çad	- 8,97	10,30	9,95	- 2,08	- 3,70	14,02	0,15	1,68	3,67	
19	Şili	4,41	8,72	0,07	1,41	3,34	3,01	1,79	4,40	4,35	3,79
20	Çin	4,77	5,84	- 0,70	3,33	5,41	2,64	2,63	2,00	1,44	2,00
21	Kolombiya	5,54	7,00	4,20	2,28	3,41	3,18	2,02	2,88	5,01	7,52
22	Hırvatistan	2,90	6,08	2,38	1,03	2,27	3,41	2,22	- 0,22	- 0,46	- 1,10
23	Küba										
24	Kıbrıs	2,37	4,67	0,37	2,38	3,29	2,39	- 0,40	- 1,35	- 2,10	- 1,43
25	Çek Cumhuriyeti	2,93	6,35	1,04	1,41	1,94	3,30	1,43	0,34	0,34	0,64
26	Danimarka	1,71	3,40	1,33	2,30	2,76	2,40	0,79	0,56	0,45	0,25
27	Dominik Cumhuriyeti	6,14	10,64	1,44	6,33	8,46	3,69	4,83	3,00	0,84	1,61
28	Ekvador	2,28	8,40	5,16	3,56	4,47	5,10	2,74	3,57	3,97	1,72
29	Mısır Arap Cumhuriyeti	9,32	18,32	11,76	11,27	10,05	7,12	9,42	10,15	10,36	13,81
30	Ekvator Ginesi	2,80	6,55	4,69	7,79	4,81	3,66	2,95	4,31	1,67	1,42
31	Estonya	6,60	10,37	- 0,08	2,98	4,98	3,93	2,79	- 0,14	- 0,46	0,15
32	Etiyopya	17,24	44,39	8,47	8,14	33,22	22,77	8,08	7,39	10,13	7,27
33	Finlandiya	2,51	4,07	0,00	1,21	3,42	2,81	1,48	1,04	- 0,21	0,36
34	Fransa	1,49	2,81	0,09	1,53	2,12	1,96	0,86	0,51	0,04	0,18
35	Gürcistan	9,24	10,00	1,73	7,11	8,54	- 0,94	- 0,51	3,07	4,00	2,13
36	Almanya	2,30	2,63	0,31	1,10	2,08	2,01	1,50	0,91	0,23	0,48
37	Yunanistan	2,90	4,15	1,21	4,71	3,33	1,50	- 0,92	- 1,31	- 1,74	- 0,83
38	Macaristan	7,94	6,07	4,21	4,88	3,92	5,67	1,72	- 0,22	- 0,07	0,40
39	Hindistan	6,37	8,35	10,88	11,99	8,86	9,31	10,91	6,65	4,91	4,94
40	Endonezya	6,41	9,78	4,81	5,13	5,36	4,28	6,41	6,39	6,36	3,53
41	Iran, Islamic Rep.	17,21	25,55	13,50	10,14	20,63	27,36	39,27	17,24	13,71	8,57
42	Irak	- 10,07	12,66	6,87	2,88	5,80	6,09	1,88	2,24	1,39	
43	Irlanda	4,88	4,05	- 4,48	- 0,95	2,58	1,69	0,50	0,20	- 0,29	-
44	Israil	0,51	4,60	3,33	2,69	3,46	1,71	1,53	0,48	- 0,63	- 0,54
45	Italya	1,82	3,38	0,75	1,54	2,74	3,04	1,22	0,24	0,04	- 0,12
46	Jamaika	9,29	22,02	9,57	12,61	7,53	6,90	9,34	8,29	3,68	2,35
47	Japonya	0,06	1,38	- 1,35	- 0,72	- 0,27	- 0,05	0,35	2,76	0,79	- 0,12
48	Ürdün	5,39	14,93	- 0,68	5,01	4,16	4,52	4,83	2,89	- 0,87	- 0,79
49	Kazakistan	10,77	17,15	7,31	7,12	8,35	5,11	5,84	6,72	6,65	14,51
50	Kenya	9,76	26,24	9,23	3,96	14,02	9,38	5,72	6,88	6,58	6,30

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 32. Enflasyon Tüketici Fiyatları (Yıllık %) (Son 50 Ülke)

13		Inflation, consumer prices (annual %)				Enflasyon, tüketici fiyatları (yıllık%)					
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
51	Kuveyt	5,48	10,58	4,61	4,50	4,91	3,20	2,70	2,91	3,27	3,20
52	Kırgız Cumhuriyeti	10,18	24,52	6,90	7,97	16,50	2,69	6,61	7,53	6,50	0,42
53	Letonya	10,14	15,43	3,47	- 1,07	4,40	2,21	-	0,61	0,20	0,13
54	Lübnan			1,19	3,99	4,92	6,64	5,54	0,75	- 3,75	- 0,81
55	Litvanya	5,73	10,93	4,45	1,32	4,13	3,09	1,05	0,10	- 0,88	0,91
56	Lüksemburg	2,30	3,40	0,37	2,27	3,41	2,66	1,73	0,63	0,47	0,30
57	Makedonya	2,25	8,33	- 0,74	1,51	3,91	3,32	2,79	- 0,28	- 0,30	- 0,24
58	Malezya	2,03	5,44	0,58	1,71	3,20	1,65	2,10	3,17	2,08	2,13
59	Malta	1,25	4,26	2,09	1,52	2,72	2,42	1,37	0,31	1,10	0,58
60	Meksika	3,97	5,12	5,30	4,16	3,41	4,11	3,81	4,02	2,72	2,82
61	Moğolistan	9,05	25,06	6,28	10,15	9,48	14,98	8,60	13,02	5,78	0,55
62	Fas	2,04	3,71	0,99	0,99	0,92	1,28	1,89	0,44	1,56	1,64
63	Namibia	6,55	9,09	9,45	4,87	5,01	6,72	5,60	5,35	3,41	6,71
64	Netherlands	1,61	2,49	1,19	1,28	2,34	2,46	2,51	0,98	0,60	0,32
65	New Zealand	2,38	3,96	2,12	2,30	4,43	0,88	1,30	0,91	0,33	1,08
66	Norway	0,73	3,77	2,17	2,40	1,30	0,71	2,13	2,03	2,17	3,55
67	Umman	5,96	12,09	3,94	3,20	4,07	2,91	1,25	1,01	0,07	1,10
68	Pakistan	7,60	20,29	13,65	13,88	11,92	9,69	7,69	7,19	2,54	3,75
69	Paraguay	8,13	10,15	2,59	4,65	8,25	3,68	2,68	5,03	3,13	4,09
70	Peru	1,78	5,79	2,94	1,53	3,37	3,65	2,82	3,23	3,56	3,60
71	Polonya	2,39	4,35	3,83	2,71	4,26	3,56	1,03	0,11	- 0,99	- 0,61
72	Portekiz	2,81	2,59	- 0,84	1,40	3,65	2,77	0,27	- 0,28	0,49	0,61
73	Katar	13,76	15,05	- 4,86	- 2,43	1,92	1,87	3,13	3,08	1,88	2,88
74	Romanya	4,84	7,85	5,59	6,09	5,79	3,33	3,99	1,07	- 0,59	- 1,54
75	Rusya Fedarasyonu	8,99	14,11	11,66	6,85	8,44	5,09	6,74	7,83	15,53	7,05
76	Suudi Arabistan	4,17	9,87	5,07	5,34	5,82	2,89	3,51	2,67	2,18	3,52
77	Sırbistan	6,39	12,41	8,12	6,14	11,14	7,33	7,69	2,08	1,39	1,12
78	Seyşeller	5,32	36,96	31,75	- 2,40	2,56	7,11	4,34	1,39	4,04	- 1,02
79	Singapur	2,10	6,52	0,60	2,80	5,25	4,53	2,38	1,01	- 0,50	- 0,50
80	Slovak Cumhuriyeti	2,76	4,60	1,62	0,96	3,92	3,61	1,40	- 0,08	- 0,33	- 0,52
81	Slovenya	3,61	5,65	0,86	1,84	1,81	2,60	1,76	0,20	- 0,52	- 0,06
82	Güney Afrika	7,10	11,54	7,13	4,26	5,00	5,65	5,75	6,07	4,59	6,33
83	İspanya	2,79	4,08	- 0,29	1,80	3,20	2,45	1,41	- 0,15	- 0,50	- 0,20
84	Sudan	7,98	14,31	11,25	13,25	22,11	37,39	29,96	36,91	16,91	17,75
85	İsveç	2,21	3,44	- 0,49	1,16	2,96	0,89	- 0,04	- 0,18	- 0,05	0,98
86	İsviçre	0,73	2,43	- 0,48	0,70	0,23	- 0,69	- 0,22	- 0,01	- 1,14	- 0,43
87	Tayland	2,24	5,47	- 0,85	3,25	3,81	3,02	2,18	1,90	- 0,90	0,19
88	Tunus	3,42	4,92	3,52	4,42	3,54	5,14	5,80	4,94	4,86	3,71
89	Türkiye	8,76	10,44	6,25	8,57	6,47	8,89	7,49	8,85	7,67	7,78
90	Uganda	6,14	12,05	13,02	3,98	18,69	12,68	4,90	3,08	5,42	5,46
91	Ukrayna	12,84	25,23	15,89	9,38	7,96	0,56	- 0,28	12,19	48,72	13,90
92	BAE		12,25	1,56	0,88	0,88	0,66	1,10	2,35	4,07	1,62
93	Birleşik Krallık	2,32	3,61	2,17	3,29	4,48	2,82	2,55	1,46	0,05	0,64
94	Amerika Birleşik Devletleri	2,85	3,84	- 0,36	1,64	3,16	2,07	1,46	1,62	0,12	1,26
95	Uruguay	8,11	7,86	7,10	6,68	8,09	8,10	8,58	8,88	8,67	9,64
96	Venezuela	18,70	31,44	27,08	28,19	26,09	21,07	40,64	62,17	121,74	254,95
97	Vietnam	8,30	23,12	7,05	8,86	18,68	9,09	6,59	4,09	0,88	3,24
98	Yemen Cumhuriyeti	7,91	18,98	5,41	11,17	19,54	9,89	10,97	8,10		
99	Zambiya	10,66	12,45	13,40	8,50	6,43	6,58	6,98	7,81	10,11	17,87
100	Zimbabve	24.411,03			3,03	3,28	3,92	1,63	- 0,22	- 2,40	- 1,56

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 33. Doğrudan Yabancı Yatırım, Net Girişler (GSYİH'nin% 'Si) (İlk 50 Ülke)

14	Foreign direct investment, net inflows (% of GDP) Doğrudan yabancı yatırım, net girişler (GSYİH'nin% 'si)										
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Afganistan	1,92	0,45	1,58	0,34	0,32	0,23	0,19	0,21	0,85	0,51
2	Arnavutluk	6,10	9,68	11,14	9,14	8,14	7,47	9,81	8,69	8,74	9,17
3	Cezayir	1,25	1,54	2,00	1,43	1,29	0,72	0,81	0,70	- 0,24	1,03
4	Arjantin	2,25	2,69	1,21	2,68	2,04	2,81	1,78	0,96	2,01	0,60
5	Ermenistan	7,25	8,09	8,79	5,72	6,44	4,68	3,11	3,48	1,69	3,20
6	Avusturalya	5,21	4,28	3,09	3,08	4,71	3,74	3,45	3,15	2,78	3,49
7	Avusturya	17,72	1,47	3,57	- 5,62	5,33	1,27	0,10	0,39	- 2,24	- 7,66
8	Azerbaycan	13,90	8,16	6,55	6,34	6,80	7,60	3,53	5,89	7,63	11,89
9	Bahreyn	8,08	6,98	1,12	0,61	2,71	2,90	3,04	2,87	- 2,56	0,88
10	Belçika	20,47	36,74	17,86	23,06	29,99	1,34	- 5,45	- 4,51	- 6,40	7,91
11	Bosna Hersek	11,68	5,26	0,79	2,58	2,53	2,28	1,72	2,94	2,29	1,61
12	Brezilya	3,19	2,99	1,89	4,00	3,87	3,51	2,82	3,96	4,14	4,35
13	Bulgaristan	31,00	18,92	7,51	3,64	3,66	3,32	3,57	3,64	5,39	2,21
14	Kamboçya	10,04	7,87	8,93	11,94	10,70	13,07	12,12	10,25	9,42	11,43
15	Kamerun	0,85	0,08	2,86	2,05	2,22	1,81	1,69	2,07	2,24	0,40
16	Kanada	8,22	4,53	1,53	1,84	2,14	2,71	3,64	3,58	3,52	2,10
17	Orta Afrika Cumhuriyeti	3,34	5,90	2,13	3,10	1,67	3,21	0,12	0,20	0,19	1,78
18	Çad	- 3,72	4,50	4,05	2,94	2,32	4,69	4,02	- 4,85	5,51	5,83
19	Şili	7,81	10,37	8,10	7,39	9,66	11,44	7,58	9,20	8,44	4,95
20	Çin	4,40	3,73	2,56	3,99	3,70	2,82	3,03	2,56	2,19	1,52
21	Kolombiya	4,28	4,33	3,44	2,24	4,37	4,07	4,26	4,27	3,99	4,86
22	Hırvatistan	7,60	7,36	5,10	2,39	2,28	2,59	1,62	6,94	0,32	3,68
23	Küba										
24	Kıbrıs	9,53	8,40	10,91	53,19	- 43,46	198,07	- 25,02	- 3,23	41,20	13,01
25	Çek Cumhuriyeti	7,30	3,74	2,56	4,90	1,84	4,55	3,51	3,89	0,91	3,33
26	Danimarka	3,70	0,62	1,17	- 3,65	3,94	- 5,00	0,20	1,86	0,42	2,09
27	Dominik Cumhuriyeti	5,10	5,65	3,50	3,37	3,81	5,64	2,58	3,66	3,27	3,52
28	Ekvador	0,38	1,71	0,49	0,24	0,81	0,65	0,76	0,76	1,33	0,77
29	Mısır Arap Cumhuriyeti	8,87	5,83	3,55	2,92	- 0,20	1,00	1,45	1,57	2,07	2,44
30	Ekvator Ginesi	9,51	- 4,02	10,89	16,77	9,26	4,40	2,66	0,77	1,85	0,51
31	Estonya	15,42	7,74	9,49	13,30	4,83	7,76	4,37	6,68	- 3,20	3,18
32	Etiyopya	1,13	0,40	0,68	0,96	1,96	0,64	2,82	3,34	4,07	5,51
33	Finlandiya	8,61	6,84	- 3,51	4,93	- 2,20	1,92	- 1,83	6,33	7,29	- 4,00
34	Fransa	3,15	2,33	0,68	1,47	1,54	1,23	1,12	0,20	1,80	1,44
35	Gürcistan	18,46	12,44	6,06	7,47	7,51	5,25	5,93	10,68	11,31	11,05
36	Almanya	1,48	0,82	1,66	2,52	2,59	1,85	1,80	0,43	1,56	1,51
37	Yunanistan	0,61	1,62	0,84	0,18	0,38	0,68	1,23	1,14	0,65	1,59
38	Macaristan	50,50	47,48	- 2,27	- 15,99	7,46	8,31	- 2,79	9,20	- 4,31	54,61
39	Hindistan	2,10	3,66	2,69	1,65	2,00	1,31	1,52	1,70	2,11	1,96
40	Endonezya	1,51	1,72	0,85	2,03	2,30	2,31	2,55	2,82	2,30	0,44
41	Iran, Islamic Rep.	0,58	0,49	0,72	0,75	0,73	0,78	0,65	0,48	0,53	0,80
42	Irak	1,09	1,41	1,43	1,01	1,12	1,56	2,19	2,04	1,85	0,09
43	Irlanda	22,21	8,46	22,82	17,01	9,90	18,16	20,87	33,62	70,01	25,97
44	Israil	4,92	4,76	2,22	2,99	3,31	3,50	4,05	1,96	3,79	3,75
45	Italya	3,00	- 0,40	0,76	0,47	1,51	0,00	0,92	0,79	0,73	0,99
46	Jamaika	6,33	10,06	4,03	1,41	1,20	2,79	3,82	4,19	6,52	6,60
47	Japonya	0,48	0,49	0,23	0,13	- 0,01	0,01	0,21	0,41	0,13	0,71
48	Ürdün	15,32	12,87	10,13	6,39	5,15	5,01	5,79	6,08	4,27	3,98
49	Kazakistan	11,42	12,60	12,38	5,04	7,14	6,56	4,23	3,26	3,35	12,37
50	Kenya	2,28	0,27	0,31	0,45	3,46	2,74	2,03	1,34	0,97	0,56

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 34. Doğrudan Yabancı Yatırım, Net Girişler (GSYİH'nin% 'Si) (Son 50 Ülke)

14	Foreign direct investment, net inflows (% of GDP) Doğrudan yabancı yatırım, net girişler GSYİH'nin% 'si)										
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
51	Kuveyt	0,10	- 0,00	1,05	1,13	2,12	1,65	0,82	0,30	0,25	0,26
52	Kırgız Cumhuriyeti	5,47	7,33	4,04	8,39	11,32	4,91	8,73	4,73	17,06	7,12
53	Letonya	8,78	4,02	- 0,12	1,83	5,32	3,84	3,26	2,99	3,10	0,88
54	Lübnan	13,74	14,83	13,54	11,14	7,83	7,09	5,78	6,08	4,76	5,26
55	Litvanya	5,77	3,99	0,05	2,33	3,54	1,34	1,52	1,04	2,34	2,25
56	Lüksemburg	- 58,32	12,74	53,06	73,53	14,74	252,31	16,98	- 15,88	27,69	45,81
57	Makedonya	8,80	6,17	2,76	3,20	4,84	3,47	3,72	0,54	2,95	5,04
58	Malezya	4,69	3,28	0,06	4,27	5,07	2,83	3,49	3,14	3,33	4,56
59	Malta	451,72	165,28	16,93	105,79	82,08	36,12	5,03	1,37	28,68	22,17
60	Meksika	3,17	2,92	2,18	2,00	2,06	1,46	3,74	2,32	3,14	3,24
61	Moğolistan	8,80	15,02	13,60	23,53	43,91	34,76	16,37	2,76	0,80	- 37,17
62	Fas	3,55	2,67	2,12	1,33	2,49	2,89	3,15	3,20	3,21	2,24
63	Namibia	7,66	8,83	9,42	2,55	6,54	8,41	6,20	3,49	10,22	2,75
64	Netherlands	87,44	20,85	11,18	13,84	37,13	28,92	37,92	13,37	19,43	19,81
65	New Zealand	3,16	1,94	- 0,04	0,20	0,82	2,18	- 0,04	1,62	- 0,01	1,05
66	Norway	6,18	4,45	2,23	5,04	2,06	5,37	- 0,05	0,66	1,76	- 4,43
67	Umman	7,92	4,85	3,07	2,12	2,40	1,78	2,04	1,59	- 3,11	2,54
68	Pakistan	3,67	3,20	1,39	1,14	0,62	0,38	0,58	0,76	0,60	0,83
69	Paraguay	0,76	1,83	0,17	2,77	1,85	2,96	1,08	1,78	1,94	1,50
70	Peru	5,37	5,74	5,32	5,73	4,27	6,12	4,87	2,21	4,37	3,57
71	Polonya	5,83	2,73	3,18	3,84	3,50	1,47	0,15	3,63	3,16	3,56
72	Portekiz	2,51	2,99	2,29	3,55	4,01	10,16	4,78	5,71	1,21	4,50
73	Katar	5,90	3,28	8,31	3,73	0,56	0,21	- 0,42	0,50	0,65	0,51
74	Romanya	5,89	6,57	2,77	1,91	1,28	1,78	2,01	1,94	2,43	2,86
75	Rusya Federasyonu	4,30	4,50	2,99	2,83	2,68	2,29	3,01	1,07	0,50	2,54
76	Suudi Arabistan	5,85	7,59	8,50	5,53	2,43	1,66	1,19	1,06	1,25	1,15
77	Sırbistan	10,98	8,23	6,87	4,29	10,61	3,13	4,52	4,52	6,31	6,01
78	Seyşeller	17,02	18,59	19,86	16,47	13,44	54,06	4,06	7,61	7,37	6,05
79	Singapur	26,52	6,35	12,38	23,30	17,84	19,45	21,38	24,01	23,78	20,74
80	Slovak Cumhuriyeti	5,86	4,63	1,71	2,37	5,53	1,90	1,02	- 0,36	1,74	3,95
81	Slovenya	3,92	1,94	- 0,69	0,66	1,71	0,07	0,22	2,04	4,02	3,27
82	Güney Afrika	2,20	3,44	2,57	0,98	0,99	1,17	2,24	1,65	0,48	0,76
83	İspanya	4,99	4,87	0,90	2,87	2,14	1,86	3,84	2,53	2,86	2,60
84	Sudan	3,28	3,03	3,25	3,14	2,58	3,39	2,34	1,52	1,78	1,11
85	İsveç	9,46	8,06	2,09	0,13	1,24	0,79	0,27	- 1,50	1,69	2,98
86	İsviçre	10,15	0,54	8,80	3,03	2,97	5,98	- 3,62	2,87	14,36	- 2,65
87	Tayland	3,28	2,94	2,28	4,32	0,67	3,24	3,79	1,22	2,24	0,75
88	Tunus	3,89	5,80	3,51	3,03	0,94	3,45	2,29	2,15	2,25	1,65
89	Türkiye	3,26	2,60	1,33	1,18	1,94	1,56	1,36	1,37	2,04	1,42
90	Uganda	6,45	5,12	4,63	2,69	4,43	5,21	4,46	3,88	1,99	2,17
91	Ukrayna	7,14	5,94	4,07	4,74	4,42	4,65	2,46	0,63	3,35	3,69
92	BAE	5,50	1,60	0,45	3,03	2,04	2,36	2,43	2,68	2,46	2,58
93	Birleşik Krallık	6,81	8,77	0,61	2,73	1,03	1,76	1,99	1,95	2,03	11,07
94	Amerika Birleşik Devletleri	2,35	2,26	1,07	1,73	1,66	1,55	1,73	1,37	2,79	2,57
95	Uruguay	5,80	7,05	5,06	5,44	5,61	11,80	1,32	6,45	4,59	- 0,61
96	Venezuela	1,89	0,66	- 0,34	0,40	1,85	1,31	0,58	0,24		
97	Vietnam	8,65	9,66	7,17	6,90	5,48	5,37	5,20	4,94	6,11	6,14
98	Yemen Cumhuriyeti	4,24	5,78	0,51	0,61	- 1,58	- 0,04	- 0,33	- 0,54	- 0,04	- 2,05
99	Zambiya	9,42	5,24	4,53	8,53	4,73	6,79	7,49	5,55	7,48	7,48
100	Zimbabve	1,30	1,17	1,22	1,21	2,85	2,46	2,41	2,98	2,45	2,06

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 35. Doğrudan Yabancı Yatırım, Net Çıkışlar (GSYİH'nin% 'Si) (İlk 50 Ülke)

15	Foreign direct investment, net outflows (% of GDP) Doğrudan yabancı yatırım, net çıkışlar (GSYİH'nin% 'si)										
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Afganistan	-	0,70	0,65	0,45	0,39	0,32	0,00	- 0,00	0,00	- 0,00
2	Arnavutluk	0,05	2,89	3,25	0,39	1,57	0,69	0,22	0,57	0,70	0,23
3	Cezayir	0,11	0,19	0,16	0,14	0,27	- 0,02	- 0,13	- 0,01	0,06	0,03
4	Arjantin	0,52	0,38	0,21	0,23	0,28	0,19	0,16	0,36	0,15	0,33
5	Ermenistan	0,15	0,16	0,58	0,09	2,13	0,15	0,24	0,14	0,16	0,63
6	Avusturalya	1,69	3,02	1,24	1,58	0,59	0,37	- 0,05	0,39	- 0,02	0,03
7	Avusturya	20,34	6,49	3,89	- 3,66	8,84	4,51	2,56	- 0,20	- 0,58	- 7,33
8	Azerbaycan	29,13	9,27	6,22	5,71	5,39	6,43	1,99	2,64	6,05	6,80
9	Bahreyn	7,68	6,30	- 7,81	1,30	3,11	3,00	3,23	- 0,24	1,60	0,53
10	Belçika	17,70	43,07	5,11	12,00	23,93	6,80	- 4,52	- 2,67	- 2,89	6,14
11	Bosna Hersek	0,41	0,21	- 0,53	0,47	- 0,03	0,35	0,47	0,05	0,59	0,04
12	Brezilya	1,22	1,54	- 0,27	1,21	0,61	0,21	0,60	1,06	0,75	0,71
13	Bulgaristan	2,17	2,05	0,70	1,16	0,86	0,76	0,63	1,56	0,20	1,45
14	Kamboçya	0,01	0,20	0,18	0,18	0,23	0,26	0,30	0,26	0,26	0,61
15	Kamerun	- 0,03	- 0,01	- 0,25	1,91	0,64	- 0,97	- 0,49	- 0,03	0,18	0,03
16	Kanada	4,45	5,72	2,75	2,25	2,80	3,41	2,96	3,64	5,19	4,40
17	Orta Afrika Cumhuriyeti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
18	Çad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
19	Şili	1,48	4,48	4,20	4,33	8,03	7,70	3,55	4,90	6,90	2,88
20	Çin	0,48	1,23	0,86	0,95	0,64	0,76	0,76	1,17	1,58	1,94
21	Kolombiya	0,62	1,26	1,50	1,91	2,51	- 0,16	2,01	1,03	1,45	1,60
22	Hırvatistan	0,57	1,87	2,20	0,25	- 0,22	- 0,15	- 0,28	3,88	- 0,03	- 0,56
23	Küba										
24	Kıbrıs	5,25	16,63	2,93	66,82	- 58,81	208,02	- 26,93	- 10,24	88,37	5,79
25	Çek Cumhuriyeti	2,56	2,78	1,61	2,53	0,70	1,57	3,70	1,96	1,99	0,33
26	Danimarka	5,43	5,31	1,92	- 0,18	3,81	- 3,34	2,04	2,81	2,26	5,73
27	Dominik Cumhuriyeti	1,33	- 0,29	- 0,97	- 0,38	- 0,14	0,45	- 0,63	0,27	0,03	0,16
28	Ekvador	0,01	0,07	0,07	0,19	0,08	0,09	0,10	0,30	0,21	0,20
29	Mısır Arap Cumhuriyeti	0,51	1,18	0,30	0,54	0,27	0,08	0,10	0,08	0,05	0,06
30	Ekvator Ginesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
31	Estonya	11,03	5,19	6,93	6,37	- 5,91	5,56	3,39	4,33	- 2,60	0,81
32	Etiyopya										
33	Finlandiya	6,47	10,62	- 1,55	6,05	- 1,30	3,26	- 2,68	- 0,06	- 0,30	5,55
34	Fransa	4,97	4,65	3,29	2,74	2,25	1,94	0,63	1,86	1,72	2,61
35	Gürcistan	1,98	1,36	- 0,23	1,64	1,27	1,37	0,79	2,46	2,26	1,78
36	Almanya	4,09	2,61	2,92	4,29	2,87	2,80	2,49	2,91	3,33	2,19
37	Yunanistan	1,65	0,90	0,74	0,57	0,63	0,28	- 0,29	1,27	0,81	- 0,82
38	Macaristan	48,73	46,59	- 2,90	- 18,92	6,14	6,14	- 2,90	6,60	- 6,45	52,75
39	Hindistan	1,42	1,62	1,22	0,96	0,69	0,47	0,10	0,57	0,36	0,22
40	Endonezya	1,02	1,09	0,39	0,55	1,01	0,82	1,22	1,17	1,05	- 1,27
41	Iran, Islamic Rep.	0,10	0,05	0,02	0,05	0,04	0,23	0,04	0,00	0,03	0,02
42	Irak	0,01	0,03	0,06	0,09	0,20	0,22	0,10	0,10	0,08	0,18
43	Irlanda	20,72	21,15	23,05	7,58	- 0,64	9,46	15,70	38,14	63,04	33,52
44	Israil	4,81	3,34	0,84	3,40	2,83	0,88	1,32	1,47	3,67	4,11
45	Italya	5,45	2,83	0,84	1,45	2,28	0,33	0,95	0,95	0,88	0,82
46	Jamaika	0,47	0,12	0,04	0,12	0,20	0,02	- 0,60	- 0,02	0,03	1,52
47	Japonya	1,62	2,26	1,41	1,40	1,90	1,90	3,02	2,84	3,11	3,43
48	Ürdün	0,28	0,06	0,30	0,11	0,11	0,02	0,05	0,23	0,00	0,01
49	Kazakistan	3,76	2,78	3,64	2,56	2,69	0,86	0,84	1,19	1,80	2,52
50	Kenya	0,11	0,12	0,12	0,00	0,20	0,47	0,36	0,12	0,38	0,22

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 36. Doğrudan Yabancı Yatırım, Net Çıkışlar (GSYİH'nin% 'Si) (Son 50 Ülke)

15	Foreign direct investment, net outflows (% of GDP) Doğrudan yabancı yatırım, net çıkışlar (GSYİH'nin% 'si)										
	Ülke Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
51	Kuveyt	8,53	6,17	8,10	5,10	6,99	3,87	9,56	8,06	4,75	5,77
52	Kırgız Cumhuriyeti	-0,03	-0,00	-0,01	-0,37	0,06	0,24	0,10	1,57	1,95	0,56
53	Letonya	2,49	0,96	0,74	0,34	0,38	0,57	1,63	1,74	0,53	0,89
54	Lübnan	3,45	3,38	3,17	1,27	2,34	2,34	4,31	2,62	1,34	1,29
55	Litvanya	2,31	0,57	0,68	0,15	0,32	0,64	0,92	1,00	0,44	1,90
56	Lüksemburg	140,10	20,60	16,10	43,70	17,86	158,45	40,95	35,33	68,13	53,97
57	Makedonya	0,40	0,11	0,79	1,01	0,32	1,77	0,90	-1,76	0,66	1,83
58	Malezya	6,10	6,67	3,33	6,02	6,08	5,37	4,15	4,75	3,56	3,39
59	Malta	185,80	180,03	-71,48	38,10	-46,03	-89,71	-86,45	-77,66	-67,40	-60,96
60	Meksika	0,85	0,36	1,22	0,85	1,01	1,59	0,92	0,66	1,07	0,53
61	Moğolistan	0,30	0,11	1,17	0,87	0,91	0,53	0,33	0,88	0,10	0,13
62	Fas	0,80	0,34	0,52	0,62	0,24	0,37	0,42	0,39	0,65	0,61
63	Namibia	-0,56	0,08	0,84	0,00	0,30	0,04	0,14	0,12	0,38	-0,06
64	Netherlands	71,06	29,09	16,35	22,90	41,56	28,71	47,98	13,46	31,24	32,48
65	New Zealand	2,91	0,63	-1,71	0,70	-0,07	-0,05	0,74	0,71	-0,01	-0,49
66	Norway	5,72	7,85	2,58	6,98	2,61	5,23	1,76	4,54	5,72	2,32
67	Umman	-0,09	0,96	0,23	2,55	1,80	1,15	1,18	1,67	0,48	0,54
68	Pakistan	0,06	0,03	0,04	0,03	0,03	0,03	0,09	0,05	0,01	0,02
69	Paraguay	-0,71	0,41	-0,28	0,47	-0,47	0,12	0,23	0,45	0,82	0,33
70	Peru	0,06	0,61	0,34	0,18	0,09	0,04	0,07	0,40	0,07	0,16
71	Polonya	1,77	0,87	1,35	1,99	0,91	0,27	-0,65	1,25	1,03	2,37
72	Portekiz	3,53	2,08	1,46	-1,54	6,39	2,27	3,04	4,14	0,54	2,70
73	Katar	6,47	3,17	3,29	1,49	6,03	0,98	4,04	3,27	2,44	5,18
74	Romanya	0,39	0,15	0,01	0,14	0,03	-0,12	-0,03	0,13	0,58	0,56
75	Rusya Federasyonu	3,45	3,35	3,54	3,45	3,26	2,21	3,77	2,77	1,62	1,74
76	Suudi Arabistan	-0,03	0,67	0,51	0,74	0,51	0,60	0,66	0,71	0,83	1,33
77	Sırbistan	2,33	0,67	0,11	0,49	0,67	0,80	0,73	0,79	0,93	0,63
78	Seyşeller	1,72	1,34	0,63	0,63	0,74	16,54	-4,82	-5,40	-6,06	-4,78
79	Singapur	22,71	4,14	16,65	14,98	11,38	6,72	14,41	16,95	10,58	8,04
80	Slovak Cumhuriyeti	1,90	0,52	2,80	1,39	2,74	-1,32	1,30	0,28	1,62	4,59
81	Slovenya	4,61	2,40	0,68	0,42	-0,03	-1,22	0,07	0,43	0,76	1,06
82	Güney Afrika	1,00	-0,74	0,44	-0,04	-0,04	0,73	1,78	2,19	1,74	1,13
83	İspanya	9,91	4,63	1,06	2,64	3,02	-0,19	2,02	3,06	5,44	4,08
84	Sudan										
85	İsveç	11,46	6,76	6,16	4,53	4,22	3,22	4,82	-0,67	3,35	3,33
86	İsviçre	14,02	5,46	8,26	12,69	6,19	8,13	1,82	1,52	19,33	5,95
87	Tayland	0,59	0,80	2,13	2,38	1,94	3,59	2,88	1,41	1,25	3,29
88	Tunus	0,05	0,09	0,18	0,17	0,05	0,03	0,05	0,05	0,08	0,08
89	Türkiye	0,31	0,33	0,24	0,19	0,28	0,47	0,38	0,75	0,59	0,36
90	Uganda	-	-	0,16	0,18	-0,06	0,20	-0,19	0,10	0,00	0,00
91	Ukrayna	0,68	0,44	0,10	0,51	0,12	0,56	0,23	0,41	0,04	0,19
92	BAE	5,65	5,01	1,07	0,70	0,62	0,68	2,26	2,91	4,66	4,51
93	Birleşik Krallık	12,05	12,34	-2,03	2,23	3,09	0,45	1,69	-3,77	-1,94	1,88
94	Amerika Birleşik Devletleri	3,62	2,33	2,17	2,34	2,81	2,34	2,35	1,95	1,72	1,67
95	Uruguay	0,51	0,08	0,29	-0,39	0,37	7,55	-3,54	2,30	3,01	0,89
96	Venezuela	0,25	0,24	0,75	0,64	-0,08	0,87	0,06	0,94		
97	Vietnam	0,24	0,30	0,66	0,78	0,70	0,77	1,14	0,62	0,57	0,49
98	Yemen Cumhuriyeti	0,18	0,85	0,29	0,23	0,18	0,02	0,01	0,03	0,02	0,13
99	Zambiya	0,61	-	1,76	5,41	-0,01	-2,75	1,46	-3,59	-0,67	0,18
100	Zimbabve	0,06	0,18	-	0,43	0,35	0,34	0,17	0,45	0,13	0,20

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 37. Yıllara Sari Olmayan Veriler (İlk 50 Ülke)

16	DİĞER VERİLER (YILLARA SARİ OLMAYAN VERİLER									
	Ülke Adı	YÜZÖLÇÜMÜ	KIYI ŞERİDİ	PAYLAŞILAN SINIRLAR	KOMŞU SAYISI	AKTİF ASKER SAYISI	PETROL ÜRETİMİ (VARİL/GÜNLÜK)	PETROL TÜKETİMİ (VARİL/GÜNLÜK)	KANITLANMIŞ PETROL RESERVİ (VARİL)	SAVUNMA BÜTÇESİ
1	Afganistan	652860	0	5,987	6	200.000	0	50.000	0	11.500.000.000
2	Arnavutluk	28750	362	691	4	50.000	1.370.000	350.000	12.000.000.000	10.570.000.000
3	Cezayir	2381740	998	6,734	7	520.000	1.370.000	350.000	12.000.000.000	10.570.000.000
4	Arjantin	2780400	4989	11,968	5	75.000	532.100	760.000	2.400.000.000	4.330.000.000
5	Ermenistan	29740	0	1.570	5	44.800		50.000		225.000.000
6	Avusturalya	7741220	26059	0	7	60.000	354.300	1.085.000	1.200.000.000	24.100.000.000
7	Avusturya	83879	0	2,524	8	25.000	17.250	265.000	47.500.000	3.220.000.000
8	Azerbaycan	86600	0	2,468	5	67.000	845.900	93.000	7.000.000	3.185.000.000
9	Bahreyn	760	161	0	2	11.600	49.500	49.000	100.000.000	730.000.000
10	Belçika	30530	66	1.297	4	32.300	10.530	615.000	0	5.085.000.000
11	Bosna Hersek	51210	20	1.543	3	12.750	0	36.000	0	250.000.000
12	Brezilya	8515770	7491	16,145	10	334.500	2.255.000	3.100.000	16.000.000.000	24.500.000.000
13	Bulgaristan	111000	354	1.806	5	33.150	1000	94.000	15.000.000	700.000.000
14	Kamboçya	181040	443	2.530	3	125.000	500	48.000	0	192.000.000
15	Kamerun	475440	402	5,018	6	15.000	80.830	30.000	200.000.000	370.000.000
16	Kanada	9984670	202080	8,893	2	79.000	3.603.000	2.430.000	171.000.000.000.	15.500.000.000
17	Orta Afrika Cumhuriyeti	622980	0	5.920	5	5.825	0	120.000	0	18.500.000
18	Çad	1284000	0	6,406	6	30.500	103.400	125.000	1.500.000.000	120.000.000
19	Şili	756096	6435	7,801	3	65.000	6.666	340.000	150.000.000	5.483.000.000
20	Çin	9562910,8	16840	22,457	14	2.260.000	4.189.000	10.120.000	25.000.000.000	161.700.000.000
21	Kolombiya	1141750	3208	6,672	4	369.100	989.900	306.000	2.300.000.000	12.145.000.000
22	Hırvatistan	56590	5835	2,237	4	18.525	10.070	84.000	71.000.000	958.000.000
23	Küba	109890	3735		5	69.500	50.000	171.000	124.000.000	700.000.000
24	Kıbrıs	9250	648	0	5					
25	Çek Cumhuriyeti	78870	0	2.046	4	22.000	3.000	188.000	15.000.000	2.220.000.000
26	Danimarka	43090	52518	140	3	20.800	165.200	155.000	611.000.000	4.460.000.000
27	Dominik Cumhuriyeti	48670	1288	376	2	50.925	0	115.000	0	110.850.000
28	Ekvador	256370	2237	2,237	4	40.000	556.400	255.000	8.832.000.000	2.400.000.000
29	Mısır Arap Cumhuriyeti	1001450	2450	2,612	5	454.250	478.400	740.000	4.400.000.000	4.400.000.000
30	Ekvator Ginesi	28050	296		2					
31	Estonya	45230	3794		3	5.000	100	29.500	0	335.000.000
32	Etiyopya	1104300	0	5,925	6	162.000	100	57.000	430.000	340.000.000
33	Finlandiya	338420	1250	2,563	4	29.350	8.500	200.000	0	3.660.000.000
34	Fransa	549087	12920	4,072	8	204.000	15.340	1.770.000	84.080.000	35.000.000.000
35	Gürcistan	69700	310	1.814	4	30.325	1.000	17.000	35.000.000	380.000.000
36	Almanya	357110	2389	3,964	9	180.000	48.830	2.400.000	100.000.000	39.200.000.000
37	Yunanistan	131960	13676	1.110	4	161.500	1.162	285.000	10.000.000	6.540.000.000
38	Macaristan	93030	0	2,106	3	23.250	11.410	135.000	27.190.000	1.040.000.000
39	Hindistan	3287260	7000	13,888	7	1.362.500	767.600	3.510.000	5.675.000.000	51.000.000.000
40	Endonezya	1910930	54716	2,958	5	435.750	789.800	1.660.000	3.693.000.000	6.900.000.000
41	İran İslam Cumhuriyeti	1745150	2440	5,894	12	534.000	3.236.000	1.870.000	157.800.000.000	6.300.000.000
42	Irak	438320	58	3,809	6	168.000	3.368.000	770.000	143.000.000.000	6.055.000.000
43	İrlanda	70280	1448		1					
44	İsrail	22070	273	1,068	4	168.250	400	240.000	13.950.000	15.500.000.000
45	İtalya	301340	7600	1,836	7	247.500	105.700	1.315.000	544.500.000	34.000.000.000
46	Jamaika	10990	1022		3					
47	Japonya	377940	29751	0	3	248.575	4.666	4.530.000	541.600.000	43.800.000.000
48	Ürdün	88780	26	1,744	4	105.600	50	111.000	1.000.000	1.500.000.000
49	Kazakistan	2724902	0	13,364	6	74.500	1.632.000	260.000	30.000.000.000	2.435.000.000
50	Kenya	580370	536	3,457	5	24.150	0	84.000	0	595.000.000

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr, https://www.sipri.org.yearbook/2017 , **Erişim Tarihi:** 14.10.2018

Ek 38. Yıllara Sari Olmayan Veriler (Son 50 Ülke)

	DİĞER VERİLER (YILLARA SARİ OLMAYAN VERİLER									
	Ülke Adı	YÜZÖLÇÜMÜ	KIYI ŞERİDİ	PAYLAŞILAN SINIRLAR	KOMŞU SAYISI	AKTİF ASKER SAYISI	PETROL ÜRETİMİ (VARİL/GÜNLÜK)	PETROL TÜKETİMİ (VARİL/GÜNLÜK)	KANITLANMIŞ PETROL RESERVİ (VARİL)	SAVUNMA BÜTÇESİ
51	Kuveyt	17820	499	475	3	15.500	2.619.000	470.000	104.000.000.000	5.200.000.000
52	Kırgız Cumhuriyeti	199950	0	4,573	4	13.700	1000	35.100	40.000.000	240.000.000
53	Letonya	64559	531	1.370	4	9.155	50	33.670	0	280.000.000
54	Lübnan	10450	225	484	2	96.000	0	105.000	0	1.735.000.000
55	Litvanya	65300	99	1,545	3	16.015	2000	75.270	12.000.000	430.000.000
56	Lüksemburg	2590	0		3					
57	Makedonya	25710	0	838	5	8.055	0	20.000	0	108.152.512
58	Malezya	330800	4675	2,742	4	110.000	597.500	625.000	3.600.000.000	4.700.000.000
59	Malta	320	197	0						
60	Meksika	1964380	9330	4,389	3	273.575	2.459.000	2.045.000	9.700.000.000	7.000.000.000
61	Moğolistan	1564120	0	8,082	2	10.275	20.850	25.110	500.000	70.000.000
62	Fas	446550	2945	2,363	3	198.000	500	210.000	680.000	3.400.000.000
63	Namibya	824290	1572	4,22	4	9.500	0	26.800	0	120.000.000
64	Hollanda	41540	1248	1,053	2	42.705	28.120	990.000	144.700.000	9.840.000.000
65	Yeni Zelanda	267710	15419	0		9.000	39.860	153.000	67.200.000	1.870.000.000
66	Norveç	385178	28765	2,566	4	26.500	1.568.000	223.000	5.100.000.000	7.000.000.000
67	Umman	309500	2092	1,561	3	57.300	943.500	154.000	5.300.000.000	6.715.000.000
68	Pakistan	796100	1046	7,257	4	637.000	93.630	440.000	400.000.000	7.000.000.000
69	Paraguay	406750	0	4,655	3	10.700	0	27.200	0	145.000.000
70	Peru	1285220	2414	7,062	5	100.830	69.300	172.000	700.000.000	2.560.000.000
71	Polonya	312680	491	2,845	7	109.650	19.260	512.000	100.000.000	9.360.000.000
72	Portekiz	92090	1793	1,224	1	35.000	500	241.000	0	3.800.000.000
73	Katar	11610	563	87	2	12.000	1.540.000	220.000	25.000.000.000	1.930.000.000
74	Romanya	238390	225	2,844	5	72.750	83.350	215.250	600.000.000	2.190.000.000
75	Rusya Federasyonu	17098240	37653	22,408	14	798.527	10.110.000	3.320.000	80.000.000.000	44.600.000.000
76	Suudi Arabistan	2149690	2640	4,272	8	231.000	9.735.000	3.000.000	269.000.000.000	56.725.000.000
77	Sırbistan	88360	0	2,322	8	40.075	16.840	77.200	100.000.000	830.000.000
78	Seyşeller	460	491		3					
79	Singapur	710	196		2	72.000	500	1.300.000	0	9.700.000.000
80	Slovak Cumhuriyeti	49035	0	1,587	5	14.675	200	71.000	9.000.000	1.025.000.000
81	Slovenya	20270	47	1,211	4	7.500	0	50.500	0	790.000.000
82	Güney Afrika	1219090	2798	5,244	6	78.050	3.000	605.000	15.000.000	4.610.000.000
83	İspanya	505370	4964	1,953	4	124.100	605.000	1.205.000	150.000.000	11.600.000.000
84	Sudan	2505810	853	6,819	6	177.150	64.770	94.500	5.000.000.000	2.470.000.000
85	İsveç	450300	3218	2,211	6	21.875	1.000	300.000	0	6.215.000.000
86	İsviçre	41290	0	1,77	4	21.000	500	265.000	0	4.830.000.000
87	Tayland	513120	3219	5,673	4	335.425	232.900	1.005.000	400.000.000	5.390.000.000
88	Tunus	163610	1148	1,495	2	38.150	55.055	90.000	400.000.000	550.000.000
89	Türkiye	785350	7200	2,816	8	382.850	47.670	720.000	300.000.000	8.208.000.000
90	Uganda	241550	0	2,729	5	45.000	0	18.180	2.500.000.000	280.000.000
91	Ukrayna	603550	2782	5,618	7	182.000	40.500	317.000	400.000.000	4.880.000.000
92	BAE	83600	1318	1,066	3	64.000	2.820.000	700.000	98.000.000.000	14.375.000.000
93	Birleşik Krallık	243610	15651	443	6	151.175	787.200	1.510.000	2.800.000.000	45.700.000.000
94	Amerika Birleşik Devletleri	9831510	22423	12,048	2	1.373.650	8.653.000	19.000.000	36.520.000.000	587.800.000.000
95	Uruguay	176220	2092	1,591	2	25.000	100	49.200	0	490.000.000
96	Venezuela	912050	2800	5,267	3	115.000	2.500.000	785.000	300.000.000.000	4.000.000.000
97	Vietnam	331051	3444	4,616	3	448.500	298.400	415.000	4.400.000.000	3.365.000.000
98	Yemen Cumhuriyeti	527970	1906	1,601	4	43.500	125.100	145.000	3.000.000.000	1.440.000.000
99	Zambiya	752610	0	6,043	8	15.100	100	21.250	0	245.000.000
100	Zimbabve	390760	0	3,229	4	30.000	50	19.000	0	95.000.000

Kaynak: Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr**,** https://www.sipri.org.yearbook/2017,

Erişim Tarihi: 14.10.2018

EK 39 2007-2016 Türkiye Verileri

	MSB		MEB		SAĞLIK BAKANLIĞI		GENEL															
	HARCAMA	BÜTÇE GİDERİ İÇİNDEKİ PAYI %	HARCAMA	BÜTÇE GİDERİ İÇİNDEKİ PAYI %	HARCAMA	BÜTÇE GİDERİ İÇİNDEKİ PAYI %	NÜFUS	BÜTÇE GİDERLERİ (MİLYON TL)	GSYH (MİLYON TL)	TOPLAM BORÇ (MİLYON TL)	TOPLAM BORCUN GSYH-ya ORANI	BÜTÇE GİDERLERİNİN GSYH-ya ORANI %	FAİZ GİDERLERİ (MİLYON TL)	FAİZ GİDERLERİNİN BÜTÇE GİDERİ İÇİNDEKİ PAYI %	KİB SAVUNMA HARCAMASI (2010 Sabit ABD Doları)	SAVUNMA HARCAMASI (2010 Sabit ABD Doları (MİLYON)	KİB GSYH (2010 Sabit ABD Doları)	ASKERİ HARCAMA (GSYH %)	ASKER SAYISI	BÜYÜME	ENFLASYON	DOLAR
2007	11.854	**5.81**	21.289	**10.43**	10.391	**5.09**	70.2	204.067	843.178	333.485	39.6	23.74	48.753	22.6	220.4	13656	10.637	2.27	612000	5.03	8.39	1.16
2008	12.889	**5.68**	24.193	**10.66**	11.994	**5.28**	71.1	227.031	950.534	380.32	40	23.36	50.661	22.3	243.5	13809	10.599	2.24	613000	0.85	10.06	1.52
2009	14.683	**5.47**	27.973	**10.43**	14.594	**5.44**	72	268.219	952.558	441,46,3	46.3	27.57	53.201	19.9	229.5	14777	9.973	2.54	612800	-4.7	6.53	1.49
2010	15.101	**5.13**	30.413	**10.33**	14.768	**5.02**	73.1	294.358	1,098,799	473.561	43.1	26.23	48.299	16.4	248.1	14478	10.672	2.32	612800	8.49	6.4	1.54
2011	16.463	**5.23**	35.318	**11.23**	17.231	**5.48**	74.2	314.606	1,297,713	518.351	39.9	23.66	42.232	13.4	235.4	14619	11.683	2.08	612800	11.11	10.45	1.89
2012	18.524	**5.12**	41.349	**11.43**	14.326	**3.95**	75.2	361.886	1,416,816	532.001	37.5	24.89	48.416	13.4	239.9	14939	12.052	2.05	612800	4.79	6.16	1.78
2013	19.872	**4.87**	47.748	**11.7**	18.155	**4.45**	76.1	408.224	1,567,289	585.837	37.4	26.05	49.986	12.2	244.8	15310	12.865	1.96	612800	8.49	7.4	2.13
2014	21.267	**4.74**	53.958	**12.02**	19.702	**4.38**	77.2	448.752	1,747,362	612.132	35	25.68	49.913	11.1	229.2	15397	13.312	1.9	612800	5.17	8.17	2.33
2015	22.723	**4.49**	62.247	**12.29**	22.954	**4.53**	78.2	506.305	1,962,636	678.245	29	25.78	53.001	10.5	201.9	15881	13.898	1.85	512000	6.09	8.81	2.92
2016	26.281	**4.5**	73.999	**12.67**	26.385	**4.51**	79.3	584.071	2,206,828	759.95	29.1	25.85	50.247	8.6	185.9	14974	14.117	1.71	512000	3.18	5.53	3.52
KAYNAK	BUMKO						TÜİK	BUMKO		HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI		BUMKO	MERKEZ BANKASI		SIPRI		DÜNYA BANKASI				TÜİK	M.B.

Kaynak: BUMKO, TÜİK, HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI, MERKEZ BANKASI, Dünya Bankası https://www.worldbank.org./tr**,** https://www.sipri.org.yearbook/2017, **Erişim Tarihi:** 14.10.2018